2

8 Ligel Leukzet

KLEYNOTY
Stołecznego Miáſtá
KRAKOWA,
ALBO
KOSCIOŁY,
y co w nich ieſt widzenia godnego
y znácznego,
PRZEZ
PIOTRA HIACYNTHA PRVSZCZA,
KROTKO OPISANE,
Powtornie záś z pilnośćią przeyźrzáne, y do druku
z additámentem nowych Kośćiołow y Relikwii S.
PODANE,
z pozwoleniem Zwierzchnośći Duchowney
Roku Páńskiego 1745.

W KRAKOWIE
W DRUKARNI AKADEMICKIEY.

NAYIASNIEYSZEY
Niebá y Ziemie Krolowy,
NAYPOTĘZNIEYSZEY
Kroleſtwá Polskiego y Stołecznego
Miáſtá Krákowá
OBRONIE,
PRZENAYSWIĘTSZEY
MARYI PANNIE
ŁASKAWEY.

DRogi Depozyt Kleynotow Stołecznego Miáſtá Krákowá, nie może bydź beſpięczniey lokowány, iáko w nieoßácowánym Łaſk Twoich Skárbie. P.M.P. ŁASKAWA. Skarb álbowiem Łaſk Twoich iáko ieſt nie-

przebrá-

przebrány, ták zewßąd przećiwko nieprzy-
iaćielſkim impeticyom Niebieſką od wiekow
opátrżony ámmunicyą. Ty ſamá ieſteś For-
tecą, w ktorey znáyduie ſię ten Skarb, nay-
obronnieyßą. Ieſteś mocną Dawidá Wie-
żą, tyśiącznym uármowáną orężem. Ie-
ſteś niedobytym Miáſtem, żadnemu niepo-
dlegáiącym niebeſpieczeńſtwu. Ieſteś ogro-
mnym y ſtráßliwym Obozem ſamego piekłá
zdrádliwe łąmiącym ßyki. Ogniſte náwet
ſtrzáły w rękách Twoich, lubo zá Máćie-
rzyńſkim błagániem zágniewánego ná nie-
wdźięcznych grzeßnikow Syná Twego, złá-
máne; záoſtrzone iednák ná poſtrách y po-
gromienie naiázdow wßelkich, przy Skár-
bie Łaſk Twoich zá oſobliwą obronę ſtáną.
Nie dopiero Stołeczne Miáſto Krákow w

tym

tym Skárbie wßyſtkie ſwoie pokłada nádźieie. Ztąd w niebeſpiecznych przypadkách nieomylney záćiąga pomocy. Ztąd ma honor, ſławę, zdrowie, y wßelkie pomyślnośći. Niech ſię iáko chcą nielitośćiwe wyroki ná to Miáſto ſrożą: niech záwźięta ná żyćie ludzkie Libityná, koſę y zęby záoſtrzywßy ná czerſtwość zdrowia Obywátelow, iáko chce zámyśla po Mieśćie gráſſowáć; z nieprzebránego Łaſk Twoich Skárbu łátwy w tym rázie rátunek, łátwa obroná y protekcya. Doznał tego nie raz podczás morowego powietrza rożnemi dolegliwośćiámi śćiśniony Krákow; ztąd oſobliwße (lubo y inßych czáſow w chwale Twoiey nie uſtáie) poſtánowił nabożeńſtwo, ktore corocznie w Máiu z wielkim ápplau-

zem

zem ná honor Łáſkáwego Imienia Twego odpráwuie. Słuſzna tedy, áby y Kleynoty Stołecznego Miáſtá Krákowá przez Drukárſką práſę ná publiczny wychodząc widok, oraz nieprzyiaćielſkiey uchodząc zdrády, w Skárbie Łaſk Twoich zámknąć ſię mogły. Czego z expreſſyą chárákterow ſwoich prágnie

Nayłáskáwſzey Twoiey pod-
dáiaca ſię władzy

Drukárnia Akádemicka

Do Czytelniká Gośćiá.

WIele zacnych oboygá ſtanu ludźi przez Krákow przechodzą ná mieyſcá Swięte, Kálwáryyſkie, Częſtochowſkie y Gidelſkie, Czytelniku łáſkáwy; ták z rożnych Prowincyi Kroleſtwá Polſkiego, iáko też z pogránicznych Kroleſtw y Pánſtw, á niewiedzą o tákich zacnych Kleynotách w Krákowie, o ták wielu (mowię, Ciał Swiętych, Relikwiách, Obrázách Cudownych, Kośćiołách wſpániáłych, Odpuſtámi od Naywyżſzych Páſterzow uprzywileiowánych, o Bráctwách rożnych Duchownych, w ktorych grzeſzny człowiek wiele może zyſkáć, y umárłym pomoc: dla tegoż Czytelniku łáſkáwy, chcę ábyś wiedźiał o tych Kleynotách zacnych: to ieſt o mieyſcách Swiętych w Krákowie, y gdy ſię do domu wroćiſz, będźieſz umiał drugim powiádáć, iákiegoś nabożeńſtwá záżył, ná ktorycheś mieyſcách Swiętych był, coś pochwały godnego widźiał; to powiádáiąc inſzym, y ſam w ſobie uważáiąc, rzeczeſz, że Krákow ieſt drugi Rzym, bo niemáſz żadnego dniá y godźiny, w ktoraby człowiek grzeſzny Odpuſtow nie miał tám pozyſkáć, Kośćioły y mieyſcá Swięte náwiedzáiąc, á Paćierze mowiąc. To gdy uſłyſzy niewiádomy, tobie doświadczonemu zdźiwić ſię muſi: ále ty

Nie baw ſię, lecz ogladay oczymá oſtátek,
Zádźiwiſz ſię, ták Swiętych ma Krákow doſtátek.

Przydźże tedy Czytelniku łáſkáwy, ieślić prace y zabáwy domowe pozwaláią, á ogladay, przyznaſz, że ták ieſt, á nie ináczey, álbo też pilnie w tę Xiążkę weyzrzey: uwierzyſz temu, gdy rzetelnie wſzyſtko zrozumieſz z poćiechą twoią.

Zátym ćię Pánu BOGU oddáię.

REIMPRIMATUR.

M. MATHIAS ZIĘTKIEWICZ, Sacræ Theologiæ DOCTOR & PROFESSOR, CANONICVS Cathedralis Cracoviensis, Librorum per Diæcesim Cracoviensem Ordinarius CENSOR, ac Vniversitatis Cracoviensis PROCANCELLARIVS.

KLEYNOTY
Stołecznego MIASTA KRAKOWA.
PIERWSZA CZĘSC,
W ktorey ſie opiſuie Miáſto, y Kośćioły iego.

Miáſto Krákow naysławnieyſze y nayprzednieyſze w Kroleſtwie Polſkim, ktore ieſt Głową Korony wſzyſtkiey, záłożone od Krákuſa Monárchy, ieſzcze Pogáninȧ, Roku 700. od ktorego to Miáſto ma ſwoie imię. Jeſt zbudowáne ná mieyſcu pięknym, rozłożyſtym, w gruntách dobrych, nád Wiſłą Portową Rzeką, przy ſkáłách, murámi dwiemá mocnymi, wieżámi y báſztámi, przekopą murowáną, wáłem grubym, y rzeką Rudáwą obtoczone. Ma Zamek twierdzy mocney, wielki y wſpániáły, Páłácámi preſławnych Krolow Polſkich znáczny, ná gorze ſkáliſtey *Wáwel* názwáney, w ktorym ieſt Kátedrálny Kośćioł, kędy Koronácye y Pogrzeby niezwyćiężeni y świętoſławni Krolowie Polſcy ſwe odpráwuią. Mieſzczánow Krákowſkich Leſzko Czarny wſzyſtkich nobilitował, y wolnośćiámi nádał, Roku 1285. Ma to Miáſto w ſobie ludźi uczonych Stanu rożnego doſyć, Obywátelow ſwych bárdzo wiele Cudzoziemcow ze wſzelkiego Narodu doſtátkiem w Kupiectwá y Rzemieślniki bogáte: w żywność wſzelką y potrzeby obfite, Ogrody roſkoſzne, ze wſzy-

 ſtkich

ſtkich ſtron Przedmieśćia wielkie. Zá Herb używa trzech Wież o iedney Bramie, á w niey Orłá białego z rozſzerzonemi ſkrzydłámi. Są też przyległe temu Miáſtu dwá Miáſtá znamienite, Káźimierz y Kleparz, álbo Florencya, od Swiętego Floryáná názwány. Káźimierz Miáſto, ktory KáźimierzWielki od ſwego Imienia záłożył. Te Miáſtá Praw ſwych y rády używáią: ieſt y trzećie Miáſto przeklętych Zdraycow wſzyſtkich Chrześćian Zydowſkie, á tych ieſt wielkość niemała, záraz przy mieśćie Káźimierſkim, ktorych tákowa wielkość ieſt, iż ſię w ſwoim Mieśćie zmieśćić nie mogą, y ledwie nie w czwartą część Miáſtá Káźimierzá wdárli ſię. Co w ſobie te Miáſtá máią, porządnie czytay w Imię Páńſkie, poczynáiąc naprzod od Kátedrálnego Kośćiołá.

Kośćioł Kátedrálny w Zamku I.

SŁuſznie od tego Kośćiołá poczatek ſię wźiac ma, ktory między Kośćioły Korony Polſkiey, y Páńſtw do niey należących, przodek po Gnieźnieńſkim zdawná otzymał. Ten ieſt ná wyſokiey Gorze názwáney *Wâwel*, w Zamku koſztownie y pięknie, mocnie y kſztałtnie zmurowány, hoynie nádány; ná koniec, wielą Swiętych Pátronow Polſkich, Ciáłámi y Relikwiámi doſtátnie ubogácony. Záłożony ieſt z tytułem Arcybiſkupim od Mieczyſłáwá Pierwſzego Xiążęćiá w Polſzcze, ná cześć y ná chwałę Pánu Bogu, y Męczennikowi iego Swiętemu Wácłáwowi, Roku Páńſkiego, *866*. potym od Boleſłáwá Krzywouſtego Krolá Pierwſzego w Polſzcze rozprzeſtrzeniony. Ná oſtátek, gdy ogniem zepſowány był, zá ſtárániem B. Nauklerá Biſkupá Kráſkowſkiego z Domu Okſza, y Kápituły iego, tym kſzałtem iáko teraz ieſt, zmurowány; Roku *1320*. á potym wieku teráźnieyſzego od Biſkupow ſławney pámięći, Bernatá Máćieiowſkiego, Kárdynałá y Biſkupá Krákowſkiego, Piotrá Tylickiego, Marćiná Szyſzkowſkiego, Biſkupow Krákowſkich, Cmentarzem y poſadzką

ſadzką ná nim odedrzwiámi kámennemi y marmurowemi, y ſam Kośćioł wſzyſtek we wnątrz wielkim koſztem odnowiony; Obrážámi, Hiſtoryámi S. Stániſláwá, y S. Wácławá, do kołá bárdzo koſztownie przyozdobiony, od Krolow, Kśiążąt, y Pánow oboygá ſtanow doſtátnie ubogácony, z przyczynieniem Kápłánow, y z przymnożeniem chwały Bożey. Jeſt przy tym Kośćiele Biſkup, Suffragan, Práłatow ſześć, Kánonikow trzydżieśći, Togámi farby fiałkowey zwierzchu, á zeſpod kármázynowey bárdzo pozornie przyozdobieni, z konſenſu y nádánia Naywyżſzego Páſterzá URBANA VIII. Wikáryow trzydżieśći, Mánſyonarzow piętnaśćie, Pſałteryſtow ſzeſnaśćie, y innych; ták, iż w káżdy dżień niemal ſto Mſzy odpráwuie ſię. Jeſt też y Szkołá, ktora ma ſwego Miſtrzá, Bákałarzá, Kántorá, Młodżieńce, y żaki do śpiewánia Kośćielnego. W tey Szkole ieſt Káplicá, w ktorey *Sacrum* odpráwuią ná czáſy pewne, dla chorych Studentow, y inſzych ſzkolnych. Są też przy tym Kośćiele Swiątnicy álbo Poddáni do dzwonienia, y inſzych poſług Kośćielnych. Jeſt ich záwſze czterech, á ná Swiętá wielkie bywa ich ośmiu. W tymże Kośćiele ieſt Ołtarzow kilkádżieśiąt, z nádániem od rożnego ſtanu. Przeto w tym Kośćiele chwałá Páńſka we dnie y wnocy w śpiewániu nie uſtáie, Godżiny *de Tempore*, o Nayświętſzey Pánnie MARYI, y o Swiętym Krzyżu odpráwuią. A gdy to odpráwią, náſtępuią záraz Pſałteryſtowie we dnie y w nocy ſpiewáiąc, oprocz tego czáſu, gdy Mſze y Godżiny śpiewáią, ktorych Mſzey ſpiewánych dżiewięć ná káżdy dżień ſię odpráwuie, okrom czytánych, á dżieśiąta w Sobotę o Poczęćiu Pánny MARYI.

Pierwſza Mſza ſpiewána o S. TROYCY, w Káplicy tegoż imienia y przezwiſká, od Krolowy Zofiy Zony Jágiełowey, Mátki Káżimierzowey, fundowána; tę Semináryſtowie ſpiewáią. W tey Káplicy ieſt Grob ozdobny Piotrá Tylickiego, Biſkupá Krákowſkiego.

Wtora Mſza o S. Krzyżu, w Káplicy tegoż imienia y prze-

zwiſká, fundowána od Káźimierzá Trzećiego, y Elźbiety Małżonki iego Rodźicow wielu świątobliwych to ieſt S. Káźimierzá, Janá Olbrychtá, y Zygmuntá Pierwſzego, Krolow Polſkich, y Fryderyká Kárdynałá.

Trzećia Mſza zá Umárłe, ktorą ſpiewáią Pſałteryſtowie u grobu Jágiełłowego, ktory ieſt miedzy filarámi po lewey ſtronie, idąc do Grobu Swiętego Stániſłáwá, od Krolowey Jádwigi Zony iego nádána.

Czwarta Mánſyonárſka o Pánnie Maryi, w Káplicy Krolá Stefáná, od Zawiſze Biſkupá Krákowſkiego fundowána.

Piata w Káplicy Kroleyſkiey, pod tytułem Zwiáſtowánia Nayświętſzey Pánny rzeczona *Rorate*, od tegoż ſłowá poczynáiąc, fráktem odpráwuią. Fundowána od Krolá Zygmuntá Pierwſzego, y Anny Krolowey Corki iego.

Szoſta u Grobu Swiętego Stániſłáwá, w Poniedźiáłek o SS. Aniołách, we Srzodę o Swiętym Stániſłáwie, w Piątek zá Umárłe. Fundowána od ś. pámięći Marćiná Szyſkowſkiego Biſkupá Krákowſkiego.

Siodma, we Czwartek tylko w Káplicy, gdźie ſtoi Nayśw: Sakrament, o Nayświęt: Sakramencie, ktorą Wikáryowie *ſolenniter* záwſze z Prozą ſpiewáią, z Fundácyi J. M. X. Łukaſzá Dąbſkiego, Kánoniká Krákowſkiego.

Oſma, w Káplicy tytułu Nayświętſzey Pánny Snieżney, o Poczśćiu Nayświętſzey Pánny we dni Sobotnie ſpiewána. Fundowána od Xiędzá Gárwáſkiego, Kánoniká Krákowſkiego, Jáłmużniká wielkiego.

Dźiewiata Rána Mſza, u Grobu Swiętego Stániſłáwá, ſpiewáią ná káżdy dźień Wikáryowie.

Dźieſiata Mſza u Wielkiego Ołtarzá w Chorze. W tymże Chorze *Magiſter Capella* z Muzyku ſwą, ták Wokáliſtow, iáko Inſtrumentáliſtow rożnych, w káżdą Niedźielę y Feſt Mſza S. y Nieſzpor odpráwuią. Fundowána od Piotrá Tylickiego, Marćiná Szyſkowſkiedo, Biſkupow Krákowſkich; tákże y od Przezacney Kápituły Krákowſkiey. Przy tym wielkim Ołtarzu

Ołtarzu nie godźi śię Mszey odprawiáć inszym Kápłánom, tylko ſámemu J. M. X. Biſkupowi, Suffrágánowi, y Kánonikom Krákowſkim.

Káplice w tymże Kośćiele Kátedrálnym.

PIerwſza u drzwi zachodnich po lewey ręce, pod tytułem Swiętey TROYCE, fundowána od Krolowey Zophiey, ktorey ćiáło tu odpoczywa w grobie kámiennym. Jeſt tu w tey Káplicy Relikwiy Swiętych Bożych dosyć, Appáraty koſztowne, doſtátecznie ſpráwione od teyże Krolowey. Jeſt y grob wielce bogoboynego Piotrá Tylickiego, Biſkupá Krákowſkiego, defenſorá y Jáłmużniká Szpitalow, Klaſztorow, Kápłánow ubogich, dawce ſzczodrobliwego, ktoremu Pan Bog niech odpłaca, ten był po wielkiey częśći pierwſzym ozdobićielem tego Kośćiołá.

Wtora Káplicá pod wſchodem, tytułu SS. Młodźiankow, gdźie ieſt grob PP. Hynczow z Rogożná, Fundátorá tey Káplice, w tey Káplicy ſą znáczne Reliquie śś. Niewinniątek.

Trzećia Káplicá nád tąż Káplicą Swiętego Stániſłáwá, do ktorey po wſchodách chodźić w tey Głowá S. Stániſłáwá bywa wyſtáwiona ná Swiętá iego.

Czwarta Káplicá przed Kápitulárzem Swiętego Mikołáiá, gdźie grob ieſt PP. Moſkorzewſkich y Kámienieckich, ná koniec Ołtarzem nowym przez X. Adámá Szyſkowſkiego, Kánoniká Krákowſkiego przyozdobiona.

Piąta Máćieiowſkich, tytułu Pánny MARYI Snieżney, kratą mośiężną záwárta. W tey ieſt grob Sámuelá Máćieiowſkiego, Biſkupá Krákowſkiego, y Bernatá Máćieiowſkiego, Kárdynałá y Arcybiſkupá Gnieźnieńſkiego, nád ktorym Kápeluſz Kárdynálſki wiśi, przed Ołtarzem ſrebrna lámpá uſtáwicznie gorąiąca ieſt, tamże Obraz *S. Mariæ Majoris* dla przytomnośći łáſki Bożey, y poćiech, ktore od tegoż ludźie odnoſzą, pięknymi y koſztownymi wotámi ozdobiony.

Szoſta Swiętego Máćieiá, z gruntu wymurowána od Andrzeiá

drzeiá Lipſkiego, Biſkupá Krákowſkiego, y iego grobem ozdobiona mármurowym y Fundácyą.

Siodma Swiętego Wáwrzyńcá, wſzyſtká ozdobna przez X. Stániſłáwá Szkárſzewſkiego, Scholáſtyká Krákowſkiego, między Káplicámi Swiętego Máćieiá y Swiętego Wáwrzyńcá. Jeſt Obraz Chryſtuſa Páná, Státury iego, iáko naypilniey mogło bydź, wymálowány: ma ſwe Odpuſty uprzywileiowáne, kto tu odmowi pięć Paćierzy, y tyloż Pozdrowienia Anielſkiego, te Odpuſty otrzyma, dla większey uczćiwośći świece przed nim zápaláią ludźie nabożni.

Oſma SS. Koſmá y Dámiáná, PP. Zebrzydowſkich, kratą mośiężną záwárta. W tey ieſt grob Andrzeiá Zebrzydowſkiego, Biſkupá Krákowſkiego, y Mikołáiá Woiewody Krákowſkiego, Fundátorá Kálwáryi przy Zebrzydowicách. W tey Káplicy w Swiętá Uroczyſte ukázuią puł gwoźdźiá, ktorym było Ciáło Chryſtuſa Páná do Krzyżá przybite, w teyże Káplicy Szkołá Zamkowa *Salve* odpráwuie ná káżdy dźień. Z iedney ſtrony tey Káplice ieſt grob Tomaſzá Strzempińſkiego, Biſkupá Krákowſkiego, z drugiey Janá Rzeſzowſkiego: przećiw iey po práwey ſtronie ku Ołtarzowi wielkiemu ieſt grob Włádyſłáwá Łokietká Krolá Polſkiego, przy ktorym ieſt grob kámienny. Przy drźwiách Zákryſtyi ieſt Ołtarz Obrázem Umęczenia Chryſtuſa Páná ſławny, przez Cudá częſte y wielkie, ktorych nabożni ludźie doznawáią. Trádycya pewna ieſt, że do Błogoſłáwioney Jádwigi Krolowy Polſkiey, Zony Jágiełowey, Corki Ludwiká Láiſa Krolá Polſkiego y Węgierſkiego, mawiał: y rękę do niey śćiagał iákoby ná błogoſłáwieńſtwo, gdy ſię modliłá przed nim. Tey nabożney y świątobliwie żyiącey ćiáło odpoczywa przed Wielkim Ołtarzem po lewey ręce. Wſpomináią iey uczynki dobre, miłoſierne, y cudá, *Crom: lib: 16. fol: 328. Bielſcius lib: 3.*

Tenże Ołtarz Krucyfixá ieſt uprzywileiowány od Stolice Apoſtolſkiey zá Umárłych, z wybáwieniem iedney duſze zCzyſcá, zá ktorą ſię Mſza odpráwi. U tegoż Ołtarzá ſam Obraz

ieſt

ieſt ſtruktury wybotney, Snyczerſką robotą zrobiony, y świetnie pozłocony. Tablicá ſzczeroſrebrna wielka ná łokći wzwyż ſiedm, á wſzerz pułczwártá, á ná tey ieſt wyrobiona Hiſtorya Męki Páńſkiey, zá ſtárániem y nakłádem J. M. X. Woyćiechá Serebryńſkiego, Kánoniká Krákowſkiego. Przed tym Ołtarzem w ziemnym ſklepie odpoczywa ćiáło wielkiey pokory, życia świątobliwego, miłoſiernych uczynkow, prac Kośćielnych pełnego, Wielebnego X. Tomaſzá Oborſkiego, Biſkupá Láodyckiego, Suffrágáná Krákowſkiego, zmárłego Roku 1645. dniá 4. Lipcá.

Dźiewiata Káplicá ná wſchod Słońcá S. Kátárzyny Męczenniczkiey, kratą mośiężną záwárta; w tey grob mármurowy, PiotráGámratá, ArcybiſkupáGnieżnieńſkiego, oraz y Biſkupá Krákowſkiego. Ktorą J.M X. Jerzy Grochowſki, Kánonik Krákowſki, odnowił Mármurem y obrázámi przyozdobił.

Dźieſiata zá wielkim Ołtarzem Mánſyonárſka, w ktorey zdawná Anná Gránowſka, z Pilcze Jágiełowá żoná pochowána ieſt, ták Jan z Rádlic Biſkup Krákowſki. Potym grobem Królá Stefaná z wielu tá Káplicá byłá ozdobiona. A znowu w Roku Páńſkim 1649. z ſzczodrobliwośći ś. pámięći J. M. X. Woyćiechá Serebryńſkiego, Kánoniká Krákowſkiego, ſrebrem, mármurem, y kratą mośiężną ozdobiona, do ktorey *Tabernaculũ Venerabilis Corporis Xſti*, tákże Antepedium bárdzo koſztowne ſzczeroſrebrne doOłtarzá ſpráwił. W ktoreyKáplicy trzy ſrebrne lámpy wiſzą, ogień w ſobie uſtáwnie máiące, z Koroną, z Jábłkiem, y Berłem Krolewſkim. Tegoż Roku J. M. X. Łukaſz Dąbſki Kánonik Krákowſki parę lichtarzy wielkich ſrebrnych do teyże Káplice ſpráwił. Miedzy temi Káplicámi ſą Ołtarze bárdzo piękne, S. Agnieſzki, S. Wincentego y S. Anny, z obu ſtron przy weśćiu do Káplice, ſą Ołtarze bárdzo piękne y nabożne, ſpráwione koſztem X. Jákubá Oſtrowſkiego, Kánoniká Krákowſkiego, á przećiw tymże tegoż ćiáło w grobie odpoczywa, przy tym nie dáleko wtyle Wielkiego Ołtarzá ieſt grob Janá Choinſkiego, BiſkupáKrák.

Jedenaſta

Jedenasta tytułu S. Tomaszá, Biskupá Kántuáriyskiego, Piotrá Tomickiego, Biskupá Krákowskiego, mośiężną kratą záwárta, grobem mármurowym dostátkiem kosztownych Apparatow tegoż Biskupá przyozdobiona y ubogácona.

Dwudźiestá tytułu S. Janá Ewángelisty, Janá Grotá, ku południowey stronie, człeká świątobliwego, w ktorey ćiáło tegoż B. Biskupá odpoczywa; tákże Wálentego Dębińskiego, Kásztelláná Krák: przy tey Káplicy leży ćiáło Stánisłáwá Borká, Dźiekaná Krák: Jáłmużniká wielkiego, ktory ná 30. Studentow, iáłmużnę zostáwił z pewney fundácyey, y dom Wikáryom (Borek názwány) porządnie zmurowáć dał.

Trzynasta Kaplicá *SS. Corporis Christi* Janá Olbráchtá Krolá Polskiego, ktorego tu iest grob: Ma tá Káplicá Relikwiy Swiętych piękny dostátek, miedzy inszymi iest ćiernie z tey Korony ćierniowey, ktorą Chrystusowi Pánu ná głową wtłoczono, tegoż Páná Krwią przenaydroższą skropione, w tey też Káplicy SAKRAMENT Ciáłá y Krwie Páńskiey przez Oktawę tegoż Swiętá bywa, przećiw tey ku gorze Wielkiemu Ołtarzowi iest grob Káżimierzá Wielkiego Krolá Polskiego, y z Ołtarzem dobrze fundowány.

Czternasta S. Janá Chrzćićielá Káznodźieyska, Pánow Kośćieleckich, w tey leży ćiáło Jákubá Zadźiká, Biskupá Krák: człeká we wszelkie cnoty ozdobionego, ktory Bursę Jeruzálem reformował, y fundusz ná 30. Studentow uczynił. Táż Káplicá zá stárániem J. M. X. Alexándrá z Brzeźia Brzeskiego, Kánoniká Krák: iáko Exekutorá tegoż Biskupá kosztem niemáłym w koło, mármurem czarnym y rożnym, pięknym sadzona y sporządzona ksztáłtem.

Pietnasta Poczęćia Nayświętszey Panny Penitencyárska, w tey iest grob Janá Konárskiego, Biskupá Krákowskiego, ten Penitencyarze Pismá Swiego Doktorow fundował, ćiáło iego odpoczywa w kámiennym grobie.

Szesnasta tytułu Wniebowźięćia Nayśw: Pánny rzeczona *Rorate*, Krolewska, wedle drzwi południowych, złoćistym dáchem

chem w karpiową łuſzkę zrobionym nákrytá, odpoczywáią tu ćiáłá Krolow Polſkich, Zygmuntá Pierwſzego, Anny Corki, y Auguſtá Syná iego. Tákże Zygmuntá III. y Małżonki iego, weſpoł z Potomſtwem, Włádyſłáwá IV. Monárchy, w boiu y w pokoiu wielce ſławnego; ktorym niech da Pan Bog wieczny pokoy, ozdobiona ieſt grobem marmuru czerwonego tych świątobliwie zmárłych Pánow; ma Ołtarz ſrebrny, z konterfektem Páná JEZUSA, ieſt y Relikwiy SS. Bożych niemáły doſtátek, Kleynoty drogie, Appáraty koſztowne, á fabryká ſámá przez ſię wſpániáła y pozorna, Krolewſkie dźieło pokázuiąca, ma ſwe wielkie Odpuſty czáſow ſwych.

Siedmnáſta Káplicá, w drugą ſtronę drzwi południowych, w tey przedtym było, Ciáło S. Stániſłáwá, ukázuią tu Rękę iego z pierśćieniem we dni Uroczyſte y Stácye przy teyże Káplicy ieſt grob ſtáry S. Stániſłáwá, koſztownie niegdy przez Zbigniewá Oleśnickiego, Kárdynałá y Biſkupá Krákowſkiego ſpráwiony. Tu w tey Káplicy odpoczywa Ciáło B. Janá Prándoty Białáczewſkiego, Biſkupá Krák: podnieſione Roku Páńſkiego, 1639. dniá 7. Czerwcá, zá ſtárániem tego Biſkupá, Kánonizácya S. Stániſłáwá ſię ſtáłá, y on cudem wielkim wſławiony.

Oſmnaſta Száfráńczowſka pod dzwonámi, tá do *Collegium Juriſtarum* ieſt inkorporowána od teyże Fámiliey Potomkow, W tey odpoczywa ćiáło Máćieiá Miechowity, Kanoniká Krákowſkiego, Medyká y Hiſtoryká, człeká we wſzyſtkim nie nagánionego żywotá, Jáłmużniká wielkiego, zmárłego Roku 1523. w teyże odpoczywáią ćiáłá wielu y wielce świątobliwych Doktorow, Profeſſorow Akádemiey Krákowſkiey.

Dźiewiętnaſta Káplicá Tytułu Oczyſzczenia Nayśw. Pánny, MARYI Pánow Rożycow, kratą mośiężną záwárta, od Philipá Pádniewſkiego, Biſkupá Krákowſkiego grobem iego ozdobiona, w tey też Káplicy Chrzeſt Swięty odpráwuią.

Dwudźieſta Krzyżá Swiętego, podle drzwi zachodnich po práwey ręce; w tey ieſt grob mármurowy Káżimierzá Trzećiego Krolá Polſkiego, y grob Elżbiety Rákuſzánki Fundátorki tey

Káplice: ma tá Káplicá Reliquiy Swiętych obfitość niemáłą, y ápparatow koſztownych doſtátek.

Dwudźieſta pierwſza Káplicá Włádyſłáwá Jágiełłá Kroláá Polſkiego, między filárámi kratą żelázna záwárta, leży tu wgrobie ćiáło tegoż świątobliwego Kroláá, Ołtarz ma nowy od X. Jákubá Náymáná J.U.D. Kánoniká Krákowſkiego zbudowány: námálowano ná nim, iákoKrolJágiełło Litwę przywodźi doChrztu Swiętego, y Jádwigá Krolowa, ktora tákże też Litwe do Korony iednoczy, Akádemią Krákow: y Pſałteryſtow funduie, &c.

Dwudźieſta wtora Káplicá Swiętego Stániſłáwá w poyśrzodku Kośćiołá, naprzod od Kroláá Zygmuntá Pierwſzego zbudowána, y ſrebrnym Ołtarzem, ná ktorym żywot y śmierć S. Stániſłáwá w Figurách ſię reprezentuie, ozdobiona. Tu też ćiáło Przewielebnego Męczenniká S. Floryáná odpoczywa. W tey ieſt grob S. Stániſłáwá, tá potym zá ſtárániem J.M.X. Marćiná Szyſkowſkiego, Biſkupá Kráwſkiego, nowo zgruntu wielkim koſztem y ſtrukturą przedźiwnie piękną wyſtáwiona (że też y zá ledwie w Chrześćiáńſtwie temu podobna może bydź widźiána) Naprzod tedy ma graduſe z czarnego mármuru, ná ktorych obliſtwowánie ná báláſach ſtoi: w rogách záś cztery Poſtumentá, káżdy z nich oraz ſłupy w ſię Koryantowe bierze, ieden mármurowy, á dwá moſiężne złoćiſte: te trzymáią Xems mármurowy bárdzo ozdobiony, ná kſztałt Kátáfálku, wyſoko aż pod ſamo ſklepienie Kośćielne wynieśiony, nád Xemſem Kopulá álbo dách tey Káplice w kárpiową łuſkę z miedźi złotnicza robotą pozłocony: w rogách ſłupow Xemſowych ná wierzchu dáchu ſą obrázy mośiężne złoćiſte odlewáne Pátronow Polſkich nád tymi záś wyżey we czterech rogách tákże dáchu, ſą czterech Ewángeliſtow Obrázy, tákiegoż wizerunku pod Xemſem frámugi cerklowe, wktorych kraty żeláżne, ſmelcem lázurowym kwiátámi złoćiſtemi, tákże y Herbámi Biſkupow Krákowſkich ozdobione ſą. około tego grobu ieſt liſtwá mármurowa z mośiężnymi bláſámi, w poyśrzodku czerwonym mármurem ſadzona: ſtoł ábo Ołtarz z czerwonego mármuru, ná ktorym Aniołow czterech zodlewánego ſrebrá

nową

nową trunnę szczerosrebrną trzymáią: tę spráwił ś. pámięći Zygmunt III. Krol Polski, á w tey druga srebrna y trzećia szczerozłota, w ktorey iuż ćiáło Przewielebnego Chrystusowego Męczenniká S. Stánisłáwá, Biskupá Krákowskiego odpoczywa. Przy tey trunnie ná Ołtarzu stoi Obraz odlewány srebrny tegoż Swiętego z Obrázem, tákże srebrnym Piotrowiná wskrzeszonego. NádOłtarzem záś y po stronách są wotá złote, srebrne, y insze rożnych ludźi stanu wszelkiego, ktorzy, w potrzebách swych ofiáruiąc się do tego Swiętego, poćiechy odnośili, y záwsze prosząc odnoszą. Są też postáwione przed tym Ołtarzem lichtarze srebrne, ksztáłtem chędogim y kosztem wielkim spráwione, ná cześć y chwałę Pánu Bogu, y wszystkim Swiętym, od X. Woyćiechá Srebryńskiego Kánoniká Krák: dáne. Tu Krolowie Polscy, y Hetmáni waleczni chorągwie z nieprzyiaćioł, Turczyná, Wołochá, Tátárzyná, y z inszych, zwyćięstwo otrzymawszy zá przyczyną tego Swiętego, zostáwuią. Są też y lámpy srebrne ná ozdobę y uczćiwość temu Swiętemu świátłem opátrzone. Pierwsza od Wincentego Kádłubká, Biskupá Krákowskiego. Druga od Włádysłáwá Czwartego, Koronowánego Krolá Polskiego, ozdobnie kosztem niemáłym zrobiona. Trzećia od P. Stánisłáwá Gárwáskiego, Kásztellaná Płockiego, Stárosty Gostyńskiego, y inszych wiele. Pod tym grobem S. Stánisłáwá iest grob źiemny, ktory gdy otwierano Roku 1630. náleziono ćiáło z wonią wielką w trunnie kámienney. Trádycya pewna iest, że to ćiáło iest Błogosłáwionego Aároná Opátá Tynieckiego, siodmego y ostátniego Arcybiskupá Krák: przy tym iest grob podle filará z nágrobkiem, żelázną kratą obwárowány, J. M. X. Marćiná Szyszkowskiego, Biskupá Krakowskiego.

W Chorze Ołtarz wielki Męki Páńskiey, naprzod od ś. pámięći Krolá Zygmuntá I. ozdobnie y kosztownie oddány; potym od J.M.X. Piotrá Gębickiego, Biskupá Krák: *de nova radice* ozdobnie y wydátnie wszystek złoćisty wystáwiony, przed ktorym Lichtarze srebrne wielkiey ozdoby y kosztu od X. Andrzeiá Łukomskiego oddáne, ná cześć y ná chwałę Pánu Bogu Wszechmogącemu,

gącemu, ſą y lámpy koſztowne ſrebrne: tákże też y Koroná koſztowna od X. Alexándrá z Brzeźia Brzeſkiego, Kánoniká Krák: przed tymże Ołtarzem ieſt záwieſzona. Wiſzą też y Kápeluſze czterech Kárdynałow y Biſkupow Krákowſkich; Fryderyká, nád grobem mośiądzowym, ze ſtopniow wypuſzczonym. Zbyſzká Kárdynałá, tákże nád iego grobem. Jerzego Rádźiwiłá, ktory w Rzymie umárł Roku 1600. u Oycow Jezuitow *al Iesu* pogrzebiony ieſt. Janá Olbráchtá Krolewicá przed wielkim Ołtarzem, przy Ołtarzu (iáko ſię wyżey rzekło) Kápłáni poſtronni nie celebruią, tylko Arcybiſkup Gnieźnieńſki, Biſkup Krákowſki, y z Kánonikámi ſwemi. Jeſt ná tym Ołtarzu ſzczeroſrebrny Ołtarz, przenieśiony z ſtárego Ołtarzá S. Stániſławá, ieſt y inſzych Ołtarzow po rożnych mieyſcách y filarách niemáły doſtátek, á wſzyſtkie ochędożnie, koſztownie, doſtátecznie funduſzámi opátrzone. Odpráwuią ſię w tym Kośćiele Stácye śiedmi Kośćiołow Rzymſkich, z Odpuſtámi tymi co y w Rzymie, ktore ſą áplikowáne śiedmiom Kośćiołom Krákomſkim. Te uprośił naprzod ś. pámięći X. Marćin Szyſkowſki, Biſkup Krákowſki u Naywyżſzego Páſterzá URBANA VIII. Roku 1621. dniá 14. Lutego, á powtore znowu od tegoż wzwyż miánowánego Oycá S. URBANA VIII. ſą prolongowáne, zá uproſzeniem y ſtárániem X. Jákubá Zádźiká Biſkupá Krák: y ludźiom opowiedźiáne Roku 1638. dniá 22. Lipcá: ktore to 7. Kośćiołow, y w nich Ołtarze: ſą ná końcu tey Kśiążki ſpecyfikowáne. Jeſt też przy tym Kośćiele doſtátnie fundowáne *Seminarium* dla młodych Kápłánow, od Jerzego Rádźiwiłá, y Bernatá Máćieiowſkiego, Biſkupow Krákowſkich y Kárdynałow: tym rządźi Kápituła Krákowſka. W ſkárbie Kośćielnym ieſt tez co widźieć ku podźiwieniu, iáko Krzyżow złotych, ſrebrnych, w ktorych drzewo Krzyżá S. ieſt, y inſzych Relikwiy Swiętych wielki doſtátek: á te Krolowie Polſcy, Xiażętá, Biſkupi, temuż Kośćiołowi ſpráwiwſzy, doſtátnie y ozdobnie oprawne w kleynoty dárowáli: ſą y Infuły Biſkupow Krákowſkich rożne y bogáte, miedzy tymi ieſt ſtara, ktorą S. Stániſław ná głowie ſwey miewał, gdy Ofiárę Przenayświętſzą

świętſzą Pánu Bogu oddawał: druga koſztowna, od J.M. X. Andrzeiá Lipſkiego, Biſkupá Krákowſkiego dáná, ku temu Relikwie SS. y godne widzenia w tym Kośćiele Kátedrálnym te ſą:

S. Andrzeiá Apoſtołá 30. Liſtopádá.
S. Albiná Męczenniká 1. dniá Márcá Swięto Jego.
S. Auguſtyná Doktorá Kośćielnego, 28. Sierpniá Swięto iego.
S. Alexego Wyznawce 17. Czerwcá Swięto iego.
S. Agáty Męczenniczki 5. Lutego.
S. Antoniny Męczenn: 17. Wrześniá.
S. Bárthłomieiá Apoſtołá Ręká, 24. Sierpniá.
S. Bernárdá Wyznawce 20. Sierpniá Swięto iego.
S. Bárbáry Pánny y Męczeniczki 4. Grudniá.
S. Bonifacego Męcenniká 14. Mája.
S. Brygidy Krolowey Szwedzkiey 8. Páźdźierniká.
S. Brykcego Ręká.
S. Chryzogoná Męcz. 24. Liſtopádá.
Ciernie z Korony Páńſkiey w Wielki Piątek.
S. Cyryáká Męczenniká 8. Sierpniá.
S. Konſtántego Męczenniká.
Drzewo Krzyżá Swiętego 3. Májá y 14. Września.
S. Doroty Pánny y Męczenniczki 6. Lutego.
SS. Chryzántá y Dáryuſzá Męczenników, 1. Sierpniá.
S. Euſtáchiego Męczenniká.
S. Euberego Męczen: 28. Liſtopádá.
S. Eumeniego Męcz. 12 Wrześniá.
S. Egidźiego Wyznawce 1. Wrześn.
S. Floryáná Męczenniká ćiáło, Pátroná Kroleſtwá Polſkiego 4. Májá.
S. Felicytáryuſzá 13. Liſtopádá.
S. Feliciuſzá Męczen: 30. Sierpniá.
S. Fauſtyná Męczenniká 19. Lipcá.
Gwoźdź Páńſki w Wielki Czwartek. Krolowi Władyſławowi od Urſiná Kárdynałá dárowány.
S. Giereoná Męczenn: 20. Pázdźier.
S. Hippolitá Męczenniká Sierpniá.
S. Hermetá Męczen: 28. Sierpniá.
S. Hiácynthá Wyznawce 20. Sierp.
S. Hermáná Wyznawce.
S. Janá Chrzćićielá 24. Czerwcá Czeluść z uſt.
Jedenaśćie tyśiąc Dźiewic 21. Páźdź.
S. Jákubá Apoſtołá 25. Lipcá.
S. Káiuſa Papieżá 22. Kwietnia.
S. Klemenſa Papieżá y Męczenniká 23. Liſtopádá.
S. Kálixtego Papieżá y Męczenniká, 28. Pázdźierniká.
SS. Koſmá y Dámiáná Męczenników 12. Liſtopádá.
SS. Kántego, Káncyáná y Káncyonałá Męczenników,
S. Kátarzyny Seneńſkiey Ręká,
S. Kryſtyny 6. Czerwcá.
B. Kunegundy 3. Márcá.
Lilia złota od Juliuſzá Papieżá II. Krolowi Alexandrowi przyſłáná, *cum Indulgentia Plenaria*, tę ukázuią w Srzodopoſtną Niedźielę.
S. Łukaſzá Ewángeliſty 28. Páźdź.
S. Domicylle 16. Wrześniá.
S. Máćieiá Apoſtołá 25. Lutego.

S. Márcellinà Papieżá y Męczenniká 26. Kwietniá.
S. Márcyuſzá Męczenn: 26. Wrześ.
SS. Máchábeyſkich Męczenników 22. Wrześniá.
S. Marćiná Biſkupá y Wyznawce 11 Liſtopádá.
S. Máryny Pánny 18 Grudniá.
S. Maurycego Włocznia.
S. Máryi Mágdáleny 22. Czerwcá.
SS. Niewinniątek Męczennikow 27. Grudniá cáłe ćiáłá.
S. Názáriuſzá Męczen: 28. Czerwcć Opoká z Grobu Páńſkiego w Wielki Tydzien.
S. Oſwáldá Królá Wyz: 23. Sierpniá
S. Piotrá Apoſtołá 29. Czerwcá.
S. Páwłá Apoſtołá 25. Stycz. Ząb.
S. PhilipáApoſtołá 1. Máiá dwá pálce
S. Prokopá Męczenniká 4. Lipcá.
S. Pánkrácego Męczenniká 12. Máiá
SS. pięći Bráći Polſkich Męczennikow 12. Liſtopádá.
S. Pauliná Wyznawcé 21. Lipcá.
S. Remigiuſzá Wyznawce 1. Páźdź:
S. Stániſłáwá Męczenniká, Pátroná y Biſkupá Krákow: od Boleſłáwá zámordowánego, 8. Májá.
S. Stepháná pierwſzego Męczenniká 26. Grudniá.
S. Sebáſtyáná Męczen: 10. Sierpniá,
S. Syxtá Papieżá y Męcz: 6. Sierp.
S. Sártuniná Męczen: 29. Liſtopádá
S. Zygmuntá Męczenniká 2. Májá.
SS. Sergiuſzá y Báchá Męczennikow 7. Páźdźierniká.
S. Serwiuſzá Wyznawce 22. Páźdź
Sześći Bráćiey Polakow.
S. SylweſtráPapieżá yWyznawce 31. Grudniá.
S. Stepháná Królá y Wyznawce 20. Liſtopádá Ręká.
S. Tomaſzá Kántuáriyſkiego Biſk. Ręká
S. Theodorá Męczenniká 8. Liſtop.
SS. Trzech Krolow 6. Styczniá
S. Urbáná Papieżá y Męczenniká 26. Czerwcá.
S. Wácłáwá Męczenniká y Pátroná Króleſtwá Polſk: 13. Kwietniá.
S. Wincentego Męcz: 22. Styczniá.
S. Wáwrzyncá Męczenniká 10. Sierpniá. część głowy.
S. Woyćiechá Męczenniká Pátroná Króleſtwá Polſkiego 23. Kwietniá
S. Wiktorá Papieżá Męczenniká 28. Lipcá.
S. Witá Męczenniká 15. Czerwcá.
S. Wiktoryná Męczenniká 6. Márcá
S. Wálentego Męczenn: 14 Lutego
S. Ubáldá Męczenniká 7. Lipcá. Y inſzych Swiętych Męczennikow y Wyznawcow, Pánien y Wdow.

Wieże przy tym Kośćiele ſą trzy, w iedeney ieſt Dzwon Zygmuntem názwány, od Zygmuntá Królá Polſkiego ſpráwiony, wielki y głoſu bárdzo ogromnego: ſą też drugie, ále iuż mnieyſze głoſu iednák náder wdźięcznego, y wielkiego, á to w drugiey wieży Wikáryiſkiey rzeczoney: W trzećiey zás ieſt Zegar, ludźiom czáſy zámierzone ogłaſzáiący.

STACYE

STACYE RZYMSKIE.

ODpráwuią ſię tu w tym Kośćiele Stácye Rzymſkie, iedne z tych, ktore do ſiedmi Kośćiołow w Rzymie należą, u trzech Ołtarzow, ktore ná to ſą náznáczone Tablicámi z tákim napiſem: *ALTARE STATIONUM*. Są y w inſzych Kośćiołách też Stácye, o ktorych przy káżdym Kośćiele ſwym naydźieſz.

2. Kośćioł Swiętego MICHAŁA.

OD Bolesłáwá Chabrego, Pierwſzego Krolá Polſkiego, prędko po przyięćiu Wiáry Chrześćiáńſkiey, támże w Zamku zbudowány, y nádány. Potym tenże od Káżimierzá Wielkiego potrzebámi Kośćielnemi ozdobnie opátrzony, Roku 1355. Ma dwu Práłatow, Proboſzczá, y Kuſtoſzá, y trzech Kánonikow, ſą y Mánſyonarze, ktorzy Kurs o Pánnie Nayświętſzey odpráwuią. Ma Odpuſty, y Reliquiy Swiętych doſtátek.

3. Kośćioł Swiętego JERZEGO.

TAkże w Zamku ten Kośćioł ieſt záraz po przyięćiu Wiáry Swiętey zbudowány, á to dla Stácyi Kátedrálnego Kośćiołá, zmurowány od Wielkiego Káżimierzá Roku 1346. ma czterech Kánonikow, y Mánſyonarze ma, y Odpuſty pewnych dni, ma y Reliquie Swiętych.

4. Kośćioł S. MARYI MAGDALENY.

TEn ná Kánoniczey ulicy ieſt podle *Collegium Iuryſtarum*, zbudowány od Piotrá Wyſzá, Biſkupá Krák: y temuż Kollegium inkorporowány, y ochędoſtwem pięknym opátrzony, á Roku 1638. *de novo* kſztałtem pięknym reſtaurowány. W ktorym Kośćiele B. Jan Kápiſtran Mſzą S. odprowował, ktory naprzod Zakon Bernárdynſki do Polſki wprowádźił. Ma Reliquie SS. Bożych, y Odpuſty pewne. Tu też Studenći z Burſe *Iuriſtarum* Mſzy Swiętey ſłucháią, Litánie o Pánnie Nayświętſzey, y inſze nabożeńſtwá według ich uſtaw, *ex fundatione Garvaſciana* ná káżdy dźień odpráwuią.

5. Kośćioł

5. Kośćioł SS. MICHAŁA ARCHANIOŁA y JOZEFA.

OYcowie Kármelići Boſſi śćiśleyſzey obſerwáncyi przy tym Kośćiele ſwą rezydencyą máią, (o ktorych przyśćiu do Polſki czytay Kośćioł 45.) ſą fundowáni ná grunćiech rożnych Pánow, gdźie te pláce częśćią iáłmużnámi, częśćią też kupnem ſą otrzymáne do Kośćielnego y Klaſztornego budowánia, zá ſtárániem IchMM. Pánow X. Piotrá Tylickiego, Biſkupá Krákowſkiego Jegomośći Páná Mikołáiá Zebrzydowſkiego, Woiewody Krákowſkiego, Jegomośći Páná Andrzeiá Tęczynſkiego, Káſztellaná Bełſkiego, y inſzych. Przyłożył ſię też znácznie do tey Fundácyi Jegomość X. Hieronym Powodowſki, Archipresbiter y Kánonik Krákowſki. Przy zákładániu tego Kośćiołá pierwſzy Kámień poświęcony świętey pámięći J. M. X. Hieronim Ręczáyſki, Kánonik y Archidyákon Krákowſki włożył, Roku 1611. W tymże Kośćiele naypierwſzą Mſzą miał J. M. X. Marćin Szyſkowſki, Biſkup Krákowſki, y błogoſłáwił mieyſcu temu, zwyſtáwieniem ná Wielkim Ołtarzu Nayświętſzego SAKRAMENTU. Do tegoż Kośćiołá Zakonnicy przeprowádźili ſię z Klaſztoru NIEPOKALANEGO POCZĘĆIA Nayświętſzey PANNY MARYI z Ogrodá zá S. Mikołáiem będącego, Roku 1618. dniá 25. *Octobra*. Tenże poświęcony od J. M. X. Jákubá Zádźiká, Biſkupá Krákowſkiego, Roku 1636. dniá 26. Oktobrá. Ma wielkie ſwoie Odpuſty y Reliquie Swiętych Bożych, á mianowićie tych: Głowy cáłe S. Fláwiey, S. Klaudy, Pánien y Męczenniczek, tákże dobrze znáczna S. Wálentego Biſkppá y Męczenniká, dwu Bráćiey Thebáńſkich, Jedenaſtu tyśiąc Dźiewic, Alexándrá Męczenniká goleń cáła, S. Stániſłáwá Biſkupá y Męczenniká Krákowſkiego Reliquia znáczna, SS. Apoſtołow, Páwłá, Jákubá, y Filippá, S. Floryáná, S. Bárbáry, S. Tereſſy Mátki tego Zakonu, dwie ſztuce ćiáłá, Drzewo Krzyżá S. Obraz Weroniki S. prawdźiwie wymálowáney z tey iáka ieſt w Rzymie z Odpuſtámi, y inſzych wielu Swiętych Bożych w mnieyſzych pártykułách.

łych. Jest tákże w tym Kośćiele Obraz wielce wspániáły y Cudowny JOZEFA Swiętego, do ktorego wszyscy w rożnych dolegliwośćiách ućiekáiący się rátunek odbieráią. Jáko tráfiło się w Roku 1715. podczás Introdukcyi Solemney JOZEFA S. z Kośćiołá Pánny MARYI do Kośćiołá OO. Kármelitow Bossych S. Micháłá, ná ten czás kiedy Miásto Krákow przyimowáło go zá Pátroná J. P. Jan Słowakiewicz Medycyny Doktor, Rádzcá Krákowski, Konsyliarz oraz y Promotor *Archiconfraternitatis S. Joseph*, desygnowány ná tę Introdukcyą S. JOZEFA, ćiężko záchorował kilką dni *ante Introductionem*, ktory gdy będąc prawie ná śmiertelnym łożku, słyszy, że Solemna żáczyna się Introdukcya do Kośćiołá OO. Kármelitow Bossych *in Assistentia* Xiążęćiá Biskupá Krákowskiego, ná ten czás Łubieńskiego, z cáłym Duchowieństwem, kazał się tenże Pan Słowakiewicz do okná záprowádźić, ktory co tylko oddawszy się JOZEFOWI S. názad sam odszedł od okná y uzdrowiony został, ná podźiękowánie poszedł do Kośćiołá S. Micháłá, krzyżem upadłszy ná żiemię przed Obrázem JOZEFA Swiętego dźiękował J. S. że go do zdrowia przyprowádźił. Ci Zakonnicy wielką y szczerą obserwáncyą Reguły swey záchowuią w *silentium*, w umartwieniu ćiáłá ustáwicznym. Máią też ćiż Oycowie swoie *Studium*, według nauki S. Tomaszá z Aquinu, Ktorey iáko prawdźiwey od sámego Bogá, y od Pásterzow Stolice Apostolskiey ták wiele rázy ápprobowáney, nigdy nie odstępuią. Odpoczywa też tu Ciáło wielce pobożnego y świątobliwie prácowitego, X. Sebástyáná Nuceryná, w Pismie S. Doktorá y Professorá Akádemiey Krák: Káznodźieie Zamkowego, ktory Roku 1635. dniá 23. *Septembra* umárł, 1. *Octobr:* pogrzebiony. W pięć lat potym było widźiáne ćiáło iego naymniey nienáruszone, ktoremu Pan Bog niech uczynki iego dobre y prace wielkie płáći Niebem. Ciáło pobożnego Kápłáná odpoczywa w grobie pod Ołtarzem Pánny Nayświętszey. Leży też tu tákże Ciáło W. O. Micháłá od S. Bártłomieiá tegoż Zakonu Oycá, ktory powroćiwszy z Rzymu w tym tu Konwenćie mieszkáiąc, przy wielkiey świątobliwośći w ustáwicznym żył umartwieniu. Wzrok

utráćiwszy ná 7. lat przed śmierćią, w puchlinie umárł Roku 1640. dniá 19. Styczniá. Ktorego umárłego ćiáło przez lat kilká w wapnie niegászonym leżące náleźione iest cáłe, przeniesione iest teraz do Biblioteki y w kryształowey położone trumnie, zá ktorego intercessyą iuż niemáło wielkiey od Bogá doznáło łáski w rożnych indiencyách. Leży Ciał wiele y inszych wielkich Pánow, ktorym upodobáło się ieszcze zá żyćią ná tym Swiętym po śmierći odpoczywáć mieyscu, czego świádkiem są wspániáłe wystáwione Mausolea. Klasztor záś ći Oycowie z iałmużny J. M. X. Łukaszá Dąbskiego, Kánoniká Krákowskiego, tákże y Wielmożnego J. M. P. Stánisłáwá Lubomirskiego, Woiewody Krák: wystáwili. Wielkim tákże do tey wystáwienia Bázyliki był Benefaktorem J. M. X. Stánisław Rozdrzażewski Kánonik Krák.

Máią przezacne *Eremum*, trzy mile od Krákowá, w ktorym ták żyią, iáko S. Eliasz Pátryárchá ich ná Puszczy żył. Po puszczy swe Celle przy Káplicách máią, chlebem á iárzynámi iáłowemi, y wodą się niekiedy w tydźień posiláiąc. Ludźie tu świeccy rzadko bywáią, á iesli kiedy przyidą, *silentium* z tymi powinni záchowáć. Fundowáni przez Jey Mość P. Agnieszkę z Tęczyná Firleiową, Woiewodźiną Krákowską, Roku P. 1628.

6. Kośćioł WSZYTKICH SWIĘTYCH.

TEn ná Grodzkiey ulicy iest, zbudowány wprzod drzewiány, á przynależał do S. TROYCE, Fárnego ná ten czás Kośćiołá. Potym zmurowány y nádány od Szláchetnego Jákubá Bobole, człeká pobożnego, y w spráwách Rycerskich záslużonego. Ten wiele kosztownych Appárátow temuż Kośćiołowi zostáwił. Ma ten Kośćioł Odpusty wielkie ná czásy pewne, ma y Reliquii SS. Bożych niemáło, á miánowićie z Towárzyszek S. Urszule iedne Głowę, y w mnieyszych pártykułách, SS. Pánien y Męczenniczek, iest y S. Stánisłáwá znáczna Reliquia y cząstká drzewá Krzyżá S. Ma Proboszczá záwsze Professorá Akádemiey Krákow: Dźiekaná, Kánonikow, tákże Wikáryow. Ten Kośćioł ozdobiony iest wszystek, y Wielki Ołtarz, y inszych niemáło, á miánowićie przy

drzwiách

drzwiách wschodnich ieſt Ołtarz SS. Kryſpiná y Kryſpiniáná Męczennikow, Miſtrzow Cechu rzemięſłá Szewſkiego, dźiwnie bárdzo piękney ſtruktury. Ma tenże Ołtarz Reliquie Swiętych y Odpuſty, ma tákże Zegar głośny, zá ſtárániem X. Jákubá Zákryſtyáná zmárłego ſpráwiony. Jeſt Szkołá od Máćieiá Miechowity, Kánoniká Krák: y Chronikarzá ſtárego zmurowána. Jeſt y Obraz Pánny Nayświętſzey pięknośći wielkiey koſztownie przybrány, á ten przynieśiony z Węgier przez támecznego Szláchćicá Roku 1647. y tutecznemu Kośćiołowi z funduſzem dárowány, ieſt y drugi tákże cudowny.

W tym Kośćiele przybyło Nabożeńſtwá, to ieſt że káżdego dniá Prymárye odpráwuią ſię zwyſtáwieniem Nayśw: SAKRAMENTU *in Pixide*, Supplikácye, przytym Koronká o TROYCY Przenayświętſzey ſpiewána bywá w káżdą Niedźielę po pierwſzey Mſzy Swiętey. *Item* w káżdy Czwartek po Prymáryi bywáią ſpiewáne Godźinki o Przenayświętſzym SAKRAMENCIE, tákże podczás Poſtu wielkiego w káżdy Czwartek po południu bywáią Páſſye z wyſtáwieniem Nayświętſzego SAKRAMENTU, z Kazániámi y Dyſcypliną Bráctwá TROYCE Przenayśw: &c. &c.

7. Kośćioł Swiętego FRANCISZKA.

ROku Páńſkiego 1237. od Boleſłáwá Pudyká Monárchy Polſkiego fundowány, (w krotce po śmierći Swiętego Fránćiſzká, zmarłego Roku 1226. dniá 4. Páźdźierniká) gdźie w grobie mármurowym ćiáło iego odpoczywa, po lewey ręce w murze nie dáleko wielkiego Ołtarzá. W tymże Kośćiele leży B. Sálomea Sioſtrá iego, (ná ktorey inſtáncyą oraz B. Kunegundy Małżonki ſwoiey tęż Bázylikę z Konwentem wybudował.) Xieni pierwſza Pánien Swiętey Klary Swiętego Jędrzeiá, Cudámi zá żywotá y po śmierći ſłáwną. Tá umárłá Roku 1268. dniá 17. Liſtopádá w Skále, ktora przed śmiercią táką o pogrzebie Ciáłá ſwego uczyniłá dyſpozycyą. Po śmierći moiey ćiáło wydáć Bráći náſzym Mnieyſzym, ieżeli go prágnąć będą u ſiebie pogrześć. Po ośmiu dniách Ciáło B. Sálomei w proſtey drewniáney trunnie záwárte,

nie záwárte, do źiemi ſpuśćiły Zakonne Siostry chcąc áby w poſrzodku Corek Mátká odpoczywáłá, y do niey w potrzebách bliſki záwſze ákces miáły. Lecz Oycowie Fránćiſzkáni Konwentu Krákowſkiego, zápozwáli o wydánie B. Sálomei Ciáłá, Zakonne Siostry, nádewſzyſtko icy álleguiąc wolą, z kąd táką *definitivam* otrzymáli, *Corpus V. Salumea ante aliquot menses Scala ad lapidem. S. Maria humatum, exhumetur, Cracoviam transferatur, ac in Æde S. Francisci Fratrum Min: sepeliatur.* Gdy ná przenieſienie Ciáłá B. Salomei Dźień 28. Czerwcá był náznáczony, ziecháło ſię było do Klaſztoru Pánien Zakonnych bárdzo wiele ludźi Duchownych y Swieckich, między ktoremi byłá S. Kunegundá życząc ſobie wſzyſcy widzenia Jey Błogoſłáwionego Ciáłá y iemu w przeprowádzeniu áſſyſtowáć. Dobyte z źiemie B. Sálomei Ciáło w ſiedm zupełne Mieśięcy, ználezione, gdy włożono ná woz w ktorym było záprzężonych ośm wołow, ná znák Jey wielkiey pokory: áſz oto one ośm wołow przy przymuſzániu bićiem, z mieyſcá ruſzyć Ciáłá S. niemogły. Widźi to B. Woyćiech B. Sálomei Spowiednik! á wiedząc iák wielkiey przed Bogiem ieſt posłuſzeńſtwo wagi, nie woły bić, ále B. Sálomeę mocą S. posłuſzeńſtwá zágádnął, upominàiąc, áby iák zá żywotá ták y po śmierći posłuſzna byłá, y Zwierzchnośći Duchowney, y woli Przełożonych Zakonnych, ledwo co wymowił woły iść záraz dobrowolnie poczęły. Kiedy przez Promnik prowádzono to S. Ciáło, ptáſzek niezwyczáyney piękności, z wyſoká ſpuſzczał ſię ná nię, y uśiadał często, znáć pewnie dáiąc o wielkiey chwale, ktorey w błogosłáwieńſtwie záżywáłá Niebieſkim. W ſam iuż Krákow w prowádzone to S. Ciáło, iák Miechowitá świadczy, Roku 1269. W pośrzodku Choru S. Fránćiſzká Bráći mnieyſzych pogrzebione, Ale potym S. Jey Relikwie podnieśione, y do Káplice nie dáleko drzwi (idąc z Bráckiey ulice) ná Jey Honor zmurowáney przenieſione zostáły. Táż Káplicá byłá niegdy Cieśielſka w ktorey do tych czas odpráwuią Cieślowie co Suchedni zá Duſze Zmárłych ſwoie Nabożeńſtwo zákupuiąc Mſze SS. W ktorey Kápliey ieſt Ołtarz B. Sálomei wſzyſtek mármurowy, Státua B. Salo-

tua B. Sálomei Alábástrowa biała, y inszeOsoby, Krolá Pudyká y Małżonki Jegoy inszych wiele sztukAlábástrowych, iest tumbá nákształtCymboryů, w teyTumbie skrzynká zReliquiámiB.Sálomei przed ktoremi we dniey wnocy z elemozyny uproszoney lámpá gorcie. TáżKáplicá ádumbrowána pikturámi, odrzwie mármurowe do niey z kratą żelázną, posadzká y stopnie mármurowe: wspániáła y kondekorowana, miedźią pobita, w tey Káplicy znáyduie się grob JJ.WW.PP. Morstynow y JJ.PP. Zborowskich. W pośrzodku Kośćiołá iest ćiáło B. Henryká Gwárdyaná, w náuce y wświątobliwośći sławnego, zmárłego Roku 1269. z iedenastą Bráći od Tátárow zábitego. Tákże Błogosłáwionego Ráymundá zmárłego Roku 1272. Włádysłáwá, Micháłá, Błázego, Leonárdá, Estárdá, Janá, Mikołáiá, y inszych czterech, tákże B. Bogusłáwá piątego ná ten czás Prowincyałá Prowincyi Polskiey, B. Sálomei Spowiedniká, ktory w pewnym widzeniu po śmierći B. Sálomei, ná tym mieyscu, gdźie Káplicá iey, widźiał dwie kolumny niby mármurowe od Niebá do źiemie wystáwione po nich, niby drábinie B. Sálomeą wstępuiącą do Niebá, y głos słyszał, zákwitłá y owoc wydáłá roszczká Aáronowa. Umárł Roku 1290. dniá 19. Augustá. Mamy też to wiedźieć, że ten Kośćioł był záłożony pod tytułem Ciáłá Páńskiego, ále w Roku 1345. Stáło się że wyrzucono w błoto Nayświętsze Hostye (we Wśi názwáney Báwoł. Gdźie dźiś Miásto Káźimierz przy Krákowie) cudownie cáłemu Krákowowi Bog obiáwił zá świátłem z stępuiącym, więc Krol Polski, ná ten czás Káźimierz Wielki, ná tym mieyscu Kośćioł wyfundowawszy, otrzymał to u OO. Fráncifzkánow, áby tytułu ustąpili pierwszego, á S. Fránćiszkowi Kośćioł poświęćili, czego byłá Confirmácya *in Concilio Basiliensi*, iednák ná pámiątkę do tego czásu ná káżdy Czwartek bywa wystáwienie Nayświętszego SAKRAMENTU z Odpustámi od Stolice Apostolskiey wiecznie nádánemi, iest to wypisane ná mármurze przy drzwiách w chodząc do Kośćiołá od Klasztorney Forty. Jest w tym Kośćiele Bractw Duchownych cztery. Pierwsze *Compassionis JESU Christi*, z wielką pobudką

budką ludźi grzeſznych do pokuty, gdźie Bráćia tegoż Bráctwá, w Piątek káżdy Wielkopoſtny, przy záczynáiącey ſię Páſſyi wchodząc do Káplice witáią ludźi tymi ſłowy: *Memento homo mori: Pámiętay człowiecze ná śmierć.* To Bráctwo fundowáne y wprowádzone od S. p. X. Márćiná Szyſkowſkiego, Biſkupá Krákowſkiego, dniá y godźiny tey, w ktorey Krol Władyſław IV. národźił ſię, Roku 1595. dniá 7. Lipcá, godźiny 19. ſtáło ſię to z przeyźrzenia y Opátrznośći Boſkiey, to Bráctwo wźięło ſobie záraz zá Protektorá tego Krolewicá JMći, zá ktorego oſobliwie bywa Mſza S. w káżdy Piątek. To Bráctwo od Oycá Swiętego KLEMENSA VIII. ieſt potwierdzone, z Odpuſtámi wiecznie nádánemi, ma ſwoię Káplicę pobok Kośćiołá przy Ambonie, to Bráctwo pomienione używa kap czarnych, zmálowánemi trupiemi głowámi, á z napiſem tákim, *Pámiętay człowiecze ná śmierć.* Do tey Káplice bywa Proceſſya z Krzyżem w Piątki y Mſza o Męce Páńſkiey ſpiewána. W Márcowe záś álbo raczey Wielkopoſtne Piątki bywa w niey konkurs ludźi wielki dla Odpuſtow ktorych tám ludźie doſtępuią, y dla Nabożeńſtwá, ktore cáły dźień trwa z wyſtáwieniem Nayświętſzego SAKRAMENTU z Kazániámi czterémá to ieſt ránnym, o godźinie pierwſzy, o czwartey w teyże Káplicy y ná Kośćiele rázem, y Proceſſyiámi zá pozwoleniem Oycá S. KLEMENSA VIII. od ktorego ieſt tyż Ołtarz zá duſze zmárłych uprzywileiowány. Ma ieſzcze to Bráctwo prerogátywę, że w Wielki Piątek więźniá wypraſza od śmierći. Drugie Bráctwo ieſt w Káplicy Włoſkiey, Swiętego Janá Chrzćićielá, ktore używa kap białych w Proceſſyách, ieſt to Káplicá ſztukáteryą y pikturą przednią kondekorowána, á koſztem JMCiow Panow Kupcow Włoſkich reformowána, ma ſwoie Odpuſty czáſow pewnych. Tá Káplicá reprezentuie ſtrukturę Domku Pánny MARYI Loretáńſkiey, dla tego tę Uroczyſtość odpráwuie z wyſtáwieniem Nayśw: SAKRAMENTU z Kazániámi y Odpuſtámi, ták iáko ná S. Jan Chrzćićiel. Trzećie Bráctwo ieſt Chordy álbo Paſká S. Fránćiſzká, z Odpuſtámi od Stolice Apoſtolſkiey wiecznie nádánemi. Czwarte S. Antoniego. W Krucganku ieſt Ołtarz

tarz Miłośierdźia názwány, zámykány, w ktorym stoią dwie Osoby Pan JEZUS y Nayświętsza Pánná, o tym Pánu Jezusie iest táka famá od dawnych czásow ták w Konwenćie między Oycámi, iáko w Mieśćie, że miał niegdyś złodźieiá zá czuprynę uchwyćić, ktory Wotá srebrne zdeymował, y nie puśćił go poki nie przyobiecał Sąd (do ktorego należáło) kárą go dárowáć, zkąd iesżcze do tych czas ręká Státuy práwa zda się bydź ná doł spusżczona, y otwárta, do chwytánia gotowa, ktorey potym trzćinę ákkommodowano, że záś tego zápisanego iuż nie mász, rácya iest iż kilká rázy Kośćioł y Konwent gorzał, nayprzod w Roku 1462. dniá 29. Kwietniá, w ten czas kiedy práwie połowá Krákowá zgorzáło, począwszy od Kánowney Ulicy, aż do S. Duchá, drugi raz w Roku 1655. od Szwedow spalony, przy rożnych rzeczách ákta zgorzáły. W tym Ołtarzu Pan JEZUS ná weyźrzeniu iest strászny, grzesznym do skruchy prędki. Potym iest Káplicá Złotnikow, w ktorey bywa co Suchedni zá Dusze zmárłych Nabożeństwo! bywa tákże Nabożeństwo raz do Roku z Kazániem, z wystáwieniem Nayśw: SAKRAMENTU z Odpustámi, ná Swięto Swiętego Eligiego Biskupá Pátroná tego Konsztu, co Swięto, co Niedźielá odpráwuie się Msza Swięta, ktorą w pięknym porządku Pánowie Złotnicy konserwuią, y zá swoim kluczem y dyspozycyą máią. Jest tákże Káplicá S. Klary posadzką ozdobiona, wybielona, y zámknięta, kratę ma żelázną, y drzwi ma żelázne, ktora przedtym byłá Muzykáncka. Potym iest Káplicá Nayświętszey Pánny Bolesney, w korey odprawia się Litánia w Sobotę odwieczorą z Odpustámi, przed tym Nayświętszey Pánny Ołtarzem Cudá Bog wielkie czynił, y ludźie łask doznawáią, iáko tabliczki ná ktorych cudá odmálowáne świadczą! bywáią tám codźień Godźinki o Nayśw: Pánnie o godźinie piątey z raná y Msza S. przy znácznym konkursie ludźi, do tego Obrázu wielką dewocyą máiacych! bywa w tey Káplicy Kazánie ná Jey Swięto, tákże w Wielkiy Czwartek gdy Brâctwo Męki JEZUSOWEY ná śmierć dekretowánego z trupią głową przyprowádźi wyprosżonego. Ná boku w tey Káplicy iest Ołtarz, w ktorym iest Pássya zákryta, gdźie Ukrzyżowá-

nego

nego Chryſtuſa ieſt wizerunek bárdzo ſtrâſzny, lecz pokutuiącym wielce miły. W ściánách teyże Kaplice ná przećiw Ołtarzow innych ſą Konfeſſyonały *Pænitentiariorum* ſą y rożnych Epitaphia. Między temi Káplicámi w Krucganku ná murách ſą Epitaphia Biſkupow Krákowſkich doſkonále wykonterfektowánych, á to ieſzcze od Kánonizácyi S. Stániſłáwá Biſkupá Krákowſkiego, ktory w Roku 1253. od Innocencyuſzá IV. Papieżá w Kośćiele Aſſyſkim OO. Fránćiſzkánow Kánonizowány, od ktorego czáſu według ſubmiſſyi, Imieniem wſzyſtkich Sukceſſorow Biſkupow Krákowſkich Konwentowi Aſſyſkiemu od Poſłow álbo Kommiſſarzow Krolestwá Polſkiego ná pomienioną Kánonizácyą poſłánych, dáney! Rytráchty Xiążąt, Biſkupow, Krákowſkich zmárłych y pinię̨dzy ſto ſzkutow do Aſſyżá z Polſkiey poſyłáć záczęto; Aże odległość mieyſcá do przeſłánia trudność czyniłá, zaczym OO. Aſſyſcy Konwentowi Krákowſkiemu tego Honoru y práwá uſtąpili. OO. záś Krákowſcy *in vim* tych Obrázow y ſummy pomienioney, dáli Konwentowi Aſſyſkiemu Oſobę S. Fránćiſzká trzeyłokćiową ſrebrną, ktora ſto dwádźieśćiá ważyłá grzywien. Z początku Sukceſſorowie IchMM Biſkupow Zmárłych Obrázy ná deſkách málowáne dawáli, ktore potym widząc mieyſce ſpoſobne przemienione w koſztowne y bárdzo ozdobne ſuto złoćiſte Epitáphia. W tym Kośćiele Ołtarz Wielki mármurowy, ſtruktury piękney y koſztowney, w ktorym ieſt Obraz S. Fránćiſzká: Formy bárdzo wſpániáłe, y koſztu wielkiego, Perłową máćicą Męká Páná JEZUSA *w ſlores* w czárnym Chebánie ſadzoną ieſt, gdźie widáć z iedney ſtroney Hiſtoryą Żywotá S. Fránćiſzká, z drugiey S. Antoniego w poyśrzodku málowáną. Nád temi Formámi Obrázy zbyt wielkie, á pilną prácą ſławnego czáſow ſwoich Málárzá Tomaſzá Dolábelle wyſtáwione, ktorym ſię Cudzoziemſkie Gieniuſze dźiwuią y chwalą. Z iedney ſtrony reprezentuie ſię Sąd ſtráſzny Boſki, zmartwychwſtánie umárłych, okropność mąk piekielnych. A po drugiey ſtronie zágniewánie Boſkie ná grzeſznikow, świát dla złośći ich gubić zámyśláiące! gdźie S. Fránćiſzek z S. Dominikiem

prezentowáni

prezentowáni od Nayśw: Pánny ſtáwieni gniew Boſki támuią. Ná iedney ſtronie ieſt Ołtarz Nayś: Pánny Niepokalánego Poczęćia rzeźbą piękną ſuto złotą, z ſtrukturą málowáną. Ná drugiey ſtronie Ołtarz podobney ſtruktury S. Antoniego Pádewſkiego, u ktorego Obrázu wiele ludźi łaſk w ſwych potrzebách doznáwaią. Przed tym Obrázem odpráwuią ſię Wotywy przez dźiewięć Wtorkow Nowenny ná ktorą ſą nádáne Odpuſty Zwyſtáwieniem Nayśw: SAKRAMENTU, przez inne záś Wtorki cáłego roku bez wyſtáwienia. W rogu iednym ieſt Ołtarz pięknego kſztałtu S. Ludwiká Biſkupá Toleſáńſkiego. W drugim podobny Ołtarz S. Bonáwentury, u ktorego Mátrony ćiężárne łáſki doznáią. Wedle tegoż Ołtarzá ieſt Ołtarz Przemienienia Páńſkiego. Ná ſrzodku tego Kośćiołá z iedney ſtrony ieſt Ołtarz Nay: Pánny Poćieſzenia, mieyſcámi ſuto złoćiſty. Z drugiey ſtrony podobnyż S. Anny. Wedle niego ieſt Ołtarz Trzech Krolow ſtrukturą przednią cáły ſutozłoty z munificencyi JJ. WW. PP. Bełchácki ch wyſtáwiony, pod ktorym ſwoy grob máią, z tych dobroczynnośći ná wielki Chur poſadzka mármurowa ieſt dána, y znáczna ſummá Konwentowi ná fundácyą zápiſana. Ku końcowi ieſt Ołtárz przedni roboty S. Wáwrzyncá, mieyſcámi ſuto złoćiſty. Z drugiey ſtrony podobny temuż S. Dydaká, Obrázy w nich przedniego Málárſkiego konſztu. Amboná ſuto złota. *Si quaris miracula* reprezentuiąca. Orgány wſpaniáłe iedne, drugie ſtruktury pięknæy pomnieyſze. Ławki w Kośćiele dębowe Snycerſką robotą koſztowne z ſzczodrobliwey łáſki J. W. JMći P. Jáná Morſtyná Káſztellaná Wiślickiego wyſtáwione, z ktorego dobroczynnośći ma ten Kośćioł báláſy mármurowe z drzwiczkámi mośiężnemi, graduſy mármurowe przed Wielkim Ołtarzem, odrzwi mármurowe z Bráckiey ulice idąc, inną hoyność ná ozdobę tey Bázyliki. W tym Kośćiele bywa Odpuſt wielki od winy y káry, w dźień Pánny MARYI Anielſkiey, rzeczoney *Portiuncula*, dniá II. Sierpniá, ktory od Naywyżſzego Papieżá Alexándrá nádány. Tákże przez cáłą Oktáwę S. Fránćiſzká bywa odpuſt z Kazániámi ránnemi y wieczornemi, z Zwy-

ſtawieniem Nayśw: SAKRAMENTU, z Proceſſyámi przy wielkim konkurśie ludźi. Ná Swięto Niepokalánie Poczętey Nayśw: Pánny MARYI Pátronki cáłego Zakonu, ná S. Krzyż, ná wypiątnowánie Blizn S. Fránćiſzká. Ná Swięto S. Antoniego. Ná S. Bonáwenturę, w ktore Orátorſką Eloquencyą o odwieczornych godźinách ieden z Przesławney Akádemij Krákowſkiey S. Doktorá depredykuie. Ma innych wiele Odpuſtow iáko to ná Feſt B. Sálomei. Ná Swiętá niektorych Pátronow Zakonnych zupełne Odpuſty, iáko też ma Odpuſty ná Swiętá Pátronow Bráckich, y Mieśięczne Bráctw Niedźiele. Ma y tę łáſkę od Naywyżſzego Papieżá Benedyktá XIII. przy Ołtarzu Niepokalánie Poczętey Nayśw. P. MARYI, że zá odpráwieniem Mſzy S. Duſzá z Czyſcá uwolniona zoſtáie, w dni ná tablicy przy tym Ołtarzu záwieſzoney wyrážone. Ma ten Kośćioł Reliquiy Swiętych Bożych wielki doſtátek, z ktorych niektore te ſpecyfikowáne ſą: Głowy trzy z SS. Jedenaſtu tyśiąc Dźiewic, krew wypłyniona, z Obrázow z Rzymu tu do Krákowá doſtána, część Ręki Leoná Papieżá, znáczną Reliquią S. Pauliny w trunięnce, Głowę Swiętey Sálomei y Rękę. Rękę S. Kunegundy w trunience z Reliquiámi B. Sálomei z Włośiennicy S. Fránćiſzká. Relikwią S. Antoniego Pádewſkiego, ktora wielką wonność y przedźiwną z ſiebie wydáie. Roku 1718. z wielkim ápplauzem w prowádzona, przez Jáśnie Oświeconego Xiążęćiá Káźimierzá Łubinſkiego Biſkupá Krákowſkiego. Ma w Zákryſtyi Ołtarz B. Kunegundy wedle ktorego w koło Reliquie znáczne SS. Páńſkich, y inych ták wiele. W teyże Záchryſtyi znáyduią ſię Obrázy wſzyſtkich Inſtytutorow Zakonow. Nátym Kośćiele byłá wielkiey wſpániáłośći Wieża, ktora przy ſpaleniu od Szwedow Kośćiołá zruinowána zoſtáłá. Znáyduie ſię inſza, lubo nie ná tym mieyſcu miedźią obita z gankiem żeláznym dla Trębáczow, w ktorey ieſt dzwon głośny. Z Kośćiołá tego bywa Solenna Proceſſya z Nayświętſzym SAKRAMENTEM, w Okrawie Bożego Ciáłá po Rynku Miáſtá pod czás ktorey Kongregácya PP. Włochow z świecámi łanemi y z báldachimem ſwoim áſſy-

ſtuie.

ſtnie. Przy tym Kośćiele ieſt Konwent wſpániáły w kwádranguł Ambity obſzerne máiący, z ámbitem przed Refektarzem dośyć ſzerokim. W ktorym Konwenćie bliſko ſto znáyduie ſię Oſob Zakonnych. Jeſt w nim *Kollegium Szyßkovianum, Illuſtriſſimi Epiſcopi Cracov: Studium Theologicum, & Philoſophicum* Nowicyat y Profeſſat. Lubo ták obſzerna Fámilia w tym Klaſztorze S. Fránćiſzká Zakonnikow rezyduie, bez wielkich Folwárkow y Máiętnośći tylko z niektorych Wyderkaffow ma ſwoię wiwendę. Ale bárdźiey Cudowną y nieográniczoną y ledwie do wierzenia poiętą żywi ſię Prowidencyą Boſką przez łáſkáwych Dobrodźieiow.

STACYE RZYMSKICH KOSCIOŁOW.

TU w tym Kośćiele odpráwuią ſię też Stácye śiedmi Kośćiołow Rzymſkich, u ſiedmi Ołtarzow táblicámi náznáczonemi.

PAŁAC BISKUPOW KRAKOWSKICH.

Od Swiętego Fránćiſzká idąc po lewey ręce ieſt Páłác Biſkupow Krákowſkich, ktory nową ſtrukturą od J. M. X. Piotrá Gębickiego Biſkupá Krákowſkiego kosztem niemáłym reformowány, y páńſko wyſtáwiony.

8. Kośćioł Swiętego NORBERTA.

NIe dáleko, záraz przy Bramie Wiślney ieſt Kośćioł nowy S. Norbertá, z Klaſztorem Imienia y Reguły tegoż Swiętego, do ktorego Pánny z Klaſztoru Zwierzynieckiego ſą wprowádzone 5. dniá Septembrá, kwitnie ten Zakon w ſwey ſzczerey obſerwáncyi, pod Regułą S. Auguſtyná, ma SS. Bożych Reliquie, záłożony Roku 1636. poświęcony Roku 1642. dniá 18. Máiá, od X. Tomaſzá Oborſkiego, Suffrágáná Krák. zá ſtárániem J. M. pobożney Pánny Doroty Kąckiey, Xśięni Zwierzynieckiey.

9. Kośćioł Swiętey ANNY.

W Tey ulicy S. Anny názwáney, byłá przedtym Bożnicá Zydowſka, mieyſce urągánia y czći uwłoczenia Imieniu Nayświętſzemu JEZUS, áleć tę ſzáráńczą piekielną, y Pogáńſtwo nienáſycone przećiw práwowiernym Chrześćiánom, z tey ulice wy-

gnano, z tey przyczyny; iż niewinne dźiećiątko w Wielki Piątek zábili 27. *Martij*, Roku 1407. y ná Kápłáná nioſącego Nayświętſzy SAKRAMENT do chorego kámieńmi ćiſkáli, o czym powiádał ná ſwym Kazániu Profeſſor Akádemii, Krák: w Piśmie S. wielki y żárliwy Káznodźieiá Budek u S. Bárbáry. Po wygnániu tych Zydow, á poświęceniu tey Bożnice, ná Kośćioł, oddány ieſt Akádemii, áby Profeſſorowie Chwałę Páńſką żárliwie rozmnażáli przez młodź im ſię powierzoną, co z łáſki Boſkiey czynią pilnie. Ma ten Kośćioł Proboſzczá ſwego, Dźiekaná, Scholáſtyká, Archidiákoná, Kánclerzá y Kánonikow, z teyże Akádemii, tákżey Wikáryow. Ten im inkorporował Jágiełło Krol, y Succeſſorom ich. Jeſt to Kośćioł Páráfiálny, w ktorym Swiętemi Sákrámentámi Páráfiánom ſwoim ádminiſtruią, ma Bráctwo S. Anny z Odpuſtámi wielkiemi, we Wtorki odpráwuią Wotywę o S. Annie, Bráćia tego Bráctwá używáią kap ſzárych płoćiennych, odpoczywa tu Ciáło w mármurowym grobie w wielkim Chorze po lewey ręce przy śćienie B. JANA KANTEGO, Doktorá w Piśmie S. y Profeſſorá Akádemii Krákowſkiey, wielka poćiechá ludźi wſzyſtkich Korony Polſkiey. Tu bowiem przy iego grobie, ślepi, głuſzy, chromi, wrzodowáći, y chorobámi rożnemi śćiśnieni, u Páná Bogá przez przyczynę tego Swiętego zdrowie upraſzáią, y opętáni wolni od diabelſtwá zoſtáią, day Pánie Boże doczekáć tego Swiętego Kánonizácyi. Doznał łáſki Páńſkiey zá przyczyną tego Swiętego w ſwey ćiężkiey chorobie ś. pámięći X. Jákub Zadźik, Biſkup Krák: w Roku 1638. gdźie záraz pewną ſumę Jáłmużny odłożył ná Kánonizácyą y ná Káplicę tego Swiętego. Czego y przedtym inſzych wiele rożnemi chorobámi złożeni á z tych 83. od rozumu odchodzących, konáiących tákże 6. prawdźiwie umárłych 16. doználi. U tegoż też grobu Swiętego, ieſt Ołtarz uprzywileiowány zá umárłe z wybáwieniem iedney duſze z Czyſcá kto Mſzą Swiętą zá te odpráwi: znáyduie ſię wiele y wielce pobożnych (w prácách y wćwiczeniu młodźi codźiennym) Mágiſtrow, á oſobliwie Grzegorzá Wigiláncyuſzá, Sámborytáná, wielkiey pobożnośći człeká: Antoniego, Anápáchoniuſzá,

páchoniuſzá, Szymoná Hálicyuſzá, nád ktorym, gdy umárł, gwiazdá we dnie świećiłá, y inſzych wiele żywotá nie nágánnego, o czym *Manuſcripta Kollegium* ich, X. Piotr Skárgá w Żywotách SS. pierwey Akádemicy á potym *Societatis JESU* Profeſſor. Wielebny X. Fábian Birnowſki Dominikan w ſwoich Kazániách, X. Szymon Stárowolſki *in ſua Polonia*, świadczą. Ma ten Kośćioł Reliquiy SS. Bożych doſtátek y z Odpuſtámi, ma Szkołę zmurowáną od Máćieiá Miechowity, Kánoniká Krákowſkiego, w ktorey Profeſſor y Studenći mieſzkáią.

STACYE VII. KOSCIOŁOW RZYMSKICH.

Trzy tu Ołtarze ſą náznáczone tablicámi dla obchodzenia Stácyi śiedmi Kośćiołow Rzymſkich.

To ieſt opiſanie ſtárego Kośćiołá Swiętey Anny; Nowego záś z fundámentu erygowánego dosyć wſpániáła Strukturá ze wſzyſtkiemi ſwemi ſzácunku y podźiwienia godnemi ozdobámi lubo iuż przez X. M. Jędrzeiá Buchowſkiego tegoż Kośćiołá Kánoniká obſzernie y zupełnie w oſobliwey Kśiążce, ktorey tytuł: *Gloria Domini*, ſtylem łáćińſkim opiſana, iednák y w Additámentách tey Kśiążki ná końcu podobną tey ſtylem polſkim zebráną deſkrypcyą znaydźieſz.

ACADEMIA

MATER DOCTRINÆ, VIRTVTIS, PIETATIS, ET REIPVBLICÆ SEMINARIVM.

TV iuż przyſtąpmy do Przezacney Akádemii Krákowſkiey Mátki wielu ludźi Uczonych, od Krolow Władyſłáwá Jágiełłá y Małżonki iego Jádwigi fundowána, Roku 1361. ná Káźimierzu wprzod, potym do Krákowá przenieśiona Roku 1400. W tey uczą náuk wſzelkich potrzebnych ludźiom młodym: ma Kollegia troie, w ktorych Profeſſorowie mieſzkáią, y żyią pod poſłuſzeńſtwem (iáko Zakonnicy) iednego Rektorá. Te Przywileiámi wzwyż miánowány Krol z Rzecząpoſpolitą umocnił,

y ktoby

y ktoby ná nię nie ludzko náſtępował, tego przeklina, mowiąc ták: *Si quis autem has noſtræ erectionis ſtudij conceſſionumque pro ipſo libertatum & exemptionum ac jurium literas de Succeſſoribus noſtris, aut quibuſcunque violare & infringere præſumpſerit, iram vindicem diſtricti judicis & miſerabilem infelicitatis horrendum & inopinatum eventum noverit ſe incurſurum.*

Pierwſze Kollegium náźwáne Wielkie, álbo *Univerſitas*, do ktorego wchodząc z ulice S. Anny, ieſt Obraz Chryſtuſa Páná, przed ktorym ſię Błogoſłáwiony JAN KANTY modliwał, gdy bywáło Kollegium záwárte. W tym mieſzka Theologow y Filozofow 20. w tymże Kollegium ieſt Szkoł álbo Lektorium 6. ná dole, w ktorych *in omni ſcientia & facultate*, co godźiná inśi á inśi Mágiſtrowie audytorom ſwym przez cáły dźień (Hebráyſkiego y Greckiego ięzyká *ex Profeſſo* nie opuſzczáiąc) lekcye czytáią. Siodme *Lectorium* ná gorze názwáne *Theologorum* wſpániáłośćią ſwą doſyć ozdobne, w ktorym nie tylko *Profeſſores Theologiæ* w Piśmie S. lekcye ſwoie, ále też rozmaite ákty publiczne *in utraq; facultate, tam Theologica quàm Philoſophica*, tákże y Promocye *earundum facultatum*, przy bytnośći *Sereniſſimorum Regum, Ducum, Illuſtrium Cardinalium, Ampliſſimorum Senatorum*, z wielką chwałą y ozdobą *totius Chriſtianitatis* odpráwuią. W tymże *Lectorium Theologorum*, ieſt Obraz Umęczenia Chryſtuſa Páná wielkiey pobożnośći, tákże Jágiełłá Królá y Małżonki iego Jádwigi S. Cudowney wſpániáłośći konterfekt.

Wtore *Kollegium* Máłe rzeczone, w tym Artyſtow trzynaśćie mieſzka, ći w co dźienney á práwie niewytknioney pracy żyią aż do ſamey niemal śmierći, czytáiąc Studentom lekcye, y dyſputuiąc w *Kollegium* Wielkim. Máią też ſwego Dźiekaná iáko y Teologowie, ktorych powinność tá ieſt, podawáć Queſtye do dyſputácyi Miſtrzom, Bákáłarzom, y Studentom, ná káżdą Sobotę y Niedźielę; przy ktorych *præſentes* powinni bydź, y Queſtye o rzeczách trudnych y wątpliwych rozprowadzáć, y doſtátecznie ſolwowáć: pokázuiąc doſtátecznemi rozumu wywodámi, w czym ieſt omyłká, á w czym prawdá, y iáko ma bydź obro-

niona.

niona. Te tedy utarczki Filozowſkie bywáią czynione dwá kroć w tydźień, lubo to ſą y od ſamych Profeſſorow árgumentámi trudnemi záwikłáne, y potężnemi rácyámi z obu ſtron umocnione; oni te decyduią, y prawdę ſzczerą iáko *Iudices* uznawáią, ná ktorey *Diſputatores* oną ſię kontentuiąc, przeſtawáią: żyią *ex communi menſa*.

Trzećie *Kollegium* rzeczone *Juriſtarum*, ná Grodzkiey ulicy przy Kośćiele Máryi Mágdáleny, w ktorym ſiedm Mágiſtrow w Práwie uczonych mieſzka, w tymże lekcye ſwe czytáią, *ex oppoſito* tego ieſt Burſa názwána *Juriſtarum*, zbudowána y nádána od Janá Długoſzá, Kánoniká Krákowſkiego Roku 1480. dla Studentow Práwá ſię uczących: przy tym mieſzka ieden Profeſſor y ieſt im Seniorem, do tey fundácyi przybyło inſzych niemáło, á oſobliwie X. Stániſłáwá Gárwáſkiego, Kánoniká Krák: ktory trzydźieſtu trzech Studentow rocznym káżdodźiennym wiktem opátrzył. Powinność ſtudentow: Naprzod bydź Kátolikiem, Pánu Bogu ſłużyć y Nayświętſzey Pánnie, *Officium* o Pánnie Nayświętſzey ná káżdy dźień *in Communitate* odprawiáć, tákże y Litánie; ſpoſob żyćia im dobry y z kárnośćią w kſztałt Zakonny, ktoremu Pan Bog niech płáći, podał: do czego znácznie ſię przyłożył ś. pámięći Gábryel Włádyſłáwſki, niekiedy *Alumnus* tey Akádemiey, á potym pilny dozorcá y *Præceptor* w młodych lećiech Nayiáśnieyſzego Włádyſłáwá IV. Krolá zmárłego w Roku 1648. Tu też o tym wiedźieć potrzebá, że ieden *Doctor Medicinæ Facultatis, ex fundatione & Profeſſ:* powinien ubogich rádą, lekárſtwem, według możnośći rátowáć. Wſzyſcy w tych Kollegiách Profeſſorowie, iáko Zakonnicy pod rządem iednego Rektorá: z iedney ſzpiżárnie, y z iedney kuchni żyią, *in Communitate* iadáią. Przy ſwym obiedźie w teyże izbie u tegoż ſtołu, gdźie y ſami záwſze Ubogiego miewáią, *ex fundatione B. Cantij*, rowną mu ſwoię porcyą dáiąc: ktory gdy do izby wchodźi, ták go witáią: *Pauper venit, Chriſtus venit.* Piękny uważenia y pámięći godny zwyczay ſtároświecki przyimowánia gośćiá. Záprawdę Akádemia Krákowſka, Mátká náſzá, pochwały

wielkiey

wielkiey godná, *ex qua tot togatæ militiæ Duces prodeunt.* Wiedźieli bowiem te prace wiernośći y szczyrośći dowćipy bystre Naywyżśi Pásterze, y łácno pozwolili przez swoie *Breve*, czytáć Theologią, Pismo S. wykładáć, według sensu Oycow SS. á miánowićie *Bonifacius IX. Urbanus V.* tegoż potwierdźili: *Martinus V. Ioannes XII.* y inśi. A słuszna, bo co dźień większe *incrementa capiunt alumni* tey Mátki, textu S. Tomaszá nie odstępuiąc.

Przy tych Kollegiách iest kilká Burs, w ktorych Studenći swe residencye máią, káżda z nich ma swoie fundácye od Biskupow, Xiążąt, Doktorow, Pánow y Miast, á ći zá Dobrodźieie swoie powinni Páná Bogá prośić.

Bursa *Hierusalem*, od Zbyszká Oleśnickiego, Kárdynałá y Biskupá Krákow: Roku 1456. fundowáná, á potym od wielu innych eleemożyną szczodra nádána, ktore się tu nie wyliczáią. Ma swoie sposobne *Oratorium* iest ná ścienie murowány Obraz Pánny Nayświętszey málowány: o nim tá pewna wiádomość iest, że do Studentá niektorego nabożnego mawiał. O czym świádectwo záwieszone támze iest ná ścienie w tymże *Oratorium.* Dźiś mieszkáiący Studenći ná káżdy dźień Litánie o Pánnie Nayświętszey odpráwuią. Między inszemi iest znáczna y wiekopomna eleemozyná Bártłomieiá Nowodworskiego, Rycerzá y Kawálerá Málteńskiego dla Tucholczykow. Tęż Bursę J. M. X. Jákub Zadźik, Biskup Krák: *de novo* restaurował, y eleemozyną dla 30. Studentow Ziemie Sierádzkiey nádał, z tey okázyi, *memor* będąc *bonæ institutionis*, że w tey Burśie ieszcze młodym będąc, sam mieszkał.

Bursa *Pauperum*, od Jágiełłá Krolá dochodem rocznym opátrzona, Roku 1409. do ktorey eleemozyny Anná Krolowa przyczyniłá się. Ma swoię Káplicę y Kápłáná, ktory we dni Swięte odpráwuie *Sacrum*, tę sami Studenći śpiewáią, y Litánie w káżdy dźień: ktorych ná tey eleemozynie bywa podczás y 200. z ktorych Studentow wiele ich Kápłánámi, Bákáłarzámi, Professorámi, zá pilną náuką y błogosłáwieństwem Páńskim, zostáie: do ktorey się fundácyi Krolowy Anny ś. pámięći X. Piotr Tylicki, Biskup Krákowski, znácznie przyłożył.

Burſa *Philoſophorum*, od Andrzeiá Noſkowſkiego, Biſkupá Płockiego, dla 40. Studentow fundowána, Roku 1560. á potym y od rożnych inſzych ſzczodrą eleemozyną opátrzona.

Burſa *Zyziniſtarum*, od Doktorá Piſmá S. y Kánoniká Włocłáwſkiego, Janá Zyziniuſzá fundowána, y doroczným dochodem dobrze opátrzona: w tey Studenći w ſzátách Kleryckich chodzą.

W Roku Páńſkim 1643. przybyłá Burſa *Staringelliana*, ſzczodrobliwą prowizyą *piæ memoriæ Perill. olim & Adm. Rndi. Laurentij Staringellij, primo quidem in inclyta Academia Zamoſcen: Philoſ: Doct: & Profeſſ: deinde Eccl: Coll: S. Thomæ Decani Infulati* opátrzona. Ktorey Burſe czynſze y dochody, ná dobrách y máiętnośćiách dźiedźicznych Jáśnie Wielm: niegdy Jákubá Sobieſkiego, Káſztellaná Krák: y iego Potomkow zápiſane ſą, á drugie ná Leśieczánách, máiętnośći J.M.P. Marćiná Boneckiego, tákże ná Hroſſynie, Jey M. P. Serney w Chełmſkiey źiemi Grodowymi zapiſy obwárowáne: á po te látá, dla buntow Kozáckich y Tátárſkich, zá powodem y zdrádą Chmielnickiego, te máiętnośći iż ſpuſtoſzáły, czynſze też zátrzymáne ſą. *Viget in eo Contubernio, uſus Latinæ Lingvæ perpetuus; Pietatis verò matutina ac veſpertina Officia, ac Litaniarum decantatio religiosè admodùm obſervantur. Ac præter auditas in privatis vel publicis Scholis Lectiones ſtyli exercitia: tum qualibet feriâ ſextâ Declamationes, propoſitis ab Excell. D. Seniore Phyſicis atque Quæſtionibus Politicis, ſecundùm cuiuſque alumni ordinem, exhibentur.*

Contubernium Gelanianum, alias Smieſſkovianum dictum, od Doktorá Medycyny Akádemii Krák. ná ten czás Rektorá, człowieká *in Latinis Græciſque Literis* biegłego, Páná Wáwrzyńcá Smieſzkowicá z Brzeźin, ná Ziomkow ſwoich, y ná Szláchecki dźiatki *in vicinia* Brzeźin mieſzkáiące, w Roku 1646. fundowáne, y doroczným dochodem *ſufficientiſſimè* opátrzone. Do ktorego wſzyſtko ſwoie doſyć doſtátnie *ex operoſis Medicinæ laboribus* zebráne obroćił *peculium;* chcąc, áby *cultus Divinus* przez Alumnow iego był ná potym promowowány. Wyſtáwione ieſt

przećiwko máłemu *Kollegium*, koſztem niemáłym, Prowizorem iego powinien bywáć z wielkiego *Kollegium* Theologiey Profeſſor, ktory Brzeżińſzczykow zá Rádnych Pánow Miáſtá pomienionego záleceniem, á Szláchecki dźiatki zá X, Proboſzczá Brzeżińſkiego átteſtácyą przyimowáć, y wſzyſtkie potrzeby do ſtołu należące opátrowáć ma. Do tegoż prowizyey należą Anniwerſarze dwá, ieden w Krákowie w Kośćiele S. Anny, drugi w Brzeżinách; Senior pomieniony Burſe y Bákáłarz Szkoły Brzeżińſkiey Fárny, ktorym według ordynácyi Teſtámentu tegoż Fundátorá máią bydź oddawáne ná káżdy rok zá prace ich *condigna Salaria*. Były y inſze Burſe, iáko to Niemiecka, Węgierſka, ále dla tych Nácyi Herezyámi zárážonych, Studentow w nich nie máią.

Klaſes álbo Szkoły mnieyſze, te fundowáne wprzod z nakłádu ś. pámięći Bártłomieiá Nowodworſkiego, Káwálerá Máltáńſkiego. A teraz *de novo* z gruntu wyſtáwione z łáſki y nádánia J.K.M. WŁADYSŁAWA IV. Roku 1643. ná przećiw Kośćiołowi S. Anny, iáko widźieć káżdy może. W tychże záraz ieſt práwie wſpániáłe y doſtáteczne *Oratorium* dla Studentow, gdźie ná káżdy dźień *Sacrum* ſłucháią, w nim *Officium B. M. V.* y *Rosarium* odpráwuiąc, Pieśni nabożne według czáſu ſpiewáiąc, ná káżde Swiętá Orácye odpráwuią, Spowiedźi, y Nayświętſzego SAKRAMENTU używáią. Máią ſwe wielkie Odpuſty, nádáne od Stolice Apoſtolſkiey, poświęcone pod tytułem Niepokalánego Poczęćia Pánny MARYI, *die 2. Junij, Anno D. 1643.* przez J. M. X. Piotrá Gębickiego, Biſkupá Krákowſkiego, Káncle rzá Akádemii, y przy bytnośći J. M. X. Andrzeiá Gębickiego, Biſkupá Łuckiego, tákże y wielu znácznych oſob, ták ſtanu Duchownego Prześwietney Kápituły Krák: iáko y ſtanu świeckiego wielu Woiewodow Káſztellanow, y rożney Szláchty Narodu Polſkiego, tákże y przy bytnośći Przezacnego Senatu Miáſtá Krákowá. W tym *Oratorium* ieſt Obraz Pánny Przenayświętſzey, dźiwnie miłey pięknośći y znácznych dobrodźieyſtw, ktorych Studenći zá przyczyną tey Pánny doznawáią, iáko Wotá świadczą.

ALBOWIEM

ALBOWIEM

Tu buyny kwiát młodośći krzewi śię ßeroko,
Zá przyczyną tey PANNY, wzbiia śię wyſoko:
Częſto bowiem tá PANNA oświeca ćiemnośći
Młodych Studentow, y im dodáie mądrośći:
Służćieß tedy tey PANNIE, á ſtrzeżćie śię złego,
Da wam mądrość, y przyśćie do końcá dobrego.

W Kollegiách wſzyſtkich y w Burſach wzwyż miánowánych ſą *Oratoria*, ábo Káplice, w ktorych *Sacra* odpráwuią, ták dla zdrowych, iáko y dla chorych Studentow, ktorym gdy potrzebá Sákrámentá Swięte dáią: w tych iáko y w inſzych wſzyſtkich Szkołách Litánie y Pieśni nabożne w káżdy dźień czáſow ſwoich Studenći ſpiewáią. Czego doglądáią *Seniores*, żeby nie uſtawáłá chwałá BOGA Wſzechmogącego, y Nayświętſzey Pánny: czynią to ſłuſznie, gdyż wſzyſtká *Univerſitas* wźięłá ią ſobie zá oſobliwą Pátronkę dla czego też wſzędy w Szkołách Obrázy tey Przenayświęt ſzey Pánny bárzdzo piękne málowáne máią.

10. Kośćioł Swiętego SZCZEPANA.

OD Tego S. imienia tęż ulicę ták názywáią. Kośćioł ten Fárny dawny murowány ſklepiony, ma ſwego Proboſzczá y Wikáryow, ktorzy Párochiánow ſwych opátruią Przenayświętſzemi SAKRAMENTAMI. Jeſt to Párochia wielka, ták w Mieśćie iáko y po Przedmieśćiách, y też po Wśiách rozćiąga śię *cura animarum*. Ma też ten Kośćioł ſtárodawne Bráctwo Urſzule, S. álbo Jedenaſtu tyśiąc Dźiewic z Odpuſtámi wielkimi. Używa kap czerwonych w Proceſſyách. Wielki Ołtarz pod tytułem Swiętego Szczepaná naypierwſzego Męczenniká, ma rożnych Swiętych Reliquie w rożnych Pártykułách. Odpuſty we wſzyſtkie Swiętá Solennieyſze, náwet y w niektore Niedźiele ſą temu Kośćiołowi nádáne y wiecznemi czáſy pozwolone. Bráctwo ma ieden Ołtarz S. Urſzule y Tey Swiętey znáczne Pártykuły Reliquii, drugi Ołtarz Nayświętſzey MARYI Pánny Łáſkámi ſłynącey, záraz przy Ołtarzu S. Urſzule. O obudwoch Ołtarzách

tarzách ma ſtáránie Bráctwo y oſobne do nich należące Inwentarze y niektore fundácye. O inſzych Ołtarzách, iáko to o Ołtarzu S. Anny KongregácyaGárbárzy białych; o Ołtarzu S. Szczepaná Krolá Węgierſkiego, Kongregácya álbo Cech Gáncarzow Krákowſkich. O Ołtarzu Nayświętſzey MARYI Pánny Niepokalánie poczętey, Kongregácya Krupnikow; O Ołtarzu S. Mikołáiá Kongregácya Gárbárzy Czerwonych; o Ołtarzu S. Máryi Mágdáleny KongregácyaOgrodnikow, máią ſtáránie y w przypadáiące Swięto Nabożeńſtwo ſwym ſumptem prowiduią, Mſze Suchedniowe prokuruią. Przy tym Kośćiele od wſchodu Słońca ieſt Káplicá S. Stániſłáwá Koſtki *Societatis JESU*, Pátroná KroleſtwáPolſkiego: z drugą ſtronę od południáKáplicáSwiętego Ignácego Fundátorá Oycow, koſztem y funduſzem Ich MM. PP. Koryćinſkich opátrzona. Máią obiedwie ſwe Odpuſty, Mſze Swięte fundowáne oſobliwie Káplicá S. Ignácego, ktore Xiężą Wikáryowie odpráwuią. Do tych Káplic y do cáłego Kośćiołá długi czás bo łat ſto kilkánaśćie intereſſowáli ſię OO. Jezuići, máiąc ná to *Privilegium* od Krolá Stefaná Batorego y pozwolenie z ápprobácyą *Privilegij à loci ordinario*, ále teraz w Roku 1732. Kośćioł od nich odebrány, *& Titulus Parochi reintegratus*. Tá tylko obligácya przy Jezuitách zoſtáłá, że z nich od S. Máćieiá ieden powinien w káżdą Niedźielę w Swięto y kiedy potrzebá Kazánie miewáć, drugi Spowiedźi ſłucháć, do niczego ſię więcey nie intryguiąc, gdyż wſzelka dyſpozycya Kośćiołá *ab intra & ab extra* y ſtáránie do Proboſzczá zupełnie należy. Ma Szkołę y Profeſſorá, Kántorá y Studentow, y dźieći w náukách progres znáczny biorący doſtátek. Tá Szkołá zbudowána od Máćieiá Miechowity, Kánoniká Krákowſkiego, ná tey ieſt wymálowány Obraz Pánny Przenayświętſzey, przed ktorym Litánie dźieći Szkolne ſpiewuią. W tey ulicy nie dáleko tegoż Kośćiołá ieſt Szpital dla ubogich y podupádłych Mieſzczanow Krákowſkich porządny, ktorych opátruie Bráctwo Kupieckie z Kośćiołá Nayświętſzey P. Máryi z rynku. Tego Prowizorem ieſt J. M. X. Archipresbiter y Pánowie Rádcy Krákowſcy. Máią

tu *Commo-*

tu *commoditatem* piękną ubodzy, máią Kápłáná y *Oratorium*, w ktorym modlitwy swe ćiż stárzy Mieszczánie ná káżdy dźień, y ile ktory chce, odpráwuią. Tám tymże Szpitálnym ubogim Sákrámentá Swięte dáią, y Msze Swięte dla nich odpráwuią z Odpustámi nádánemi.

11. Kośćioł SS. MACIEIA y MATHEVSZA.

KOśćioł ten Máćieiá y Mátthəuszá Swiętych Apostołow, przez Stánisłáwá Reiá z Kobylan, ná ten czas Plebaná támtecznego, zbudowány: w ktorym Oycowie Jezuići swoie Kommunie y Nabożeństwá przy Nowicyaćie odpráwuią, kędy iest Obraz Nayświętszey Pánny *Maioris*, bárdzo piękny y cudowny. Ma też y Reliquiy rożnych Swiętych niemáło.

12. Kośćioł Swiętego KAZIMIERZA.

OKoło Roku Páńskiego 1630. wystáwiony był ná Przedmieśćiu *ex opposito* Kośćiołá Swiętey Anny, oraz z Klasztorem Zakonnikow śćisleyszey Obserwáncyi Reguły S. Fránćiszká álbo Reformatow. Po ktorego spaleniu przez Szwedow R. P. 1655. inny wystáwiony iest w Mieśćie ná Rogáckiey ulicy przez J. W. JMCi Páná Fránćiszká Szembeká Kásztellaná Kámienieckiego. Zyią przy tym Kośćiele ći Zakonnicy, we dnie y w nocy chwaląc Páná Bogá, ustáwiczni w słuchániu Spowiedźi, dyspozycyi chorych ná śmierć, máią záwsze Studium Teologij S. y często po rożnych Kośćiołách opowiádáią Słowo Boskie, boso záwsze y pieszo chodzą ták niżśi z nich iáko y wyżśi náwet y sami Prowincyałowie. A choć w liczbie znáczney tu mieszkáią, nie máią iednák áni przyimowáć chcą żadnych Dobr, áni Prowizyi, nie máią żadnego Qvestarzá, ále tylko álbo z ofiárowánych dobrowolnie iáłmużn, álbo wyproszonych dyskretnie rzeczy, potrzeby swoie opátruią, sami nic włásnego nie máiąc, á wielu ubogich codźiennie sustentuiąc. W tymże swoim Kośćiele máią Reliquij wiele, osobliwie Ciáło S. Máxymá Męczenniká dárowáne im w R. P. 1673. od J. W. JEMći Páná Jana Hrábi Wielopolskiego Kánclerzá W. Koronnego, tákże Pártykułę Autentyczną

tentyczną Drzewá Krzyżá S. y inne. Znáyduie ſię tu Obraz Nayświętſzey Máryi Pánny piáſtuiącey Syná ſwego, zdawná ſrebrną ſukienką y rożnemi kleynotámi ozdobiony, dárowány tym, Oycom od świątobliwey Pánny Zuzánny Amendowney pierwſzego ich Klaſztoru Fundátorki (ktorey y ćiáło do tego Kośćiołá ieſt przenieśione) u ktorego Łáſki rożne wierni odbieráią. A ná Krudzgánku Klaſztornym w Ołtarzu ieſt Obraz bárdzo poważny Zbáwićielá náſzego ćierniem ukoronowánego, w ktorey poſtáwie R. P. 1707. Dniá 24. Liſtopádá gdy ćiężkie y długie powietrze w Krákowie pánowáło, pokazał ſię ná iáwie W. Oycu Jákobowi Mikowſkiemu, po innych Zakonnikách zmárłych pozoſtáłemu, y Litánie o Nayſłodſzym Imieniu ſwoim, z nim odpowiádáiącym, záczynał, á potym laſeczką ktorą trzymał w ręku, trzy rázy w ſtoł uderzył, mowiąc: Doſyć, doſyć, doſyć. Od ktorego czáſu y w Klaſztorze y w Mieśćie uſtáłá morowa plagá. Przed tym Obrázem codźiennie bywáią Mſze SS. y wielu łaſk, poćiech, ludźie nabożni doznáią. Jeſt w tym Kośćiele wiele Odpuſtow, oſobliwie codźienne á wielkie y nieomylne, odpráwuiącym Drogę Krzyżá JEZUSOWEGO, dla czego choć ieſt w kąćie Miáſtá, konkurs iednák ludźi do niego ieſt znáczny.

13. Kośćioł Swiętego MARKA.

NA Sławkowſkiey ulicy ten Kośćioł ieſt (od Bramy nie dáleko) ktory *Boleſlaus Pudicus* zbudował y nádał, Roku 1200. w ktory Kośćioł wprowádźił Zakonnikow, ktorych zowią *Fratres de Pænitencya BB. Martyrum, ſub Regula D. Auguſtini*, z Prági Miáſtá ſławnego Korony Czeſkiey R. P. 1257. żeby we dnie y w nocy Páná Bogá ná tym mieyſcu chwalili: záżywáią ći Zakonnicy Hábitu białego, y Szkáplerzá, ná ktorym krzyż czerwony z ſercá wychodzący. Przy tym też Kośćiele ieſt Bráctwo S. Zofii, ktore od Oycow Swiętych Papieżow Rzymſkich wielą Odpuſtow ubogácone, á oſobliwie od Grzegorzá VIII. y Leoná X. potym konfirmowáne od Páwłá V. á tych powinność Koronkę Páná JEZUSOWE odmawiáć, ubogich zmárłych dármo grześć, y koſzule

ſzule, przykryćie zwyczáyne dármo dáć, álbo użyczyć, ieśli iey nie ma. To Bráctwo ma Káplicę ſwoię, tymże tytułem Zofiey S. z Obrázem cudownym Nayświętſzey Pánny, ktory ieſt bárdzo podobny Obrázu Częſtochowſkiemu, á ten cudámi wielkiemi ſłynie. W teyże Káplicy leżą troie Ciáłá BB. Męczennikow od Tátárow pomordowánych Roku 1260. X. Sámuel Nakielſki, *in Hiſtoria Miechoviana.* Są też w tym Kośćiele Obrázy oſobliwie Krucyfix, ktory rozmawiał częſtokroć z B. Michałem tegoż Zakonu Zakonnikiem, tákże Obraz drugi przy śćienie Pánny Máryi ktory wielkiemi cudámi ſłynie. Odpoczywa w tymżeKośćiele Ciáło B. Micháłá Giedroicá Xiążęćiá Litewſkiego, Brátá tegoż Zakonu. Przy tym Ciele y Grobie B. Micháłá Giedroicá tyſiączne iák zá żywotá ták y po śmierći Łáſkáwy Bog przez zasługi tegoż B. Micháłá z ufnośćią ſię ućiekáiącym ludźiom łáſki świadczy, ktore *in Regeſtro Miraculorum* w Skárbcu S. Márká Ewángeliſty, pretenduiącemu *latiùs patebunt.* Tu *de recenti* Roku 1737. Dniá 1. Páźdźierniká JMć. Pan Michał Gárwáſki Kápitan ná ten czás pod Drágonią Buławy Polney przybył y *Conſcientiosè* pod przyſięgą w Konſyſtorzu Krák: wypełnioną zeznał iáko *male cadente alea* w potyczcze od Woyſká Roſſyiſkiego zábrány, aż ná Stolicę prowádzony był. W tey niedoli *ad Patrocinium* B. Micháłá Giedroicá ućiekłſzy ſię, codźiennie pięć paćierzy z nabożeńſtwem mawiał, nie bez ſkutku iednák prożby ſwoiey, kiedy zá wielowładną tego Pátroná protekcyą dźiwnym ſpoſobem *miraculosè* z niewoli uſzedł, y tu *pro gratiarum actione* przyſzedłſzy, *ore tenus* B. Micháłowi podźiękowawſzy, nam oznáymił.

W tymże Kośćiele w Grobie Bráći Zakonu tego ſpoczywa pod Wielkim Ołtarzem Ciáło B. Jákobá z Przyrowá. o ktorym w Fortecy Polſkiey pobożny *Inveſtagator* doczyta ſię. Ten B. *honorifice* ná graduſach złożony leży dźiwney zá żywotá ábſtynencyi wſtąpiwſzy álbowiem do Zakonu *Canonicorum Regularium de Pænitentia* przez 57. lat *computando* od uczynioney Profeſſyi mięſa nie iadał, dyſcyplinámi ćiáło martwił, Zimie w śniegu, Lećie w pokrzywách taráiąc ſię, podczás ćiężkich upałow ná gorącym słońcu klękał.

cu klękał. Oſtre paſki ná ćiele przyroſłe nośił, ſtráſzną Ofiárę Mſzy S. z ták rzęśiſtemi odpiáwował łzámi, że częſtokroć mokry Korporał do Zákryſtyi odnośił, ták dźiwną świątobliwośćią ſłynąc Roku 1659. z tym ſię pożegnał świátem, przepędźiwſy lat w świątobliwośći od Národzenia ſwego 76. y Mieśięcy 6. Jeſt w tymże Kośćiele głowá cáłozupełna S. Doroty Pánny y Męczenniczki, tákże y Ołtarz: przy ktorym do tey S. Pánny Mátrony *prægnantes* o pomoc ſię ućiekáią, y poćiechy wielkiey y rátunku doznáią.

14 Kośćioł PRZEMIENIENIA PANSKIEGO. *ALBO KOLLEGIUM SCHOLARUM PIARUM.*

SWiątobliwy y uczony Zakon *Scholarum Piarum* Przewielebnych Oycow, od Szkoł pobożnych ma ſwoy tytuł y názwiſko, gdyż gdźie pobożność y boiaźń Páńſka, ktora ieſt początkiem mądrośći, tám oraz nierozdzielnie znayduie ſię ſzkołá náuki, y rozumu dobrego doſkonáłość. Aby tedy w Stołecznym Mieśćie Krákowie, pobożność więkſza rozmnożyłá ſię, Boſka ordynácya ſpráwiłá, że ći przewielebni Zakonnicy, Szkoł Pobożnych Profeſſorowie, ſzczęśliwie przybyli wprzod do Káźimierſkich, á potym do Krákowſkich Rezydencyi.

Roku Páńſkiego 166.. Nayiáśnieyſzy Krol Polſki Jan Káźimierz w Krolewſką ſwoię wźiąwſzy ten Zakon S. Przewielebnych Oycow Piarow protekcyą, wyráźnym ſwoim konſenſem, Indultem, y Przywileiem wiecznym z Káncelláryi Koronney w w Wárſzáwie, dniá 29. Máiá, Roku Páńſkiego 1654. wydánym, pozwolił tymże Przezacnym Oycom, áby ſię mogli fundowáć w Krákowie, lub między murámi, lub zá murámi. Przychodzących do Krákowá, przyiął tychże Oycow Uczonych y Pobożnych bárdzo ochotnie Nayprzewielebnieyſzy Jáśnie Oświecony Xiążę Siewierſkie, J. M. X. Andrzey Trzebicki, Biſkup Krákowſki y z Páſterſkiey ſwoiey czuyności przypuśćił ich, iák y innych Zakonnikow, do poſpolitey prace duchowney około Chryſtuſowey Winnice, pozwaláiąc im mieyſcá według ich upodobánia

bánia, lub ná Káżimierzu, lub w Krákowie, Roku Páńskiego 1660. dniá 2. Czerwcá. Tu ná Káżimierzu otrzymáli mieysce, zá promocyą y osobliwszą szczodrobliwośćią Przewielebnego J.M. X. Janá Márkiewiczá J.U. D. Krákowskiego, Wármieńskiego Kánoniká, y Infułatá Tárnowskiego.

Mieysce iednák Káżimierskie, nie było wygodne, dla tych Pobożnych Zakonnikow z wielu rácyi Kánonicznych, sam Pan Bog raczył znieść tę niewygodę, przeniozłszy tych Oycow do Krákowá Roku Páńskiego 1675. Dniá 15. Márcá.

Dla obrony Stołecznego Miástá, przy murách Mieyskich, między bramą Floryáńską y Sławkowską otrzymáli mieysce dość śćisłe, zá cáłey Rzeczypospolitey Seymie wálnym Grodzinskim, w Roku P. 1679. od wszelkich ćiężarow Mieyskich uwolnione.

Osobliwa Pásterska pobożność, J.O. Xćiá Nayprzewielebnieyszego J. M. X. Janá Máłáchowskiego, Biskupá Krákowskiego, murowáć y wystáwić im Káplicę pozwoliłá, R.P. 1682. Dniá 14. Styczniá. Ktorą pod tytułem Páná Jezusa ná Gorze Tabor przemienionego benedykował, álbo błogosłáwił, Nayprzewielebnieyszy J.M. X. MikołayOborski,BiskupLáodyceński, Roku 1685. Dniá 3. Lutego. Roku záś 1691. pozwolił J.O. X. w teyże Káplicy odpráwiáć wszelkie Uroczystośći Kośćielne; ták należące ná chwałę Boską y iego Swiętych Wybránych, iáko też ná porátowánie dusz práwowiernych służące.

Z dáru Stolice Apostolskiey w tym Pobożnośći *Kollegium*, máią tu cáłe ćiáło święte, Swiętego Hyppolitá Męczenniká, ktore w teráźnieyszym Kośćiele, ná poćiechę y porátowánie Krákowá, przed Boskim Máiestátem, iest wystáwione.

Roku Páńskiego 1720. J. O. Xżna Izábellá z Lubomirskich Sieniáwska Kásztellanowa Krákowska, Hetmánowa W. Koronna, Páni osobliwey ku pomnożeniu chwały Boskiey pobożnośći y szczodrobliwośći, wielu Kośćiołow, dostátniemi fundácyámi znamienita, záwdźięczáiąc Pánu BOGU przedziwne Korony Polskiey uspokoienie po długich woynách y spustoszeniách, postánowiłá to wypełnić, ile mogło bydź nayprędzey.

Więc z wrodzonego ku Zakonowi *Scholarum Piarum* od swoich Antecessorow, ná wielu przedtym mieyscách w Polszcze fundowánemu, áffektu, deklárowáłá y szczęśliwie záczęłá przy Kollegium Krákowskim Kościoł, pod przerzeczonym tytułem Przemienienia Páńskiego, przydawszy do tego drugi tytuł, Przenayświętszey MARYI Pánny Opiekunki y Krolowy Polskiey. Ják záś tá wieczney pámięci godna Fundátorká, ná ten Kościoł nie żáłowáłá kosztu, wspániáłość Jego pokázuie.

Przyłożył się do ozdoby tegoż Kościołá znácznemi nie raz iáłmużnámi Xiążę ś. p. Konstántyn Felicyan Szániáwski Biskup Krákowski pámiętny Senator, ktory ręką swoią y pierwszy kámień ná fundáment záłożył, y potym szczęśliwie dokończony uroczyście Konsekrował, R. P. 1729. w dzień SS. Troycy, náznáczywszy rocznicę Poświęcenia, Niedźielę Miesiącá Páźdźierniká nástępuiącą záraz po Swięćie Rożáńcowym. Tenże Xiążę Biskup, życząc áby OO. *Scholarum Piarum*, w tey Metropolij Krolestwá w pracách ná chwałę Boską y zbáwienia bliźniego zdawná podiętych nieustawáli, pobudźił ich, że tu Náukę S. Teologij záłożyli, lubo przy szczupłości mieyscá y Prowizyi. Nie mnieyszym stárániem y promocyą, doświadczoną od kilkudźiesiąt lat po wielu Kośćiołách Krákowskich w ustáwicznych Kázániách tychże Zakonnikow ochotę, y práwie codźienną gotowość ná dálszy czás chcąc utrzymáć, do Ambony Kátedrálnego Kośćiołá zá uprzeymym Przeświętney Kápituły Kátedrálney konsensem Káznodźieiow ich przypuśćił, gdźie częstemi Kázániámi iáko też y po inszych Kośćiołách przysługuią się chwale Boskiey. Niektore też pláce puste y zániedbáne ná Przedmieśćiu przy Kleparzu Biskupie názwánym, tymże Oycom osobliwym Práwem y Przywileiem od cáłey Prześwietney Kápituły ákceptowánym, ná potrzebny ogrod dárowáł, wielą inszemi dobrodźieystwy temu Zakonowi pámiętny ná záwsze Protektor.

Procz wyższego Kośćiołá, iest tu drugi Kośćioł kształtnie między fundámentámi ná dole ákkomodowány pod tytułem Więźienia JEZUSOWEGO, á w nim osobliwa do Nabożeństwá

pobudká

pobudká Stopnie Páná JEZUSA, ná kſztáłt Rzymſkich ozdobnie y koſztownie wyſtáwione, á rożnemi Reliquiámi, iáko też y Odpuſtámi zá inſtáncyą Náyiáśnieyſzego ś. p. Krolewiczá Polſkiego Jákobá Sobieſkiego, od Oycá S. BENEDYKTA XIII. ubogácone. To mieyſce lubo codźień ná Nabożeńſtwo do Męki Páńſkiey ieſt otwárte, ſzczegulniey iednák w Piątki przez cáły Rok, w ktore tu bywa przy Muzyce Mſza o Męce Páńſkiey z fundácyi ś. p. JMCi Xiędzá Stefaná Dembińſkiego, Kánoniká Kátedrálnego Krák: Kuſtoſzá Koronnego, Infułátá Tárnowſkiego, tudźieſz y JM. X. Jerzego Miroſzewſkiego, Kánoniká tákże Kátedr. Krák: y Kuſtoſzá Koronnego, y inſzych zácnych Dobrodźieiow, miánowićie JKCi Páná Antoniego Bekierſkiego, Obożnego Wielkiego, Koronnego, ktory nie tylko fortuną, ále też krwią ſwoią w oddánym do tego Zakonu Synem ſwoim, známienićie ſię do fundácyi przyłożył.

W Kośćiele wyżſzym znáyduią ſię dwá Bráctwá z oſobliwſzemi Nabożeńſtwámi, pierwſze pod tytułem Przemienienia Páńſkiego, drugie pod tytułem Opieki Nayświętſzey Pánny, Krolowy Polſkiey. W dolnym záś procz pomienionych Odpuſtow, zwyczáynie co Rok ná Wielki Piątek reprezentuie ſię Grob Chryſtuſow. Támże między fundámentámi, ſą ſkryte y udźielne Cátákumby to ieſt groby ná chowánie Ciał przyſtoynym koſztem rozporządzone. Od Bramy Floryáńſkiey, záczętá ieſt Fábryká *Collegij* ſumptem Xiążęćiá ś. p. Szániáwſkiego, Biſkupá Krák: ktorey śmierć nád ſpodźiewánie prędſza dokończyć mu niedopuśćiłá, zoſtáwiwſzy dotąd Fábrykę w nádźiei ſzczegulney Opátrzności Boſkiey.

Przydáie ſię tu dla wiádomośći, że Fundátorem tego Zakonu *Scholarum Piarum* od Bogá przeznáczonym, y dźiwnie do tego Zákonu chwalebnego *Inſtitutum* prowádzonym W. X. Jozef Kálá-ſancyuſz rodem z Hiſzpan Kánonik y Officyał generálny niegdyś w Dyecezyi Urgelláńſkiey, ktory po wielu chwalebnych ſpráwiedliwego Zyćia, ćierpliwośći, y gorliwośći pracách, ná chwałę Páná

Bogá y bliźniego zbáwienia podięcych, wielą cudámi w Proceſſach Rzymſkich, do bliſkiey Kánonizácyi wywiedźionemi dotąd pámiętnie ſłynie. Pełen lat y zasług umárł w Rzymie dniá 25. Sierpniá Roku 1648. przeżywſzy lat 92.

Zakon *Scholarum Piarum* Zá Inſtytucyą Włádyſłáwá IV. Krolá Polſkiego y Szwedzkiego, pierwſzego w Wárſzáwie Fundátorá, wprowádzony do Polſki Roku 1642. á potym tegoż ſamego Roku y práwie rázem ná Spiſz do Miáſtá Podolincá przez J.O. Xiążęćiá Stániſłáwá Lubomirſkiego, Woiewodę y Stároſtę Krák: po ktorey fundácyi po rożnych mieyſcách Kroleſtwá Polſkiego rozkrzewiony ieſt.

15. Kośćioł Swiętey VRSZVLE.

NA Swiętego Janá Ulicy ten Kośćioł ieſt, przy ktorym Szpital y z Klaſztorem Zakonnikow názwánych *Boni Fratres*, ktorzy ſą *re vera Boni Fratres*, bo ubogich chorych opátrznośći żadney niemáiących, opátruią Doktorem, Apteką, Cyrulikiem, iedzeniem y pićiem, łożem y pośćielą, onym co dźień śćieląc, chuſtámi białemi ochędażáiąc: owo ze wſzyſtkich miar chorym ſami wyſługuią y wygadzáią. Máią dla nich Infirmáryą bárdzo ſpoſobną, wielką, ochędożną y ćiepłą: łożek w niey trzynaśćie, y Ołtarz, przy ktorym Mſzą S. odpráwuią, gdźie tychże chorych Sákrámentámi Swiętemi opátruią. Chorzy tu poſtu nie máią, bo im to Kośćioł S. pozwolił, á gdy tu z nich ktory umrze, otrzymuie *in abſolutione plenariam indulgentiam, conceſſam à Summis Pontificibus, & toties confirmatam.* Służą y inſzym ludźiom Indulgencye, ktorzy ten Szpital y chorych w nim náwiedzáią. Zakonnicy ſami używáią Hábitu wſzyſtkiego czarnego, żyią z ſamey eleemozyny, z ktorey y ubogich chorych żywią. Przyprowádzeni do Krákowá Roku 1612. przez Szláchetnego Páná Sebáſtyáná Montolupiego, Szláchćicá niegdy Florentſkiego, á potym od ś. pámięći Nayiáśnieyſzego Zygmuntá III. *ob praelata merita ad immunitates & praerogativas Reipub:* przyiętego, y z Domem zacnym ſpowinowáconego. Máią Reliquią zacną

y znáczną

y znáczną S. Urszule, y insze, Kośćioł z elcemozyny z gruntu wymurowány: w ktorym odpoczywa Ciáło B. Bonifacyuszá Konwersa Niemcá, żyćiá świątobliwego, Konwentu Wiedeńskiego. Umárł ten miłośierny, posłuszny, y ostro żyiący Brát Roku 1633. dniá 17. w Konwenćie Zebrzydowskim, tego ćiáło z pewnych przyczyn, przywieźiono do Krákowá, gdźie odpoczywa do tąd iesżcze cáłe: zá umárłych, ktorzy u tych Bonifratrow umieráią, z powinnośći Zakonney ći Zakonnicy odpráwuią Swięte Rożáńce, á Kápłáni Msze SS. W Infirmáryi był Obraz Pánny Nayświętszey bárdzo piękny nád drzwiámi, od ktorego głos słyszány był mowiący do Brátá Infirmarzá, *wstań Bráćie, o to chory bez Spowiedźi umiera*, ten chory zás gdy się wyspowiádał, umárł. Ten Obraz Pánny Przenayświętszey ktory w Infirmáryi zostawał, iest teraz do Kośćiołá przenieśiony, zostáie przy Ambonie w Ołtarzu, do tego Obrázu ludźie máią nabożeństwo, y ná káżdą Sobotę słucháiący Litánii zá pozwoleniem Stolicy S. Apostolskiey otrzymuią sto dni Odpustu zupełnego. W tymże Kośćiele iest Pássya do ktorey dány iest Odpust zupełny, zá Dusze w Czyscowych mękách zostáiące, od Klemensa XII. gdźie wiele ludźi doznawáią łask. Tenże Klemens XII. nádał Odpust zupełny *cum Octava Sancti Raphaelis Archangeli*. Przybyłá w tymże Kośćiele Reliquia Pátryárchy tegoż Zakonu S. Janá Bożego wielka pártykułá, ktora się wystawia *pro omni Festo Solemni.*

16. Kośćioł Swiętego JANA CHRZCICIELA y EWANGELISTY.

TEn iest ná ulicy tegoż názwiská wymurowány, od Piotrá Duńczyká Komesa z Krzynná, nowo repárowány około Roku 1715. Ma w Ołtarzu Obraz PANNY MARYI Łáskámi wsławioney ktory w Roku 1633. tu iest przenieśiony z kątá przy filarze, y w Ołtarz wstáwiony, gdźie ludźie wiele łask doznawáią, iáko rożne Votá świadczą, y zeznánia rożnych osob, ktore záchowuią. Przy tym Kośćiele iest teraz *Conservatorium* álbo pomieszkánie dla Zgromádzenia Pánien pod tytułem Ofiá-

rowánia

rowánia Nayświętſzey Pánny MARYI, ktorych powinność ieſt dawáć ćwiczenie w pobożnośći y rożnych robotách oſobliwie Sierotom, y one żywić według fundácyi záczętey przez pobożną y Szláchetną Zofią Czeſką, w Roku 1623. á przez rożnych pobożnych Dobrodźieiow przyczyniona. Te Pánny z Kámienicy ná Szpitálney Ulicy ſą przeprowádzone ná to mieyſce w Roku 1726. po zákończonym po częśći wymurowánym mieſzkániu z iáłmużny rożnych Fundátorow. Są te Pánny pod direkcyą Archipreſbiterá Krákowſkiego, y máią ſwego Kápellaná y Spowiedniká.

Jeſt w bliſkośći tego Kośćiołá Dom dla Kápłánow, Prowizorámi ieſt Bráctwo Kráwieckie, á ći należą do Kośćiołá Pánny MARYI w Rynku gdźie ná nabożeńſtwách bywáć powinni.

FVNDACYA PANIEN CHARITATIS.

Albo raczey Sioſtr Miłoſiernych ná usługę ubogich chorych, á poſpolićie Sioſtr Szárych názwánych.

TYch Sioſtr dwoiáká ieſt obligácya od Swiętego Wincentego *á Paulo* Oycá Fundátorá y Inſtytutorá Ich włożona. Pierwſza uſługá, pilność y dozor koło chorych ubogich, opátruiąc im wſzelkie potrzeby przy wygodách, ták co do duchá iáko y ćiáłá należy, przyimuiąc ich do ſiebie, y zbieráiąc po ulicách oboiey płći, w oſobnych Konſerwátoryách álbo Infirmáryách, w iedney dla Męſzczyzn, w drugiey dla białych głow zporządzonych, onych konſerwuiąc. Druga obligácya wychowánie ubogich śierot, dźieći Pánienek, ktorych do ſiebie przyimuiąc y edukácyą przy boiáźni Bożey, należytą dáiąc robot niepoſpolitych uczą z wielkim dozorem y pilnośćią koło nich chodząc, zápalone miłośćią Páná Bogá y bliźniego. Y te naypierwſzy początek ſwoy wźięły we Fráncyi Roku Páńſkiego 1630. od S. Oycá Fundátorá ſwego. O ktorych Inſtytućie y pracách koło ták zbáwiennych uczynkow, dowiedźiawſzy ſię Nayiáśnieyſza Ludowiká, Zoná Janá Káźimierzá, Krolowa Polſka, wzbudzona ogniem

miłośći

miłośći Bofkiey y bliźniego, zprowádźiłá Ich do Polfki y fundowáłá Ich w Wárfzáwie Roku Páńfkiego 1652. z wielkim pożytkiem ták Mieszczánow Miáftá Wárfzáwy, iáko też y Obywátelow Woiewodztw támecznych. W prędce potym widząc dozor ftáránia y chodzenie ták około ubogich chorych, iáko też y Sierotek Pánienek pomienionych Sioftr, támeczna Zwierzchność, nie tylko im Szpitale dawne w dyrekcyą oddáłá, ále też y kilká domow nowych wyftáwiłá, máiąc obfite żniwo miłośći Páná Bogá y bliźniego. Y famym fkutkiem doznáiąc fatyg y prac wfpomnionych Pánien *Charitatis* wielkie pożytki odnofzą. Rozfzerzył fię ten ogień miłośći Bofkiey y bliźniego po mieyfcách Wárfzáwy, kiedy niektorzy Bogoboyni Fundátorowie, przypátrzywfzy fię zwyczáiom ták pobożnym po rożnych Miáfteczkách Oneż fundowáli.

Wzniećił Pan Bog w dobrotliwym Sercu ś. p. J. W. IMć X. Micháłá Szembeká Suffrágáná Dźiekaná y Officyałá Krákowfkiego tenże fam ogień miłośći bliźniego, y kompáffyą nád ubogim zchorzáłym, kiedy tenże ś. p. Fundátor w Roku P. 1714. Dniá 5. Czerwcá Toż Zgromádzenie Wielebnych Pánien *Charitatis* álbo Sioftr Miłofiernych do Krákowá fprowádźił y Onym ná rezydencyą Kámienicę fwoię włáfną narożną ná ulicy S. Janá leżącą oddał. W tey Kámienicy álbo Rezydencyi záłożony ieft Szpital do ktorego pomienione Wielebne Pánny ubogich chorych przyimuią, y onym w ofobnych dwoch Izbách álbo Infirmáryách, ná dole ná płeć Męfką, ná gorze ná białogłowfką zporządzonych, choć przy ćiáfności mieyfcá z pilnośćią ufługuią. A lubo pomieniony ś. p. J. W. Fundátor nie obligował ich tylko do dwunaftu chorych opátrowánia, fześć Mężczyzn, fześć białych głow, nádawfzy im máłą Wiofkę fześć mil od Krákowá leżącą, przećięż kompáffya w nich wrodzona y ogień miłośći Bofkiey y bliźniego, tudźież naćifk ubogich do nich ućiekáiących fię y gárnących, ile widząc koło drugich pilność y ftárânie, á naybárdźiey widząc bárdzo chorych od nich zdrowemi powracáiących y fzczupłość mieyfcá, zátámowáć niemogą ufta-

wicznie

wicznie proſzącym ſię zá chorymi, ták że koło dwudźieſtu piąćiu oſob oboiey płći konſerwuią pożywienie dáią, w chorobách do zdrowia rożnemi lekárſtwy pomagáią, dozor y pilne ſtáránie koło nich máiąc, częśćią z Wioſki nádáney á więcey z elemozyny y pracy rąk ſwoich prowiduiąc im wſzelkie wygody ochędoſtwá y wiktowánia. W tymże Szpitalu ieſt máłá Káplicá y Ołtarz Nayświętſzey Pánny Niepokalánie Poczętey, w ktorey dla chorych y námienionych Wielebnych Pánien, co Święto y co Niedźielá odpráwuie ſię Mſza Swięta, przez Kápłánow *Congregationis Miſſionis* tegoż Fundátorá S. Wincentego *à Paulo*, Domu Krákowſkiego, Stradomſkiego. Máią w tym Szpitalu ſwoim y máłą Apteczkę dla ubogich chorych, ktora domowey roboty Ich prace y fátygi eſſencyámi, wodkámi, liquorámi y inſzemi przyozdobiona ieſt, robiąc koło tego też ſame Sioſtry, dla czego lubo z Fundácyi czterech Ich tylko bydź powinno, á teraz Ich ſześć tu mieſzka, áby wyſtárczyć mogły uſłudze ubogim. Aże czekáć muſzą ná dálſzą Fundácyą dla Sierot, Pánienek, żeby drugiey obligácyi zádoſyć czynić mogły, teraz Sieroty po ulicách z głowámi ſzpetnemi zbieráią y one im opátruią. Aza Pan Bog wzbudźi iákiego Dobrodźieia dla rozprzeſtrzenienia im mieyſcá, y ugruntowánia Fundácyi należyćie, gdyż we wſzyſtkim ſzczupłość wielka.

17. Kośćioł PANNY MARYI. *IMMACULATÆ CONCEPTIONIS.*

TO mieyſce Klaſztorem teraz Oycow Bernárdynow ozdobione ieſt, gdźie przedym byłá Kátedrá brzydkich heretyckich Miniſtrow, Brogiem názwána, teraz zá ſtárániem y nakłádem J. M. P. Stániſłáwá Lubomirſkiego, Hrábi ná Wiśniczu, Woiewody Krákowſkiego, ſtánał Kośćioł wſpániáły lubo nie wielki, ná chwałę Pánu Bogu, y Niepokalánego Poczęćia Nayświętſzey Pánny. Jey Uroczyſtość odpráwuią ſolennie z Oktawą, zwyſtáwieniem Nayświętſzego SAKRAMENTU, z Kázániámi y Proceſſyámi. Ma y inſze Odpuſty, y Reliquiámi Swiętych Bożych.

żych obdárzony doſtátecznie. Stárzy tu tylko powinni mieſzkáć przy tym Kośćiele.

18. Kośćioł Swiętego DUCHA.

PRzy tym ſą Zakonnicy názwáni *de Saxia*, rożni krzyżykámi białymi od Swieckich Księży, te noſzą ná ſukniách ná pierśiách przy boku lewym. Naprzod fundował ich Fulko Biſkup Krákowſki, w Sławkowie w ſwym Miáſteczku, ktorych przyzwał z Widniá Roku 1203. Potym B. Iwo Biſkup Krákow: z támtąd przenioſł ich ná Prądnik Roku 1223. Po trzećie, B. Jan Prándotá Biſkup Krákowſki dla nieſpoſobnośći mieyſcá przeprowádźił ich do Krákowá Roku 1244. y dał im Kośćioł Fárny Swiętego Krzyżá z dźieśięćiną. Tenże Biſkup zbudował im Kośćioł S. Duchá ná grunćie Fárnym, y Szpital przynim bárdzo przeſtrony z kilką izb, dla białychgłow ubogich y dla dźiatek porzuconych, y dla ich mámek, ktore dźiatki przerzeczone karmią y opátruią. W ktorym Szpitalu przechodźi oſob trzyſtá. Prowizorámi tego ſzpitalu ſą Pánowie Rádzcy Krákowſcy. Jeſt w tym Kośćiele Bractwo S. Duchá z wielkimi Odpuſtámi y Stácyámi u Ołtarzow: w Wielką Srzodę támże Odpuſt bywa *inſtar magni Jubilai* od Stolice Apoſtolſkiey nádány. Ma też y Reliquii Swiętych doſtáták, *particulariter Lignum Crucis Sanctæ*. Szkołá, ktora *propter hoſtilitates & defectus Proviſionum* lubo upádłá, ále iednák czáſu ſwego erygowáć ſię ma.

19. Kośćioł Swiętego KRZYZA.

TYm Kośćiołem rządzą ći Oycowie wzwyż pomienioni *de Saxia*, y Páráfiánom we wſzyſtkim uſługuią, ma ſwe Indulgencye y Reliquii Swiętych doſtátek.

KLASZTOR PANIENSKI.

NIe dáleko tych Kośćiołow máia Pánny ſwoy Klaſztor, teyże Reguły, y tego Hábitu używáią, z prace rąk ſwoich y z ielemozyny świętey ſię żywiąc, powinnośći podlegáią tey co y Kápláni.

20. Kośćioł Nayśw: Pánny MARYI, pod tytułem Jey Zwiáſtowánia, y Swiętey Scholáſtyki.

TEn ná ulicy nie dáleko Klaſztoru Swiętego Duchá zbudowány Roku 1648. dniá 25. Páźdźiernika y z Klaſztorem, w ktorym Pánny Zakonne S. Benedyktá ſwą reſidencyą máią. Wprowádzone z Stániątek przez JeyM.P. Annę Cecylią Trzćinſką Herbu Sulimá, Xięnią támeczną. Tákże y przez J. M. P. Marćiná z Swichowá Swichowſkiego Herbu Sulimá, Jey M. P. z Gorek Gáiowſkiey Herbu Szeligá, ſumptem tychże zbudowány, y prowizyą opátrzony. Zyią te Pánny według Reguły ſwey, onę ſzczerze záchowuiąc, prowádząc żywot w przykazániách Zakonnych práwie Anielſkich, w czuynośći, w oſtrośći, w wielkim nabożeńſtwie, y pracách Klaſztornych; ſą y Kápłáni do ſłużby Bożey, ma y Odpuſty Zupełne, ná Zwiáſtowánie Pánny MARYI, ná S. Benedykt, y ná S. Scholáſtykę.

21. Kośćioł Swiętego ROCHA.

PRzy tym Kośćiele ieſt Szpital dla chorych Studentow, w ktorym ieſt łożek 12. doſtátnie według potrzeby ochędożone; máią tu chorzy wygodę, Infirmáryą ćiepłą, Doktorem, Cyrulikiem, y Apteką, y też ſłuſznym wyżywieniem. Prowizorámi ſą Pánowie Rádzcy Krákowſcy, ma ſwego Proboſzczá, ktory rezyduie przy tym Kośćiele, y chorym ádminiſtruie Swięte Sákrámentá, ſą y Odpuſty, tákże y Reliquie Swiętych Bożych, y Obraz w Ołtarzu wielkim dźiwney pięknośći, y poćiechy chorym. Odpráwuią tu chorzy Litánie ná káżdy dźień o Pánnie Nayświętſzey, y Pſalmy zá umárłych Studentow.

22. Kośćioł Swiętego TOMASZA.

PRzy tym Kośćiele mieſzkáią Oycowie Kármelići, gdźie przedtym było brzydkie bluźnierſtwo Aryáńſkie Chryſtuſá Páná y Mátki iego Przenayświętſzey, teraz ſię tu ſłużbá Páńſka porządnie odpráwuie. Jeſt ochędoſtwo piękne, y Reliquii Swiętych Bożych niemáło, zá ſtárániem pobożnego y czći godnego

ſtárcá

ſtárcá Xiędzá Spiridioná tegoż Zakonu, ktoremu przez X. Ambrożego Korniewiczá z Rzymu przyſłano, ktore on po rożnych Klaſztorách Zakonu ſwego porozſyłał: temu Klaſztorowi zoſtáwiwſzy Ręce SS. Cyryáká y Felixá Męczennikow, wierzch głowy S. Hiácynthá Męczenniká, całe *Crura* SS. Męczennikow, Eweliuſzá y Antoniná. Jeſt y Ołtarz uprzywileiowány zá umárłe: to ieſt Ukrzyżowánego Páná JEZUSA ná Feſt Swiętego Tomaſzá Apoſtołá y ná Nayświętſzey MARYI Pánny Szkáplerzney, y ná Swiętą Cecylią, ieſt Odpuſt zupełny. Ma ná Niedźielę pierwſzą po Wielkiey nocy to ieſt Przewodną bywáią czterdźieśći godźin. Jeſt tu Obraz bárdzo piękny Pánny Przenayświętſzey, przed ktorym w Sobotę y we Srzodę Litánie ſpiewuią *cum Indulgentijs*.

23. Kośćioł PANNY MARYI ná Grodku.

TEn ná tymże mieyſcu ták názwánym Grodek zmurowány, gdźie był pierwſzy Grod Krákowſki. Ten Kośćioł y przy nim Klaſztor, (iuż ná ſwoim grunćie) ś.p. JMC.P. Anná z Ruśce Lubomirſka, Káſztellanowa Woynicka, Mátká J. M. P. Stániſłáwá Lubomirſkiego, Woiewody Krákowſkiego, zmurowawſzy oddáłá Pánnom Zakonnym drugiego Hábitu O. S. Dominiká y Inſtytutu S. Pánny y Mátki Agneſzki *de Monte Politiano*. Ktorey Swiętey Kánonizowáney od Benedykta XIII. byłá Solemna Introdukcya Roku 1727. z Kośćiołá Archiprezbiterálnego Pánny MARYI *in Circulo*. Do tegoż Pánien Kośćiołá przy Solemney Aſsyſtencyi J. W. JMći X. Michálá Kunickiego, Biſkupá Arſyoneńſkiego, ná ten czás Suffrágáná y Archidyákoná Krák: y ták wiele inney liczney frequencyi rożnych Stanow całego Miáſtá Krákowá, y przez cáłą oktawę z Kazániámi y Proceſsyámi odpráwiona Uroczyſtość Kánonizácyi S. Mátki, ſumptem Pánien Zakonnych y rożnych Dobrodźieiow. Tey S. Pánnie wyſtáwiłá wſpániáły Ołtarz Wielki, J.M. Páni Kátárzyná Popielowa Miecznikowa Zydáczowſká, oſobliwſza Dobrodźieyká tego Klaſztoru, w ktorym długi czás przez lát kilkánaśćie

śćie upodobawszy sobie to mieysce rezydowáłá. W Wielkim Ołtarzu Obraz N.P. MARYI bárdzo piękny, wspániáły, w Rzymie málowány y poświęcony od Urbáná VIII. Papieżá z Odpustámi. Obraz ten rożnemi wsławiony Cudámi, bo w 7. lat po wystáwieniu Kośćiołá tego gdy ochłanął ogień wielki Kośćioł y Klasztor, od pobożnych niektorych Osob Zakonnych byłá widźiána Mátká Nayś: iák iest ná tym Obráźie, pokrywáiąca Płaszczem ogniste pożáry, iáko świadczą Relácye w Xięgách zápisane tegoż Klasztoru, y innych czásow pobożnie przyznáiąc, broniłá tá S. Mátká y od ogniá y od ruiny Szwedzkiey, gdy dobywáli Miástá Krákowá. W tym Klasztorze iest Obserwáncya wielka Reguły Swiętego Augustyná.

W tym Grodku czyli Ogrodku wielkie rożnych pobożnych Zakonnic z rożnych cnot wonnośći przy Rożáńcowym Nabożeństwie y wonnieiącey Mistyczney Roży MARYI. Przy śniegách tych kándor Pánieński, rożne umártwieniá wydátne w Pánnách Zakonnych milczenia wielkie záchowuiących medytácye, w czuynośći wielkiey żyiąc prawdźiwe náśládowniczki S. Oycá Dominiká y Mátki swoiey Agneszki.

Ten Kośćioł zmurowány Roku 1634. dniá 8. *Octobra* poświęcony od J. W. Xiędzá Oborskiego, Biskupá Láodyckiego, Suffrágáná Krák: Roku 1635. dniá 8. Wrześniá.

W tym Klasztorze pierwszą Przeorzyszką byłá Ludwiná Koperná wźięta z Klasztoru z drugą Pánną Pobożnych Pánien trzećiego hábitu. Ktore przy Solenney Introdukcyi ná mieysce Grodeckie wprowádzone ná nową fundácyą, nie rozumieiąc po Łáćinie áni umieiąc czytáć śpiewáły z náuki Boskiey *Te Deum laudamus*, przed tym Tá byłá Krewna bliska ś. p. J. O. Anny z Rusce Lubomirskiey, Fundátorki tegoż mieyscá.

Pr. Dominicy Frydrychowicz y Pater Severs. nagoczko in manuscriptu.

W Kośćiele tych Wielebnych Pánien są rożne nádáne Odpusty, y Reliquii Swiętych Bożych wiele, á miánowićie te: Swiętego Serwiliáná, S. Márcyuszá, Ziebro S. Sáturniná, S. Felixá Papieżá y Męczenniká, S. Hilárego, S. Euzebiego, S. Tárcyuszá,

cyuszá, Ząb S. Florencyuszá, S. Mauryćyuszá, Paćierz S. Florentego, Swiętey Laurencyi Pánny y Męczenniczki cáła kość z ręki, S. Eugieniey, S. Zofij Pánny Rzymiánki, S. Teofile, S. Cyrylle, S. Benedykty czeluść cáła y z zębámi, S. Rustyki, S. Zuzánny Pánny, S. Kándydy, S. Semetrzyi, y inszych wielki dostátek w mnieyszych pártykułách.

W tymże Klasztorze ś. pámięći Rekollekcye swoie y Nabożeństwo częste odpráwowáłá Fundátorká tegoż Klasztoru J. W. Jcy MC. P. Anná Lubomirska Kászt: &c. &c. ktorey Obraz iest w tym Klasztorze odmálowány z prawdźiwą fizognomią.

Tákże podczás Jubileuszu wielkiego J. O. Xiężna Sánguszkowa, y J. O. Xiężna Czártoryiska Roku 1726. odpráwiáły swoie nabożeństwá, y medytácye, y ták wiele innych zacnych Dam Senatorskich, ná tym świętym mieysću swoie oddawáły nabożne Votá Mátce Nayświętszey.

W grobie tych Pánien Zakonnych iest iedná Pánná leżąca w nieskáżytelnośći cáła, iuż od lat czterdźiestu, iáko widzą ludźie przy sepulturze, y niektore Zakonnice od dawnych czásow zostáiące. W Kośćiele tym iest pięć Ołtarzy, Káplicá iedná w ktorey dwá Ołtarze, Chur *pro Officio Divino* Pánieński z Pozytywą, tákże y ná dole pod Churem Káplicá z Ołtarzem.

24. Kośćioł Nayświętszey PANNY MARYI WNIEBOWZIĘCIA, w RYNKU.

JAko Author nátury położył serce w pośrzodku ćiáłá ludzkiego y innych zwierząt, áby z niego żywot ná wszystko ćiáło pochodźił, ták Kośćioł ten wspániáły znáyduie się w Rynku Krákowskim, áby z niego ták duszny przez Sákrámentá y náuki zbáwienne, iáko y doczesny żywot przez przyczyny Swiętych y Modlitwy nabożne Sług Bożych w nim odpráwuiące się, ná cáłe Miásto rozchodźił się. Postáwiony y wymurowány iest większą częśćią od Błogosłáwionego Iwoná Biskupá Krákowskiego, Stryiá Swiętego Jácká, Roku 1222. ná zamiánę Kośćiołá S. TROYCY, gdźie pierwey byłá Fárá, y przez Jáłmużny wielu ludźi pobożnych dokończony;

dokończony. Jeſt wieżámi dwiemá przyozdobiony, z tych káżda ma dzwon Zegárowy, á ná iedney ſą dzwony Kośćielne, ná drugiey znáyduie ſię Trębácz po godźinách wytrębuiący, y uznawáiący, áby, gdźie ſię ogień pokaże, przez otrąbienie Miáſto wcześnie do rátunku pobudźił.

Tenże Kośćioł nowo ieſt pokryty bláchą miedźiáną, zá ſtáſtániem JMći Xiędzá JACKA ŁOPACKIEGO, KANONIKA y ARCHIPREZBITERA Krákowſkiego, zdiąwſzy ołowiáną bláchę dla ćiężaru y uſtáwiczney repárácyi. Znáyduią ſię teraz w tym Kośćiele Ołtarze mármurowe, przez pomienionego Práłatá nowo wyſtáwione, y Obrázámi Włoſkiemi przyozdobione. Ma ten Kośćioł, Káplice piękney ſtruktury, w ktorych ćiáłá Fundátorow pobożnych odpoczywáią, y te Káplice iáko y Ołtarze máią ſwoich Kápłánow do odpráwowánia Mſzy Swiętych.

Przy tym Kośćiele ieſt PRAŁAT ARCHIPRESBITER *Infulatus*, y Kápłánow wiele zoſtáiących pod Juriſdykcyą pomienionego ARCHIPRESBITERA, z ktorych ſą máiący ſwoie domy do mieſzkánia Vikáryowie, Sákrámentá Swięte chorym y zdrowym adminiſtruiący, Penitencyarze dla ſłuchánia Spowiedźi, Mánſyonárzyſtowie dla codźiennego ſpiewánia dwoygá *Officium* Nayświętſzey Pánnie y Mſzy Swiętych, Pſałteryſtowie káżdego czáſu po ſkończonym Nabożeńſtwie we dnie y wnocy Pſalmy Dawidowe ſpiewáiący przed Nayświętſzym SAKRAMENTEM. Są tákże Altáryſtowie ták przy Kośćiele iáko y gdźie indźiey mieſzkáiący, według Fundácyi Mſze Swięte przed Ołtarzámi ſwemi odpráwuiący, ma innych ludźi: Klerykow, Szkołę, Kápellę, do uſługi Kośćiołá należących. W tymże Kośćiele Wielki Ołtarz ieſt wyſtáwiony Sznycerſką robotą, piękną, znácznym koſztem wyzłocony, ktory cały záwiera ſię; á przy nim Stoł álbo Menſa, ná ktorym Celebruią, ieſt cáłowity ná łokći ſiedm w długośći, grubośći puł łokćiá, ſzerokośći łokći trzy, z kámieniá Gágátkowego, cáła ſztuká bárdzo piękna, y rzadka w ſwoiey wielkośći, z obcych Krájow ſprowádzona. Wedle tego Ołtarzá Wielkiego po lewey ſtronie, ieſt Ołtarz tytułu Swiętego Longiná Męczenniká.

czenniká. *Trzeći Ołtarz* podle tego Wielkiego Ołtarzá po práwey ſtronie tytułu Offiárowánia Nayświętſzey Pánny. *Czwarty* ieſt Cymborium *Corporis Christi* y dźieśiąćiu tyśięcy Męczennikow, gdźie Nayświętſzy SAKRAMENT konſerwuią, nowo mármuryzowány, cáły z kámieniá, y áłábáſtrową ſztuką Kielichá mi- ſternie wyrobioną przyozdobiony, bywa tu ſpiewána Mſza S. w káżdy Czwartek. *Piaty Ołtaz* Krzyżá Swiętego, ktory to Crucifix wielkiemi Cudámi ſłynie, iáko y Votá świadczą, wſzytko *Corpus* tego rázem y z Krzyżem ieſt z całowitego kámienia wyrobione, ktore gdy chćiano odnowić, ten ktory był ná odnowienie ſporządzony doznał: że nie iáko kámieniá ále iáko człowieká ćiáłá ćiepłego śię dotknął, czego potym y drudzy doświadczyli, iáko mánuſcripta Kośćiołá tego opowiedáią. Od tegoż Crucyfixá był głos ſłyſzány do B. Swiętoſłáwá Mánſyonárzyſty Kośćiołá tegoż, gdy Pſałteryſtá zániedbał ſpiewáć Pſałterzá: *Cur ſilet Eccleſia*, czemu milczy Kośćioł, iáko świádczy pobożne y świątobliwe żyćie pomienionego B. Swiętosłáwá, wielce nabożnego do Ukrzyżowánego Zbáwićielá ná tym mieyſcu. Crucyfix ieſt w Ołtarzu mármurowym przez wzwyż pomienionego Práłatá nowo wyſtáwionym, ná ktorym w Trunience ieſt złożone Ciáło Swiętego Teodorá Męczenniká. Ma ten Ołtarz kolumny cztery moſiężne, piękney roboty, ktore przenieśione ſą z Káplicy S. Anny Pánow Wizembergow, przy filarze będącey, ná ſzrodku Kośćiołá. Jeſt ten Ołtarz uprzywileiowány zá duſze zmárłych, ma rożne fundácye ná Mſze S. Tu bywáią gráne Páſſye w káżdy Piątek przez rok cáły y codźiennie w Pośćie z wyſtáwieniem Drzewá Swiętego, y inſze Mſze ſpiewáne. *Szoſty Ołtarz* S. Janá Nepomucená w Káplicy, ktorą w tych czáſach repárował, przyozdobił, y fundácyą ubogáćił, Máciey Barſtch, Rádzcá Krákowſki, z grobem dla śiebie y ſwoich Sukceſſorow. *Siodmy Ołtarz* Niepokalánego Poczęćia Pánny MARYI przy drzwiách Kośćielnych, ná południe leżacych. *Oſmy* w Káplicy nád Bábincem tychże drzwi tytułu *Compaſſionis B. M. V.* S. Janá y Erázmá, do ktorey Káplicy *Pernus* Rádzcá Krákowſki fundá-

ski fundácyą uczynił. *Dźiewiąty* Ołtarz tytułu S. Antoniego Pustelniká, Hieronimá, Kátárzyny, przy tychże drzwiách stoiący. *Dźiesiąty* w Káplicy Leśniowolskich, gdźie iest fundácya ná Msze y grob tey Fámilij, z nadgrobkiem pięknym Woiewody Podolskiego z tegoż Domu. *Iedenasty* S. Károlá Boromeuszá, ktorego Uroczystość iáko Pátroná Bráctwá zá Dusze zmárłych y grzesznikow zákámiáłych solennie odpráwuie się. *Dwunasty* w Káplicy Zbilitowskich, tytułu Pánny MARYI Snieżney y Offiárowánia. *Trzynasty* Bożego Miłosierdźia, gdźie Dźiadkowie Nabożeństwo miewáią w dźień S. Lázárzá. *Czternasty* w Káplicy Pánow Koślinskich, tytułu S. Páwłá Náwrocenia, do tey Káplicy ze Cmentarzá są wschody. *Pietnasty Ołtarz* w Káplicy pod Wieżą tytułu S. Alexego, gdźie iest Obraz Nayświęt: PANNY MARYI Częstochowskiey, dawnego y podobnego do originału málowánia (gdyż miał bydź málowány podczás przewożenia támtego Obrázu przez Krákow ná Jásną gorę) Tá Káplicá iest nowo repárowána Ołtarzem mármurowym y wymálowániem przyozdobiona. *Szesnasty Ołtarz* w Káplicy Słowikowskich przy drzwiách Kośćielnych, pod Wieżą drugą, tytułu S. Antoniego Pádewskiego, y Wencesláwá, gdźie tákże iest y drugi Ołtarz. *Siedmnasty* S. Apolonij y Swiętego Liboryuszá, teraz mármurowy. *Ośmnasty* S. Máryi Mágdáleny y Máryi Egipcyáki, tákże mármurowy. *Dźiewiętnasty* przy filarze, S. Anny y Elżbiety z Hebánu pięknie zrobiony, od PP. Wizemberkow fundácyą opátrzony, pod ktorym iest y grob tey Fámilii. Ten Ołtarz był otoczony kratą y kolumnámi mośiężnemi, ktore do Ołtarzá Krucyfixá są przeniesione. *Dwudźiesty Ołtarz* S. Filippá Neryuszá, w ktorego Swięto bywa Wotywá grána, ten Ołtarz iest mármurowy nowo wystáwiony. *Dwudźiesty pierwszy* przed łáwką Pánow Rádzcow tytułu S. Jákubá większego, przy tym filarze odpoczywa Ciáło świątobliwego Janá Leopolity, w Pismie Swiętym Doktorá, prácowitego przećiw heretykom. *Dwudźiesty drugi* Ołtarz, mármurowy, tytułu Swiętych Trzech Krolow y S. Jácká. *Dwudźiesty trzeći* przy filarze Swiętego Jozefa

y Joáchymá

y Joáchymá z Hebánowego drzewá. *Dwudźiesty czwarty* S. Sebástyáná, mármurowy. *Dwudźiesty piąty* Zwiástowánia Nayśw: PANNY MARYI, tákże mármurowy. *Dwudźiesty szosty* Ołtarz, názwány Loret, gdźie Obraz Nayświętszey PANNY MARYI Łáskámi słynący, tám iest fundácya y grob Szembekowski. Káplicá tá przez Fundátorow piękną mośiężną krátą przyozdobiona, y fundácyą opátrzona ná Exhorty y Litánie w káżdą Sobotę, ná Mszą gráną w pierwszy dźień káżdego Mieśiącá, y ná insze Msze Swięte. *Dwudźiesty śiodmy* w Káplicy Bonátow, gdźie iest Ołtarz Swiętego Janá Chrzćićielá, robotą dawną y doskonáłą Sznycerską wyrobiony, tám iest grob y nadgrobki tey Fámilii. *Dwudźiesty osmy* S. Piotrá y Páwłá. *Dwudźiesty dźiewiąty* w Káplicy Chełmskich, gdźie iest fundácya y grob tego Domu. *Trzydźiesty* S. Mikołáiá y Benedyktá przy drzwiách Kośćielnych ná pułnoc. *Trzydźiesty Pierwszy* w Káplicy nád Bábińcem tychże drzwi, tytułu S. Micháłá. *Trzydźiesty drugi* Ołtarz, S. Agnieszki przy tychże drzwiách stoiący. *Trzydźiesty trzeći* Celestow, tytułu Przemienienia Páńskiego, gdźie w Piątki bywáią Litánie o Imieniu JEZUSOWYM. *Trzydźiesty czwarty* tytułu S. Stánisłáwá y S. Kátárzyny. *Trzydźiesty piąty*, w Káplicy kámienney ná Cmentarzu pod Swiętą Bárbárą, Ogrodźiec názwáney. *Trzydźiesty szosty* Ołtarz w Káplicy tákże ná Cmentarzu pod S. Bárbárą, tytułu Imienia JEZUS. Y te wszystkie Ołtarze máią fundácye ná odpráwowánie Mszy Swiętych przez swoich Kápłánow.

Przy tym Kośćiele iest Bráctwo Wniebowźięćia Nayświętszey PANNY MARYI, odpráwuiąc Wotywy gráne w Soboty y rożne Swiętá. Jest tákże Bráctwo Nayświętszego Odkupićielá zá dusze zmárłych, y zá grzesznikow zákámiáłych, dla czego w káżdy Poniedźiáłek bywa Msza grána y lecty z rozdawániem jáłmużny ubogim, w káżdy kwártał Kázánie y Vilie ze Mszámi, iáko y w Niedźiele po dniu Zaduszny m przez trzy dni Nabożeństwo zá zmárłych odpráwuie śię. Obieraią sobie wpisuiący śię w to Bráctwo godźiny dniowe lub nocne, z obligácyą tego

dniá Spowiedźi, nabożeństwá y modlitwy zá grzesznikow záká-miáłych y dusze zmárłych. Odprawuie się w tym wspániáłym Kościele nieustánne nabożeństwo, y w rożne dni osobliwsze bywa, iáko to podczás Swiętá Wniebowźięćia Nayświętszey Panny MARYI z Oktawą, z Kázániámi, y Czterdźiestą godźin. W dźień Nayśw: Panny MARYI Łáskáwey, ná pámiątkę uwolnienia Miástá od Powietrza. W dźień S. Sebástyáná, Filippá Neryuszá, S. Apollonij y winsze dni ktore Krákow z Nabożeństwem odpráwuie.

Ma ten Kośćioł rożne Odpusty, osobliwie ná dni Nayśw: MARYI Panny ná Niedźiele Brackie y inne Swiętá.

W tymże Kośćiele są rożne Reliquie Swiętych Páńskich, á miánowićie część z drzewá Krzyżá Swiętego, cáłe Ciáło S. Teodorá Męczenniká, pálec cáły z Ciáłem S. Kosmy, Dámiáná, Ciáło cáłe iedno z Młodźiankow onych ktore Herod kazał zábijáć podczás Národzenia Páná JEZUSA. Reliquie znáczne SS. Apostołow, Piotrá, Andrzeiá, Jákubá, Bártłomieiá, Tomaszá, Márká Ewángelisty, Szczepaná, Wáwrzyńcá, Wincentego, y inszych w liczbie 23. Męczennikow, tákże y Jedenastu Wyznawcow, S. Máryi Mágdáleny, S. Anny y inszych Wdow, tákże y Swiętych Pánien, Dźiewic y inszych Swiętych Relikwij w pártykułách mnieyszych bárdzo wiele, Argenteryi tákże y Appárátow rożnych, zá stárániem wzwyż pomienionego Práłatá przysposobionych, ma dosyć. Odpoczywa tu w tym Kośćiele Ciáło B. Swiętosłáwá Mánsionarzá, zmárłego Roku 1491. w Káplicy zás pod Wieżą Zegárową świątobliwego Kápłáná Szymoná Albimontáná á Kássuby, Pielgrzymá do źiemię Swiętey y do Grobu S. Jákobá, ćiáło leży zmárłego 1615. dniá 1. Lutego.

W tym Kośćiele pierwsza Msza ránna *cum expositione Sanctissimi*, bywa z Litánią graną, z pobożney fundácyi Wodźickich. Kazánia procz Niedźiel y Swiąt, przez Post codźiennie bywáią. Zgołá ten Kośćioł wspániáły, záwsze był y iest porządkiem pięknym y ozdobnym opátrzony, nabożeństwem nieustánnym y godnemi Káznodźieiámi znáczny.

STACYE

STACYE RZYMSKIE.

ODpráwuią tu w tymże Kośćiele Stácye śiedmi Kośćiołow Rzymskich, z Odpustámi tymi co y w Rzymie przy śiedmiu Kośćiołách są, ktorych może záżyć kto chce, odpráwuiąc Paćierze, tákże ile kto chce przy Ołtarzách tych ktore są náznáczone tabliczkámi, może począć od ktorego mu się będźie podobáło. Ma y inszych wiele ten Kośćioł odpustow, nád to Stácye ieszcze insze, ktore są w samym Kośćiele S. Piotrá w Rzymie, śiedmi Ołtarzow, ktore ilekroć kto nabożnie obeydźie będąc w łásce Bożey, otrzymuie zupełny Odpust. Jest y Szkołá zmurowána, ktora ma Seniorá Professorá ze dwiemá Bákáłarzámi ná ćwiczenia dźiatek Mieyskich: dostátek ma Studentow do spiewánia. W poyśrzodku tey Szkoły iest Obraz PANNY MARYI piękny y wspániáły, przed ktorym we dni Swięte świece gorywáią, á w káżdy dźień y noc lámpá w láterni nie zgasza: tu też w káżdy dźień Litánie spiewáią Studenći z teyże Szkoły.

25. Kośćioł Swiętey BARBARY.

TEn záraz ná Cmyntarzu Pánny Nayświętszey iest zmurowány pod ten czás, gdy y sam Kośćioł Fárny stánął. W tym Nácya Niemiecka, niegdy Nabożeństwo swe odpráwowáłá, y Literáckie Bráctwo bywáło; ále w Roku 1583. dniá 5. Lutego zá Krolá Stefaná, Jezuitom Professom, tenże Kośćioł dány, z kąd potym Bráctwo Literáckie przeniosło się do Kośćiołá S. Woyćiechá w Rynku: Wszákże iednák ná mieysce Bráctwá Literáckiego, przybyły do Kośćiołá S. Bárbáry Kongregácye inne, iáko to zá stárániem Wielebnego X. Piotrá Skárgi *S. J.* świątobliwośćią y náuką sławnego, Bráctwo Miłośierdźia Páńskiego, wespoł S. Łázárzá, y S. Mikołáiá z wielkiemi Odpustámi. Wtorey Niedźieli káżdego Mieśiącá, bywa Spowiedź mieśięczna z Kongregácyi Miłośierdźia, z wystáwieniem Nayświętszego SAKRAMENTU, z Odpustem zupełnym. Są inne nabożeństwá y Odpusty z tegoż Bráctwá. Druga iest Kongregácya Szláchecka pod tytułem Wniebowźięćia Nayśw: Pánny; do ktorey tákże przyłączona iest Kon-

gregácya S. Bárbáry, ma Káplicę ſwoię z przyſtoynym ſprzętem u Forty Zakonney. Trzećia ieſt Kongregácya Mieyſka pod tytułem Narodzenia Nayśw: Pánny. Ma Káplicę ſwoię, wſpániáłą y ozdobną nád bramą przy tymże Kośćiele. Te obiedwie Kongregácye, ták Szláchecka, iáko y Mieyſka, wielkie Odpuſty máią, nádáne ſobie od Stolicy Apoſtolſkiey. Máią y Obrázy w Ołtarzách, łáſkámi ſłynące. Co do Kośćiołá ſamego; ten pięćią łokći, ieſt przyczyniony od wielkiego Ołtarzá, y w ſemicyrkuł záſklepiony przed lat kilkádźieśiąt; nie dawno też po większey częśći, bláchą miedźiáną pobity. W wielkim Ołtarzu, ieſt Obraz wſpániáły Nayświętſzey Mátki Boſkiey. W tymże, ieſt drewniány Krucyfix wielki, cudowny, ktory przedtym był w ſrzodku Kośćiołá wyſtáwiony, á do modlącey ſię przed ſobą Swiątobliwey Pánny, Bárbáry Lángi przemowił; iáko ieſt w żyćiu iey. Miáłá tá świątobliwa Pánná, w Káplicy ſwey domowey, inny z drzewá cudowny Krucyfix; o czym obſzerniey w żyćiu iey; y ten Krucyfix oddány Domowi Profeſſow *Soc: JESU*, roku 1621. dniá 1. Páźdźiernikà. Krucyfix cudowny w Wielkim Ołtarzu, bywa odkryty przez cáły Wielki Poſt, w Uroczyſtośći S. Krzyżá, w Niedźielę drugą káżdego Miesiącá, w Piątki po Gromniczney Nayś: Pánie, aż do Wielkiey nocy. Potym po Wniebowſtąpieniu, aż do Bożego Národzenia, w ktore to Piątki ná drugiey Mſzy bywa Páſſya grána; á po Mſzy, ćiernie z Korony JEZUSOWEY dáie ſię do pocáłowánia wiernym, ktore bywa w Reliquiarzu ſwoim wyſtáwione ná teyże Mſzy drugiey. Tenże Wielki Ołtarz ieſt uprzywileiowány, przy ktorym w Srzody y w Piatki máiący Mſzą S. Kápłan, duſzę z Czyſcá wybawić może. Co ſię też ma rozumieć o dniu Zaduſznym, y o wſzyſtkich dniách przez cáłą Oktawę iego. Bliſko Wielkiego Ołtarzá, ieſt Ołtarz S. Michálá Archániołá; á pod nim ieſt Ołtarz máły, w ktorym ieſt Cudowny Obraz Nayśw: Pánny Loretáńſkiey. Cudá tego Obrázu, ſą wypiſane w Hiſtoryi domowey. Z drugiey ſtrony korreſponduiący temuż Ołtarzowi, ieſt Ołtarz S. Stániſłáwá Koſtki; á pod nim Ołtarz máły S. Jozefa. W tym Ołtarzu Obraz S. Koſtki, z Rzymu przywieźiony,

więźiony, ieſt cudowny, ktory w Roku 1632. przez cáły czás poránny, wſzyſtek był zmoczony, choćiaż go często oćierano. Z roſkázu zwierzchnośći Duchowney, byłá ná to wywiedźiona Kommiſſya. Jeſt do tego czáſu tá chuſtká, ktorą pot cudowny z tegoż Obrázu był oćierány. W dźień S. Koſtki, ná Ołtarzu iego, wyſtáwuią tę chuſtkę, y Reliquią tegoż Swiętego; ktorą Reliquią po Nieſzporách, do pocáłowánia ludźiom dáią. Dáley ſą dwá Ołtarze, z iedney ſtrony *Salvatora*, á z drugiey S. Rozálii, ktorey Uroczyſtość dla większego konkurſu ludźi, z wyſtáwieniem Nayśw: SAKRAMENTU, z dwiemá Kazániámi obchodźi się w Niedźielę pierwſzą Wrześniá, gdzie y Reliquia tey S. dáie się do pocáłowánia ludźiom po Nieſzporách. Są dáley dwá Ołtarze, z iedney ſtrony, S. Ignácego, z drugiey, S. Xáwerego; do ktorych Swiętych wydáie się nabożeńſtwo w ludźiách, przez odpráwione decennia; y w rożnych potrzebách ſwych zwykli się udawáć ludźie. Idźie dáley Káplicá Nayśw: Pánny Boleſney, w ktorey wiele Reliquii Swiętych ieſt złożonych. W tey Káplicy ieſt Státua Nayś: Pánny Boleſney, ſiedzącey, trzymáiącey ná łonie Máćierzyńſkim, z diętego z Krzyżá, Syná ſwoiego. Tá Státua z iednego kámieniá, oſobliwą ſztuką y kſztałtem wyrobiona; do ktorey wielce lud nabożny. W Piątki Wielkiego Poſtu, ná cześć Nayboleśnieyſzey Mátki Boſkiey bywa odwieczora Kompletá z expozycyą *Sanctiſſimi* w Monſtrancyi. Po Komplećie Páſſyą gra Muzyká, gdźie dyſcypliny bywáią od uſtroionych w kápy; y Kazánie. Ná Uroczyſtość Nayśw: Pánny Boleſney, w Piątek przed Kwietnią Niedźielą, ieſt pozwolony Odpuſt bywa expozycya *Sanctiſſimi*, Mſza ſpiewána, Kazań dwoie. Z drugiey ſtrony ieſt Ołtarz S. Joáchimá, w ktorym tákże ſą Reliquie rożnych Swiętych. Znáczne Reliquie, oprocz Reliquii S. Koſtki, y S. Rozálii, w tym Kośćiele ſą te. S. Xyſtá, S. Chryſtyny, S. Márcelli, S. Pauliny, S. Lucylli, zupełne Ciáłá, tákże też y S. Seweryná. Jeſt Ręká S. Kátárzyny Pánny y Męczenniczki Alexándryiſkiey, ieſzcze cáła z ćiáłem, ſkorą uwiędłą. Są Reliquie znáczáne S. Bárbáry, S. Pryſzki, S. Firmá, S. Anáſtázego, S. Witáliſa,

tálisá, S. Fortunatá, S. Piotrá Męczenniká, S. Wiktorá, S. Quadrata, S. Anáſtázyi, S. Kremencyuſzá, S. Serwiliáná, S. Soterá, S. Felixá, S. Synezyuſzá, S. Pánkrácyuſzá, S. Kálwierá, S. Sekundy, S. Jędrzeiá, S. Cyrylli, S. Pámfilego. Trzy znáczne Reliquie SS. Pánien y Męczenniczek, Towárzyſzek S. Urſzuli. Pomnieyſze Reliquie ſą SS. Apoſtołow, Piotrá, Páwłá, Jędrzeiá, Jákubá większego, Tomaſzá, Bártłomieiá, Máteuſzá, Tádeuſzá, Łukaſzá, Márká, Bárnáby. Innych tákże Swiętych, S. Woyćiechá, S. Stániſłáwá Męczenniká, S. Stefaná pierwſzego Męcz: S. Wáwrzyncá, S. Wáćłáwá, S. Mikołáiá Biſkupá, S. Káźimierzá, S. Jácká, S. Filippá Neryuſzá, SS. Młodźiankow, S. Ignácego, S. Xáwerego, S. Borgiaſzá, S. Fránćiſzká Regis, S. Aloizego, S. Anny, S. Jádwigi, S. Kunegundy, S. Cecylii, S. Agneſzki, y wielu innych Swiętych. Jeſt y Ciáło świątobliwie żyiącey Pánny Bárbáry Lángi. Umárłá Roku 1621. 16. dniá Wrześniá, przeżywſzy lat 54. w ćiężkich y uſtáwicznych chorobách. Jeſt tákże ćiáło J. W. IMći Páni Doroty Báržiny, Woiewodźiny Krák: Páni cnot oſobliwych, ktora u kratek w Kośćiele S. Bárbáry klęcząc, codźiennie 10. Mſzy śś. ſłucháłá, á ubogich oſobliwie Pánien Bogu ſłużących, więcey niżeli 20, w Domu ſwoim uſtáwicznie ſwoim ſumptem żywiłá. Jeſt wiele innych Ciał, ták Zakonnych iáko Swieckich ludźi, ktorzy w świątobliwośći żyli, y umárli, á tu ſą pogrzebieni. Co do innego wtym Kośćiele nabożeńſtwá. W káżdą Niedźielę, w Swiętá Chryſtuſowe, Mátki Boſkiey, SS. Apoſtołow, y innych, bywáią dwie Kazánia, iedne ná Mſzy ſpiewáney, drugie po wtorey godźinie z południá, á czáſem y trzećie o Nieſzporách. Frequencya ludźi, znáczna ieſt, do używánia SS. Sákrámentow. Co do Odpuſtow zupełnych, ſą te poſpolite innym Kośćiołom tegoż Zakonu. Ná S. Ignácego, S. Xáwerego, S. Borgiaſzá, S. Regiſa, S. Aloizego, S. Koſtki, SS. Męczennikow Jápońſkich. Jeſt tákże pozwolony zupełny Odpuſt, odpráwuiącym Decennia ná cześć S. Xáwerego. To ieſt: corocznie odpráwuiący to Nabożeńſtwo, ieden Piątek zupełnego doſtąpią Odpuſtu. W inne záś Piątki, nádáne ſą Odpuſty,

pusty, 7. lat, y tyleż Quadragen. Tákże odpráwuiącym ná cześć S. Aloizego Gonzági, pozwolone są Odpusty zupełne przez sześć Niedźiel, nieprzerwánie przed Uroczystośćią iego, lub też innego czásu obránych. W dźień Nowego Látá, Odpust zupełny ná ksztáłt Jubileuszu, od Páwłá III. y od Grzegorzá XIII. potwierdzony. Ná czterdźiestogodźinne nabożeństwo podczás dni Zápustnych. Ná poświącánie Kośćiołá. Ná ten dźień, pod ktorego tytułem iest Kośćioł *S. J.* Odpusty Rzymskich Stácyi, y wiele innych Odpustow. Jest przy Domie Professow *S. J.* dzwonek zá konáiących, ktorego dzwonienie słyszący, á modlący się, dostępuie czterdźieśći dni Odpustu. Inne Odpusty są w drukowánych Xiążkách wyrážone.

26. Kośćioł Swiętego WOYCIECHA.

W Sámym Rynku Krákowskim ten Kośćioł iest ktory był przedtym Báłwochwálski, potym ná Honor S. Woyćiechowi poświęcony, dány Akdemii Krákow. od X. Piotrá Myszkowskiego, Biskupá Krákowskiego, do ktorego Kośćiołá przeprowádzone Bráctwo Literáckie, pod tytułem Wniebowźięćia Nayświętszey MARYI PANNY, Roku 1583. dniá 1. Lutego, tákże y Nácya Niemiecka, ktora w tymże Kośćiele Kazánia y Nabożeństwo swoie miewa. Ten Kośćioł bárdzo szczupłe fundácye ma, iáko też Bráctwo Literáckie, ktore wszelkie potrzeby y Nabożeństwo z Cudowney Páná Bogá Opátrznośći prowiduie, gdyż do Roku kilká Tysięcy Mszy SS. bez żádney fundácyi odprawia się; á to z osobliwszego Nabożeństwá do S. Janá Nepomucená Męczenniká, y Swiętego Onufrego Pustelniká. To Bráctwo drugi tytuł przyięło S. Janá Nepomucená, zá pozwoleniem Oycá Swiętego Benedyktá XIII. z nádániem Odpustow. y Jego Fest solemnie obchodźi corocznie przez dni trzy, z Odpustem zupełnym. W Srzody zás przez Rok cáły ludźie nabożni odpráwuiąc Nowenny, Kośćioł ten wizytuią liczno. Wielki Ołtarz wystáwiony ná Honor S. Woyćiechowi, Arcybiskupowi Gnieźnieńskiemu, Pátronowi Krolestwá Polskiego, y Wnie-

bowźięćia,

bowzięćia Nayświętszey MARYI Panny Pátronki Bráctwá. Drugi Ołtarz ná boku Mátki Boskiey, Trzeći Ołtarz w puł Kośćiołá S. Jana Nepomucená wspániáły złoćisty, przy ktorym wiele wotow wiśi ná znák odebránych łask ludźiom świadczonych przez przyczynę tego Swiętego Cudotworcy. Czwarty Ołtarz S. Onufrego Pustelniká, Krolewiczá Perskiego, z náturálney skáły, misternie wyrobiony, w tymże Ołtarzu wstáwiony Crucyfix Cudowny, ktory był przedtym w puł Kośćiołá ná Tęczy, przed ktorym klęcząca Státua Swiętego Onufrego, iest w Ołtarzu. O tym Krucyfixie iest trádycya, że ieden nabożny Niemiec z niego świátło wynikáiące widywał, y temuż w godźinę śmierći pokazał się. *Są* przy tym Ołtarzu niektore Votá od ludźi nabożnych oddáne, nád tym Ołtarzem gorą iest tákże Obraz S. Máryi Egipcyáki Pustelnice pokutuiących Pátronki, w skále náturálney ákkomodowány. Ná Fest S. Onufrego, iest Odpust Zupełny nádány, ná ktory wiele ludźi zgromadza się. Zá pilnym stárániem Bráctwá Literáckiego, Solemnie w prowádzone Reliquie Swiętego Nepomucená z Kátedrálnego Kośćiołá w Roku 1731. dniá 23. Wrześniá, iáko też y Reliquie S. Onufrego, Roku Páńskiego 1741. dniá 11. Czerwca. Ma tákże to Bráctwo inne Reliquie iáko to Pártykułę Drzewá Krzyżá Swiętego, Reliquią znáczną Błogosławionego Jana Kantego Pátroná Polskiego, y inne iáko to S. Woyćiechá, S. Stánisławá, S. Floriáná S. Elżbiety y innych Swiętych, tákże S. Wiktoryi y S. Kolumby znáczne Pártykuły. To Bráctwo obchodźi tákże Solemnie Festá Opieki Mátki Boskiey, y Oczyszczenia Jey. Ná tym mieyscu S. Woyćiech gdy przyszedł do Krákowá, Słowo Páńskie y Ewángelią Swiętą Krákowiánom opowiádał, tákże S. Jácek, S. Jan Kapistran Bernárdyn. W tym Kośćiele wiele Heretykow náwroćiło się, między temi wielkiey świątobliwośći Zakonnik B. Michał Láiczek Dominikan, Cudámi w życiu y po śmierći sławny, o czym świadczy Xiążká Fortecá názwána Krolestwá Polskiego, y Aktá Zakonu Dominikáńskiego Konwentu Krákowskiego.

27. Kośćioł Przenayświętszey TROYCE, Wielebnych Oycow Dominikánow.

PRzy tym Kośćiele Oycowie Dominikáni mieszkáią, gdźie przedtym Fárá byłá. Lecz B. Iwo będąc Biskupem Krák. był w Rzymie, tám wźiąwszy z S. Dominikiem znáiomość, przypátruiąc się náuce, żyćiu, y cudom Jego, prośił Oycá S. o Bráćią do Polski, ktorych ieszcze nie wiele miał ná ten czás. Widząc *desiderium* Iwoná Stryiá swego Jácek S. Kánonik Krákowski, á z miłośći nowego Zakonu prośił się do S. Hábitu pospołu z swoim rodzonym Brátem Cesláwem, z Henrykiem Moráwiánem, y z Hermánem Niemcem, ktorych S. Dominik chętliwie przyiął. Tych záś po wyćwiczeniu w Zakonie y uczynieniu Professyi do Polski posłał. A gdy do Miástá Krákowá wchodźili, z wielką rádośćią y uczćiwośćią Biskup Iwo z wszystkim Duchowieństwem, tákże Leszko biały Monárchá z wszystkim Dworem y gminem ludu pospolitego przed Miásto wybiegáiąc w drogę, onych z niewymowną rádośćią przyimowáli, y witáli. Wprzod tedy wprowádźił ich B. Iwo do swego Dworu w ktorym przez lat 4. mieszkáli, (kázywaiąc, Spowiedźi słucháiąc, y inne swe powinnośći Zakonne odpráwuiąc) do tąd, aż Fárny Kośćioł Pánny MARYI w Rynku zmurowano. Ten gdy skończono, Biskup z Kośćiołá TROYCE PP. do P. MARYI Fárę przeniosł, á Kośćioł PP. TROYCE Dominikánom inkorporował Roku 1223. kwitnie w tym Klasztorze Chwałá Páńska, y wszelka obserwáncya. według Reguły S. Augustyná y Praw Zakonnych, bo iest *Conventus de observantia*; w ktorym *perpetuò* iest *jejunium* od mięsnych potraw; bo w dni mięsne połowá tylko Zakonnikow (z osobliwszego Indultu od Stolice Apostolskiey pozwolonego, dla prac czy Szkolnych, czy Káznodźieyskich) pożywa mięsa; á połowá z másłem potraw, ile w Nowicyaćie zostáiąca Młodź podczás czásu probácyi swoiey, zostáie umartwiona od mięsnych potraw. Tá młodź ná Nowicyaćie, według Praw Zakonnych zostáie *sub cura Magistri Novitiorum*, y káżdy z Młodźi Zakonik,

Vide Bzowium de gestis Pol fol: 5.

konnik, muśi zoſtawáć ná Nowicyaćie *uſq; ad Presbyteratum*. Máią ſwoie *Exercitia Spiritualia*. Rekollekcye w wielki Poſt; y Uroczyſtość S. Wincentego Męczenniká y Lewity ſolennie corocznie odpráwuią, záwſze co oſobliwſzego w kolumnách ogniſtych, w rożnych Figurách, tryumfalnych Proceſſyach, reprezentuią, w konkurśie wielkim ludu cáłego Miáſtá Krákowá y wyſtawiáią Reliquią, to ieſt rámię tego S. Męczenniká ná ſrzodku Kośćiołá w Feretrum. Máią nádáne Indulgencye ná to Swięto od Oycow SS. Ten Męczennik ieſzcze od S. Oycá Dominiká dány ieſt zá Pátroná Zakonowi temu; á gdy Bog wſtawił ten S. Zakon ták wielu Swiętemi, potym oddány ieſt zá Pátroná Nowicyatowi tegoż Zakonu.

W tymże Klaſztorze ná Nowicyaćie nádány ięſt Odpuſt zupełny ná dźień Náwiedzenia Nayśw: P. MARYI, od Innocentego Papieżá XIII. Benedyktá XIII. od Klemenſa XII. y ieſt Nabożeńſtwo przez cáłą oktawę przed Ołtarzem Nayś. M. P. ktory Ołtarz niedawno wyſtáwiony z oſobliwſzey rożnych Dobrodźieiow jáłmużny. Ten Obraz Mátki N. był przedtym w Kośćiele, w Káplicy Trzech Krolow, gdy Archikonfráternia Rożáńcá S. odpráwowáłá ſwe Nabożeńſtwo w tey Káplicy. Ma ten Obraz ſukienkę piękną, y wotá rożne ſrebrne, dáne od rożnych Oſob Duchownych zá łáſki wyświadczone od Mátki Nayśw: ná tym tám mieyſcu.

Roku 1726. Roku 1735. 4. Maii

Przed tym Obrázem záwſze codźień Rożáńce, y ſalutácye, *Officium B. V. M.* Nowicyat odpráwuie, y *Officium Defunctorum* po oktawie Náwiedzenia Nayś: P. M. Przez Oktawę zaś ſolenną *Viſitationis* Litánie bywáią ſpiewáne y wygrawáne Hymny, ná ktore Nabożeńſtwo ſchodźi ſię cáły Klaſztor, y Oſoby świeckie Męſzczyzny, rożni Gośćie godni, y Mſze Swięte odpráwuią ſię ná tym mieyſcu przez cáłą oktawę.

W tymże Nowicyaćie znáyduie ſię Xięgá *in magno folio*, w ktorey zápiſane ſą wſzyſtkich Zakonnikow czyniących Profeſſyą Imioná y Przezwiſká, począwſzy *ab Anno 1509. uſq; ad Annū præſenté 1742.* y ráchuiąc wſzyſtkich w piſanych, *ſumma* Profeſſow tego Konwentu ieſt *numero 1401.* W tym

Ex Libro Noviti-atus.

Wtym Konwenćie ieſt *Studium generale*, w ktorym ieſt 3. Profeſſorow S. Theologij, 3. Filozofij, według Przywileiu y ápprobácyi Przełożonych Zakonu ſwoiego, iáko też y Kommiſſarzá Nayprzew: Dámiáná *à Fonſeca* S. Theologij Doktorá, Wizytátorá Generálnego Prowincyi Polſkiey, od S. Stolice dánego. Temu Konwentowi pozwolono mieć 6. S. Teologij Doktorow, z ktorych káżdy powinien prácowáć ná ten honor w Zakonie tym przez lat 16. czy ná funkcyách Szkolnych Filozoficznych, Teologicznych, czyli też ná Ambonách rożnych ſławnych publicznych. Tákże temu Konwentowi pozwolono mieć ſiedmiu S. Teologij Prezentátow, czyli Bákáłarzow. Pozwolone publiczne promocye od Stolice S. Apoſt: ták ná Lektorye S. Theologij, iáko też *pro Prædicatura generali, pro gradu Præſentaturæ vel Magiſterij ſivè Doctoratûs S. Theologiæ*, y ná inne Honory Zakonne y Urzędy, *pro Officio Regentis, Actualis Baccalaurei, Magiſterij Studentium*, ták Konwentu tego Profeſſom, iáko też y cáłey Prowincyi, *cum licentia Superiorum* wolno ſię promowowáć. *In hoc Studio Generali* Klaſztoru tego, bywáią *varij actus Scholaſtici*, częſte publiczne Dyſputácye, prácuiących y uczonych Profeſſorow, przez konkluzye *in lucem publicam* wydáne *infra octavam S. Thomæ de Aquino A. D.* bywáią y prywatne co tydźień dyſputy Filozoficzne y Teologiczne z rożnych máteryi, *examina varia & publica tam pro Officijs Eccleſiaſticis, quàm Scholaſticis.*

Ma ten Klaſztor rożne Przywileie nádáne od Kommiſſarzow S. Stolice Apoſt: oſobliwie od wzwyż pomienionego Dámiáná *à Fonſeca* Wizytátorá, ktorego Dekretá approbował *Paulus Papa V. ad perpetuam rei memoriam pro hoc Conventu & Provincia Poloniæ*, iáko *& ordinationes ejuſdem Comiſſarij. Privilegium* tego Konwentu że ma *Studium Generale pro Provincia, & Ratbam pro Officijs Scholaſticis, & tertiam partem* Káznodźieiow Generálnych ma *Ratham poſt duos Provinciales ex Provincia, tertius ex Conventu Cracovienſi eligitur. Eadem Ratha* ieſt *pro Electione tam Definitoris Capituli Generalis*, iáko też *& Capituli Provincialis.* *Ex Actis concordiæ Varſavien.*

Przeor tego Konwentu ma Tytuł, y Urząd przydány, że ieſt *Vicarius Provincialis, contratæ minoris Poloniæ*, máiąc pod władzą ſwoią Konwentow pomnieyſzych innych *num*: *14*. to ieſt: Oświ- ćimſki, Przemyſki, w ktorym ieſt Teologiczne y Filozoficzne *Studium formale*, Sandomirſki, S. Jákubá Apoſtołá, y drugi S. Máryi Mágdáleny w tymże Mieśćie. Gideiſki, Dźikowſki, Piotrkowſki, Klimuntowſki, Borecki, Zmigrodzki Łáncucki, Sámborſki, Bocheńſki, y Opátowiecki, y Konwentow Pánien Zakonnych *s*. Piotrkowſki, Przemyſki. W Krákowie Grodecki Nayś: P. M. Snieżney drugiego habitu, Wielki Klaſztor y mnieyſzy, Pánien Zakonnych trzećiego Inſtytutu S. Dominiká *de Pœnitentia*.

Ma tákże ten Klaſztor rożnych y ſławnych w tálentách, y w Predykácyi Apoſtolſkiey Káznodźieiow, ile Káznodźieyſkim Tytułem od Stolice S. Apoſt. udárowány, Káże w Kátedrálnym Kośćiele ná rożne Niedźiele ieden Zakonnik tegoż Klaſztoru, zá konſenſem łáſkáwym J. O. Kápituły Krákowſkiey.

Ex Libris Conventus.

W Kośćiele P. M. *in Circulo* ná Ambonie *per gratiam & liberam Electionem Nobiliſſimi Magiſtratus Crac*: odprawia funkcyą Apoſtolſką tegoż Klaſztoru Zakonnik, y z łáſkáwey ákceptácyi tegoż Szláchetnego Mágiſtratu. Co wypiſuie z zaſzczytem X. Dominik Frydrychowicz. *Et profectò ita liberalitèr duplicatos recipit, quia hæc, quæ Angelico ore docuit, dum vobis ampliſſimo auditorio, Totiq; fideli Populo ex Archi-Presbyterali Exedra Mariana, à B. Ivonis temporibus Divo Hyacintho ejuſq; Filijs collata, jamq; Prædicatorij Ordinis quinq; ſæculorum irrigata ſudoribus, oſſibuſq; noſtris adnata, dum (inqam) Vobis per ſuos diſcipulos ſalutis documenta denuntiat. Duo talenta à Vobis ſe percepiſſe gaudet. Primum: Charitatis in omni neceſſitate miſericorditer ſublevantis. Alterum manutenentiæ penes eandem exedram nos ſtabiliter conſervantis.* Dawnych lat po S. Jácku Wyzn: y Káznodźiei rożnemi ſubjektámi w Fundácyi Káznodźieyſkiey ſzczyći ſię, ktorzy ná Honor Boſki prácuiąc, wielki w ludźiách ſłowem Bożym czynili pożytek, ktorych by kártá ſzczupłá nie obięłá wyliczáiąc. Atoli niedawnemi czáſy miał ten Klaſztor Seweryná Roxoláná Káznodźieię wielce prácowitego, náſtępuiącego ná Herezye y ná wy-

O tym Dominicy Fridrichowicz l. in Præf. ad Nobili Magiſtr.

ſtępki

ſtępki ludzkie. Miał W. X. Melchiorá Moſcycenſá, ktory był Spowiednikiem Zygmuntá Auguſtá, ktoremu ten śmiáły ſtárzec w Piotrkowie czáſu Seymowego pioro z ręki wytrąćił, gdy *O tym* ſię chćiał podpiſowáć w Xięgách Heretyckich, licencyą im *Kroniki Polskie.* do druku dáiąc. Ktoremu gdy Krol Auguſt konferował Biſkupſtwá Przemyſkie y *K*ámienieckie, przyiąć ich niechćiał. Nád tym S. ſtárcem, według relácyi Ludwiká z Przemyślá tegoż Zakonu, widywáli Bráćia świátłość wielką nád głową iego gdy z Schizmátykámi y Heretykámi ſubtelne y uczone dyſputácye miewał, y *K*azánia náuki zbáwienney pełne czynił. Po śmierći iego, ćiáło wdźięczną wonność z ſiebie wydawáło. Tenże *Vide* przećiw Ochinowi Apoſtáćie, dźiwnie mądry y náuki świą- *Bzovius in prop: S. Hyac.* tobliwey pełny piſał Liſt.

Miał W. X. Fábiáná Birkowſkiego S. T. Doktorá, *K*áznodźieię J.*K*. Mći Włádyſłáwá Zygmuntá IV. ktory ták wiele *Ex Conc: Panegyrica funebral:* *K*azáń y ták wiele Xiąg wydrukował, ná ktorego pochwałę ná pogrzebie máiąc *K*azánie W. X. Adam Mákowſki, *Soc: JESU*, wielki Teolog y *K*áznodźieiá, w *K*ośćiele PP. TROYCY *Makowski, Soci IESV.* Roku 1636. dniá 10. Grudniá Obraz w Propozycyi ſwoiey, z wielkich cnot doſkonáłośći z tego Męzá Apoſt. wyſtáwił, ná *Thema: Spectaculum facti ſumus mundo, Angelis, & hominibus.* Wyprowadzáiąc iego świątobliwość, gorącość duchá, y pilne *S. Paulus.* przygotowánie ná Słowo Boże, Xiąg czytánia z pożytkiem. Názwał go tenże *K*áznodźieiá Orátorem: *Orator Dominicanus, Orator Chriſtianus.* Tenże Mąż Apoſtolſki ná pracy *K*áznodźieyſkiey u P. Máryi zoſtáiąc, zákończył żyćie, cztery rázy ſpowiedáiąc ſię przed ſamą śmierćią; y 3. rázy kommunikuiąc. W Litániách Imienia JEZUSOWEGO ſłucháiąc ſłow. *Sponſe Virginum*, ręce złożywſzy podnioſł do Niebá, przed śmierćią Litánią o Mátce Nayś: z Brátem odpráwiwſzy; y nucąc *Canticum Magnificat*, y Hymn *Ave maris Stella* zámknął mowę, *& in oſculo Domini*, iáko *Onim* Moyżeſz drugi záſnął w Pánu, żyiąc bliſko 70. lat. Wſtą- *Vide w Fortecy fol. 266. c. 21.* piwſzy do Zakonu 1592. A.

Byli inni ieſzcze *K*áznodźieie P. Máryi, iáko to *Hyacinthus*

Miakowſki,

Miiakowſki S. T. Doktor, y Przeor Konwentu tego, ktory ták wiele Pánegirycznych Kazań publicznych podał do druku. Jego mowá *vox dulcis & decora* byłá u rożnych Práłatow, Krolow, Senatorow, &c.

Miał ten Zakon ozdobę z W. X. Floryáná Stráſzyńſkiego, Ex Prowincyałá Prowincyi Litewſkiey y Polſkiey przez lat 30. prácuiącego w ſłowie Bożym, ktoremu Szláchetny Mágiſtrat Krákowſki konferował *unanimi voto* Ambonę P. Máryi ná długie látá. Był w tym Klaſztorze Káznodźieiá P. Máryi W. X. Stániſław Orminſki, ktory lubo w ſtáróśći ſwoiey ſtráćił wzrok, iednák ná funkcyi Káznodźieyſkiey zoſtáiący, otwierał oczy rozumne Audytorowi ſwemu do czći y chwały Boſkiey, rożne tákże wydrukowawſzy pracy Apoſtolſkiey Pánegiryki, oſobliwie *pro poſitione Lapidis* ná Kośćioł S. Anny.

W. X. Bonifacy Trybowicz *Prædicator* Generálny w náuce Káznodźieyſkiey, iáko Bonifacy, *bene omnia fecit cum zelo & doctrina.* Záchęcáiąc do obſerwáncyi Praw Boſkich.

W. X. Tomaſz Frydrychowicz, S. T. Doktor wielki moráliſtá y Káznodźieiá, iáko drugi Tomaſz iáśniał w konſpekćie cáłego Miáſtá Krákowá, ktory *ex ſua induſtria Pictor, multas imagines depinxit mirabiliter.*

W. X. Cypryan Sápecki, S. T. D. y Káznodźieiá P. Máryi, ná ktorey funkcyi iáko *Cypreſus in monte Sion* záſzczepiony w Winnicy Chyſtuſowey kwitnął *in odorem* Pánu Bogu y cáłemu Miáſtu Krákowu. Prácował ten głowny y mowny Káznodźieiá przez lat 11. w ſamym Mieśćie Krákowie, będąc ordynáryinym Káznodźieią w Kośćiele P. M. y Kátedrálnym ná Zamku z fundácyi Gárwáſcyáńſkiey, y po rożnych innych ſławnych Ambonách. Poznáć iego wielką naukę z Xiążki Rożáńcá Káznodźieyſkiego wydrukowáney, ná chwałę piętnaſtu táiemnic Rożáńcá S. w 15. Kázániách, y innych Pánegirycznych Kazań, ná Swięto B. Stániſłáwá Káźmierczyká, pod Tytułem *Fenix* odrodzony ná drzewie Krzyżowym. Ná Swięto S. Norbertá Biſk: pod tytułem y Propozycyą: Popis generálny S. Norbertá y Zakonu iego. Ná

Konkluzyą

Konkluzyą Oktawy Ser: O. y Pátryárchy S. Fránćiſzká z Propozycyą: Koroná z konceptow Dominikáńſkich uwita, Filádelficznym áffektem S. Fránćiſzkowi. Ná Swięto B. Kántego, S.T. D. y Pátroná K. P. z Propozycyą. *Eſſentia* Cnot y doſkonáłośći Swiętych Janow, w Swiętym Janie Kántym złożona. Ná Koronácyą Mátki Nayśw: w Obráźie Częſtochowſkim Orácya Káznodźieyſka, czyli *Salve Regina*, oddáne nowonárodzoney MARYI. Ná dźień S. Ignácego z Propozycyą: Prace Jezuickie w Winnicy JEZUSOWEY pokazáne. Ná dźień S. Auguſtyná W. y D. w Kośćiele Miechowſkim *Canonicorum Sanctiſſimi Sepulchri*, ogłoſzonego Sekretarzem TROYCY PP. Te drukowáne Kazánia wielką mu dáią Stymę przed świátem, y podáią impet do konceptow. Kálendarz roczny Swiętych PP. ná cáły Rok wydány wierſzámi, z expreſſyą żyćia SS. Páńſkich y wielkim konceptem potomnym wiekom ieſt ná pámiątkę. Ktorych prac trudno wyliczyć boby czás nie pozwolił; ále ten pobożny Káznodźieiá nie pretenduiący chwały świátowey oddał ſię ná chwałę Boſką y Duchá ſwego Roku 1724. przy protekcyi ſwoiey Pátronki Máryi Mágdáleny, do ktorey z młodośći miał Nabożeńſtwo, tey S. grzeſznice náwiedźił grob, w Márſylij *apud S. Maximinum* leżącey, powracáiąc z Włoſkich Kráiow Lektorem. Y będąc w wielkim niebeſpieczeńſtwie żyćia ſwego ná pewney gorze wyſokiey, oddawſzy ſię S. Mágdálenie uwolniony był od Łotrow ſzczęśliwie z ſzedłſzy z gory, wyznał ten cud ná Kazániu S. Mágdáleny w Kośćiele TROYCY PP. iáko ieſzcze żyią ći ktorzy ſłyſzeli. Smiertelnemi śćiśniony boleśćiámi zoſtáiąc w ápoplexyi párálizem zárázony nie mowiąc kilká godźin, iák Zakonni Bráćia poczęli ſpiewáć Litánią przed Ołtarzem S. Mágdáleny, uprośiłá mu tę łáſkę u Bogá, że przyſzedł do ſiebie y generálnie wyſpowiedawſzy ſię wſzyſtkich grzechow W. X. Názáremu Bętkowſkiemu, ná tedy Zákryſtyanowi Kośćiołá TROYCE PP. iák ſkończyli Nabożeńſtwo Zakonni Bráćia, ták też y ten pobożny Káznodźieiá z żalem zá grzechy ſerdecznym, otrzymawſzy generálną ábſolucyą, zámknął mowę, y po ták wielu pracách w dźień

Sobotny

Sobotny Nayś. M.P. ktorey był wielkim *Cultorem requievit* w Pánu Bogu. Ná ktorego pogrzebie tłum wielki ludźi áſsyſtował, żáłuiąc utráty ták zacnego Káznodźieię. Ozdobá to byłá wielka tych czáłow tego Zakonu, zá ktorego wielkie *ſuffragia* odpráwiáły rożne Zakony, oſobliwie *Soc: JESU* z *Kollegium* SS. Apoſtołow Piotrá y Páwłá, wiele odpráwiłá Mſzy. Z Przeświętney Akádemij Krák: (z ktorey on iáko z Mátki wſzelkiey nábył doſkonáłośći) znáczny ieden Profeſſor y Orátor, wyſtáwił ná *Feretrum* wierſze nád głową iego, *cum lemmatibus* czyniąc kondolencyą. Tákże Profeſ Zakonu tego *Frater Melchior* Kozłowſki, iáko Oycu ſwemu, z ktorego rąk przyiął Hábit S. wydał Pánegiryk dla większey kondolencyi y pámiątki ták wielkiego Mężá, *sub Titulo Feralis Cupreſſus, in Laurum transformata.* Ten Káznodźieiá P. MARYI, *cujus memoria in benedictione eſt*, do tych czas zoſtáiący w chwale ludzkiey, niech zoſtáie y w Chwale Boſkiey, życzy *totis præcordijs* ten, z ktorego nábył náuki ná funkcyą Káznodźieyſką, áſsyſtuiąc mu *pro Socio* przez 4. látá, ná Ambonę P. Máryi, ktory *cum ſumma animi jucunditate & eruditione* tegoż wielkiego Káznodźieie z godnym Audytorem rad *inceſſanter* ſłuchał. Ná ktorego pochwałę máło co podáie Lektorowi pobożnemu wiádomośći, bárdźiey ſię oświadczáiąc nie ták Orátorem, iák Exorátorem w konſpekćie Boſkim, zá ś.p. Przeorá, Promotorá, y Dobrodźieiá ſwego.

A. 1724 die 22 Aprilis.

Z tego Konwentu bywa obrány z łáſki Szláchetnego Mágiſtratu Krák: ſprzyiáiącego dawno temu Konwentowi Káznodźieiá Niemiecki do Kośćiołá S. Woyćiechá, iuż tákże od kilkudźieśiąt lat, ſłowo Boże opowiádáiący, przez rożnych Mężow Apoſtolſkich Niemieckiey Nácyi, y zá prace te łáſkáwa ſzczodrotá y dobroczynność, záwſze penſyą ſuchedniową opátruie, z dyſpozycyi Szláchetnego Mágiſtratu Krákowſkiego.

W Kośćiele Kollegiáckim Akádemickim S. Floryáná ná Klepárzu bywa tákże z tego Klaſztoru Káznodźieiá godny, Profeſſor álbo Filozofij, álbo Teologij *per liberam & gratuitam Electionem* IchMCiow Práłatow y Kánonikow támeczney Kollegiaty obrány.

Z tego Klasztoru y w Kośćiele Kollegiáckim Wszystkich SS. z łáskáwego respektu Prześw: Kápituły y Kollegiaty Zakonnik ma pozwoloną funkcyą Káznodźieyską.

Tákże wKośćieleKollegiáckim S. Anny, IchMC Prałáći y Kánonicy zá rocznego Káznodźieię, ná Swiętá y Niedźiele z tegoż Klasztoru sobie *ad placitum* obieráią iákie godne *Subjectum*, Filádelficznym certuiąc áffektem ku temu Zakonowi z dawnych czásow. Y S. Idźiego Kośćioł ma usługę z tych Zakonnikow, gdy codźień dwie Msze S. odpráwuią, y Rożániec S. ná tymże mieyscu promowuią, ássystuiąc spiewáiącym ludźiom, y co Swięto Kazánie y Exhortę mieváią, dla pożytku dusz ludzkich.

W Kośćiele przewielebnych Pánien Zakonnych ná Grodku, służą słowem Bożym, y Spowiedźią przez zacnego iákiego Spowiedniká. Y u siebie w Kośćiele máią dwoch Káznodźieiow, z ktorych, ieden ráno co Swięto, co Niedźielá opowiáda z pożytkiem słowo Boże, drugi záś W. X. Promotor ná Nabożeństwie Rożáńcowym po obiedźie ma swoie Exhorty. Záś przy wielkich Uroczystośćiách Táiemnic Rożáńcá S. po Nieszporách y Processyách miewa Kazánia. Dźieśiąćiu tedy w tym Klasztorze zostáie ná funkcyi Káznodźieyskiey, y owszem tego Zakonu Professya iest *laudare, benedicere & prædicare*. Co Dominikan, to Káznodźieiá, bo Káznodźieyskiego Zakonu.

Ten Klasztor ma ták wiele Subiektow, y miał *in varijs Scientijs*, osobliwie z Prześw: Akádemij Krák: náuki, ktore *in vim obligationis perenni votô* są ochotne ná wszelkie rozkazy.

Szczyći się Filádelfią gruntowną, *in vim* ktorey corocznie záprasza *pro Solennitate* S. Tomaszá z Aqv: ták *pro Officio celebrationis* Nieszporow, iáko wielkiey Mszy. Sprzyia tá zacna Mátká Akádemia Synom swoim, zácnego y mądrego wystawiáiąc záwsze ná pochwałę S. Doktorá, Káznodźieię, y Orátorá po południu. Ktorych praca iák iest zacna, Pánegiryki wydrukowáne, práwie z Propozycyámi *per Alphabetum* rożnemi, od kilkudźiesiąt lat są świádkiem. Ktorych Łask będąc wdźięczny ten Klasztor Imieniem swego Doktorá y Orátorá zdobywa się ná ápplauzy:

Benedicat corona Academica Rex Omnipotens & Magnificus Rector
Dani 12. Illorum in Honore ſit, & omnium potentior Sapientia non derelinquat Eum, donec afferat Illi Sceptrum Regni & det Illi claritatem æternam. & omnes populi ejus delectantes ſedibus & Sceptris Sapientiæ, in perpetuum regnent.
Sap: 10.
Sap: 6.
Ták życzył publicznie pewny tego Konwentu *Orator & Doctor in Oratione Gratiarum actoria pro Doctoratu S. Theologiæ.*

Kośćioł ten ma 12. *Káplic* pieknych, z Fundácyi rożnych, Pánow y Senatorow, y Dobrodźieiow, ktorzy w nich pogrzeby ſwoie máią.

Pierwſza Káplicá, pod Tytułem S. *Kátárzyny* Seneńſkiey, J. O. Xiążąt Zbáráwſkich, w chodząc do *Kośćiołá* po lewey ręce, tá z gruntu koſztem wielkim zbudowána, z mármuru czarnego y białego, ſłupámi wielkiemi koryántowemi, y grobámi tych Xiążąt przyozdobiona. Odpráwuią tu Mſze śś. zá duſze zmárłych Dobrodźieiow y Fundátorow w káżdy tydźień, y coroczny Anniwerſarz *in Martio* w *Kwádrágezymę die non impedita* zá duſze tych ś. p. J. O. Xiążąt Zbáráwſkich. *Ktory* Anniwerſarz zdobi dwoch Práłatow Prześwi: KápitułyKrák: prezencyą ſwoią. W tey *Káplicy* J. O. Xiążąt Zbáráwſkich leży ćiáło B. Pánny Imieniem *Beaty* Zakonnicy trzećiego Inſtytutu S. Dominiká.

Druga Káplicá, wedle tey ieſt pod záłożeniem S. Wincentego Ferreryuſzá wielkiego Cudotworce. W tey *Káplicy* Pánny Zakonne trzećiego Inſtytutu Dominiká S. názwáne *de Pænitentia* (ktorych ieſt 2. *Klaſztory*, więkſzy y mnieyſzy nie dáleko tego Kośćiołá) máią ſwe Nabożeńſtwo, Mſzy S. ſłucháiąc y Kommunie przyimuiąc, w Swiętá wielkie Zbáwićielá P. y Nayś: M. Pánny, y kiedy ſię odprawia iákiey Tájemnice Rożáńcowey Uroczyſtość. W Niedźielę pierwſzą y drugą káżdego Mieśiącá, w Swiętá Swiętych Páńſkich Zakonu ſwoiego, w Niedźiele Adwentowe y Kwádrágezymálne, w Piątki Márcowe Poſtne, ná chwałę Męki Páńſkiey y S. Wincentego Ferre: W ktorey Káplicy znáyduie ſię piękna Státua y bogáto ſtroyna Nayś: M. Pánny od tychże Pánien, tákże y Portret Obrázu Częſtochowſkiego N.

M. Pánny

M. P. Ołtarz w tey Káplicy ieſt przyozdobiony rożnym áppárámentem należącym do Ołtarzá od tych Przew: Pánien. W tey Káplicy odpoczywa ćiáło wielce świątobliwey Bárbáry Dembińſkiey Káſztelanki Krák: ktorą wſpomináią *manuſcripta* Klaſztorne.

Trzećia Káplicá IchMM.PP. Ligęzow ktorych tám ſpoczywáią ćiáłá. W tey ieſt Ołtarz pięknie wyſtáwiony expenſą IMCi P. Woyćiechá Cichońſkiego, oſobliwego Dobrodźieiá Klaſztoru tego, w ktorym ieſt Krucyfix Zbáwićielá Páná, wielce żałobliwy y pobudzáiący zá grzechy do żalu ludźi; ktory *ex traditione antiqua Conventûs*, miał przemowić do pewnego Zakonniká Kápłáná ſtáruſzká te ſłowá: *cautè ambula, nam quod greſſus facis, tot Sanctorum corpora calcas*. Jáko poznáć z otwártych Jego uſt. Rożnych doznáią poćiech w utrapieniu zoſtáiący ludźie ućiekáiący ſię do tego Ukrzyżowánego P. Jeſt pod tym Krucyfixem S. Káietáná W. Ołtarzyk máły, do ktorego w potrzebách udáią ſię ludźie, żebrząc przez Jego inſtáncyą Prowidencyi Boſkiey. Jeſt y Ołtarz ná boku w tey Káplicy S. Kántego Pátroná K. P. Tá Káplicá dawnych czáſow záłożona ieſt pod Tytułem S. Stániſłáwá M. Biſkupá Krak: nád ktorą ná znák y pámiątkę záłożeniá ieſt Obraz S. Stániſłáwá. W tey Káplicy przy tym Ołtarzu dawnemi czáſy Dźiádowie ubodzy mieli ſwoie Bráctwo pod Imieniem Ubostwá Páná Jezusowego, wielkiemi Odpuſtámi uprzywileiowáne, y ći Dźiádowie mieli obligácyą w ſolennych Proceſſyách przed Zakonnikámi chodźić z świecámi. W tey Káplicy ma grob IMć P. Przecław Niewiárowſki, Mąż w uczynkách dobrych y miłoſiernych pobożny, tych Zakonnikow ſzczegulny *Benefactor*. W teyże Káplicy złożone ieſt ćiáło ś. p. P. Woyćiechá Cichońſkiego, y Małżonki iego, ktory z dobroczynnośći ſwoiey kazał pokryć cáły Kośćioł dáchowką, zá Przeoroſtwá Przew: X. Tomaſzá Engwerá S. T. Doktorá; y ná znák wdźięcznośći Anniwerſarz odpráwuie ſię zá duſzę tegoż Dobrodźieiá, y Mſze pewnych czáſow bywáią *de Requiem* ſpiewáne w tey Káplicy zá tegoż Dobrodźieiá y zá innych. W tey tákże Káplicy ieſt dość Obrázow rożnych SS. tegoż Zakonu, przez pewnego Brátá Káźimierzá

żimierzá CiſowſkiegoKonwerſa tegoż ZakonuMálárzá málowá-
nych; z ktorych co Swięto iákie Zakonu tego S. álbo Swiętey,
wyſtáwiony bywa Obraz, *in honorem* tego, ktorego Uroczyſtość.
A te Obrázy málowáne zá ſtárániem Przeorá Wielebnego X. Se-
weryná Oczká S. T. Doktorá, ktory máiąc Nabożeńſtwo do SS.
Zakonu ſwoiego ták Kánonizowánych iáko y Błogosłáwionych,
czćił ich Wigilie o chlebie y wodżie. Umárł we Wśi Konwen-
ckiey názwáney Jodłownik. Roku 1726.

Czwarta Káplicá, ieſt S. JACKA Wielkiego Wyznawce y Syná
przyſpoſobionego MARYI P. do ktorey ieſt w chod przez ſcho-
dy mármurowe w gorę. Jeſt to Káplicá ſtruktury bárdzo piękney
y koſztu wielkiego, z mármuru y kámieniá, rożnemi ſztukáte-
ryámi, málowániem cudow S. Jácká przyozdobiona. Ma Ołtarz
mármurowy kſztałtnie bárdzo zrobiony, y tumbę z mármuru,
ktorą 4. Aniołow trzymáią. W tey tumbie ieſt ćiáło Jáckà S. W.
ktory umárł Roku 1257. przedtym y teraz cudámi niezliczone-
mi ſłynie w rożnych Kroleſtwách y Páńſtwách, máiąc Kośćio-
ły ná Honor ſwoy wyſtáwione y Státuy. Jeſt Kánonizowány
od Klemenſa VIII. Naywyżſzego Papieżá Roku 1594. zá ſtárá-
niem ś. p. Krolá Zygmuntá III. y W. X. Seweryná Roxoláná
Doktorá y Káznodżieie Krák. Ten z Oycá pobożnego Euſtáchiego,
Odrowążá y Mátki ná Imię Beáty, y w ſamey rzeczy Błogosłá-
wioney. Z Fámilij S. Jácká doſyć wylicza Swiętych y Błogo-
ſłáwionych X. Dominik Frydrychowicz. Káplicá tá zá ſzczo-
Fr. Antonig Gro- drobliwośćią jálmużn rożnych Pánow y Pań ſtánęłá. Jeſt
dziccius w tey Káplicy 12. ſłupow czyli Filarow złotem wedle po-
S. T. Bac trzeby ozdobionych, z álábáſtru białego rożnych figur,
Prior Cr. z wierzchámi ná chwałę S. Jácká. Nád grobem Jácká S. czę-
Conv: SS ſto widżiáne były świátłośći, y goreiące pochodnie nád
Trinit. L. tym mieyſcem, y ryki Diabelſkie w ćiáłách opętánych wy-
3. C. 43. dawáły jego świątobliwość y wielkie łáſki ludżiom świad-
in Vita. czone, dla ktorych nie raz, nie tyśiąc rázy uſtępowáć muśieli.
Byłá y wonność wdżięczna y nieſłycháná z tych Reliqwij Swię-
O tym tych pochodząca, ktora pokázywáłá ſławnego w cudách
Grodzic

S. Jácká

S. Jáckā. W Tumbie S. Jáckā ieſt cedułá ná kárćie párgáminowey piſana, od ś. p. Piotrá Gámratá Arcybiſkupá Gnieźnieńſkiego, y Biſkupá Krák. w Roku 1544. dniá 8. Sierpniá, máiąca świádećtwo Kośći złożenia, tego S. Wyznawce przy liczney áſſyſtencyi IchMM. Biſkupow, Práłatow, Kánonikow y Senatorow. Poświęcony ten Ołtarz Roku 1583. w Niedźielę, dniá 7. Sierpniá, od Nayprzew: Jákubá Milewſkiego, Biſkupá Láodyceńſkiego, ná ten czas Suffrágáná Krákow.

ciginVita S. Hyacinthi.

W tym Grobie Jáckā S. tenże Nayprzew: Biſkup złożył pártykuł Reliquij śś. to ieſt *S. Stániſłáwá*, Biſkupá Krák: *S.* Floryáná Męczenniká, *S.* Tomaſzá z Akw: y *S. Seweryná*, z nádániem Odpuſtow, do tegoż Grobu przychodzących ná dni 40. W tymże Grobie leży ćiáło B. Witá Biſkupá Lubuzáńſkiego, tegoż Zakonu, ktorego Heretycy w przepowiádániu słowá Bożego y Ewángelij *S.* ſrodze zámordowáli. Łáſki záś Jáckā *S.* przy Grobie świadczone nie policzone; iednák że według niektorych Autorow ſpecyfikuią ſię niektore. A nayprzod: Umárłych wſkrześił 54. konáiącym doſkonáłe zdrowie przywrośił 76. ćiężką chorobą złożonych uzdrowił 36. nieznośne głowy bolenie uśmierzył 22. Bol zębow ćierpiącym oddalił 50. Ná oczy choruiącym, między ktoremi byli y ślepi wzrok dał. 33. Ná gárdłá, ięzyká, uſt, y ſzyie bolenie 15. Głuchym słuch ziednał 42. Ná áffekcyą pierśi zápádłym dopomogł 8. Ná ręce y nogi choruiącym 48. od gorączki uwolnił 80. Trędowátych oczyśćił 29. Káduk ćierpiących uzdrowił 18. Niepłodnym Pániom płod uprośił 33. á w niebeſpieczeńſtwie rodzenia dopomogł 40. Opuchłych, párálizem zárázonych, zránionych, w rożnych pároxyzmách zoſtáiących nieprzeliczona rzecz. *Frater Hyacinthus* młody *Profeſſus* czáſu iednego modląc ſię przed Grobem Jáckā S. proſząc o pomoc w konſerwácyi czyſtośći aż do śmierći, słyſzał głos z grobu po 3. rázy *Hyacinthe, Hyacinthe, Hyacinthe, ex parte Dei* to mu obiecuiąc o co prośił, y potym prędko záchorowawſzy, y *S*powiednikowi oznáymiwſzy o łáſce Jáckā *S.* w wielkiey świątobliwośći umárł. J. W. JeyMć P. Anná

Camillus Ballianus in Vita S. Hyacint.

Rußel in Triumphe S. Hyacinthi.

P. Anná z Rusce Lubomirſka, Hrábina ná Wiśniczu Káſztellanká Woynicka, Sendomirſka, Spiſka, Dobrzyzka &c. Stárośćina głośiłá przed W. X. Jáckiem Miiakowſkim Doktorem y Przeorem PP. TROYCE, y Káznodźieią Fárnym to mowiąc: Zem ia wſzyſtkie łáſki y poćiechy moie w Kośćiele Przenayśw: TROYCE u Grobu Jácká S. ſobie y Dźiatkom ſwoim uprośiłá. Tákże przypadkiem ſpadł pewnego czáſu mármurowy bálás gruby z ſchodow Jácká S. ná głowę młodey Pánny, przy záwołániu y oddániu ſię Jáckowi S. przy ćiężkim impećie uwolniona od nagłey śmierći.

Miiakowſki in Concio. ne, fol. 28.

Ná Honor Jácká S. káżdego roku po Kánonizácyi jego ſolenna z Kazániámi y Proceſſyámi przy wyſtáwieniu Przenayśw: SAKRAMENTU odpráwuie ſię Oktawá, przy wielkim konkurśie ludźi. Ná jegoż Honor po Oktawie názáiutrz w Poniedźiáłek po południu o godźinie pierwſzey bywa Kazánie ná pochwałę Jácká S. po ktorym przy wielkim konkurśie bywa iego ſpuſzczona Chorągiew, ná ktorey ieſt Obraz Jácká S. ktorą przy Kánonizácyi CLEMENS VIII. benedykował. Przynieśiona ieſt przez J. W. JMći Páná Stániſłáwá Mińſkiego, Woiewodę Łęczyckiego, powracáiącego z Rzymſkiey Legácyi z rożnemi inſigniámi po Kánonizácyi Jácká S. Tę Chorągiew odebrał X. Suffrágan Krák. y nioſł z wielką Aſſyſtencyą cáłego Miáſtá Krák: y z Proceſſyą do Grobu Jácká S. Cudowny Jácek S. w Chorągwi, bo według trádycyi dawnych, gdy iedná ſtroná lewa Kośćiołá gorzáłá y chor mnieyſzy w pożárách ogniſtych zoſtáiąca Chorągiew Jácká S. wiśiáłá nienáruſzona, y przez przyczynę tego Swiętego byłá práwie záſłoną, że ſię dáley ogień ſzerzyć, wznięcony przez iednę złą Oſobę námowioną od Zydow, by ſpalić Wielki Ołtarz, nie mogł. Tákże o tey Chorągwi ieſt reláćya że ſtráſzna Czartom, bo gdy raz z ſpuſzczáiącey upadł kutas ná opętánego, záraz Czárći uſtąpili, wyznáiąc moc S. Jácká. J. O. Xiężna Eufemia Rádźiwiłowa Syná máiąc chorobą złożonego, od Medykow opuſzczonego, zá dotchnieniem tey chorągwi zdrowego oglądáłá. Sioſtrá Zakonna

Ex monumen. tis Conven tus.

Grodzic cius w Xięgach

konna

4. fol: 526. in Vita. konna máłą pártykułkę miawfzy Chorągwi tey, wolna zoftáłá od ćiężkiey choroby páráliżowey. Ná Wiśle tonący Mieszczánin Krák. Jákob, máiąc pártykułę Chorągwi Jácká S. tym znákiem uwolniony od niebespieczeństwá. Jedni w Szkáplerzách, inni w szátách konserwowáli málinkie pártykułki z tey Chorągwi Jácká S. áby byli wolni álbo od nieprzyiaćielá, álbo iákiego nieszczęśćia. Ták wsłáwiony Jácek S. y przy grobie y przy Chorągwi, ktora przed Grobem Jego bywa ná Kośćiele záwieszona co rok przez Oktawę.

Piąta Káplicá Trzech Krolow pod Káplica Jácká S. w ktorey przedtym Archikonfráternia Rożáńcá S. miáłá swoie Nabożeństwo, teraz zás máiąca ozobliwą Káplicę. Jest w tey Káplicy trzech Krolow w Ołtarzu Obraz S. Piusa V. Papieżá, Kánonizowánego od Klemensa XI. Tegoż Swiętego Introdukcya po Kánonizácyi byłá z Kośćiołá Kátedrálnego Krák: Roku 1713. dniá 4. Májá w Sobotę, z wielką Assystencyą Práłatow. Introdukowána byłá y Státua tego S. ná ktorey Introdukcyi ássystował *Pontificaliter* J. O. Xiążę Siewierskie Káźimierz Łubieński, ná ten czás Biskup Krák: przy ássystencyi trzech innych J. W. Biskupow, *& totius Almæ Universitatis Cracoviensis*, Zakonnikow wszystkich *Processionaliter* idących y ták wielo Pánow Senatorow. Ná tey Processyi W. X. Floryan Strászyński S. T. Doktor y Káznodźieiá Fárny od kilkunastu lat *in Circulo B. M. V.* zostáiący, niost Chorągiew, ktorą spráwił ná honor Introdukcyi S. Piusa. W tey Káplicy trzech Krolow odpoczywáią ćiáłá 3. Błogosłáwionych Bráći rodzonych, tegoż Zakonu, ktorych Imioná: Brát Wácław Kápłan, Brát Włádysław Dyákon, B Wisław Subdyákon. Ktorych iednego dniá do Zakonu przyięto, iednego dniá zmárli po Kommunij S. w zwykłey medytácyi. R. 1262. Oycowie stársi widząc to, rozumieli ich bydź niegodnemi przyięćia Nayśw: SAKRAMENTU, y dla tego w sádźie pogrześć ich kazáli. Lecz P. Bog ináczey sądźi, pátrząc w skrytośći sercá. Owi Bráćia zmárli po kilká kroć stárszemu cudownie przez widzenie pokázowáli się, upomináiąc go áby ich ćiáłá ná mieysce

Swięte

Swięte przenieść kazał, to przydáiąc, że nas P. Bog w ten czás do ſiebie wżiąć raczył y Niebem dárował, gdy nas ſpoſobnych widżiał, dla tego nieſłuſznie od pogrzebu Bráci ieſteśmy odłączeni.

Leżą ieſzcze y drugich ćiáłá Błogoſłáwionych, iáko Benedyktá Przeorá, Boguſłáwá Supprzeorá, Hieronimá y Janá Lektorow, Uczniow S. Jácká, tákże y B. Floryáná, ktorego S. Jácek pod Wiſſogrodem ná Kápie przewioſł. Tego widżiano ćiáło cáłe Roku 1589. Z tey Káplice do Choru idąc, w rogu Chorowym ieſt Ołtarz Rożáńcá S. á podle tego ieſt grob mośiądzowy Filipá Kálimáchá człowieká uczonego. Przy tym Ołtarzu odpoczywa ćiáło, wielce świątobliwey Pánny Anny Wierzbowſkiey. Máły chor dość ieſt wſpániáły, w ktorym Formy Snycerſkiey roboty, po práwey ſtronie żywot S. Dominiká, á po lewey S. Jácká reprezentuią. Przed wielkim záś Ołtarzem odpoczywáią ćiáłá wielce pobożnie żyiących 4. Suffrágánow Krák: tegoż Zakonu, Jákobá z Bydgoſzcze, Páwłá z Krák: zmárłego Roku 1544. Przy Zákryſtyi ieſt Ołtarz, ná ktorym ſtawiáią Relikwiarz wielki pełen Reliqvij SS. Bożych. W ściánie przy tym Ołtarzu ieſt *Epitaphium* Leſzká czarnego Monárchy Polſkiego, ktorego kośći w tymże Ołtarzu ſą złożone. Przed drzwiámi Zákryſtyi leży ćiáło ieſzcze cáłe wielce świątobliwey Pánny Kátárzyny Biáłuſzyny z Melſztyná zmárłey Roku 1418. przećiw tey ná drugiey ſtronie odpoczywa tákże ćiáło w cnoty wielkie przybráne Eufrozyny Fámilij XiążątOświećimſkich. Zá pulpitem w máłym chorze ieſt Grob mármurowy koſztownie wyſtáwiony od ś. p. JMći X. Wężyká Arcybiſkupá Gnieżnińſkiego. W tym leży ćiáło B. Iwoná Biſkupá Krák: Fundátorá tego Zakonu, zmárłego w Mutynie Mieśćie Włoſkim, ktorego Oycowie z támtąd przenieśli y tu pogrzebli; wſławiony cudámi: o czym *manuſcripta* Klaſztorne opiewáią. U kraty ieſt grob Janá Zaborowſkiego Biſkupá Hełmińſkiego, człowieká wielkiey świątobliwośći w iednym Grobie y z Mátką rázem pochowánego.

Bzovius in prop: S. Hyacinthi fol: 36.

Bzovius in ſupr.

Bzovius fol: 51.

Szoſtá Káplicá Rożáńcowa nayprzod wyſtáwiona od PP. Polakowſkich,

wſkich, w ktorey odpoczywa ćiáło (ták rzeczonego) Poláká *de Kárnkow* Kárnkowſkiego, KáſztelanáGnieźnieńſkiego, Stároſty Głogowſkiego y Międzyrzyckiego, ktory umárł Roku 1503. Potym repárowána y rozſzerzona z rożnych jałmużn Dobrodźieiow, Roku 1688. iáko nád Káplicą ieſt wyráżono, zá ſtárániem W. X. Laurentego Sádowſkiego L. y X. Atánázego Cięſzkiewiczá Promotorow. Tá Káplicá pobita ieſt miedźią z łáſki niektorych Dewotow Rożáńcowych, zá ſtárániem wzwyż pomienionego Promotorá X. Cięſzkiewiczá. Tákże málowánie śćian, y podniebienia zá iego ſtárániem. W tey Káplicy ieſt Obraz Nayśw: P. MARYI Cudowney, niewypowiedźiáney pięknośći, y wielkiego Máieſtátu, w Ołtarzu wſpániáłym pozłoćiſtym z rożnemi Zakonu tego Oſobámi y z Ołtarzykiem máłym niżey ſtoiącym JOZEFA S. Oblubieńcá N. M. P. Ten ieſt málowány w Rzymie poświęcony, od Oycá S. CLEMENSA VIII. y od tegoż Odpuſtámi ubogácony, á przez Bernatá Máciejowſkiego, Kárdynałá y Biſkupá Krák: przywieżiony, y Bráctwu Rożáńcá S. dány. Ten zdeymuią z Ołtarzá 1. *Dominica 8bris*, z ktorym Proceſſye po Rynku Krák: *cum magna Solennitate & devotione*, Stanu rożnego czynią, przypominájąc cudowne zwyćięſtwo, ktore P. Bog pokazał nád Turczynem. Około tegoOłtarzá ieſt 2. KolumnReliquij rożnych SS. Páńſkich, y ieſt *AltareReliquiarum*, zá ſtárániem X. Fránćiſzká Byſtrzyckiego ná ten czás Promotorá Rożáńcá S. Tákże W. O. Atánázy wymogł u StoliceS. Apoſtolſkiey Indult ná 100 Mężow y ná 100 Mátron w Rożáńcu S. zoſtáiących, y zowie ſię Konfráternia Centuryáńſka, pozwolona od Innocentego XII. Roku 1694. y od Benedyktá XIII. potwierdzona Roku 1724. *Congregatio centum Virorum & centum Mulierum ſub Titulo B. V. M. de Roſario.* Ufundowána tá Centurya ná rátunek duſz w Czyſcu będących, y z Odpuſtem zupełnym, tym ktorzy ſię wpiſuią w to Zgromádzenie, z pewnemi kondycyámi, ktore widźieć w Kśiążkách Centuryáńſkich y w Bulli. Liczbá Mężow w piſanych w Centurya *ab A.* 1694. ieſt *n. 364.* Niewiaſt záś *n. 349. usq; ad A. 1742.* Odpráwia ſię *Dominica 2. poſt Feſtum Omnium Sanctorum* z Odpuſtámi

ſtámi, nádánemi Centuryánom, ktorzy będą áſſyſtowáć Nabożeńſtwu. Centurya tá ná iáłmużnie poſtánowiona, kázdy álbowiem Centuryan dáie po groſzy 40. z ktorych powinno ſię odpráwić 100. Mſzy zá Duſzę zmárłego Centuryáná, przy freqvencyi wſzyſtkich Centuryánow żyiących áſſyſtuiących Mſzy S. wielkiey, káżdy z świecą zápaloną ná *Offertorium* idący. Tá Konfráternia Centuryáńſka z tákiemiż Indultámi nádána ieſt KośćiołowiPoznáńſkiemuDominikáńſkiemu,yKośćiołowiWárſzáwſkiemu. W Káplicy Rożáńcowey co Swięto rożni Urzędnicy Arcy-Bráctwá Rożáńcá S. odpráwuią *Officium B.M.V.* z rána po godźinie oſmey Mſzey S. ſłucháiąc.

W Káplicy tey Rożáńcowey ieſt *ad interim* w Ołtarzu ná boku Ołtarz S. Wincentego Ferreryuſzá W. ktory Obraz przywiozł z Rzymu W. X. Benedykt Burzyńſki, benedykowány od O. Swiętego Benedyktá XIII. Ten Obraz przyſtroiony w Hábit Dominikáńſki z Lámy białey, y w Kápę z czarnego Axámitu, rożnemi Wotámi (dla wielkich łáſk, ktorych doznáią ludźie od tego S. w potrzebách ućiekáiący ſię) przybrány. Jeſt Reliquia tego S. w prowádzona ſolennie z Proceſſyámi z Kośćiołá Kollegiaty Swiętey Anny, do Kośćiołá PP. Troyce, przy Aſſyſtencyi W. JMći X. Jána Łukiniego, Kánoniká Krák: ná ten czás Rektorá Prześw: Akádemij Krák.' Roku 1740.

Ná práwey ſtronie ieſt tákże Ołtarz, w ktorym ieſt Obraz Páná JEZUSA z bokiem otwártym bárdzo miłoſierny, od JMći Páná Jozefá Kráśińſkiego, dány z ſukienką piękną, y z Relikwiámi około tego Obrázu, y z wſzelkim porządkiem należącym do Ołtarzá. W tey Káplicy ieſt grob J. WW. IchMM. Pánow Czernych.

Siodma Káplicá X. Piotrá Myſzkowſkiego, Biſkupá Krák: jáłmużniká wielkiego, zmurowána z mármuru. Odpráwuią tu Zakonnicy Mſze Swięte zá duſze zmárłych, tákże wigilie, Kazánia czáſow pewnych. Z tey Fámilij máią tu pogrzeby ſwoie. W tę Káplicę wnieſiony ieſt Obraz Dominiká Swiętego *de Suriano*, (w tym Suryánie tego Swiętego ieſt Obraz, ktory Nayśw:

Pánná

Pánná MARYA z Niebá málowány przynioſłá, y Bráći támtecznecy dárowáłá zá wielki upominek, przed ktorym gorąiącą lámpę mieć kazáłá, ſamá w nię oliwy wprzod nálawſzy, y onę zápaliłá, ktorey oliwy biorą chorzy ná rożne uleczenia) z támtego *proportionaliter* odmálowány, przed tym tám rożne ſtáią ſię cudá, y tu przy tym w Krákowie niemnieyſze, ktorych codźień doznawamy, przez przyczynę tego Swiętego Pátryárchy, iáko wotá gęſte dáią znáć. Ten Obraz ś. p. X. Jan Wáxman, Profeſs y Przeor Konwentu Krák. powracáiąc z Cudzych Kráiow Roku 1642. przywiosł z ſobą, y zá drogi Kleynot w Ołtarzu lokował. Ten Ołtarz poświęćił ś. p. JMć X. Tomaſz Oborſki, Biſkup Láodyceńſki Suffrágan Krák: ná ten czás.

Pater Ioannes Damascenus Ordinis Predicat. Libr de Imaginibus ſub Tit: Niebieskich farb z ziemskiemi przywitanie.

Obraz ten wielkiemi cudámi ſłynął. Nayprzod cud uznał W. O. *Alanus* Chodowſki, Przeor *quondam* Krák: á potym Prowincyał. Ktory przyiechawſzy ná wizytę do Konwentu tego ták był ćiężko západł, że mu aż w wnętrznośćiách piekielny wſzczął ſię ogień. Zdeſperowány od wſzyſtkich Medykow, gdy ſię do cudownego ućiekł Obrázu S. Dominiká, przecudownie zdrow zoſtał, wolnym będąc od ogniá piekielnego, ná ktorą pámiątkę zá do brodźieyſtwá doznáne, oddał *Votum*, to ieſt lámpę ſrebrną do tey Káplice.

W Roku 1684. Pánná Reginá Gniemczołká utrapioną będąc od czártá, kiedy zá inſtrukcyą OO. Dominikánow dwie do roku poſzcząc Qvindenny w Poniedźiáłki do S. Dominiká, dnia 20. Sierpniá przy wſzyſtkich ludźiách z podźiwieniem uwolnioná zoſtáłá od czártá, chwaląc Bogá w S. O. Dominiku, oddáłá *Votum*.

Roku 1684. dniá 11. Lipcá, Sławetna Máryánná Mieſzczká Krák. ofiárowáłá Syná, ktorego umárłego porodźiłá, przed ten Obraz S. Dominiká, przynioſłſzy go, żywego oglądáłá y do Chrztu zánioſłá, y dáno mu Imię Dominik. Ná pámiątkę tego Cudu ieſt ofiárowáne *Votum* ſrebrne *ſub figura* Dźiećięćiá pod nogámi Swiętego Dominiká. Roku 1694. dniá 18. Lipcá Sławetna Kátárzyná Więckowicowa Wdowá, dwá

O tym monumenta Klaßtorne.

L2 rázy

rázy záráżona páráliżem, nie mogąc mowić áni śię żegnáć, przyszedłszy do Káplice S. Dominiká przemowiłá y zdrową zostáłá. Tákże iedná Mieszczká udawiwszy śię kośćią z Ryby, ofiárowawszy śię do Ołtarzá tego Swiętego, zdrową zostáłá, kość wyplanąwszy z gárdłá, tá kość zostáie do tychczas ná Obráżie S. Dominiká, ná łáńcuszku srebrnym wisząca. Inni ludżie doznàią rożnych łask przy tym Obráżie, co wyświadczáią *Vota* y *manuscripta* Klasztorne.

Ná Honor tego Obrázu corocznie Bráćia Konwerśi odpráwuią Uroczystość w oktawę Národzenia Nayśw: MARYI Pánny z jáłmużn rożnych Dobrodżieiow. Z tego Obrázu biorą miáry Mátronom ćiężárnym, áby szczęśliwie mogły rodżić, y doznáią łask Swiętego Oycá Dominiká, iáko osobliwego Pátroná w tey potrzebie.

Osma Káplicá Orlikowska názwána, Ołtarz w niey pod Tytułem S. Mikołáiá, w ktorey odpráwuią Nabożeństwo swoie Piekárskiego Konsztu czeládż, gdżie tákże co Suchedni śpiewána Msza S. Rekwiálna bywa. W tey Káplicy są rożne Reliqvie SS. tákże y Głowy z iedenastu Tyśięcy Dżiewic, tákże y innych Swiętych.

Dżiewiąta Káplicá Włochá Profaniego, *de Familia Columnorum* w ktorey Szewskiego Konsztu czeladż odprawia swoie Nabożeństwá, słucháiąc Mszy S. co Niedżielá y co Swięto.

Dżiesiąta Káplicá S. Bartłomieiá, w ktorey Mszy S. słucháią Kráwieckiego Konsztu czeladż. Ci wszyscy ássystuią z Pochodniámi w Kośćiele ná Processyách przed Nayśw: SAKRAMENTEM chodząc, w Swiętá Uroczyste y Niedżiele Mieśięczne. Inne Cechy, iák Kowálski, Stolárski, y Mulárski ma swoie dewocye w tym Kośćiele, y Msze Swięte náymuią zá zmárłych Bráći swoich co Suchedni. Tych słuchaiąc śpiewánych.

Jedenásta Káplicá J. WW. Ich MM. PP. Lubomirskich *de Lubomirz* Komessow *de Wiśnicz.* Jest to Káplicá sumptem y dostátkiem Páńskim wystáwiona. Tu w tey Fámilie przerzeczone máią swe pogrzeby. W tey leży ćiáło niewinney Pánny Eleonory, Corki J.W. Sebástyáná Lubomirskiego, Kásztelaná Woynickiego, y An-

go, y Anny z Ruśce Małżonki iego, á Siostry J. W. Stániſłáwá Lubomirſkiego, Woiewody y Generałá Krák: doyżrzáłey w cnotách Swiętych. Ktora w Domu u Rodźicow zostáiąc, żyłá w Anielſkiey czystośći, w ſzesnastym roku ná Gody Niebieſkiego Oblubieńcá poſzłá. Przybył iey ná pomoc P. JEZUS z Niebá, gdy ſię do niego zábierałá, gdy po rozmowách ſerdecznych, ognistych y Niebieſkich, ktore miáłá z JEZUSEM, od ſamego tegoż Páná nákarmiona ieſt Przenayś: SAKRAMENTEM Ciáłá y Krwie Páńſkiey, y tę dobroczynność w klar wſzystkim przytomnym opowiedźiáłá. Ják kwiát naywonnieyſzy dniá 19. Kwietniá do Ogrodu Niebieſkiego przenieśiona ieſt. Roku 1613. według świádectwá, miedźiánego pozłoćistego nadgrobku, ryſowánemi literámi wystáwionego w głowie tey niewinney Pánny; ná ktorey do tych czas nie zwiędły wieniec zostáie, z podźiwieniem oczu ludzkich. Przybyłá áxámitem obita czerwonym trunná, y galonem złotym ná kośći tey Pánny, z ſzczodrobliwey łáſki od J. O. Xiążęćiá Sánguſzká Miecznik á Litewſkiego, Roku 1742. Tá Káplicá J. O. Xiążąt Lubomirſkich opátrzona wiecznemi fundácyámi, y ná káżdy dźień powſzedni zá Prześw: Antenatow odpráwowániem Mſzy Sw. *de Requiem* ſpiewáney ubogácona. Ma w ſobie málowánie piękne y nabożne. Ołtarz w tey Káplicy pod Tytułem S. Sebástyáná y S. Roży Limáńſkiey Zakonu tegoż, ma kratę moſiężną w Floreſy robioną. W tey Káplicy pogrzebione ieſt ćiáło ś.p. J.O. S. R. P. Xiężny *ná Wiśniczu* y Jároſłáwiu Hrábiny, I. M. P. Anny Konſtáncyi z Lubomirzá Máłáchowſkiey, Woiewodźiny Poznáńſkiey, Stárośćiny Łukowſkiey, Krzeczowſkiey, oſobliwey Dobrodźieyki tegoż Klaſztoru ktora umárłá Roku Páńſkiego 1727.

Dominicus Fridrichowicz, in dedicatoria Praf: in Vitas. Rosalia,

Dwunasta Káplicá ieſt Swiętego Antoniná Arcy-Biſkupá Florenckiego w Kruchćie, w ktorey ſpoczywáia ćiáłá IchMM. PP. Mierzeńſkich, przyozdobiona rożnemi Obrázámi.

W Kruczganku ieſt Krucyfix konterfektu bárdzo żałobliwego, odnowiony Roku 1636. ſumptem iedney zacney Mátrony. Przed tym Krucyfixem támteczni Zakonnicy odpráwuią paćierze ſwe

y modli-

y modlitwy zá Duſze zmárłych co Piątek. Ten Krucyfix przypłynął Rzeką wiſłą pod Krákow, ktory gdy chćieli rożni Zakonnicy y Kápłáni bráć do ſwych Kośćiołow, tych opuśćiwſzy dał ſię OO. Dominikánom wźiąść, y ná to mieyſce poſtáwić gdźie teraz cudámi ſłynie. Podle tego leży ćiáło B. Stániſłáwá Kokoſzki, Zakonniká, w Piśmie S. Bákáłarzá, do ktorego ten Krucyfix gdy ſię przed nim modlił, mawiał, á Bráćia Zakonni widywáli ogniſte kołá nád głową iego. Ná troie ſtąpienia od tego ieſt grob, w ktorym leży on ſławny Zydek *Severinus Roxolanus*, ktorego prace ſą wiádome świátu á żywot Chryſtuſowi Pánu. Wielki to był Dyſputator z Heretykámi y zwyćiężcá ich, złotey wymowy Stárzec, y świątobliwośći wielkiey, Káznodźieiá w Kośćiele Kátedrálnym Krákowſkim y w Kośćiele potym P. Maryi ná Herezye dowodny, ná wyſtępki ſrogi, zá ktorego pracą y ſtárániem, ſzczęśliwie Kánonizácya S. Jácká doſzłá. Ten ieźdźił z Poſłámi od Korony Polſkiey, po Zygmuntá III. ś. p. ná Krolestwo Polſkie obránego. Przy śmierći z iego ćiáłá wielka wonia wychodźiłá, ktorą czuć było po wſzyſtkim Kośćiele, Kruczganku, Dormitarzu y Celách. *Ex relatione Patrum ejuſdem Ordinis.*

W Kápitularzu ieſt Grob wymurowány Bráći Zakonnych, w tym odpoczywa ćiał Zakonnych bárdzo wiele, między ktoremi te ſą Błogoſłáwionych ćiáłá. Dominiká z Seceminá, Kánclerzá Gnieźnieńſkiego, y B. Rudolfa Prowincyałá tegoż Zakonu obá *Doctores S. T. & juriſutriuſq;* iednego dniá zmárli y pogrzebieni w iednym grobie Roku 1510. Jeſt tá onich trádycya, że po śmierći ználeźiono ich wzáiem obłápionych; toby miłość ſpráwiłá ktora oni mieli zá żywotá z ſobą, iáko wyświadcza *Epitaphium* ich w ten ſens. *Hoc compreſſi lapide Beati manes requieſcunt &c.*

W tymże Kápitularzu leży dużo ćiał wielce mądrych y pracowitych Doktorow, Káznodźieiow, y innych pobożnych Zakonnikow. Jeſt ćiáło ś. p. Ferdynándá Ochmá Jánuſzowſkiego, S. Teologij Doktorá, wielce pobożnego żywotá, ktory prácuiąc kilkánaśćie lat w tymże Klaſztorze, będąc Bákáłárzem

S. T. Re-

S.T. Regentem, y w *Archicænobium* Tynieckim będąc Profeſſorem u Wielebnych OO.Benedyktynow, wielką pracy ſwoiey zoſtáwił pámiątkę, ten D. w Xięgách wydánych y wydrukowánych Filozoficznych y Teologicznych cáłe wydrukowawſzy *ſecundum ſententiam* Swiętego Tomaſzá, *Sententias morales pro confeſſionibus, ac ſententias pro utilitate ordinandorum.*

Spoczywa ćiáło ś. p. Teologá y Doktorá wielkiego Dominiká Frydrychowiczá, ktory z młodośći wſtąpiwſzy do Zakonu S. wielkim był ſługą Boſkim y Rożáńcowey MARYI, kiedy ná chwałę Jey nápiſał *Sermones & varios conceptus, in Dominicam Orationem & Roſarianas quateras, in Salutationem Angelicam impreſſam in Claro monte Czeſtochoviæ, & in Symbolum Apoſtolorum. Remanent ejus ſcripta ad Typum parata in Typographia Clari montis Ultra inveniuntur libri manuſcripti 30. in varijs materijs in Bibliotheca illius Conventûs.* Ktore byłyby wydáne *in lucem publicam*, gdyby były dobroczynnośći iákiego Benefaktorá. Wydrukował tenże Oćiec Frydrychowicz Xiążkę, czyli żywot S. Rozálij, y *Modum introducendi Roſarium cum ceremonijs*, Xiążkę o S. Jácku dowodząc że ieſt wielkim Pátronem Korony Polſkiey. Xiążkę *ſub Titulo* Przyiaćiel w oſtátniey potrzebie doznány, czyli o Bráćtwie Nayśw: Odkupićielá Ukrzyżowánego, ná rátunek Duſz w Czyſcu goráiących, ſumptem Bráctwá tegoż. Kazánia niektore Pánegiryczne, ná S. Jan Kánty, ná Koronácyą Cudowney Mátki Nayśw: w Obráźie Częſtochowſkim. Y kiedy Kázánia záczynał ten prácowity Káznodźieiá to od tych poczynał słow: *CHRISTUS JESUS*, ná fundámenćie Páwłá Swiętego, *nos prædicamus JESUM Chriſtum, & hunc Crucifixum.* Wydał rożne Teologiczne máterye. *In honorem Sereniſſimi Auguſti II. Regis Poloniarum*, Nápiſał przećiw Teologowi Wárſzawſkiemu *Sapientiſſimam reſolutionem ſub Titulo: Saxo percuſſit Philiſteum.* Wypiſał Pánegiryk wierſzámi o Swiętym Alexym w Kleynotách Herbownych niezwyćiężonego Ruſkiey Monárchij Czárá Náyiáśnieyſzego, Piotrá wielkiego, 28. Kleynotow, wierſzámi opiſuiący rożnych Xięſtw Monárchij Ruſkiey. Ten Zakonnik umiał

Język

Język Grecki y Hebráyski, iáko świadczą *Scripta* iego y tránslácye rożnych Textow Pismá S. *Ad Polyanthеam Marianam in Libros 18. distributam ab Authore Hyppolito Maraccy è Congregatione Clericorum Regularium* przydał z wielką pracą Regestr, ktoremu dał Tytuł, *Concordantia Rerum & verborum Marianæ Polyanthеæ.* w Dźikowskim Klasztorze pisał *ob hostilem Svecorum incursionem calamo itinerario.* Smierć tego Wielkiego Doktorá byłá Roku 1716. ktory niż umárł, generálną uczynił Spowiedź w dźień ten w ktory spiewał ná chwałę Nayśw: MARYI Pánny Wotywę *Rorate*; ná iego pogrzebie był wielki konkurs Godnych Práłatow Centurya solennie odpráwiona byłá zá Duszę iego, ná ktorey ná wielkiey Mszy po Ewángelij miał Kazánie Przew: JMć X. Antoni Rozmárynowski Proboszcz Swiętego Krzyżá ná Kleparzu, w ktorym wyráźił *ex relatis* cáłe żyćie iego pobożne, osobliwie, że gdy go raz do Kośćiołá przyniosłá Mátká iego máłego w powiciu, w ćiżbie wielkiey iákoś trefunkiem zginęło owo dźiećię y upádło, ktore potym po kilku godźinách ná źiemi w ławce ználeźione bez żadnego nárusżenia zpodźiwieniem Rodźicow. Ten prácowity Mąż stárał się y wymogł Centuryą od Stolice Swiętey Apostolskiey, z Xiędzem Promotorem wzwyż pomienionym. Tenże wymogł pozwolenie u Przełożonych, Pánnom Zakonnym trzećiego Hábitu ná Szkáplerze białe, w ktore ie przybrał Wielebny Xiądz Tomasz Mdzewski, ná ten czás Prowincyał Prowincyi Polskiey, w dźień Swiętego Dominiká *de Suriano*, zá Przeorostwá ś.p. Káźimierzá Napolskiego, zá pozwoleniem Nayprzewielebnieyszego Generałá Antoniná Klochego, Roku 1695. dniá 15. Wrześniá.

Spoczywa tákże ćiáło Wielkiego Swiętey Teologij Doktorá Mikołáiá Oborskiego, Exprowincyałá Fámiliántá znácznego y Kolligatá Jáśnie WW. IchMM Łubieńskich. Ten *dilexit decorem Domûs Dei*, bo dwá ápparaty ieden biały háftowány srebrem, drugi źielony tákże háftowány (obádwá bogáte) spráwił do Kośćiołá, Chorągiew źielona srebrem háftowána Nayświętszey MARYI Pánny Wniebowźięćia. Jego sumptem odmálowáne

Obrázy Swiętych Apostołow wiszące ná Filarách w Kośćiele, tákże nád Zákrystyą y Kruczgankiem, Obrázy iego fundácyi. Ten Mąż był wielkiey estymácyi, zá iego Przeorostwá w tym Klasztorze wielo przybyło ozdoby. Prácował przez kilká lat w Kośćiele Kátedrálnym będąc niektorych Swiąt z Fundácyi Gárwáscyáńskiey Káznodźieią. Xiąg drukowánych wielo przybyło po iego śmierći. Umárł Roku 1716.

Támże w Kápitularzu iest złożone ćiáło dwoch wielkich Teologow ś. p. Albertá Káduá, Swiętey Teologij Prezentátá, Bákáłarzá y Professorá, ten wielki Teolog umiał język Hiszpáńſki, Fráncuſki, Włoſki, Niemiecki, Polſki, y Łáćinſki. Był znáczny w śpiewániu w gróniu, y w wszelkiey Muzyce Mágister. Umárł *in Festo Pentecostes* Roku P. 1727. Tákże odpoczywa ćiáło S. T. Bákáłarzá Pátrycego Liczewiczá, ktory był Sekretarzem Prowincyi, u trzech Wielebnych Prowincyałow, Przeorem w kilku Klasztorách, Profess Konwentu Gdáńſkiego, umárł z wielką dyspozycyą *munitus omnibus Sacramentis* Roku 1737. Leży tákże ćiáło Sławnego w Prowincyi y Woiewodztwie Wołynſkim Teologá y Doktorá Tomaszá *de Aquino* Slubicz, Załęſkiego Biſkupá, Nominatá Bákowſkiego, Wołoſkiego, ktoremu przed śmierćią expedyowáne od Stolice Swiętey Apostolſkiey *Sacra*, ále ćiężką złożony chorobą niemogł bydź Konsekrowány, umárł Roku 1733. z wielką ſkruchą. Był Profess Konwentu Łuckiego znáczney Fámilij.

Umárł w tymże Konwenćie zacny Teolog y Káznodźieiá, Roku 1730. *Albertus* Balcerkiewicz. To *Subjectum in Theologicis & Philosophicis* było *in admiratione* innych Teologow ktory *fluide, fundamentaliter, & ingeniose cum nova ſpecie* dawał rezolucye ná wielkie trudnośći. Jáko też *oppugnando ſententias adverſariorum ſapienter inſtabat*. Sławny przez 2. Roki ná Ambonie w Kośćiele TROYCY Przenayświętszey, y po rożnych Kośćiołách ná Chwałę Boską prácuiąc. Umárł Roku 1730.

Reverendus Pater Lector Athanaſius Cięszkiewicz, *Plenus dierum & meritorum Promotor SS. Roſarij ferventiſſimus* przez 28.

 lat.

lat prácuiący y promowuiący po rożnych mieyſcách Honor Rożáńcá S. codźień ſię ſpowiedáiąc, w Hábitách ſukiennych chodząc, w uboſtwie Zakonnym *ſtrictè* żyiąc, w pokorze wielkiey, dla ktorey nie ákceptował wyżſzych Honorow Zakonnych, Nayśw: MARYI Panny ſługá, poſpolićie názwány od ludźi Apoſtołem Rożáńcowym, wiele dobrego uczyniwſzy Konfráternij Rożáńcá S. y w Wárſzáwie y w Krák. Zoſtáiąc w chorobie, nieuſtawał w chwale Bożey z wielką gorącośćią Duchá, przyiąwſzy Sákrámentá Swięte, umárł Roku 1731. z wielkim żalem cáłego Krákowa. TenżeKápłan pobożny ná drugich Prymicyách w Nowy Rok odpráwionych, R. 1726. miał liczną áſſyſtencyą wielkich Pánow y Szláchetnego Mágiſtratu Krák: z káżdego Bráctwá ktore ieſt w Krákowie byłá áſſyſtencya ná Proceſſyi y Mſzy tego Kápłáná, ktoremu ſławny Káznodźieiá JMć X. Rozmárynowſki, Proboſzcz S. Krzyżá dał pochwałę ſłowy Swiętego Auguſtyná, názwawſzy go Symeonem. *Symeon famoſus, annoſus, probatus, coronatus, qui plenus erat pietate.* Wiele ten uczynił porządku w Konfráternij Rożáńcá Swiętego, wydał Xiążki o Nayśw: MARYI Panny Rożáńcu y Nayſłodſzego Imienia JEZUS, w tych ieſt opiſane Nabożeńſtwo o Sw: Oycu Dominiku, to ieſt *Quindena*, czyli 15. Poniedźiáłkow poczynáiących ſię od Swiętá S. Woyćiechá, aż do Swiętá S. Dominiká. Wiele przybyło Nabożeńſtwá, Protektorow, Dobrodźieiow, Bráći y Sioſtr do Archikonfráternij Rożáńcá S. y znáczny porządek uczyniony ſtányl zá iego ſtárániem.

Támże w Kápitularzu pogrzebiony ieſt ś. p. R. P. L. *Sigiſmundus* Grycyni, ktory przez 32. lat był *vigilantiſſimus Supprior* tegoż Konwentu, wdnie y wnocy áſſyſtuiąc Chwale Boſkiey *ex vi Officij ſui*, Praw Zakonnych y Reguły znáczny *Obſervator*. Umárł *in ſenectute ſua* po odpráwionych drugich Prymicyách Roku 1729. Leży tákże ćiáło ś. p. Ambrożego Szczepánowſkiego, S. T. Doktorá y Exprowincyałá, ktory iádąc do Rzymu ná Kápitułę Generálną, będąc Definitorem umárł w tymże Klaſztorze Roku 1721. Umárł w tymże Klaſztorze Roku

1724. *Adm: Reverẽd⁹ Pater S.T. Magister Pater Justin⁹* Gostkowski, ktory 2. rázy będąc tegoKlasztoru Przeorem znáczną uczynił pámiątkę *in ædificijs* y ták wiele młodźi uczonych z Akádemij Kr: poprzyimował do Hábitu S. zá swego Przeorostwá, ktorzy temi czáły żyią w tymże Klasztorze ná rożnych zostáiąc Funkcyách. Miał tákże ten Konwent Abráchámá Bzowiuszá, ktory ten Kośćioł Obrázámi w Rzymie zrobionemi przyozdobił, ktory tákże uczynił fundácyą w Rzymie ná dwoch Professow Konwentu Krák: *in Collegio S. Thomæ de Urbe super Minervam* Ten pisał siłá Xiąg ktore są iáwne cáłemu práwie świátu. Miał tákże ś.p. Kázimierzá Napolskiego, S.T. Doktorá, ktory 3. rázy był Przeorem w tym Klasztorze. Ten przyozdobił Kośćioł Tęczą wyzłoconą w śrzodku Kośćiołá, nád ktorą iest Ukrzyżowány Pan JEZUS, tákże Amboną wszystką wyzłoconą, Státuą S. Jácká nád Grobem iego y promieniámi około niey. Jest ták wielo innych Mężow Zakonnych ćiał w tym Kápitularzu spoczywaiących, ktore dla szczupłośći karty nie wyliczáią się. W tym Kápitularzu miewáli przedtym IchM. PP. Studenći z Akádemij Krák: *Oratorium*, iáko poznáć *ex tabula fixa* nád Kápitularzem. Támże znáyduie się odmálowánych Obrázow málárską sztuką *n. 12*. *O tym Fortecá fol. 272.*

Kruczganek tego Kośćiołá idźie w kwádrat, dość obszerny, ná iedney stronie, Historye Swiętych Zakonu tegoż ná Obrázách odmálowáne, *circumcirca*, ráchuiąc iest ich *n. 28.* zá Przeorostwá ś.p. W. X. Cypryaná Sápeckiego. Te Obrázy iedne *de novo* odmálowáne, á drugie repárowáne z większey częśći. Ktory także W. X. Sápecki, Fortę nową kazał wymurowáć, przyozdobiwszy ią Obrázámi y drzwiámi należytemi. Obrázow tych w Forćie z rożnych Historyi tegoż Zakonu iest 8. záś ná drugiey stronie, *circumcirca* w Kruczganku około Protele wielkiey, są Obrázy Biskupow Polskich Dominikánow rożnych Dyecezyi, expensą W. X. Hieronimá Miłońskiego S.T. Doktorá y Exprowincyałá *N. 24* málowánych. Tenże ś.p. X. Miłoński uczynił fundácyą ná Wotywę do Grobu Jácká S., áby byłá odpráwiána raz w tydźień we Srzodę, ieżeliby nie było iákiey przeszkody. Uczynił także

nił tákże aukcyą Prowizyi ná Profeſſorow támtecznego Klaſztoru, prácuiących *in Studio Generali.* W tymże Kruczganku ieſt dość grobow; przy Forćie záś Apteká znácznym wyſtawiona koſztem, dla wygody tychże Zakonnikow, y ſumptem pewnego Zakonniká ieſzcze żyiącego opátrzona, w rożne medycyny, y rożne do Apteki potrzebne máteryały.

Ten Klaſztor ma znáczną Bibliotekę, pokrytą bláchą w R. 1732. Ma tá Biblioteká Bánkow czyli ſzaf wielkich *N. 17.* mnieyſzych záś *16.* pełne te ſzafy wſzyſtkie Xiąg rozmáitych, ktorych ieſt ná kilká Tyśięcy, *in diverſis materijs & varijs lingvis*, iáko to OO. Swiętych Doktorow, Expozytorow, Teologow, S. Tomaſzá z Aqvinu, S. Auguſtyná, rożnych Tomiſtow, y rożnych Sentencyi Autorow *in varijs Scientijs*, Jurydykow, Hiſtorykow, Káznodźieiow, Aſcetow, Artyſtow, Orátorow, rożne tákże ma Inſtrumentá do Mátemátyki, Geometryi, y innych náuk należące. Tá Biblioteká przyozdobiona Obrázámi tego Zakonu rożnemi Swiętemi, y ſławnemi Mężámi. Przyozdobiona tákże Stołámi, Chorowemi Xięgámi Párgáninowemi do Kośćiołá należącemi, ktorych ieſt 26. Mánuſcriptámi rożnych ſtárych Doktorow y Mężow prácowitych, ktore godne by *in Lucem publicam* wyſzły, gdyby iákim Dobrodźieiem Pan BOG opátrzył ten Klaſztor. Okien wſpániáłych w tey Bibliotece ieſt 16. Ten Klaſztor ieſt ſzeroki, y doſtátni w rezydencye. Ma ieden wielki Dormitarz, ná ktorym ieſt Cel 43. Ma Nowicyat wſpániáło wymurowány, w ktorym Cel 26. Salę iednę wielką zá Káplicą S. Jácká, gdźie przedtym był Nowicyat ſtáry z piętnaſtą okien, Dormitarzow czyli Kurytarzow pomnieyſzych 3. Wſzyſtkich Cel z mieſzkániámi y Officynámi, w tym Klaſztorze ieſt *numero 128.* Szkoł wymurowánych 4. Refektarzow wielkich 2. Studźien 3. między ktoremi ieſt iedná, w ktorey Duſzá pokutuiąca pokazáłá ſię B. Stániſłáwowi Kokoſzce, w proteli mnieyſzey. Jeſt trádycyá o tey, iż zá czáſow S. Jácká wyſtáwiona, y przez przyczynę tegoż S. wiele ludźi piiących wodę z tey Studni, doznáło w chorobách pomocy, bo ten S. Wyznawcá Jácek Cudowny ná wodách,

gdy

gdy po nich ſuchemi nogámi chodźił, y Bráći Zakonnych ná płaſzczu przewoźił. Dla tych ći Cudow czcząc Kośćioł Swięty S.Cudotworce poſtánowił náUroczyſtość Iego, y pozwolił święćić wodę, y tá benedykcya ieſt w ſtárych Mſzałách Dominikáńſkich. Tá wodá ieſt pomocna ná rożne áffekcye, y byłá doświadczonym ſkutkiem zdrowym y zbáwiennym. Kropiąc polá goſpodarze tą wodą, álbo polewáiąc, obfity wNiwie mieli pożytek, ile że ten S. Zboża pótłuczone grádem wielkim do pierwſzey ich ozdoby cudownie przywodźił. Około ktorey ieſtCudow S.Piuſa, ná Introdukcyą Kánonizácyi málowánych *num:* 11. B. Ceſłáwá *num:* 4. Miał tenKłaſztorPrzeorow *ab A* 1509. *uſq; ad præſentem A.* 1742. *n.* 97. Ktorzy po 3. po 6. po 9. lat Przeorowáli z pozwoleniem Stárſzych, *per liberâ Electionê vocalium* tegoż Klaſztoru. Teraz w tym Klaſztorze iuż po drugi raz, ieſt Przeorem Przew: X. Juſtyn Jakielſki, *S. T. Doctor, Vir bene meritus* w tym Zakonie, máiący pod ſobą Zakonnikow *num.* 104. W tym Klaſztorze *ab Anno* 1605. *uſq; ad Annum* 1742. było promowowánych Subjektow ná Doktoryą *n.* 112. Záś Bákáłarzow promowowánych *ab Anno* 1596. *uſq; ad Annum* 1742. było *n.* 240.

Grodzie cią inVitas Hyacinthi Cap: 1go

Kośćioł záś Troyce Przenayświętſzey rożne ma Nabożeńſtwá, y nádáne Odpuſty. Ma Oktawę ſolemną *Sanctiſſimi Roſarij Dominica* 1. *Octobris*, iáko y inne Kośćioły Dominikáńſkie z Odpuſtámi od S. Stolice Apoſtolſkiey, y przez tę Oktawę lub w ſam dźień ſpowiádáiący ſię y Kommunikuiący w tym Kośćiele doſtępuie Odpuſtu zupełnego. W ſamo Swięto záś po obiedźie po Rożáńcu prześpiewánym, bywa Proceſſyá ſolenna po Rynku Krák: z Cudownym Obrázem Nayśw: MARYI Panny Rożáńcowey, przy wielkim konkurśie ludźi, dla niepogody záś, álbo przeſzkody w ſam dźień, tá Proceſſya może bydź w ktorykolwiek dźień między Oktawą, czy ráno czy po obiedźie, álbo też w ſámę Oktawę odpráwiona, według Przywileiu pozwolonego od od S. Stolice Apoſtolſkiey, Archikonfraterniy Rożáńcowey. Przez Oktawę záś tę Rożáńcową ráno, co dźień bywa Wotywá ſolenna z Muzyką, z wyſtáwieniem Nayśw: SAKRAMENTU y

Kazániem,

Kazániem, po Rożáńcu po ſzoſtey godźinie w Kaplicy przed tymże Obrázem Nayśw: MARYI Panny. Po obiedźie záś, káżdego dniá po czwartey godźinie, bywáią Litánie o Nayś: MARYI P. śpiewáne, z rożnemi ſupplikácyámi, z Expozycyą Nayś: SAKRAMENTU. Záś w Oktawę ſolenna Rożáńcá S. Uroczyſtość Poświącánia tego Kośćiołá, záwſze ſię odpráwuie. Po Oktawie záś názáiutrz, álbo w inny dźień (byleby niebyłá przeſzkodá) odprawia ſię Nabożeńſtwo z Wigiliámi, y ze Mſzámi SS. zá Bráći y Sioſtry Rożáńcá S. ráno o godźinie ſzoſtey po Rożáńcu, ná ktorym ktoby był Mſzy S. ſłucháiąc, álbo máiąc, doſtępuie Odpuſtu zupełnego, y wybawia Duſzę z Czyśćá. Tákże w tym Kośćiele, Archikonfráternia Rożáńcá Swiętego Nayſłodſzego Imienia JEZUS, po Uroczyſtośći Swiętych Niewiniątek, przez trzy dni przed Nowym Rokiem, odprawia Wotywy z Kazániámi y Proceſſyámi, ná co ieſt nádány Odpuſt *ad inſtar Jubilei*, po obiedźie záś po *Salve Regina* Supplikácye odprawia, y w ſamo Nowe Láto Nabożeńſtwo cáły dźień odprawia ná honor Nayſłodſzego Imienia JEZUS, óraz z Proceſſyą po Mieśćie z Obrázem Nayſłodſzego Imienia JEZUS, przy wielkim ludźi konkurśie. W káżdą Sobotę przez Rok, (wyiąwſzy wielką Sobotę) po 7. godźinie odprawia ſię Wotywá *de Roſario B. M. V.* z expozycyą Nayświęt: SAKRAMENTU y z Proceſſyą, á to zá Indultem ś. p. Papieżá Klemenſa XII. pozwolonym Róku 1736. dniá 21. Lipcá. Toż Bráctwo Rożáńcá S. odprawia Nowennę Nayśw: M. Panny, oczekiwánia Národzenia Syná Boſkiego przez dni 9. przed Národzeniem Páńſkim; á to ráno po Rożáńcowym Nabożeńſtwie z Wotywą ſolenną y wyſtáwieniem Przen: SAKRAMENTU, z Kazániámi y Proceſſyami. Po obiedźie záś, po *Salve Regina* Supplikácye, áto zá Indultem Oyćá S. Papieżá Klemenſa XII. pozwolonym temu Kośćiołówi *ad futuram rei memoriam* Roku 1735. dniá 25. Czerwcá. Odprawia tákże Septennę w káżdy Piątek, przed Swiętem S. Wincentego Ferreryuſza tegoż Zakonu, ná ktore Nabożeńſtwo nádał Odpuſt wzwyż pomieniony Klemens XII. Roku 1739. dniá 25. Czerwcá,

y teráźniey.

y teráźnieyſzy Benedykt XIV. dla większey Chwały Boſkiey, S. Wincentego nádał ná 7. Piątkow Odpuſt zupełny, do tego Kośćiołá uczęſzczáiącym, y Uroczyſtość by byłá odpráwiona w tym Kośćiele tegoż S. w Niedźielę 1. po Oktawie Wielkánocney. Ten Swięty ſławny ná cáły práwie świát Cudotworcá, y w Mieśćie Krákowie, rożne iuż wyświadczył łáſki ludźiom, w rożnych zoſtáiącym pároxyzmách od wyſtáwienia Obrázu ſwego. Ktorych łaſk ieſt wypiſany Regeſtr, wyznáiących ludźi cudow doznánych *numero 28*.

W tym Kośćiele ſolenna odprawia ſię Oktawá Bożego Ciáłá; między Oktawą w Niedźielę, z tego Kośćiołá odprawia ſię Proceſſya po Rynku Krák: ráno po Kazániu o godźinie 9. z Stácyámi y Ewángeliámi 4. álbo też y po południu gdy iáka przeſzkodá. Tákże y w Oktawę tę po południu, po ſkończonych Fárnych Proceſſyách, odprawia ſię Proceſſya po ſzerokiey ulicy, wſtępuiąc do Kośćiołá S. Jędrzeiá Pánien Zakonnych S. Klary, y do Kośćiołá Kollegiaty Wſzyſtkich Swiętych, ná czterech mieyſcách S. śpiewáiąc Ewángelie. Do tego Kośćiołá przychodzą Proceſſye z rożnych Zakonow, y J. O. Kápitułá Krák: dwá rázy *Proceſſionaliter* náwiedza ten Kośćioł, w Poniedźiáłek po Niedźieli Krzyżowey, w ktory bywa Orácya Łáćinſka przez támtecznego Zakonniká, y w ſamę Uroczyſtość Jácká S. (ktora bywa záwſze po ſkończoney Oktawie Wniebowźięćia Nayś: MARYI PANNY, w Niedźielę pierwſzą przypadáiącą) álbo w ktory dźień między Oktawą Jego ſolenną, álbo też w ſamę Oktawę. Toż czynią y inne Kośćioły, Kollegiaty, tákże y Zakony. Ołtarzow, y w Káplicach ráchuiąc w tym Kośćiele ieſt *numero 40*. ktore z Indultu BENEDYKTA XIII. iáko y po innych Dominikáńſkich Kośćiołách ſą uprzywileiowáne. Ktory Kápłan támtecznego Zakonu Mſzą S. odpráwi zá zmárłych przed ktorym z tychże, wybáwia Duſzę z Czyſcá. Oprocz tych ieſt Ołtarz ná Dormitarzu czyli Kurytarzu Nayś: MARYI PANNY *ſub titulo Aſſumptionis*, przed ktorym odpráwuią Nabożeńſtwá ſwoie wieczornego czáſu przez cáły Rok Zakonnicy, y przez Oktawę Wniebowźięćia

P. MARYI

P. Maryi. Konfeſſyonałow ten Kościoł ma *num:* 26. ná wielki Jubileuſz, w R. 1726. miał Spowiednikow *n:* 42. Bywał ten Kościoł dawnych czáſow náznáczony ná Obchody, ná Spowiedź y S. Kommunią po Kościele Kátedrálnym drugim, álbo trzećim, z łáſkáwey dyſpozycyi J. O. Biſkupow Krák: Xiążąt Siewierſkich, á to *propter Sanctuarium* Jácká S. y ták wielu Relikwij ktore ſą w tym Kościele, iáko zá czáſow ś. p. J. W. JMći X. Marciná Szyſzkowſkiego Biſk: Krák: w Roku 1626. Ma ten Kościoł w máłym Chorze Orgány mnieyſze, á ná ſrzodku Kościołá wielkie, y w Káplicy Rożáńcowey iedne. Dwzon ieden wielki, á 3. pomnieyſze. Dzwonicę wſpániáło wymurowáną, pokrytą bláchą. Okien, w Kośćiele y w Káplicach, wielkich y máłych ieſt *numero* 42. Przez cáły Poſt codźień bywáią Páſſye gráne po *Salve Regina*. W Niedźiele záś po Nieſzporách y po Kazániu bywa Páſſya z Muzyką, ná ktorey kilkádźieśiąt par Bráći Rożáńcowych odpráwuią ſwe dyſcypliny w kápách czerwonych. Ciż Bráćia Rożáńcá S. po Srzodopoſtney Niedźieli lub przed nią odpráwuią Proceſſyą czyli Obchody 7. Kośćiołow, zdawná náznáczonych od J. O. Biſkupow, Krákowſkich y w Wielki Piątek przed wieczorem kilkádźieśiąt par w Kápách z Obrázámi y Járzącemi pochodniámi obchodzą ſiedm Kośćiołow, náwiedzáiąc Groby Páńſkie, y po Obchodách w wieczor bywa Exhortá do tychże Bráći. Stácyonálne Ołtatarze w tym Kośćiele ſą: TROYCE PP. Ołtarz Wielki, w Kruczganku Páſſya, Grob S. Jácká, S. O. Dominiká Ołtarz, y w Káplicy Rożáńcowey Nayś: M. P. Przyozdobiony ten Kośćioł Obrázámi wielkiemi koſztownemi, ktore reprezentuią hiſtorye rożne Swiętych Zakonu tego, á te poſtáwione ſą w frámugách w gorze pod okny, ktorych ieſt *numero* 20.

Ioannes Foxa Archidiaconus Ecclesiae Cathedral: Cracov.

Ołtarze záś porządkiem idą w tym Kośćiele; A nayprzod Wielki Ołtarz TROYCE PP. cáły pozłoćiſty. Imienia JEZUS, y Imienia MARYI, po práwey ſtronie S. Máryi Mágdáleny nowo wyſtáwiony z wielkim porządkiem y expenſą ś. p. P. X. D. Apollinárego Bielowiczá Exprowincyałá, ieſt ná tey ſtronie Oł-

tarz

tarz z Státuą S. Janá Nepomucená po boku, S. Tomaszá z Akwinu D. Anielskiego, Ołtarz Zwiástowánia Nayśw: MARYI Pánny, z Zastoną Obrázem S. Agnieszki z Policyánu. S. Kátárzyny Męczenniczki. Ołtarz Páná JEZUSA y Nayś: M. P. Boleiących. Z drugiey strony lewey odedrzwi iest Ołtarz B. Benedyktá XI. B. Cesłáwá, z założeniem Náwrocenia Sw. Páwłá, Páná JEZUSA upadáiącego pod Krzyżem, wielce miłosiernego, od ktorego, wiele łask y pociech w frasunkách zostáiący ludźie odbieráią, z zastoną Błogosłáwionego Jákubá *de Mevania*. Swiętego Piotrá Pierwszego Męczenniká, Zakonu Káznodźieyskiego. Ná boku Boleiącey Nayświętszey MARYI Panny. W Kruczganku, Ołtarz Swiętego Erázmá Męczenniká, przed ktorym bywa Benedykcya ludźiom dáná, Przenayświętszym SAKRAMENTEM ná káżdey Processyi.

Ma tákże ten Kośćioł Relikwij SS. Páńskich wielki dostátek. Dwie Pártykuły Drzewá Krzyżá S. osobliwie iedná znáczna od J.W.J.P. Alexándrá Wielopolskiego, Stárosty Opoczyńskiego. Roku 1705. według Autentyku ofiárowána. Y trzy Tárnie z Korony Cierniowey Páná JEZUSA, Głowá S. Társycego Męczenniká Akolity, ktorego Uroczystość bywa dniá 15. Sierpniá posłána od O. S. Urbana VIII. przez W. X. Bzowiuszá Roku 1632. Ten S. zá Honor Przenayś: SAKRAMENTU od Pogánow kijámi y kámieniámi zábity. O tym *in Martyrolog: Rom: 15. Aug.* Są też Kosteczki SS. Páńskich, SS. Apostołow Jędrzeiá, Máćieiá, Filipá, Bárnáby, Márká, Máteuszá. Wáwrzyncá y Wincentego Męczennikow Rámioná. Są tákże máłe SS. Pánien, Bárbáry, Agnieszki, S. Kordule y S. Erázmá M. Pártykuły, Pálec z ręki S. Máryi Mágdáleny. Między ktoremi iest też y Głowá Jácká S. korą nośi 4. Zakonnikow w Pluwiały przystroionych, po Rynku ná Processyi Solenney między Oktawą Bożego Ciáłá. Tákże y Głowę Sw. Társycego M. co tákże bywa ná Nowe Láto, ná Nayświętszą Pánnę Rożáńcową, y ná Konkluzyi Bożego Ciáłá, gdy Processya odprawia śię po Szerokiey Ulicy.

Zeby zás Głowá S. Jácká miáłá swoie obserwáncyą, Klemens

Papież X. *ad futuram rei memoriam* zá czáſow Nayprzew: Janá Tomaſzá *de Rocaberti*, Generałá cáłego Zakonu Káznodżieyſkiego, nádał Przywiley áby nie tykáć tey Swiętey Głowy, áni udżieláć, y pozwolił publiczney Expozycyi tey Głowie Roku. M. DC. L. XXI. Tákże ieſt inchibicya *PAULI V.* áby nie tykáć tey Swiętey Relikwij, do wydánia komu, iáko y ná inne Relikwie. Jeſt tákże Rámię tego Swiętego, ktore wyſtáwuią w tym Klaſztorze ná Pierwſzey Mſzy, gdy ſię odprawia przed S. Jáckiem, y w káżdy dżień Uroczyſty pod czás Choru, tákże y w káżdą Srzodę ná Summie. Ktorym Relikwiom JAN III. wyieżdżáiąc pod Wideń przećiw Turczynowi, Wiáry Swiętey Nieprzyiaćielowi uczynił wenerácyą, wżiąwſzy Benedykcyą przed Grobem Jácká Swiętego.

Ex Annalibus.

Wielce wſławił Bog Jácká S. Reliquie, gdy y Swięći Boſcy, ludżi odſyłáli do nich, ieſt álbowiem relácya o niektorey Białygłowie, że głodem morząc dżiećię ſwoie, pokármu nie dáiąc; umorzyłá, ktorą wżiął żal ſrogi z owego grzechu, rożnych SS. przyczyny żebráłá, zwłaſzczá u Jędrzeiá S. Apoſtołá, w ktorego Swięto złość popełniłá, ktorey ſię potym pokazał z Krzyżem, te do niey mowiący ſłowá, nieſráluy ſię Niewiáſto, żeś mnie wzywáłá ná pomoc, dżiećię twoie ożyie, tylko idź do Grobu Jácká S. do Kośćiołá TROYCE PP. gdżie Jego leżą SS. Relikwie, to powiedżiawſzy zniknął S. Apoſtoł. Jákże tylko ná perſwázyą tegoż Swiętego Apoſtołá, owá niewiáſtá polećiłá Jáckowi Swiętemu, dżiećię záraz ożyło, ktore przynioſłá do Grobu Tego Swiętego: ślub wypełniwſzy. O iák cudowny Jácek S. w Relikwij ſwoiey, że y Apoſtołowię odſyłáią do niego w utrapieniách. Pewnemu Indyánowi z Indyi Okcydentálnych czyli Zachodnich (ktore były ználeżione oſobliwie pierwſze wyſpy w dżień S. Dominiká R. 1492. ktore ſię też názywáią do tych czáſow Prowincyą Dominiká S.) będącemu w Rzymie, y powiádáiącemu o wielkich cudách Jácká S. w támtecznych podżiemnych Kráiách, X. Páweł Ruſzel Dominikan, máiąc przy ſobie nię wielką pártykułę Relikwij Jácká S. dárował

Grodzic. in Vita S. Hyacin.

Ruſſel Conc: S. Hyac: fol: 67.

S. dárował ią temu Indyánowi Dominikánowi, ktorą on wźiąwszy poklęknął y cáłował ią, y do oczow swoich przykładał, mowiąc do owego Zakonniká: O! Oycze byś wiedźiał iáko będę wdźięcznym gośćiem w támtych Kráinách, gdy się tám wrocę, dowiedźiawszy się o tey S. Relikwij, w wielkiey ią będą mieli uczćiwośći, y gdyby wiedźiał Biskup tego Miástá o przyieźdźie moim, z tą Relikwią, tedyby z Processyą wszystkiego Duchowieństwá y ludu onego Miástá, ku mnie ná uczczenie tey Swiętey Relikwij wyszedł, to táki áffekt ku Relikwij Jácká Sw. Z wielkiemi prágnieniámi żądáły Klasztory rożne y Krolestwá Jácká S. Relikwij, y dostąpiwszy; wielce się ćieszyły y chwaliły Bogá w Jácku S. Y Narod Polski cudámi Jácká S. y Relikwiámi iest świátu wsławiony, łáskámi swoiemi świecąc w Kráinách Południowych y Zachodnich, bárdźiey podobno niżeli w ćiemnych y oźiębłych stronách Polskich. Ma Relikwią Jácká Swiętego Rzym, y Nabożeństwo. Sławny ow cud ktorego doznał sławny Senator Rzymski, *Tibenus Cælius* iuż práwie umieráiący do zdrowia przywrocony. Y ow wielki Doktor *Thomas Lemos*, ktory 21. lat prácował *in materia de auxilijs gratiæ*, dysputuiąc z przećiwnemi dyscypułámi w tey máteryi Swiętemu Tomaszowi, w obecnośći Naywyższego Pásterzá Papieżá, przy protekcyi Kátárzyny Swiętey Męczenniczki zwyćięstwo otrzymawszy. Cudowny to był Teolog w świątobliwośći zá żywotá, y po śmierći. Náwiedźił tego Mężá Bog w stárośći ślepotą, iednák mu dał Pan BOG tę łáskę, że kiedy mu przyszło odprawiáć Mszą Swiętą, tedy záwsze przeiźrał, poki Mszą Swiętą odprawiał, á skoro skończył znowu się do niego ślepotá wracáłá, że potym nie widźiał. Protekcyi to y łásce Jácká S. przyznáć, bo ten Teolog nayczęśćiey u Ołtarzá Jácká S, w Kośćiele Minerwitáńskim Mszą S. odprawiał, y wielkie miał Nabożeństwo do tego Sw. Wyznawcy, ktory Ołtarz, potym ná Honor S. Jácká, drogiemi przyozdobił mármurámi BENEDYKT XIII. Támże w Rzymie wsławił się Jácek S. zá żywotá swego gdy w Klasztorze S. Sábiny zászczepił drzewo Pomáráńczowe gáłąską ná doł: z posłuszeń-

ſtwá S. Dominiká, ták ſię przyięło to drzewo, że do tych czas ieſt urodzáyne, y pomáráńcze z tego drzewá, ná rożne ſą pomocne choroby, przez przyczynę S. Jácká. *O tym X. Frydrychowicz.* W Bononij ſławny Jácek S. przez ſwoię Swiętą Relikwią, ná ktorego honor *Bzovius* widźiał cztery tyśiące ſrebrnych y złotych wotow záwieſzonych. W támtym Mieśćie Jácek S. Janá Liwiuſzá Syná zmárłego, przez wypádnienie z okná wyſokiego ożywił. W Florencyi máiąc honor od támtychże Dewotow, przybył ná pomoc, lecącemu z wieże wyſokiey S. Márká Kośćiołá Strożowi, y utrzymał go ná rękách ſwoich obecnym ſię ſtáwiwſzy. Wenecya czcząc Relikwie S. Jácká, doznáłá łáſki jego, że Trewirzeńſki okręt ludźmi nápełniony y rożnemi towárámi, od nawáłnośći morſkich uwolnił, y do ſzczęśliwego przyprowádźił portu, zá co choynemi, toż Miáſto, bogáći jáłmużnámi Bráći S. Jácká, y bogáte ták ſrebrne iák y złote dáie wotá. W Włoſkim Páńſt wie ma Kośćiołow ná Honor ſwoy wyſtáwionych *n.* 24. Fráncya czći tego S. máiąc Relikwij pártykułkę. Tego Pátroná zá oſobliwego Protektorá w wſzelkich potrzebách, oſobliwie w ogniſtych pożárách, w chorobách, y inſzych oſobliwych przypadkach doznáie, y Ná honor Jácká Swiętego ma Kośćiołow wyſtáwionych 66. Hiſzpánia ma tákże Pártykułę Relikwij Jácká Swiętego, y gdy pewne Miáſto Hiſpális ſluktámi ſwe mi zálać chćiáło morze burzliwe, odrobinę Relikwij Jácká Swiętego w puśćili Obywátele támteczni z rewerencyą, y ledwo co ſię dotknęłá Relikwia głębokiego Oceánu, ſwáwolnemu morzu Jácek Swięty położył termin *poſuit mari terminos, ne tranſiret fines ſuos*, że uſpokoione w mieyſcu ſwym ſtáło. Kośćiołow pod Tytułem Jácká S. w rożnych támtecznych Kráiách y Indyách *n.* 54 Tákże w Hiſzpáńſkim Kroleſtwie rzadkie Miáſto álbo Miáſteczko, wieś, gdźieby ten Swięty nie miał oſobliwey Káplice, álbo przynaymniey Ołtarzá, ták wiele Wotámi ſrebrnemi, y inſzemi Kleynotámi przyozdobionego, ieſt y wiele Lamp Srebrnych bárdzo wielkich od ludźi Nabożnych, ná Chwałę temu S. offiárowányych, ktore we dnie y wnocy częſto

cy częſto przed Obrázem iego goreią, mármurowe, ſrebne, y z inſzych metallow robione miſternie wyſtawiáią Státuy. Sámo Imię Jácká S. ieſt u nich wdźięczne. Gdy w pewnym Mieśćie Hiſzpáńſkim, Zacna iedná Páni máiąca Nabożeńſtwo do S. Jácká, wſzyſtkie dźieći ſwoie miánowáłá Imieniem Jácynthowym 5. Corek máiąc, názywáiąc Jácynthá, pierwſza Jácynthá, druga Jácynthá, trzećia &c. tráfiło ſię z woli Bożey, że Jácynthá pierwſza, w ktorey ſię naybárdźiey kocháłá, y ktorą iuż byłá záślubiłá pewnemu Káwálierowi, záchorowawſzy umárłá. co widząc wielce lámentowáłá, y niby ſię żaliłá ná S. Jácká, iż ią w tey Corce, ktora iuż ná wydániu byłá záſmućił, y ſzedłſzy do Kośćiołá do Káplice Jácká S. upadłſzy ná twarz przed Obrázem jego, pocznie mowić: o! Oycze S. iam tobie wſzyſtkie dźiatki moie oddáłá w opiekę, á tyś mnie záſmućił, przywroć mi moię kocháną Corkę, ſwoią protekcyą, y ná inne ſłowá gorące w Nabożeńſtwie zdobywáłá ſię, raz drugi, przyſzedłſzy z Nabożeńſtwá od Jácká S. záſtáie Corkę zmárłą, trzeći raz powroćiwſzy do domu z wielką ufnośćią, záwołáłá ná nię wſtań Corko moiá, wſtań, roſkazał ći Jácek S. ábyś wſtáłá, ná ktore ſłowá pełne wiáry wzbudźił Bog onę Corkę od śmierći, y zá Mąż temu, ktoremu byłá poślubiona, ieſt oddána. W Ceſarſkim Páńſtwie Niemieckim, Węgierſkim y innych Prowincyách ma Kośćiołow *n. 45*. Dość tych Cudow Jácká Swiętego w obcych Narodách, z ktorych może káżdy miárkowáć, iák ſławny u Bogá Swięty Wyznawcá. W Polſzcze náſzey, *num: 27*. Kośćiołow. (*Piſze Petrus Sos*) w ktorych Kośćiołách (oſobliwie Dominikáńſkich, gdźie zoſtáią Relikwie S. Jácká) rożnych łaſk y cudow doznáią ludźie. W Poznániu ieſt Relikwia Jácka S. ſą też y wielkie łáſki tegoż S. gdy zá dotknieniem chorzy, kálecy, przy wielkiey ufności doſtępuią zdrowia. Máią Nabożeńſtwo támteczni Obywátele Poznáńſcy do tego Swiętego Pátroná, y przez Oktawę tego Swiętego w Káplicy przy Relikwij, w káżdy wieczor odpráwuią Zakonnicy Litánie, y inne Nabożeńſtwá do S. Jácká. Ten S. bronił támecznego Klaſztoru y Miáſtá nie raz od wielkich powodźi, y od nie-

przyiaćiel-

przyiaćielſkich impetow,gdy álbowiem Szwedzkie ſzylwáchy ná murách Klaſztornych zoſtawáły, y w ſamym Klaſztorze Poznáńſkim, rożne ućiemiężenia y przeſzkody czynili w Nabożeńſtwách, y innych pobożnych uczynkách, przez rożne wrzaſki y kompánie ſwawolne, widźieli ćiż nieprzyiaćiele Wiáry S. Dominikaná w Hábićie y płaſzczu chodzącego, ktory im záwierał uſtá, że niemogli mowić, y policzkował, y nieiednego uśpił ſnem twárdym, widząc nieposzánowánie Domu Bożego y Klaſztoru, y przyznawáli to ćiż nieprzyiaćiele, że tákiey ſymetryj Mąż był widźiány, iáko ná Obráźie ieſt odmálowány Jácek S. w Káplicy támeczney, przyozdobiony ſrebrną ſukienką, y rożnemi wotámi. Doznał ten tám Klaſztor oſobliwſzey prowidencyi nie raz w potrzebách ſwoich od Jácká S. y doznáie, máiąc liczbę znáczną Zakonnikow. Ma Wárſzáwſki Kośćioł Dominikáńſki, jego S. Relikwią, Przemyſki záś Státuą álabáſtrową Nayśw: M. Panny rożnemi Cudámi wſławioną, ktorą przynioſł Jácek Sw. z Kijowá, y przy tey Státui iák y przy Relikwij Jácká S. rożnych łaſk ludźie doznáią. Ma Kośćioł Lubelſki Relikwią S. Jácká z wielką weneracyą wyſtáwuiąc ią. Niedawnemi czáſy y we Lwowie, byłá ſolenna Introdukcya Relikwij Jácká S. do Kośćiołá Dominikáńſkiego z rożnemi Proceſſyámi y Tryumfami, temu ſię S. polećiwſzy. Tego Klaſztoru Prowincya Ruſka ieſt pod Tytułem Jácká S. Ma Kośćioł Gdańſki Relikwią Jácká S. przy ktorey Bráćia Jácká S. Zakonnicy doznáią obrony w rożnych przećiwnośćiách y turbácyách, bo ten Klaſztor y Miáſto Jácek S. ma w Opiece, gdy zá czáſow Jego uſtąpiło morze ná plác y mieſzkánie Zakonnikom około iedney Wyſpy, y Miáſto tám obronne Gdańſk, z portem wielkim y bogátym wyſtáwione. Y to oſobliwie przyznáć zaſługom Jácká Swiętego, że choćiaſz tám ten Klaſztor Akátolicy kilkákroć nádchodźili y złupili, przećię go iednák złość Heretycka wydrzeć nie mogłá, protekcya to Jácká Swiętego ſpráwiłá. Tá ieſt oſobliwſza y w náſzym Krákowie że Klaſztor y Kośćioł ten, w ktorym drogi iego Swiętych Kośći ieſt złożony depozyt

Domini. cus Fri. drichs. wicz, in Praſat.

broni

broni od przypadkow, y ieżelić Naywyżſzy Páſterz GRZEGORZ XIV. ſpoyżrzawſzy ná Portret Jácká Sw. offiárowány od Krolá Polſkiego przez Legatá ná ten czás Bernárdá Máćieiowſkiego, Biſkupá Łuckiego, ná tákie zdobył ſię pochwały, *Verè Sancti hominis Facies eſt, DEUS mihi hanc concedat gratiam, ut hujus Beati Viri honoribus ſerviamus.* Dopieroż ná pochwałę Relikwij Jácká S. wieleby trzebá piſáć y mowić, átoli dla ſzczupłośći kárty cáłym ſercem y áffektem Polſka Koroná, Krákow Koronne Miáſto, y náſz Klaſztor to wyznáie, że przy tych Relikwiách SS. Jácká S. iák zá murem beſpiecznie ſtoi, y fabrykę nádźiei ſwoiey, iáko ná iákim mocnym fundámenćie y kámieniu przed Bogiem przy Swiętey Protekcyi pokłada, wielkiego ieſt wa loru przy drogim Hiácyńćie, wolna od iádowitych trućizn, przy koſztownym tym Kleynoćie. Zá co niech będźie honor oddány Jáckowi S. że *in brachio virtutis ſuæ auxiliatur* temu Klaſztorowi. Inſze ieſzcze Relikwie znáyduią ſię w Kośćiele tym

Przybyłá Relikwia S. O. Dominiká pártykułá máłá, ofiárowána od Nayprzew: Fránćiſzki Tárłowney Abbátyſy Klaſztoru Sándomirſkiego S. Benedyktá Roku 1727. S. Piotrá Męczenniká z Werony z Głowy pártykułá Roku 1723. dniá 25. Liſtopádá. Y S. Piuſa pártykułká máła, przywieźiona przez W. X. Sewerynà Oczká, S. T. D. R. 1725. dniá 5. Czerwcá. Tegoż S. Papieżá dawnieyſzemi czáſy ieſt Mſzał w ſzkło oprawny, z ktorego odprawiał Mſze S. łzámi go polewáiąc, dány z Autentykiem, *ab Illſtr. & Reve: D. D. Damaſceno Łubieniecki, Epiſcopo Baccovienſi, Ord: Præd: A. 1713.* Jeſt y Korporał tegoż S. ktory przywiozł ś. p. X. Tomaſz Jngwer z Kápituły powracáiąc *A. 1722.* Jeſt y *Agnus* tegoż S. Oycá. S. Tomaſzá z Akwinu. Jeſt Relikwia, S. Kátárzyny Seneńſkiey R. 1739. ofiárowána, ktora przybyłá zá ſtáránięm Przew: Pánny Benedykty Chárſkiey, Mátki wielkiego Klaſztoru, Pánien trzećiego Inſtytutu S. Dominiká. Tá Relikwia bywa wyſtáwiona w Uroczyſtość S. Mátki Kátárzyny, ktora ſolennie odprawia tenże Kośćioł, *Dom: immediate poſt Feſt: Inventionis S. Crucis*, z Kazániámi y Proceſſyámi, ſumptem obudwoch Klaſztorow

row Przew: Pánien. Tákże ieſt pártykułá S. Winćentego Ferrery-uſzá. Pártykułá B. Ceſłáwá W. ktorą przywiozł z Autentykiem z Wrocłáwiá X. Apollináry Bielowicz powracáiący z Rzymu, y tę potym opráwić kazał. Było y innych ták wiele Relikwij oſobnych, ále te ſą złożone w poſpolitośći w Tumbie. Jeſt ták wiele y innych Kośći w grobách Oſob Swiątobliwych, ále nie-máſz wiádomośći pewney czyieby były.

Ma ten Kośćioł Przywiley od Jwoná Biſk: Krák: że uwalnia od zapłáty czwartey częśći Fárze należącey, tych ktorzy grzebią Ciáłá zmárłych támże. *X. Frydr: de Patr.S.Hyac: fol. 136. & f. 185.*

Ná Promniku ná Folwárku należącym do tychże Oycow, ieſt Káplicá pod Tytułem záłożeniá SS. Janow Chrzćićielá y Ewán-geliſty, máiąca w Ołtarzu wielkim Nayśw: MARYI Pánny Łá-ſkáwey Obraz, do ktorego co rok w dźień S. JanáChrzćićielá Archikonfráternia Rożáńcá S. ſolenną odprawia Proceſſyą. Jeſt tám nádány Odpuſt ná Swiętá SS. Janow, świeżo od BENEDYKTA XIV. w ktorey odprawia ſię Nabożeńſtwo ná też Swiętá z Kázá-niámi, y Proceſſyámi. Tá Káplicá Poświęconá ieſt od J.W.X. Tomaſzá Oborſkiego, Suffrágáná Krák: R. 1642. oprocz Wiel-kiego Ołtarzá. Nácya Niemiecka z Nabożeńſtwá ku S. Woyćie-chowi Biſkupowi y M. wyſtáwiłá Ołtarz tegoż Swiętego, do kto-rego odprawia ſwoie Nabożeńſtwo w dźień Jego, y Kazánie ma Niemiecki Káznodźieiá Dominikan, uſtępuiac Nácyi Pol-ſkiey w Kośćiele Tegoż S. Drugi Ołtarz S. Tomaſzá z Akwinu. Tám podczás powietrza w Krákowie, gdy Oycowie támtego Kon-wentu mieſzkáli, odprawiáli rożne Supplikácye. Leży tám doſyć Bráći Zakonnych tego Klaſztoru podczás powietrza zmárłych. Między ktoremi ſpoczywa Ciáło Brátá Alexego Konwerſa; ten Brát był pełen SS. uczynkow y oſtrego żyćia. Kochał ſię w po-korze, w miłośći Boſkiey y Bráterſkiey, wielki *Silentiarius* w Za-konie, Obſerwánt, mięſa nie iadał, włośiennicę raz ná ſiebie włożywſzy, więcey icy nie zdeymował. Powźiąwſzy wiádomość od P. Bogá, o dniu y godźinie śmierći Brátu ſwemu Zakonnemu trzy rázy opowiedźiał. Umárł R. 1623. w dźień Wſzyſtkich SS. *O tym W. X. Michał Sieykowſki, S. T. Doktor, Kośćiołá Kátedralnego Káznodźieiá, w Kśiążce ktorey Tytuł* SWIĄTNICA PANSKA.

KLASZTORY PRZEWIELEBNYCH PANIEN DOMINIKANEK Trzećiego Hábitu S. O. DOMINIKA.

NIe dáleko Kośćiołá PP. TROYCY, są dwá Klasztory murowáne Pánien Tercynek (tegoż Instytutu łą Klasztory w Poznániu y Płocku Miástách Polskich) ná większą Chwałę BOGA w TROYCY S. Jedynego fundowáne. Te Zakonne Pánny służą BOGU świątobliwie, żyią z prowizyi y wyderkawow sobie zápisanych od Rodźicow, Krewnych, y Dobrodźieiow ná dobrách y Wśiách rożnych Szlácheckich, y ná Kámienicách w Miástách zostáiących. Lubo z trudnośćią od Ichmośćiow Kredytorow y práwie po iedney częśći (ieden, drugi rok, á czásem y kilká lát czekáiąc) oddáne im bywáią. Niemáiąc żadnych gruntow áni dobr, doznáią Opátrzności Boskiey nád sobą. Zyią z ćiężkiey pracy rąk swoich, rozmáite umieiąc roboty. Prowádzą żyćie swoie w Obserwáncyi Zakonney, według Reguły Augustyná Swiętego, Nabożeństwá swe w *Oratorium*, Paćierze czyli *Officium* o Nayśw: P. MARYI, o Męce Páńskiey, y ná Honor SS. PP. odpráwuią, Tákże co Piątek zá Zmárłych Bráći, Siostry, Krewnych, y Dobrodźieiow tegoż Zakonu, mowią żałobne *Vigilie*, ná Jutrznią o pułnocy wstáią, y Páná BOGA wszystkie wespoł chwalą: Oprocz postow od Kośćiołá S. postánowionych, záchowuią posty inne Zakonne, według praw nádánych, gdy od Podwyższenia KrzyżáSwiętego, aż do Wielkieynocy raz tylko ná dźień (to iest w południe) iedzą; y dwá dni ostátnie przed wstępną Srzodą obserwuią z Postem. Máią inne swoie umartwienia iáko to dyscypliny, medytácye, w káżdy rok Rekollekcye, czyli modlitwy umysłowe, zwłaszczá w Adwent, w Wielki Post Qwádrágezymálny przed wielkim Tygodniem, álbo też ná Uroczystość PP. TROYCE, y Oktawę Bożego Ciáłá, przez dźieśięć dni odpráwuią, dla pożytku duszy y dostąpienia Odpustow nádanych od Oycow SS. Osobom, ná tych Swiętych zabáwách przestáiącym. Do Mátki swey S. Kátárzyny Seneńskiey obchodzą Qvinquennę, przed Uroczystośćią tey S. pięć Srzod poszczac, y ná

káżdą z tych Srzód czyniac uwagi o iákiey cnoćie S. Kátárzyny, czcząc w tey Przecudowney Pánnie y Mátce, Záślubienie z Chrystusem w Mięsopustny Czwartek uczynione, y Rány Zbáwićielá P. Chrystusa JEZUSA, (ktore były wyráżone ná Jey ćiele) wielbiąc.

W tych obudwoch Klasztorách iest Klauzurá Zakonna, iednak do Kośćiołá Przenayśw: TROYCE blisko będącego, codźień, y co Swięto, ráno y po obiedźie ná Nabożeństwo wychodzą, y gdyby Ich Pan BOG Dobrodźieiem iákim znácznym opátrzył, ktoryby im Klasztor ná Cmentarzu, (z tych Kámienic ktore teraz są) álbo ganki z ich Klasztorow do Kośćiołá tegoż wymurowáć kazał, pewnieby nie wychodźiły, y wielkąby tym Pobożnym Pánnom, uczynił łáskę táki Dobrodźiey, boć nie raz tymże Zakonnicom słoty, deszcze, błotá, wiátry, dáią się we znáki, czyniąc niewygodę idącym do Kośćiołá, lubo to dla miłośći P. BOGA mile przyimuią, dla większych zasług ná zbáwienie. Solenne miewáią y publiczne w tymże Kośćiele Obłoczyny, czyli Postrzyżyny z wystáwieniem Nayśw: SAKRAMENTU, y ze Mszą gráną od Kápeli, z Przemową Przew: X. Przeorá támtecznego Klasztoru, tychże Pánien Przełożonego. W wigilią Obłoczyn, bywa Msza S. czyli Wotywá o Duchu Przenayśw: w Káplicy Rożáńcowey, záś po tey, w Klasztorze głosy czyli wotá Zakonnice dáią, ná káżdą Aspirántkę álbo też y Probántkę, ták przed Obłoczynámi, iáko y przed S. Professyą, do ktorey odprawia káżda dźieśięć dni Rekollekcyi z rożnemi Medytácyámi, według ustaw támtecznych Klasztorow. Przyśięgáią ná trzy Sluby Zakonne, to iest Posłuszeństwo, dobrowolne Ubostwo, y Czystość Anielska: po Mszy S. odpráwioney z Muzyką gráiącą Litánią w Káplicy S. O. Dominiká, przed Przew: X. Przeorem, lub Spowiednikiem. Pogrzeby swoie máią w Kośćiele PP. TROYCY, y w nim dwá Groby, ieden przed S. Mátką Kátárzyną, drugi pod Káplicą S. Jácká, przy Ołtarzu S. Piotrá Męczenniká. Máią tákże w obudwoch Klasztorách ná ćwiczeniu Duchownym (rożnych robot ucząc,) Swieckie Pánie y Pánny. Obádwá Klasztory iednegoż máią swego iákiego

go iákiego godnego y mądrego Spowiedniká, czyli Oycá Duchownego, ktory ich według náznáczonych czásow, y Praw Zakonnych powinien słucháć Spowiedźi. Z tych Pánien byłá Imieniem y rzeczą sámą *Beata* z wielkiey Fámilij Tęczyńskich, ktora przepędźiwszy látá swoie ná umartwieniách wielkich, poszłá do Oblubieńcá swego, Cnotámi przyozdobiona. Roku P. 1508. O Tey, *Fortecá Duchowna, ná kárćie*, 198. Od tychże Pánien y Siostr byłá wychowána w náuce, y obyczáiách, słynącá świątobliwośćią, P. Anná Wierzbowska, ktora z temi Pánnámi w Sukniách Swieckich przestáiąc y konwersuiąc, nábyłá wielkiey doskonáłośći. O Tey świątobliwey Pánnie y Cudách Jey widźieć *Fortece, ná kárćie*, 237.

Od tych Pánien Zakonnych Pánny Drugiego Hábitu S. O. Dominiká ná Grodku wźięły swoy początek. Pięć álbowiem mądrych y rostropnych Zakonnic, ktorych Imioná są te. Ludwiná Koperná, Teressa Bobowska, Domicellá Błáżeiowska, Benedyktá Lonatowska, Fránćiszká Morsztynowná, rezolwowáły się przed Nayprzewielebnieyszym X. Jerzym Trzebnicem, ná tenczás Prowincyałem Polskim, przyiąć Klauzurę śćisłą ná Grodku, do tey intencyi pomogłá Im osobliwsza Dobrodźieyká Jáśnie Wielm: Jeymość P. Anná Graffowa Bránicka, potym Małżonká Jáśnie O. X. Sebástyáná Lubomirskiego, Kászteláná Woynickiego. Tá Pobożna Páni częste rozmowy z Ludwiną swoią Krewną, y Teressą zmárłego Małżonká swego Kolligatką miewáiąc, z Ich świątobliwey konwersacyi, wielce nábyłá pobożnośći, y zákupiłá ná Ich Klauzurę pałác wielki názwány Grodek, od Jáśnie Wielm: Graffa z Tárnowá Gábryelá, Gubernátorá Miástá Krákowá, y wymurowawszy Klasztor wspániáły, z wszelkim porządkiem, oddáłá Im go Roku 1635. Do ktorego były wprowádzone w dźień S. Micháłá Archánioła, w Obecnośći y ássystencyi Wielkich Pánow y Senatorow. Po uczynioney ná ten czás Konsekrácyi Kośćiołá Nayśw: MARYI P. Snieżney od Jáśnie Wielm: y Nayprzew: Jegomośći X. Tomaszá Oborskiego, Láodyceńskiego Biskupá, Suffrágáná Krákowskiego,

kowſkiego, od ktorego byłá ſpiewána Mſza Wielka, polecáiąc te pięć Pánien Oblubieńcowi JEZUSOWI. Te Pánny, káżda świecę w ręku trzymáiąca, były przywitáne Kazániem Pánegirycznym, ná mieyſce Grodeckie od Wielm: y Nayprzew: X. Jákubá Monſtrowſkiego, Kánoniká Krákowſkiego, proſzące o Miłoſierdźie Boſkie y Zakonne, Przew: X. Erázmá Koniuſzewiuſzá ná tenczás Przeorá Krákowſkiego, ktorego gdy doſtąpiły, w wielkim umartwieniu y świątobliwośći żyćia, te przedtym Tercynki, á potym Drugiego Hábitu Zakonnice ſłużyły BOGU. Tá relácya ieſt z monumentow Kłaſztornych wypiſana. To ſię námienia o tych Pánnách, z okázyi tych dwoch Klaſztorow, ktore máią Przywileie rożne od OO. SS. y od Stolice S. Apoſtolſkiey nádáne, tychże pártycypuiąc, co y Zakonnicy S. Dominiká, ile do Stanu ſwego y kondycyi należących. Wolne máią obieránie Przełożoney ſwoiey, według Kánonow Kośćiołá S. Przełożona u Tych Pánien názywa ſię Przeoryſzą czyli Mátką rządząc, y zoſtáiąc ná Urzędźie trzechletnim ná mieyſcu ſwoiey Mátki, Swiętey Kátárzyny. Oſobliwe ſą y oddźielone fundácye, tych dwoch Klaſztorow Pánieńſkich.

Wielki Klaſztor ieſt z fundácyi od Jáśnie Wielmożney Páni Kátárzyny Michałowſkiey, Káſztelanki Krákowſkiey, R. 1455. Wielki dla tego ſię názywa, że ma obſzernieyſze mieyſce do mieſzkánia, y częśći więcey Zakonnic ieſt w nim, niżeli w mnieyſzym; iednák mnieyſzy Klaſztor pierwſzey y dawnieyſzey ieſt fundácyi. Ná tym mieyſcu gdźie Wielki Kłaſztor, byłá Kámienicá Ich Mośćiow Xięży Kánonikow Regulárnych Grobu Páńſkiego do Klaſztoru S. Jádwigi należąca, ále jey ći Kánonicy uſtąpili, pewną ſummę wźiąwſzy, y z innych Kámienic przykupionych ten Kłaſztor ieſt złożony, o tym Xięgi támtecznego Klaſztoru świadczą: Tych Pánien, y Sioſtr, w tymże Klaſztorze Więkſzym, w Xiędze Imioná y Przezwiſká ſą zápiſane, ktore wſtąpiły támże, álbo poumierały, zwłaſzczá począwſzy od Roku 1627. aż do Roku 1743. umárło z tych Pánien 87. W Refektarzu ſwoim máią Krucyfix wielki Páná JEZUSA konáiącego, wielce miłego y łáſkáwego,

przed

przed ktorym Modlitwy ſwoie, po Stole ſkończonym, Różańce, tákże Wieczorne Nabożeńſtwo odpráwuią, przed tą Páſſyą lámpá ſię co noc świeći. Jeſt tych Zakonnic 22. Przełożoną tego Klaſztoru znowu ná drugie trzy látá, przez obránie tychże Zakonnic ieſt, Przew: Pánná Sioſtrá Ozánná Jáſtrzębſka.

Według záś trádycyi Xiąg máłego Klaſztoru y X. Frydrychowiczá w Kśiędze o S. Jácku twierdzącego. *Ná kárćie. 210.* ná tym tám micyſcu mieſzkáłá w Kámienicy (ktora ná tenczás byłá) Bábká S. Jácká, názwána Przezwiſkiem Iwánia, tá widząc Cudá wielkie Jácká S. wzgárdźiwſzy światem, z Rąk tegoż S. przyięłá Hábit Siośtr tychże od Pokuty, y Ich ſię ſtáłá Fundátorką, z tą tákże y Mátká Jácká S. Imieniem Beata, pobożnie ſłużyłá BOGU, przez długi czás odpráwuiąc ſwoie Nabożeńſtwá, poki Duchá Pánu BOGU obiedwie nie oddáły. Tá Kámienicá doſtáłá ſię tym Pobożnym Pánnom z rożnych Dobrodźieiow łaſk, ktorych Imioná ſą w Xięgách Klaſztornych zâpiſane. W tym Klaſztorze w Refektárzu ieſt Krucyfix żáłoſny ná weyżrzeniu, do ſkruchy pobudzáiący, przed nim Zakonnice támteczne odpráwiáią ſwe Paćierze, y wući ſkách, czyli turbácyách y potrzebách ſwoich, Dobrodźieyſtw, łaſk, y poćiech doznáią. Zakonnic w tym Zgromádzeniu ieſt 21. Przełożoną w tym Klaſztorze mnieyſzym, ieſt Przew: Pánná Siostrá Mágdálená Woyćiechowſka. Niżeli były te dwá Klasztory wyſtáwione, w Domách y Kámienicách (iák w Cudzych Kráiách) te Zakonnice mieſzkáły. Máią Klaſztory Dominikáńſkie wiele Swiętych, y Sług Bożych Cudownych, oſobliwie w kontemplácyi Męki JEZUSA, y w doſkonáłey wzgárdźie świátá, iáko to S. Kátárzynę Seneńſką, S. Rożą Limáńſką, S. Agnieſzkę z Gory Policyánu, B. Joánnę Luzytáńſką, Ozánnę Mántuáńſką, B. Lucyą Nárnieńſką, B. Kolumbę Reátyńſką, B. Małgorzátę z Sábaudyi, B. Stefanią z Qvinzánu, y inne, ktorych Hiſtorye życia y Cudow krotko zebrał z rożnych Autorow, ták Zakonnic drugiego, iáko y Trzećiego Hábitu liczbę 271. w Kśiędze *fol: 79.* wydáney R. 1743. pod Tytułem Swiątnicá Páńſka. X. MICHAŁ SIEYKOWSKI, S.T.D. Kázno dźieiá Kośćiołá Kátedrálnego Krákowſk: wzwyż námieniony.

28. Kośćioł Swiętego JOZEFA.

POd Tytułem Swiętego JOZEFA Oblubieńcá Czyſtego PANNY Przenayświętſzey. Jeſt tenKośćioł práwie według wymiáru w puł Miáſtá Krákowá, odNayprzewielebnieyſzego ś. pámięći XiędzáJákubáZádźiká,BiſkupáKrákowſkiego fundowany. Przy tym Kośćiele ieſt Klaſztor Pánien Zakonnych Swiętego Fránćiſzká trzeći Reguły, ktore wprowádźił Nayprzewiel: Jegomość X. Piotr Gębicki, Biſkup ná tenczas Krákowſki, wźiąwſzy tę Zakonnice z Klaſztoru S. Agnieſzki, y poſtánowił zá Mátkę y Przełożoną temu Klaſztorowi, Pánnę Tereſſę Zádźikownę, Rodzoną Sioſtrę S. pámięći JegoMośći X. Jákubá Biſkupá Krák:

29. Kośćioł álbo Kápellá Swiętego PIOTRA.

TEn ná Grodzkiey Ulićy ieſt, ma go Kápitułá Krákowſka w ſwoim opátrzeniu, y w podawániu z funduſzámi, ma ſwoie ſzczegulne Indulgencye y Relikwie Swiętych.

30 Kośćioł SS. PIOTRA y PAWŁA Apoſtołow.

OD Zygmuntá Trzećiego, Polſkiego y Szwedzkiego Krolá, Páńſką ſzczodrobliwośćią, ná cześć y chwałę Pánu BOGU wyſtáwiony, przy ktorym ieſt *Collegium Societatis JESU.* Pierwſzy tego Kośćiołá Kámień z Uroczyſtośćią, po odpráwieniu Ofiáry Swiętey ieſt záłożony, od Naydoſtoynieyſzego Jegomośći XiędzáKárdynałáJerzego Rádźiwiłá,BiſkupáKrákowſkiego, dniá 23, Czerwcá, Roku Páńſkiego, 1597.

Ma ná ſobie ten kámień Inſkrypcya táka.

Sigiſmundus Tertius, Poloniæ & Sveciæ Rex Potentiſſimus, me ſuæ erga DEUM Religionis, erga Principes Apoſtolorum venerationis, erga Societatem JESU Liberalitatis, Firmum & conſtantem voluit eſſe teſtem. Et nunc, cùm terrâ obruor, cunctis teſtabor inferis: dum verò veniente CHRISTO, è tumulo prodibo meo, cunctis teſtabor Superis, Sigiſmundum Tertium, neque erga Deum Religione, neque erga Divos Veneratione; neq; erga Societatem JESU Liberalitate, cuiquam concedere voluiſſe.

Credent Superi, & Inferi, quia Saxum dicit.

Pod tenczás zákładánia pierwszego Kámieniá, z szczodrobliwośći J.K.M. rzucono pieniądze, złote y srebrne, ná ktorych táka byłá Inskrypcya:

DEUS Regi tribuat Regnum. Rex DEO statuit Templum.

Sic Deus in cælis honorat Regem, Sic Rex in terris honorat Deum.

Przy dokończeniu Kośćiołá, zá błogosłáwieństwem JegoMośći X. Tomaszá Oborskiego, Suffrágáná ná ten czas Krákowskiego przy wystáwieniu Krzyżá ná Kopule Kośćielney, przy Relikwiách Swiętych, włożono Inskrypcyą táką:

D. T. V. & omnes BB. Cælites, Tuque imprimis Petre Cælipotens, & Paule cælestis Theologe, benigni accipite, quæ loquor.

Sigismundus Tertius, ille vester Cliens, Poloniæ Rex, Sveciæ Heres, qui vestro numini, sacrum primum ejus molis in solum decrevit lapidem, religionis suæ in Vos inferis testem, ille ipse me aureum honori vestro tantæ molis, ne quidquam obstantibus inferis, animo Regio, avitâ pietate, magnificentiâ tanto Principe digna, iterum exstructæ alterum testem, superstare jussit. Quare ego priore splendidior, Cæli usurâ felicior, perdius & pernox, astris omnibus, Caloq; toti, quin & mortalibus longè prospicientibus admirantibus prædicabo. In DEUM TRINUM UNUM avitam Religionem, in Cælites venerationem probatissimam, in Societatem amorem constantissimum. Sigismundi Tertij Regis Poloniæ, Sveciæ Heredis, &c. &c. Quin, & exorabo supplex Regi Pijssimo incolumitatem, Augustissimo Sangvini Regio Immortalitatem, Regno Pacem, & tranquillitatem, Urbi huic amplissimæ splendorem perpetuum. Hinc Saxum prohibet mala; quid noceant Inferi? hinc ego cuncta fortunata apprecor; quid negent Superi? Illi firmitatem, mihi splendorem, utriq; auctoritatem conciliat Regis Invictissimi Pietas. Illi spem victoriæ, consecratio Pontificia, mihi auctoritatem Sacri Beatorum Civium, in sinu inclusi Cineres; utriq; Dei Hominis JESU triumphantis insigne Crux adoranda: utriquè Augustissima Petri & Pauli Apostolorum nomina inscripta promittunt. Votis addunt fiduciam.

Fave, ô DEUS, Regi. Favete Apostoli Principes, Magno Poloniæ Principi. Favete omnes Cælites Civibus illius, & nobis omnibus.

Wſpániáłośći Kośćiołá dodáie poważney ozdoby nowy Ołtarz Wielki, wielką częśćią czerwonym mármurem gruntowny, częśćią kſztałtnym mármuryzowániem y znamienitą Architekturą ozdobny. Po práwey ręce Wielkiego Ołtarzá, ieſt Káplicá, w ktorey ieſt Ołtarz pełen SS. Relikwiy, wnieſionych z wielką Uroczyſtośćią wſzyſtkiego Miáſtá z Tumſkiego Kośćiołá, podczás wielkiego Jubileuſzu, Roku Páńſkiego 1626. dniá 10. Páździerniká, ktorych Imioná te ſą: Ciáło S. Piotrá Męczenniká, S. Alexándrá M. S. Wiktorá M. S. Anáſtázyi Pánny y M. S. Albiny Pánny y M. Głowá, á druga z Jedenaſtu tyśiąc Dźiewic, Roku záś 1639. dniá 22. Máiá, przy obecnośći Jegomośći X. Erázmá Kretkowſkiego, Officyałá y Archidyákoná Krákowſkiego, wzwyż pomienionych Swiętych Męczęnnikow Ciáłá weſpoł y z drugiemi ſą do Káplice ná to zgotowáney przenieſione, ktorych te ſą Imioná: Ciáło S. Pámphilá M. S. Wiktoryná, M. S. Jáccká M. S. Theodulá M. S. Boná M. S. Fortunatá M. S. Serony Pánny y M. S. Cyryáki Pánny y M. *Velum* S. Mágdáleny *de Pazzis* Kármelitánki, y jey obrazki, ktore oná málowáłá *in extaſi* będąc. á ſzczegulnie Swiętego Tomaſzá z Aquinu Anielſkiego Doktorá, Głowy záś ſą tych Męczęnnikow Swiętych Dezyderyuſzá, Gaudencyuſzá, Qwiryná, Márcellá, S. Seweryná M. S. Názáryuſzá M. tákże Głowá S. Stániſłáwá Koſtki, y żebro cáłe, niech będźie Pan JEZUS błogoſłáwiony ze Wſzyſtkich y z tego Syná Korony Polſkiey, cudownego przy grobie ſwym w Rzymie, y tu u nas w Polſzcze. Są ieſzcze y tych Pánien SSw. Głowy, SS. Márcelliny, Ermy, Semidyi; y Rámioná záś tych Swiętych Rámię S. Páwłá Apoſtołá, Rámię S. Sebáſtyáná M. S. Amáncyuſzá, Andrzeiá, Euſtáchiego, Firmiuſzá, Innocentego Soterá, y Amántyuſzá, S. Kátárzyny, Juliáná, Eufrázyi, Łucyi, Pánien y Męczęnniczek, y B. Sálomei Xiężny Polſkiey: z Goleni SS. Bożych, tych ſą Męczęnnikow Rzymſkich, SS. Innocentego S. Abundyuſzá, S. Albiniego, S. Apolloniego, S. Káſſyáná, S. Kreſcentego, S. Dácyáná, S. Dyonizego, S. Domicyáná, S. Gábiniego, S. Maurycego, S. Máxymilláná, y S. Fortunatá, ſą y in-

ſzych

ſzych w cząſtkách mnieyſzych wiele Swiętych; iáko Jana S. Jeremiaſzá Proroká, Drzewo Krzyżá S. y źiemiá Krwią Páńſką polana: te wſzyſtkie Relikwije SS. Bożych ſą z wielką uczćiwośćią w Relikwiarzu álbo w Ołtarzu ná to zrobionym záwárte, Roku pomienionego 22. Májá, od Przezacnych y Wielebnych Prałatow Kápituły Krákowſkiey.

Przed tą Káplicą dáie ſię widźieć koſztowne y wſpániáłe aż pod gzems Kośćielny wyniesione *Mauſoleum* Jáśnie Wielmożnych Bránickich: ták robotą iáko przedniemi mármurámi y Antenatow zmárłych portretámi znamienićie przyozdobione. Po lewey też ręce Ołtarzá Wielkiego ieſt tákze wſpániáłe *Mauſoleum* Jáśnie Oświeconego Xiążęćiá Jegomośći Andrzeiá Trzebickiego, Fundátorá *Collegium* ná wiekopomną ſławę y wdźięczność znamienitą ſtrukturą z rożnych mármurow poważnie wyſtáwione. Widźieć y w Káplicy Swiętego Borgiaſzá Wielmożnym IchMśćiom Pánom Brzechffom mieyſcá tego oſobliwſzym Dobrodźieiom wiekuiące ná ozdobę Kośćiołá y ich ſławę nieśmiertelną wſpániáłe nadgrobki.

Są inne Káplice y Ołtarże oſobliwſzym rożnych ludźi Nabożeńſtwem uſzánowáńe, iáko to Ukrzyżowánego Páná JEZUSA, Nayświętſzey Pánny Niepokaláńego Poczęćia, y Loretáńſkiey, Swiętych Ignácego, Xáwerego, Stániſłáwá Koſtki,. A oſobliwie Ołtarz Opátrznośći Boſkiey y Swiętego Michałá od ſzczęśliwie rządzącego Kośćiołem Bożym Benedyktá XIV. uprzywileiowány wybáwieniem Duſzy z Czyſcá, zá ktorą Mſza S. odpráwiona támże będźie. Tu też ćiáło odpoczywa w grobie Oycow, Wielebnego, prácowitego, świątobliwie żyiącego, Oycá Piotrá Skárgi, J.K.M. Zygmuntá Trzećiego Káznodźieie, ſławnego w Kazániách y piſaniu Kśiąg, á ten umárł. Roku 1521. dniá 22. Wrześniá, więcey czytay o tym Przezacnym Kápłánie Wielebnego X. Fábiáná Bierkowſkiego, Zakonu Swiętego Dominiká, Káznodźieie J.K.M. Spoczywáią tu y inni znákomići Słudzy Boſcy świątobliwośćią niemnieyſzą iáko y ſzczegulnemi y cudownemi łáſkámi Boſkiemi chwalebni, o ktorych *in manuſcriptis Collegij*.

Máią przytym Kośćiele ſwoie Kongregácye ludźie nabożni. Jáko to ieſt Kongregácya pod tytułem Niepokalánie Poczętey Mátki Boſkiey, ktorey Uroczyſtość z oſobliwą Kośćiołá ozdobą y poſpolitym Stołecznego Miáſtá tego Nabożeńſtwem corocznie ſię obchodźi. A *Officium Majus* Nayświętſzey Pánny, co Niedźielá y Swięto, Przezacni *Sodales* ſpiewáć zwykli y gorące Nabożeńſtwá ſwoie Mſzy Swiętey ſłucháiąc przed Obrázem Mátki Boſkiey odprawiáć. Jeſt y Kongregácya Nayświętſzey Opátrznośći Boſkiey, ktorey Uroczyſte Nabożeńſtwo z Odpuſtámi od S. Stolice Apoſtolſkiey nádánemi, pięć rázy do Roku bywa. To ieſt w Niedźielę wtorą po trzech Królách; w Niedźielę czwartą Poſtu, w Niedźielę Krzyżową, álbo piątą po Wielkieynocy, w Niedźielę ſzoſtą (kiedy y Proceſſya Solenna bywa) y w Niedźielę dźiewiętnaſtą po Swiątkách. W káżdy záś Poniedźiáłek w Káplicy lub w *Oratorium* Kongregátyſkim znáczny nabożnych ludźi do Spowiedźi y Kommunij Swiętey bywa konkurs, y około dźiewiątey Mſza Swięta lub Wotywá grána z Litániámi o Boſkiey Opátrznośći.

Jeſt nádto Kongregácya dobrey Smierći, ktorey Nabożeńſtwo z Odpuſtem Zupełnym w drugą Niedźielę káždego Mieſiącá odprawiáć ſię zwykło. Oprocz wzwyż námienionych. Szczegulne Uroczyſtośći y Nabożeńſtwá Kośćiołá tego ſą: naprzod w Dźień Nowego Roku z Zupełnym dla wſzyſtkich Wiernych Odpuſtem. Przez trzy dni zapuſtne, przez ktore czterdźieſtodniowe Nabożeńſtwo odprawiáć ſię zwykło z Solenną przy dokończeniu Proceſſyą, ktorą ſię też y Oktawá Bożego Ciáłá kończy. W dźień SS. Apoſtołow Piotrá y Páwłá, Swiętego Ignácego, S. Stániſłáwá Koſtki, S. Xáwerego, S. Fránćiſzká Borgiaſzá, ktorego Uroczyſtość przypada w ten dźień, w ktory przy publicznych do Kośćiołá tego Proceſſyách zá cudowne práwie nád Turkámi zwyćięſtwo, Naywyżſzemu BOGU Oyczyzná náſzá dźiękowáć zwykłá.

Dodáie Kośćiołowi niepoſpolitey ozdoby znácznym kośztem y ſzczodrobliwośćią Jánie Wielmożnych Andrzeiá y Zofij Mor-

ſztynow,

ſztynow, Káſztelánow Sądeckich, wyſtáwiony Chor dla liczney przy tymże Kośćiele zoſtáiącey Kápeli, piękną robotą obſzernośćią y kſztałtem widzących kontentuiący.

Niemniey ozdoby iáko y wſpániáłey powagi ſtrukturze Bázyliki przyczyniáią Swiętych dwunaſtu Apoſtołow Státuy, z twárdego kámieniá kſztáłtnie wyrobione, ktore ná kámienny ch... tákże proporcyonálnych poſtumentách żeláznemi kratámi rozdźielonych ſtoiące, pierwſzy y wſpániáły ná Cmentarz Kośćielny czynią przyſtęp.

STACYE RZYMSKIE.

W Tym tu Kośćiele odpráwuią Stácye Siedmi Kośćiołow Rzymſkich, u Ołtarzow ná to náznáczonych táblicámi. Są y Odpuſty inſze, kiedy kto chce może otrzymáć y ich záżyć, náwiedzáiąc ten Kośćioł, y w nim ſię modląc.

31. Kośćioł Swiętego ANDRZEIA.

PRży tym Kośćiele Zakonnice Swiętey Klary ſwe mieſzkánie máią, Reguły pokornego y ubogiego Fránćiſzká Swiętego, fundowáłá go y zmurowáłá S. Sálomea Krolewná Hálicka, á Krolowa Polſka, opátrzywſzy go oſobliwie Kleynotámi y ápparátámi Kośćielnemi. Máią Relikwie znáczne B. Sálomei Fundátorki ſwoiey. Pánnę Mátkę zá Stárſzą ſobie obieráią, z poyſzrzodká Sioſtr co trzy látá, ktore onę Xięnią názywáią (co nie ieſt według Swiętey y pokorney Reguły S. Fránćiſzká) Te w protekcyą wźięte od IchMM, Xięży Biſkupow Krákowſkich, á naprzod od J.M.X. Jerzego Rádźiwiłá Kárdynałá, y Biſkupá Krákowſkiego, y pod ich záwſze ſą władzą, &c. Máią ſwych Kápłánow Swieckich do Służby Bożey, y do ádminiſtrowánia Sákrámentow. Odpoczywa tu w tym Kośćiele ćiáło wielce świątobliwie żyiącego Rochá Boznánſyzá, Akádemij Profeſſorá, Spowiedniká y Káznodźieie tutecznego, przed graduſami, po ktorego grobie nigdy nie ſtąpił, lubo ze Mſza y ode Mſzy idąc, ś. pámięći Xiądz Adam *Opatovius*, Piſmá Swię-

tego Doktor, Kápłan *vitæ verè Sanctitatis*, to mowiąc, niegodnym potym grobie ták Swiętego Męźá chodźić. Ma też y Odpuſty pewnych czáſow tenze Kośćioł.

32. Kośćioł Swiętego MARCINA.

ZAcney Fámilij Oſtoiá z Domu Gryphow, wprzod ten Kośćioł zbudował, lecz Roku 1618. dány ieſt Pánnom Zakonnym Swiętey Tereſſy Kármelitow Boſych, w pięć lat po przyprowádzeniu ich do Krákowá, Kośćioł tych Pánien y z Klaſztorem, z gruntu nowo wymurowány kſztałtem pięknym z Jáłmużny, Roku 1638. Poświęcony záś Roku 1644. 24. Májá, w Niedźielę czwartą po Wielkieynocy, od Przewielebnego Jegomośći Xiędzá Piotrá Gębickiego, Biſkupá Krákowſkiego. Ja tu pioro ſwe powśćiągam, y rękę ſwą zátrzymywam do opiſania żyćia tych Pánien; álbowiem żyią w wielkiey oſtrośći, w záchowániu Reguły, y uſtaw Zakonnych, *ſilentium* uſtáwnie pilnie záchowuią, mortyfikácye ćiáłá oſtre y ſrogie czynią, owo zgołá rozum moy uſtáie, uważáiący żywot tych Aniołow w ćiele ludzkim żyiących. Odpoczywáia tu Ciáłá dotąd ieſzcze cáłe, iáko to Wielebney Konſtáncyi z mirowá zmárłey R. 1627. dniá 14. Májá, y Wielebney Chryſtyny zmárłey Roku 1628. dniá 9. Wrześniá, tey ćiáło po śmierći iáko Alábáſtr białe było przez czás długi, y Wielebney Kátárzyny zmárłey Roku 1629. dniá 2. Wrześniá. Máią Relikwij Swiętych doſtátek, y Odpuſty ná pewne czáſy. Oycowie Kármelići Boſi Mſze SS. tu odpráwuią, y Sákrámentá Swięte im ádminiſtruią.

33. Kośćioł álbo oratorium dla Kápłánow Stárych.

PRzy tym *Oratorium* Kápłánow Stárych, chorych, w Páráfiách wyprácowánych rezydencya ieſt, máią tu ſwe poſpolite mieſzkánie, záwiáduie temi Kápitułá Krákowſka, ktora ich prowiduie odźieżą, wiktem ſłuſznym y poczćiwym.

34. Kośćioł

34. Kośćioł Swiętego IDZIEGO OPATA.

TEn ná Grodzkiey Ulicy ieſt pierwſzy od Bramy Grodzkiey w Miáſto idąc, zmurowány Roku 1082. od Włádyſłáwá y Judyty Małżonki jego, po otrzymáney w potomſtwie pociesze, zá ofiárowániem ſię temu Swiętemu. Zakonnicy Dominiká S. z Konwentu Krákowſkiego, tám rezydencyą ſwą máią y z fundácyą, z przyległemi temu Kośćiołowi Domoſtwámi y Dworkiem od Wielmożnego Jegomośći Páná Felixá Czerſkiego Sędźiego Ziemſkiego, y Janá Komeſa z Tęczyná dánemi. Ci Dobrodźieie do tego Kośćiołá ofiárowáli dwie wśi, Gorkę y Sadowie, na Mſze Swięte, by zá ich duſze y Krewnych były odprawiane, co umocnił Dekretem Oćiec S. Grzegorz Papież XIII. Tákże te Wśi, iáko y inne dobrá Ziemſkie, Szlácheckie, należące do Klaſztoru Dominikáńſkiego SS. TROYCY, Swięta Kongregácya Naydoſtoynieyſzych Kárdynałow *Immunitatis Ecclesiaſticæ*, zważywſzy nieſłuſznie włożoną kontrybucyą hibernową, ná dobrá Tych Zakonnikow, uwolniłá od ták ćiężkiey ſolucyi y exákcyi ubogi Kłaſztor, przez Dekret dány Roku P. 1725. dniá 29. Grudniá, ták konkludowawſzy. *Bona PP. Ord. Præd. de quibus agitur, non teneri ad prætenſam contributionem hybernalem.* Tę ták ſpráwiedliwą rezolucyą y Dekret potwierdźił Oćiec S. Papież Benedykt XIII. przez *Breve* Apoſtolſkie, *ad futuram rei memoriam* 25. Styczniá. Roku P. 1726. Ktore ſię ták záczyna, *Nuper à Congregatione VV. FF. Noſtrorum S.R.E. Cardinalium Immunitatis Eccleſiaſticæ, ex controversijs Juriſdictionalibus propoſita ad favorem Dilectorum Filiorum Fratrum Conventus Sanctiſſimæ TRINITATIS, Ord: Præd: Civitatis Cracov: &c.* Támże w tym Kośćiele káżdego dniá ludźie nabożni ſchodzą ſię ná Rożániec chwaląc MatkęNayświętſzą, y Mſzy S. ſłucháiąc, zá co otrzymuią Zupełny Odpuſt nádány od Naywyżſzego Páſterzá Kośćiołá S. Páwłá III. Ná tych Rożáńcách, dáią zbáwienne náuki przez Kazánia y Exorty w Swiętá Uroczyſte Oycowie Dominikáni, náuczáiąc Táiemnic Zywotá Páná JEZUSOWEGO, y Nayświętſzey MARYI Pánny

RYI Pánny ludźi słucháiących. Dawnych czásow ieden z tych tám Xięży mieszkáiący przy Kośćiele, bywał Penitencyarzem w Kośćiele Kátedrálnym Krákowskim. Ten Kośćioł dla Rożáńcá S. ktory się odprawia, ma też Odpusty, co y inne Kośćioły Dominikáńskie, y te, w ktorych iest Rożániec S. oprocz tych Odpustow, ná S. Idźi pod ktorego Tytułem iest, odprawia się Uroczystość z Odpustem, pierwszego dniá Wrześniá. Záś Poświącánie tego Kośćiołá, przypada w Niedźielę pierwszą po Uroczystośći Náwiedzenia Nayświętszey MARYI Pánny. Ma y Obraz Mátki Nayświętszey Cudowney w Ołtarzu, od ktorey doznał pewny Mieszczánin łáski; w táki sposob. Byłá białogłowá Imieniem Máryánná, ktora zwykłá byłá chodźić ná to Swięte Nabożeństwo Rożáńca S. do S. Idźiego w Krákowie, Mąż iey Erázm gdy trochę omieszkáłá do domu, łáiąc ia chćiał ią siekierą dobrze wezbráć, ále gdy rękę do uderzenia iey podniosł (oná serdecznie záwoła, o Pánno Nayświętsza, Opiekunko Rożáńcá S. rácz bydź ze mną) záraz mu ták zápámiętáłemu ztrętwiáłá ręká, że iey z siekierą áni do gory, áni ná doł spuśćić nie mogł, co on widząc, záwołał głosem, Pánno Nayświętsza Rozáńcá S. rátuy mnie, y do Zony swoiey rzekł: służ Tey Pánnie, chodź do Kośćiołá szczęśliwie, y Rożániec Pánny MARYI nabożnie odpráwuy, y ia sam bez omieszkánia do tego Sw. Arcybráctwá dam się wpisáć; gdy to do Zony mowił, ręka oná zdrową zostáłá, á on y z Małżonką swoią Pánu BOGU w Rożáńcu S. aż do śmierći nabożnie służyli, było to Roku Páńskiego 1632. dniá 4. Sierpniá; w sam dźień Swiętego Dominiká. O tym znaydźiesz w Kśiążce ktorey Tytuł *Morze Łáski Boskiey*, niedawno przedrukowáney, *ná kárćie 36*. Ma y Relikwij Swiętych Páńskich dostátek, á osobliwie Swiętych Męczennikow, S. Jędrzeiá Apostołá, Páwłá, Justyná, Seweryná, Wálentego, Piotrá, Teodorá, Gencyáná, Antoniego, Lárgá, Relatá, Dezyderyuszá, Felicyáná, Felicyssymá, Cyrillá, Sulpicego, Mámiliáná, Pontyáná, Juliáná, Klemensa, Hyppolitá, y dźieśięć Tyśięcy Męczennikow Thebáńskich. Pánien y Męczenniczek, Swiętych Theo-

dory,

dory, Justyny, Antoniy, Konkordyi, Klaudyi Manswety, Prymitywy, zab cáły S. Fortunácyi, y z Jedenastu tysięcy Dźiewic, y inszych, wiele w mnieyszych częśćiách dostátnie z rożnych mieysc Swiętych, zá stárániem Wielebnego X. Ludwiká Kolankowicá, Zakonu Káznodźieyskiego R.P. 1642. nábytych.

Wtora Część opisánia Kośćiołow W Stradomiu y w Káźimierzu

35. Kośćioł Swiętego BERNARDYNA.

PIerwszy Kośćioł ná Stradomiu z Klasztorem Oycow Bernárdynow, Reguły Swiętego Fránćiszká *de Observantia*, od S. Janá Kápistráná Towárzyszá S. Bernárdyná záłożony, á wprowádzony do Polski ze trzynastą Bráći przez Kárdynałá Zbygniewá Oleśnickiego, Roku 1452. tych Krol Káźimierz III. y Krolowa Zofia Mátká jego, z Rycerstwem, Dworem, tákże z Duchowieństwem wdźięcznie bárdzo przyięli iáko Posłáncow Chrystusowych. Zá tego Błogosłáwionego Janá Kápistráná przyszćiem, ták się ludźie do tego Zakonu obroćili, iż tenże Błogosłáwiony Jan Kápistran, z sámey Akádemij Krákowskiey Doktorow, Mágistrow, Bákáłarzow, Studentow ręką swą w Hábit Zakonny oblogł, y do Zakonu przyiął sto czterdźieśći. Nápełniwszy tedy niemi Klasztor, y wyćwiczywszy w Zakonie, sam odchodząc: Klasztor im zostáwił. (o iáko płodna Mátká Akádemia Krákowska w Męże dobre, ktorych do rożnych Zakonow posyłáłá y posyła) Zbigniew Biskup Krákowski, Kárdynał, tymże Oycom ná plácu Brátá swego Janá Oleśnickiego, Woiewody Sandomirskiego, Klasztor z Kośćiołem zmurował. Roku Páńskiego 1454. gdyż przez dwá látá w drewniánym tylko mieszkáli Klasztorze. Jest w tym Kośćiele Obraz Pánny Nayświętszey Cudowny: iest y grob Błogosłáwionego Szymoná z Lipnice, tegoż Zakonu Cudámi wsławionego. Ten umárł Roku 1488. odpoczywa y inszych Ciał Błogosłáwionych przy

tym Klaszto-

tym Klaſztorze niemáło, á miánowićie Błogoſł: Leonárdá Gwárdyaná, B. Stániſłáwá *S.T.M. B.* Andrzeiá S.T. Bák: Błogoſłáwionych Antoniego z Rádomſká, y Alexego Láiczká, oczym ich *manuſcripta* świadczą. Nieuſtáłá w tym Zakonie Swięta Obſerwáncya życia Zakonnego. Jeſt też BráctwoS. Anny z ſwoią Káplicą, używa Kap płoćiennych ſżárych w Proceſſyách: ma to Bráctwo Odpuſty wielkie. Ma ten Kośćioł Relikwij SS. wielki doſtátek, á miánowićie Paćiorek S. Joánny, od ſamego Páná JEZUSA poświęcony, y wielą łaſk uprzywileiowány, iáko Hiſtorya Zywotá Sw. Joánny świadczy. Jeſt y Pártykułá Drzewá S. Krzyżá, y iedná *Spina* z Korony ćierniowey, wielka kroplá Krwie Chryſtuſa Páná, Włos z Głowy Nayświętſzey Pánny, zupełna Ręká S. Roży, iednego z Apoſtołow znáczna Relikwia, á te dárowáne od Kſiężney Kurlándſkiey temu Zakonowi. Ten Kośćioł Roku 1646. z gruntu zmurowány z Jáłmużny S. Są w tym koſztowne Ołtarze, y *Tabernaculum* ſumptem niemáłym z Hebánu zrobione. O tych Zakonách *dictum* piękne J.MCi. X. Piotrá Tylickiego Biſkupá Krákowſkiego, Mężá mądrego y cnotámi wielkiemi ozdobionego, przy Stole między Senatorámi; mawiał bowiem ten Pan że Bernárdyni przez pokorę, Dominikáni przez náukę, Polſkę od herezyi uwolnili.

STACYE RZYMSKIE.

U Piąci Ołtarzow tu w tym Kośćiele, odpráwuią ſię Stácye Rzymſkich Kośćiołow z Odpuſtámi, á te ſą náznáczone Tablicámi. Ma y inſzych Odpuſtow niemáło, iáko to w Roku Páńſkim 1734. ieſt wprowádzona Drogá Krzyżá JEZUSOWEGO ná czternaśćie Stácyi rozdżielona, ktorą obchodząc, ludżie, y doſtępuią Odpuſtow tych ktore ſą nádáne w Ziemi Swiętey Jerozolimſkiey.

Jeſt w tymże Kośćiele Bernárdyná S. Bráctwo Niepokalánego Poczęćia Bogá Rodżice Nayśw: MARYI Pánny, ktore zá pilnym ſtáránieni, y pobożną dewocyą Nayprzewielebnieyſzego O. Janá Kápiſtráná Połánieckiego, S.T. Lektorá Uprzywileiowánego,

nego, ná ten czas Kustoszá, y Gwárdyaná Konwentu Stradomskiego, á potym Prowincyałá, Solennie iest wprowádzone z Kośćioła Archi-Presbyterálnego Pánny MARYI, do Kośćiołá S. Bernárdyná ná Stradom, *Pontificaliter* przez Jáśnie Wielmożnego JMCi Xiędzá Micháłá Kunickiego, Biskupá Arsyoneńskiego, Suffrágáná Krákowskiego, Roku P. 1736. dniá 7. Grudniá. Tá Introdukcya Solenna, ozdobiona byłá Assystencyą znákomitą, nie tylko *Cleri Saecularis ac Regularis*, ále też wspániáłą Szláchetnego Mágistratu Krákowskiego przytomnośćią ze świecámi idącego w Processyi; rożnych Bractw znáczną, y liczną freqwencyą máiąca: gdy álbowiem J W. Solennizant z Kośćiołá P. MARYI w Biskupim Appáráćie wychodźił, iuż do Kośćiołá S. Bernárdyná z wszelkim porządkiem Processye Bráckie wchodźiły. To Bráctwo ma osobliwy Przywiley od Swiętey Stolice Apostolskiey; iż w káżdą Sobotę przed Ołtarzem Niepokalánie Poczętey Nayświętszey MARYI Pánny z wystáwieniem Nayświętszego SAKRAMENTU odprawowána bywa Solenna Wotywá ô Táiemnicy Niepokalánego Poczęćia Naysw: MARYI Pánny, ktora ma *Introit Egredimini*. Tych Wotyw naypierwszym iest fundátorem Jáśnie Wielmożny JMC Pan Piotr Konstánty Stádnicki, Kásztelan Woynicki. Ma to Bráctwo Odpusty wielkie, á oprocz tych, pártycypuie Odpustow nádánych Bractwom Rożáńcá, y Szkáplerzá Swiętego, według Bulli Benedykta XIII. Poczynáiący się *Ex quo Sedes Apostolica*. Pomienione Bráctwo ná Processyách Solemnych, używa Kap Szkotowych, lub płoćiennych koloru Niebieskiego z znákámi Imię MARYA, dwánastu Gwiazd, y Mieśiącá.

Klasztor Wielebnych Pánien Koletek Zakonu Swiętego Oycá FRANCISZKA.

NIedáleko Kośćiołá S. Bernárdyná, y Klasztoru Oycow Obserwántow zostáie nád Starą Wisłą Klasztor Wielebnych Pánien Trzećiey Reguły Oycá S. Fránćiszká, od Imienia Swiętey Kolety Mátki swoiey, názwánych Koletki. Te Pobożne

Zakonnice dawno przedtym swoy początek Zakonney Obserwáncyi od Stolice Apostolskiey máiąc ápprobowány; w drewniánym mieszkáły Klasztorze. Potym zá pobożną wolą W. JMCi Páná Zygmuntá z *Dembian* Dęmbińskiego, Stárośćicá Gostyńskiego, ná plácu ninieyszym wymurowány iest Klasztor dla tychżePobożnychZakonnicR.1593. w ktorym do tych czas świątobliwie rezyduią. Też Oblubienice JEZUSOWE lubo nie przysięgáią ná Klauzurę, iednák ią śćiśle obserwuią. Akty Solenne Obłoczyn, Professyi Swiętey, y Pogrzebu odpráwuią w Kośćiele Oycow Obserwántow. Zostáią pod zupełną Jurisdykcyą Nayprzewielebnieyszego Oycá Prowincyałá OO. Obserwántow Prowincyi Máłopolskiey. Przy tym Klasztorze iest murowána Káplicá Roku P. 1739. zá pilnym dozorem, y osobliwym stárániem Nayprzew: Pánny Máryánny Russockiey, (iuż po kilkárázy godney Mátki y Przełożoney támtecznego Zgromádzenia) w ktorey pomienione Zakonnice odpráwuią według swey Reguły Nabożeństwá nocne o pułnocy, y insze dźienne według ustaw swoich. Ná publiczne záś Nabożeństwá ták ránne, iáko y Nieszporne chodzą codźiennie do Kośćiołá S. Bernárdyná przez Ganek ná Filarách murowánych wystáwiony R. P. 1728. zá stárániem wzwyż pomienioney P. Máryánny Russockiey. Ma ten Klasztor w swey Káplicy nieoszácowány Kleynot, toiest, Státuę Páná JEZUSA Łáskáwego w Ołtarzu, przed ktorym, Nabożeństwá zwykłe ták nocne, iáko y dźienne odpráwuią też pobożneZakonnice. Jákie záś Łáski, y Dobrodźieystwá odbieráią ućiekáiące śię do teyże Páná JEZUSA Osoby, oprocz innych dokumentow, same świadczą ofiárowáne Wotá.

36. Kośćioł Swiętego PAWŁA NAWROCENIA. *ALBO KOLLEGIUM* Przewielebnych Kápłánow Missyonarzow.

KOngregácya Przewielebnych Káplánow Missyonarzow wprowádzona iest do Krákowá ná Stradom przez Jáśnie O. Xćiá Nayprzewielebnieyszego J. M. X. Janá Máłáchowskiego, Biskupá Krákowskiego, Roku Páńskiego 1685. Powinność

Powinność tey przezacney y wielce w Kośćiele Bożym potrzebney Kongregácyi ieſt tá, náucząć ludźi młodych, biorących śię do Stanu Duchownego, iákim ſpoſobem máią śię przygotowáć do przyięćia Kápłáńſkiego Chárákteru, iák nabożnie przez ośm dni powinni odpráwiáć medytácye, y rekollekcye, iák świątobliwie zoſtawſzy Kápłánámi, máią żyćie ſwoie prowádźić, y ſwoim Owieczkom Swięte Sákrámentá adminiſtrowáć, Spowiedźi ſłucháć, Przenayświętſzy SAKRAMENT Ciáłá y Krwie Páńſkiey rozdawáć, dźieći chrzćić, y cokolwiek należy do zbáwienia wiecznego, z wielką ochotą, z przykłádem y nabożeńſtwem wykonywáć; á ták wielką pracą tey Przezacney Kongregácyi Kápłáni, nie tylko pod czás Suchedni, gdy Poświęcenia Kápłáńſkie, według ordynánſu Kośćiołá Swiętego náſtępuią; ále ile rázy ktoregokolwiek czáſu ktokolwiek do nich przyidźie, lub to z ludźi świeckich (iákoż y Senatorſkie Oſoby bywáią tám ná rekollekcyách) lub do ſtanu Duchownego biorących śię, tedy ták około iednego, iák y około wielu, nie żáłuią ſwoiey prace, duchowną podáiąc inſtrukcyą.

Oprocz tey prace domowey, przykłádem Apoſtolſkim, iáko prawdźiwi Miſſyonarze, álbo Poſłáńcy, Legáći y Káznodźieie Ewángeliczni, kilká rázy przez rok, cáłey Dyecezyi Krákowſkiey, náwiedzáią wſzyſtkie Miáſtá, Miáſteczká, y Wioſki, y w támtychże Kośćiołách, dawſzy znáć o ſobie, lud zgromádzony od kilku mil, náuczáią táiemnic Wiáry Swiętey, ráno y w wieczor Kazánie miewáią ná káżdy dźień; ták ná iednym mieyſcu według wielkośći liczby ludźi prácuiac, po cztery álbo po pięć, á czáſem y po ſześć Niedźiel, Spowiedźi ſłucháią, iák pożytecznie zá grzechy żáłowáć y pokutowáć náuczáią, Odpuſty Apoſtolſkie z dozwolenia Stolice Apoſtolſkiey, y zá konſenſem J. O. Xiążęćiá Biſkupá Krákowſkiego rozdáią; á poniewaź Nayprzewielebnieyſi Páſterze, gdy śię już Miſſya kończy, álbo nabożeńſtwo, przez tychże przezacnych Kápłánow Miſſyonarzow záczęte, że zwykli Swięty Sákráment Swiętego Bierzmowánia Práwowiernym Owięczkom ſwoim rozdawáć, lub to przez śie-

 bie ſamych,

bic ſamych, lub przez ſwoich Nayprzewielebnieyſzych Suffrágá-
nów, tedy doſtátecżnie o tym Sákrámenćie Bierzmowánia święte-
go, dáią náukę, áby ſię godnie do tego świętego Sákrámen-
tu przygotowáli. Te záś wſzyſtkie prace ták ćiężkie, y pożyte-
czne duſzom práwowiernym, odpráwuią ćiż Ewángeliczni
Miſſyonarze, ſwoiemi nákłádámi y ſumptámi, nikomu ſię nie
náprzykrzáiąc o jáłmużny ná pożywienie, áni cále nic nie biorąc,
áby nayprzednieyſzego Miſſyonarzá Chryſtuſowego Páwłá Swięte-
go, (ktory opowiádáiąc Ewángelią, nic bynaymniey od nikogo nie
brał) prawdźiwemi ſtáli ſię Synámi Káznodźieiámi, y Apoſtol-
ſkiemi Miſſyonarzámi: w tey máteryi, ták piſze Páweł Swięty
1. Corinth: cap: 9. Neſcitis, quoniam qui in Sacrario operantur, quæ de ſacrario ſunt; edunt: & qui Altari deſerviunt; cum Altari participant. Ita & Dominus ordinavit ijs, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere. Ego autem nullò horum uſus ſum. Wielka to
doſkonáłość, miawſzy, Ordynáns y Dyſpenſę od Chryſtuſa Páná,
á przećię o dynánſu prowizyálnego áni Dyſpenſy ofiárowáney
nie záżywáć, heroicznym ſercem mowiąc w rzeczy ſamey. *Ego autem nullò horum uſus ſum.*

W tym tedy Apoſtolſkim Miſſyonárſkim Kollegium, záwſze
przy doſkonáłych y ſtárych w náuce, przykłádách, w Kośćiel-
nych ceremoniách, znáyduią ſię młodſzego wieku Klerycy, Sub-
dyákoni, Dyákoni, y Kápłáni, ktorzy ſię uczą y ćwiczą w ży-
ćiu Duchownym, w medytácyách, ceremoniách Kośćielnych,
w Kazániách, y w Teologicznych ſumnienie káżdego oświecá-
iących náukách. A to z oſobliwey Páſterſkiey ſzczodrobliwo-
śći J. O. Xiążęćiá Nayprzewielebnieyſzego J. M. X. Konſtán-
tyná Szániáwſkiego, Biſkupá Krákowſkiego, ktory włáſną ſpe-
zą murowáć y wyſtáwić kazał obſzernieyſze *Kollegium* dla wy-
godnego pomieſzkánia, á potym Roku 1732. wieczną uczynił
fundácyą ná Seminárium, dla piętnaſtu Klerykow Swieckich,
wikt prowiduiąc, tákże y ná dwánaſtu Klerykow Kongregácyi
Miſſionis, ktorzy po ſkończoney dwuletniey probie, álbo po zá-
kończonym Nowicyaćie ſpoſobią ſię do Stanu Kápłáńſkiego, y
do funkcyi

do funkcyi ſtanowi ſwemu przyzwoitych, odpráwowánia.

Przy tym *Kollegium* ná Stradomiu wyſtáwiony od fundámentow Kośćioł wſpániáły y piękny koſztem Nayprzewielebnieyſzego J. M. X. Micháłá Szembeká Suffrágáná Krákowſkiego, ktory Kośćioł pod tytułem Náwrocenia S. Páwłá Apoſtołá, Roku 1732. dniá 22. Czerwcá Konſekrował Nayprzewielebnieyſzy J.M.X. Michał Kunicki, Biſkup Arſyonenſki, Suffrágan Krákowſki. W tymże Kośćiele Wielebnych Kápłánow Miſſyonarzow znáyduie ſię Cząſtká Drzewá *K*rzyżá Swiętego, w Pácyfikał wpráwiona, Relikwia Błogosłáwionego Iana Kántego, Swiętego Wincentego *à Paulo*, Fundátorá y Pátryárchy teyże Kongregácyi *Miſſionis*.

37. Kośćioł Swiętey JADWIGI.

TEgo Kóśćiołá pierwſze początki *Statum & originem* wielkiey ſławy y świątobliwośći Jan Długoſz, Kronikarz Polſki, y Kánonik Krákowſki, á potym Nominat ná Arcybiſkupſtwo Lwowſkie, ná ktorym go śmierć nieużyta záſtáłá, ták opiſał: że ieſt załozony ná Stradomiu przez Káźimierzá II. Wielkiego Monárchę Polſkiego Roku 1351. zá powſtánie z grzechu Mężoboyſtwá y morderſtwá, ktore był popełnił gdy *Martinum Baryczká, Virum de Vicarijs Baſilicæ Cracovienſis, cum mandatis monitorijs Clementis Papæ VI. juſſu Bozentæ Epiſcopi Cracovienſis, ad ſe miſſum*, áby wſzyſtkie ſwoie Konkubiny wygnał, utopić w Wiśle kazał: ktorego Kośćiołá tylko fundamentá, wzwyż ná dwá łokćiá wymurowawſzy, umárł nie ſkończywſzy y żadnego funduſzu nie uczyniwſzy. Ten potym Roku 1360. Elżbietá Sioſtrá iego rodzona Krolowa Węgierſka dárowáłá Zakonnikom Klaſztoru Miechowſkiego, ktorzy ſię zowią *Canonici Regulares, Cuſtodes Sacroſancti Dominici Sepulchri Hieroſolymitani*. A ći z Jerozolimy do Polſki przez Jaxę Herbu Gryph Szláchćicá możnego Roku 1162. ſą wprowádzeni. Pierwſze poſtánowienie ſwoie prowádzą od S. Jákubá mnieyſzego Apoſtołá, naypierwſzego Biſkupá Jerozolimſkiego, y Jego zá Fundátorá y Pátryárchę Zakonu ſwego

máią.

máią, pod Regułą záś S. Auguftyná zoftáią, nofząc ná fukniách *Crucem de ferico rubro conduplicatam, in finiftra parte è veftigio cordis*, á to ná tę pámiątkę; (iáko świadczy *Petrus Lull. in vita Venerabilis Alvera de Virmund Canoniſſa Regularis SS. Sepulchri Prioriſſa Conventus Juliacenſis, parte 2da cap: 16. ex Libro antiquiſſimo Catalogus Hieroſolymitanus dicto*:) Gdy Chryftus Pan ná Krzyżu dźieło zbáwienia náfzego zákończył, y z tegoż Krzyżá był zdięty, pátrząc ná niego krwáwopłączącemi oczymá Nayświętfza MARYA Pánná, przy obecnośći wielu Swiętych, (iáko to Janá, Jozefa z Arymathei, Nikodemá, trzech Máryi, między ktoremi był y Jákub Apoftoł Spráwiedliwym názwány, nád zwyczay y bez porownánia nád zmęczonym JEZUSEM płáczący) uznáła iáko Twarz Syná Jey przedtym podobna Twarzy S. Jákubá, po śmierći záś dla ciężkich ran odmienna, co ná ten czás nowy fmutek y żal w fercu Jey fpráwiło. Po ktorym fmutku y żalu z nátchnienia Duchá S. oznáymiłá S. Jákubowi że on w Jerozolimie Strożem Grobu Syná Jey, y támze Náuczyćielem y Bifkupem práwowiernych bydź miał, y że przez niego rozgłofzona bydź miáłá Męká y Smierć Chryftufa Páná, co żeby w uftáwiczney miał pámięći, zmaczáłá pálec fwoy we Krwi Rány Boku JEZUSOWEGO y S. Jákubowi ná fukni náprzećiwko fercá Krzyż uczyniłá ná tę formę, iákiev był ten, ná ktorym Chryftus Pan był ukrzyżowány, potym nád pierwfzym Krzyżem drugi pomnieyfzy przydáłá ná pámiątkę infkrypcyi od Piłatá dáney mowiąc: Niech ći ten Krzyż Jákubie będźie wieczną pamięćią gorzkiey y niewinney Męki ukochánego Syná moiego.

Poſt aliquot autem ſuſpiria ad ſe rediens nuntiavit Jacobo ſuo Cognato, ex inſtinctu Spiritûs S. quod ille Hieroſolymis Cuſtos Sepulchri ſui Filij, Prædicator & Epiſcopus Fidelium, Propagator Paſſionis & Mortis Chriſti eſſe debeat, ne autem hujus obliviſcatur, ſed ſemper in recenti memoria hæc retineat, intinxit digitum ſuum in pretioſiſſimum Sangvinem, qui in ejus veſtes dum Chriſtus in Cruce penderet guttatim decidit vel potiùs defluxit, tum etiam in illud vulnus quod Chriſto ad Latus factum erat in veſte alba ac linea ad pectus Jacobo Crucem expreſſit

cem expressit juxta formam & figuram illius, in qua Christus affixus fuit. Postea verò adhuc alteram parvulam Crucem super primam signavit in memoriam illius Inscriptionis quam Pilatus super Crucem affigi jussit, quæ fuit: JESUS NAZARENUS REX JUDÆORUM. Sit tibi etiam hæc Crux (ajebat MARIA) Jacobe æternum memoriale amaræ & innocentis mortis mei dilecti Filij. Te ſą słowá *Petri Lull.* o czym obſzernieyſzą czyni informácyą W. X. Jákub Rádliński S.T.D. *in Libro ſub Titulo, Sepultura Viventium in Præfatione ad Lectorem*, ktorą wydał. Roku 1734. będąc ná ten czás Proboſzczem Leżáyſkim, y Komiſſarzem WW. Pánien Zakonu S. Benedyktá Konwentu Jároſłáwſkiego. Ciż Kánonicy w Kośćiołách ták ſwoich iáko też y innych, lub Swieckich lub Zakonnych ná Proceſſye, Kazánia, lub ná inſze funkcye Kośćielne, *ex vi Instituti ſui, & Privilegiis Summorum Pontificum*, záżywáią Rokiet y Mucetow *cum prædicta duplicata Cruce rubea.* Máią tákże *facultatem à Sacra Sede Apostolica ſibi ſuoq; Ordini* że im wolno Párochiálne Kośćioły trzymáć, y Sákrámentá SS. adminiſtrowáć, dla tego w Koronie Polſkiey *Domos Conventuales ac Præpoſiturales, & Eccleſias Parochiales* więcey nad trzydźieśći *in perpetuum* ſobie inkorporowáne máią. Y tu ná Stradomiu miał bydź Fárny Kośćioł, o czym wſpomina *Joannes Długoſsius*, á przeto nie ma ſię urażáć *Clerus Eccleſiæ Parochialis Omnium Sanctorum Urbis Cracovienſis*, że w pierwſzey Kleynotu Stołecznego Miáſtá Krákowá, przez Piotrá Hyácinthá Pruſzczá Alumná Akádemij Krákowſkiey edycyi, *ob defectum plenariæ informationis* ten Párochiálnym Kośćiołem názwány. Są iednák ći Zakonnicy wielce pomocni Wikáryom Wſzyſtkich Swiętych, á zwłaſzczá do chorych y dźiatek nowo zrodzonych, podczás (mowię) záwárćia Bramy, y niepogod, lub też złey drogi. Pomienioni Kánonicy Zakonni, máiąc *ex vi Instituti ſui* oſobliwą obligácyą y powinność rozſzerzáć Chwałę Przenaychwalebnieyſzego Grobu y Zmartwychwſtánia CHRYSTUSA Páná, zá uſilnym ſtárániem ſwoim przy promocyi y protekcyi Biſkupow Polſkich: otrzymáli teráźnieyſzemi czáſy nowy Dekret u Stolicy Apoſtolſkiey,

ſkiey, áby wſzyſtko Duchowieńſtwo ták Swieckie iáko y Zákonne oboicy płći, w cáłym Kroleſtwie Polſkim, y Wielkim Xięſtwie Litewſkim, tákże we wſzyſtkich Prowincyách do Kroleſtwá Polſkiego y Wielkiego Xięſtwá Litewſkiego należących, zoſtáiące, corocznie w Niedźielę drugą po Wielkiey Nocy, ná większą cześć y chwałę Grobu Chrystusowego, odpráwowáło Pacierze Kápłáńſkie y Mſzą Swiętą o Grobie Chrystusa Páná: Wczym dla zupełnieyſzy Czytelniká informácyi, kłádę tu pomieniony Dekret Stolicy Apoſtolſkiey.

Cum Sacra Rituum Congregatio ſub Die 1ma Decembris 1742. conceſſerit Officium proprium cum Miſſa Sanctiſſimi Sepulchri Domini Noſtri JESU CHRISTI Univerſo Ordini Canonicorum Regularium, Cuſtodum ejuſdem Sanctiſſimi Sepulchri; Cùmq; ad magis promovendum illius cultum, ex parte Epiſcoporum Regni Poloniæ, necnon JACOBI RADLINSKI, electi Præpoſiti GENERALIS, VENCESLAI MURATOWICZ, dum vacaret Præpoſitura Cuſtodis & Adminiſtratoris Generalis, ac FLORIANI BUYDECKI, Procurátoris Generalis, præfatæ Congregationis Canonicorum Regularium, Sacrorum Rituum Congregationi enixè ſupplicatum fuerit, quatenus extenſionem prædicti Officij & Miſsæ ſub ritu duplici, ad Regnum Poloniæ, Magnum Ducatum Lithvaniæ, adnexasq; Provincias, extendere dignaretur. Sacra eadem Congregatio ad relationem Eminentiſſimi & Reverendiſſimi Domini CARDINALIS, Sancti CLEMENTIS, attentis peculiaribus circumſtantijs, petitum Officium cum Miſſa ab omnibus tam Sæcularibus quàm Regularibus utriusq; ſexûs, qui ad Horas Canonicas tenentur ſingulis Annis ſub ritu duplici Dominica ſecunda poſt Paſcha in præfato Regno Poloniæ, Magno Ducatu Lithvaniæ, ac Provinciis annexis recitari ac reſpective celebrari poſſe cenſuit, ſi Sanctiſſimo Domino Noſtro viſum fuerit. Hac Die 1ma Februarij Annô 1744.

Factaq; deinde per me Secretarium de prædictis eidem Sanctiſſimo Domino Noſtro relatione, Sanctitas ſua benignè annuit. Die V. ejuſdem Menſis & Anni 1744. F. J. A. CARDINALIS GVADAGNI, Propræfectus mpp. F. Patriarcha Hieroſolymitanus Secretarius.

Tym tedy Zakonnikom od Elzbiety Krolowy Węgierſkiey,

ſkiey, Sioſtry Káżimierzá II. Kośćioł pod Tytułem Swiętey Jádwigi oddány, potym *per incurſionem Sveticam* (w ten czás kiedy y Zamek Krákowſki) zburzony ieſt. Dopiero po zburzeniu pierwſzego Kośćiołá, Wielebny Xiądz Auguſtyn Wolſki, Swiętey Th. Doktor, tegoż Zakonu Profes, y Proboſzcz Konwentu Krákowſkiego S. Jádwigi, Kánonik Kámieniecki, Konwentu Miechowſkiego Kuſtoſz Generálny, zá przedźiwną Opátrznośćią Boſką przy ſwoim ſtárániu nowy *à fundamentis* wyſtáwił, ktorego portret dla potomney pámięći w tymże Kośćiele w kompártymenćie mármurowym nád drzwiámi Zákryſtyálnemi *cernitur*. Zá iegoż tákże ſtárániem y pilnośćią tenże Kośćioł Konſekrowány ieſt przez Jáśnie Wielm: IMCi Xiędzá Mikołáiá Oborſkiego, Biſkupá Láodyceńſkiego, Suffrágáná Scholáſtyká y Officyałá Generálnego Krákowſkiego, o czym ná tablicy mármurowey nád drzwiámi z Kośćiołá wychodząc do Konwentu informácya ieſt tákowa: *Anno Domini MDCLXXIV. ipſo Feſto Diviſionis Apoſtolorum Die 15. Julij. Ego Nicolaus Oborſki, Dei & Apoſtolicæ Sedis Gratiâ, Epiſcopus Laodicenſis, Suffraganeus, Scholaſticus, Vicarius in ſpiritualibus & Officialis Generalis Cracovienſis, Conſecravi Eccleſiam hanc poſt ruinam Sveticam, nunc à fundamentis erectam, in Honorem S. Hedvigis. In ea Eccleſia tria Altaria: Majus in ejuſdem S. Hedvigis. Dextrum in B.M.V. Aſſumptæ, SS. Catharinæ, Barbaræ & Agnetis VV. MM. Siniſtrum in SS. Auguſtini, Mathiæ Apoſtoli & S. Stanislai Epiſcopi & Martyris Honorem. Reliquiaſq; in eis SS. Clementis, Juſti & Maximi Mart: incluſi. Diem Anniverſariam Dedicationis Feſti SS. Diviſionis Apoſtolorum quotannis celebrandam aſſignavi. Procurante eandem conſecrationem Illuſtri & Admodùm Reverendô Dominô Auguſtinô Wolſki, Canonicô Camenecenſi, Præpoſitô S. Hedvigis Cracoviæ, Canonicorum Regularium SS. Sepulchri Chriſti Domini Conventûs Miechovienſis Generali Cuſtode, cujus impensis & curâ hæc Eccleſia ſtetit.* Odpráwuią w tym Kośćiele ták iáko w inſzych Kurs o Pánnie Nayświętſzey. Do tego Kośćiołá w dźień Rozeſłáńcow 15. *Julij* ze wſzyſtkich Kośćiołow Krákowſkich przychodzą Proceſſye *cum debitis*

cum debitis Caeremonijs & Indulgentijs, dźiękuiąc P. BOGU za Zwyćięstwo od Władysłáwá Jágełłá otrzymáne nád Prusakámi. Jest przy tym Kośćiele Kleynot stárodawny, misterney roboty sklenicá S. Jádwigi, z ktorey oná napoiu záżywáłá podczás postow: dáią z niey nabożnym ludźiom w chorobach pić, á ći do zdrowia przychodzą, ták iáko y Swięta Jádwigá czyniłá. Więcey o tym w Historyi W. X. Sámuelá Nakielskiego, Pismá S. Doktorá, *circa Annum 1634.* Proboszczá tegoż Kośćiołá znaydźiesz. Ma tenże Kośćioł y insze Relikwie znáczne SS. Bożych, iáko to: cząstkę Sukienki Páná JEZUSOWEY, Relikwią znáczną S. Jádwigi Krolowy Polskiey, S. Urbáná Męczenniká dwie pártykuły znáczne, S. Bonifacego, S. Leoná Męczenniká, B. Julity, cząstkę Cylicium S. Fránćiszká Seráfickiego, S. Wenuty M. S. Plácydá M. *S. Victricis* M. y inszych wiele: Ma tákże y Indulgencye ná pewne Swiętá. Jest w tymże Kośćiele Obraz Pánny Przenayświętszey wielce dźiwney wspániáłośći, y pięknośći, przy ktorym Pan BOG zá przyczyną Mátki swey, wielu w rożnych frásunkách y w boleśćiách poćiesza. Przy tym Kośćiele iest Konwent wyżey námienionych Kánonikow Grobu Chrystusowego, ktorzy tu máią Studium ták Teologiczne iáko też Filozoficzne niedawnemi czásy ná tym mieyscu erygowáne y záczęte przez IMCi Xiędzá IákubáRádlińskiego, S.T. Doktorá, teráźnieyszego tychże Kánonikow Grobu Chrystusowego Proboszczá Generálnego Miechowskiego Infułatá. Temu Kośćiołowi przybyłá temi czásy aukcya fundácyi ná Kurs y Mszą *de B. M. V.* uczyniona przez W. X. Wálentego Jozefa Wśćisłowskiego, S. T. D. teráźnieyszego tegoż Kośćiołá Proboszczá, Professa pomienionych Kánonikow, á przedtym Kánoniká Zamoyskiego, Akádemii Zamoyskiey kilká rázy Rektorá, Trybunału Ordynácyi Zamoyskiey pierwszego Assessorá, Proboszczá Tomaszowskiego. Przy tymże Kośćele iest Szpital podeszłych w lećie y wyprácowánych w Koronie Polskiey Szláchty, ktorzy swoie osobliwe od Konwentckich máią fundácye. Swoie zás Nabożeństwá y obligácye zá Fundátorow y Benefaktorow swoich ták w Kośćiele pomienionym iáko też y w Szpitalu codźiennie odpráwuią.

38. Kośćioł Swiętych AGNIESZKI y LVCYI.

PRzy tym Kośćiele ieſt Klaſztor Pánien Zakonnych S. Klary pod obſerwáncyą Reguły S. Fránćiſzká, trzećiey Reguły. Do tego Klaſztoru wiele Domow zacnych Fámiłij, Corki ſwe do ćwiczenia w boiáźni Bożey dáią, z ktorych ſię wiele ná świát nie wraca. Fundowány y zmurowány ten Klaſztor ieſzcze zá Zywotá Błogosłáwionego Jáná Kápiſtráná, po pogorzeniu náprávwiony od Xiędzá Janá Korsbáchá, Kánoniká Krákowſkiego Ma ſwe Odpuſty y Swiętych Bożych Relikwij niemáło.

39. Kośćioł Swiętych KATARZYNY Y MAŁGORZATY.

TEn Kośćioł ná Káźimierzu záłożony Roku Páńſkiego 1342. y wyſtáwiony Archytekturą Stáro świecką, w ozdobę y inwencyą zrzadká widźiáną, od Krolá Káźimierzá Wielkiego, á oſadzony Zakonnikámi Swiętego Auguſtyná Eremitow, ktorzy ſą przyprowádzeni z Prági do Polſki od tegoż Krolá. Do budowánia Klaſztornego przyłożył ſię Pan Melſztyńſki, Káſztelan Krákowſki, á potym inśi wſzelkich Stanow Fundátorowie. Ten Kośćioł ieſt poświęcony Roku Páńſkiego 1378. od JMCi Xiędzá Jána Biſkupá Botyńſkiego, zdozwoleniem Floriáná Morſkiego, Biſkupá Krákowſkiego, był ten Kośćioł doſtátnie ozdobiony y obdárzony, od ſwoich Fundátorow, práwie nád podźiwienie máiąc w ſobie Ołtarzow 24. z przyſtoynymi y koſztownymi appáratami, ále to wſzyſtko pogorzáło pożárem Roku 1556. dniá 3. Máiá, w ktory czás y ſklepienie wſzyſtko upádło, co ſię też było zſtáło Roku P. 1443. przez trzęſienie źiemie. Jeſt w tym Kośćiele wiele znácznych Relikwij, między ktoremi znácznieyſze, znáczna ſztuká drzewá Krzyżá S. Czáſká z Głowy S. Ambrożego, Doktorá Kośćielnego, tákże Czáſká z Głowy S. Rochá, Czáſká z Głowy Sw. Konſtántego, Ręká S. Szczepáná Męczenniká, Ręká S. Tomaſzá Kánturyiſkiego, znáczna Relikwia S. Janá Chrzćićielá, y

część odźienia jego, pálec S. Andrzeiá Apostołá, S. Filipá Apostołá, Krople mleká y krwie y znáczna Reliqwia Swiętey Kátárzyny M. Ręká S. Prymeniuszá, te Relikwie są opráwne we srebro, tákże osobnych iest y innych wiele Relikwij w rożnych Pácyfikałách srebrnych. Jest w tym Kośćiele kilká Káplic Nayprzod pierwsza w Kruczganku tego Kośćiołá w samym wchodźie nád drzwiámi. Jest Obraz ná murze wymálowány Miłosiernego PANA JEZUSA. Zá Pánowánia Władysłáwá Jágieły, Monárchy Polskiego, stárániem B. Ezáiaszá Bonerá, tegoż Zakonu Przeorá Pismá S. Doktorá. Ten záś Obraz iák wielkiemi y dotąd słynie Cudámi, sáme to Wotá około niego wiszące wyświadczyć mogą. Do tego bowiem Obrázu piąćiu kulmi śmiertelnie ná woynie postrzelony Towárzysz od świátowych Medykow odstąpiony, o własnym żyćiu zwątpiwszy. Ják się tylko do tego w tym Kośćiele będącego Miłosiernego udał, z ufnośćią Lekárzá, tego dniá do zdrowia pierwszego przywrocony został. Swiádkiem są tego te sáme kule przy tym Obráźie záwieszone. Ale to ieszcze mnieysza. W Wielicce Gornik máiąc wielką do tego Obrazu dewocyą, osobliwiey w tym że ile rázy do Krákowá przez Káźimierz przechodźił, tyle rázy záwsze przed ten Obraz wstępuiąc ná modlitwę parę świec łoiowych oddawał, y iáką mogł z pracy swoiey jáłmużną ubogiego przed tym Obrázem udárował, nieszczęśćiem, czyli też żeby lepiey w tym Obráźie moc swoię PAN JEZUS wsławił. Tráfiło się: że ten Gornik w dole od soli záwálony został pobożna zoná lubo iuż o żyćiu záwálonego męża zwątpiona, pámiętáiąc iednák dewocyą Męża swego, tę sámę część przez cáły rok temu Obrázowi przy iáłmużnie dla ubogiego czyniłá, w rok gdy znowu w tym mieyscu gdźie on záwálony zostawał, gdy sol insi kopáć poczęli. Ten usłyszawszy głos kopiącyh wołáć począł, áby mu bez nárusżenia y szkody pomoc do wyśćia dáli, ztrwożeni, niewiedząc coby było, wezwawszy W. O. Bernárdyná ná ten czas támteyszego Rezydentá ná porádę, gdy zá zdániem iego kopáć poczęli, żywego bez żadnego nárusżenia zdrowia człowieká

wieká dobyli, ktory záraz to nietylko przed cáłym Miáſtem, ále też y tu przed tym Obrázem, przy Proceſyonálnym tego Miáſtá ludźi konkurſie w Klaſztorze pod przyſięgą zeznał. Że záwſze przez cáły Rok ten Obraz Miłośiernego PANA JEZUSA przed ſobą widźiał, y przed nim dla lepſzey wygody jego parę świec łoiowych uſtáwnie palących ſię. A záś ná pośiłek záwſze z przed tego Obrázu ktory przed ſobą widźiał codźień bułkę chlebá odbierał: Jeſt dowodem jego przyſięgá, y inſzych Cudow ták wiela.

Idąc dáley ku Kościołowi wielkiemu od Ganku Miłośiernego PANA JEZUSA, po práwey ręce tego Ambitu ieſt Káplicá Nayświętſzey PANNY MARYI pod Tytułem Poćieſzenia. Stárániem tegoż B. Ezáiaſzá, tákże ná murze odmálowány Roku 1463. ktorego Obrázu Cudow gdyby ráchowáć przyſzło, pewnieby ſię prędzey nie iednemu ſprzykrzyło záczymby ich z komputował. Ledwie co tylko bowiem ten ſię Obraz Poćieſzenia Nayświętſzey MARYI PANNY ziáwił, záraz przed nim naypierwſzy Cud ſię pokazał. Kiedy zá uczynioną B. Ezáiaſzá modlitwą, w ten czas *Monſtra te eſſe Virgo Maria Matrem.* Imieniem Stániſław Mieſzczánin Káźimierſki drugiego dniá po śmierći, do pierwſzego żyćia przywrocony zoſtał. *Item* przed tym Obrázem dwoie Bliźniąt nie żywo ná świát wydáne przez Mátkę, tey Mátce Poćieſzenia ofiárowáne, do żyćia ſą przywrocone. Podczás ogniá pożáru kiedy od Stradomia y Káźimierz gorzał Ten Obraz tylko ſam bez náruſzenia choć ná przepalonych murách ná poćiechę wſzyſtkim zoſtał, Przed tym Obrázem z świádectwá nie tylko Zakonnikow tego Zakonu ále też Swieckich ludźi po kilká kroć Anielſkie koncenty podczás nocnych Wigilij ſłyſzáne bywáły. Oſobliwiey raz gdy dla iákiegoś zátrudnienia przed tym Obrázem zwyczáynego Hymnu *aliàs* Prozy *Ave Regina Cælorum* ſpiewáć zániedbáli Zakonnicy, ſami Aniołowie Swięći przy ogniſtey w około zorzy tę ich powinność codźiennego ſpiewánia puty wypełniáli, poki ſię znowu z większą y gorętſzą dewocyą do zwyczáynego ſpiewániá teyże prozy nie przywroćili pomieni Zakonu Bráćia.

Tu

Tu przy tym Obráżie Nayświętszey MARYI PANNY ślepi wzrok, kuláwi y páráliżem záráženi, powietrzem ruszeni, konáiący życie, tonący wybáwienie, w nieszczęśćiu będący poćiechy, w niebespieczeństwie bespieczność, iák wiele odbieráli, świádectwo samych Wotow wydáie; to y *manuscripta* tego Zakonu konfirmuią. Tu przed tym Obrázem Roku 1621. dniá 7. Listopáda Andrzey Wáwrzeniec Száfráński Wielgopolánin páráliżem zárážony ták ćiężko, że iuż tylko ostátniego śmierći punktu sąm słábym się widząc oczekiwał. Przećięsz zá rádą przyiaćioł przed ten Obraz przyniesiony, iák tylko Krzyżem z wielką ufnośćią poćieszenia prosząc upadł, tey godźiny záraz o swoiey mocy zdrowy powstał y odszedł. Gdźie dla lepszey wiáry ná boku teyże Cudownego Obrázu Kaplice, jáko tu zdrowie odebrał z własnym podpisem y zeznániem Wotum ná táblátur ze málowáne zostáwił. Roku 1722. Káźimietz Mieszczánin dla ćiężkiey choroby wzrok stráćiwszy, przed tym Obrázem przeyźrzał. Kupiec pewny z Towárem iádąc od zboycow obskoczony, iák tylko Poćieszenia Nayświętszey PANNY MARYI ná pomoc y obronę wezwał, dźiwnym sposobem ich rąk uszedł, bo ći sami ktorzy mu życie odebráć usiłowáli, sami się pozábiiáli. To sam zeznał tenże.

Nowszy Cud przed tym stał się Obrázem Poćieszenia Nayświętszey PANNY MARYI Roku 1719. Tomaszá Donicá, Prezydentá Káźimierskiego, sześćioletni Syn Imieniem Antoni, dla wielkiey puchliny wzrok utráćiwszy, y práwie zá śmiertelnego miány od Rodźicow przed ten Obraz z ufnośćią przyniesiony, nietylko wzrok utrácony, ále życie odebrał sąm tego świádkiem. Tákże Roku 1734. Szláchćic pewny podczás Zimowey rewolucyi, jádąc przez most Wilicki ná Káźimierz, gdy lodu sztuká w most uderzełá, koń pod nim przestrászywszy się, rázem y z Pánem z mostu w Wisle między fale y płynące sztuki lodu skoczył, gdy przez niemáły czás ták się y z koniem narzał, á od nikogo rátowány bydź niemogł. Ják tylko ná pomoc y rátunek Nayświętszey PANNY MARYI Poćieszenia wezwał, zá-

raz-

raz z naywiękſzey od moſtu tonie falą y z koniem do brzegu wynieſiony, bez ſzwánku żadnego wyſzedł, y teyże ſamey godźiny tu ná podźiękowánie MATCE Pośieſzenia MARYI ták iesżcze zmaczány przyſzedł. Swiádectwo tego Cudu ieſt ieſzcze tu dotąd mieſzkáiących niektorych tego Zakonu Bráći y inſzych niezliczonych Cudow ták wiele ktorych niepodobno wypiſać.

Od tey Káplice wracáiąc ſię názad, ieſt znowu druga od Zakryſtyi ná boku Káplicá Brácka pod Tytułem Nayświętſzey PANNY MARYI, Bráctwá Pośieſzenia Paſká Rzemiennego, w tey Káplicy leży Ciáło Błogosłáwionego Marćiná Bárycki Polaká, Piſmá Swiętego Doktorá, Wikáryego y Káznodźie Kośćiołá Kátedrálnego Krákowſkiego, ktory iák niewinnie od Káźimierzá wtorego Krolá Polſkiego o prawdę y nápomnienie zámordowány zoſtał. O tym Kroniki álbo Fortecę Duchowną czytay.

Dáley ku Gánkowi Miłośiernego PANA JEZUSA o ktorym wyżey. Jeſt ná boku Káplicá czyli Kápitularz.

RELIQUIE W OŁTARZU S. JANA JAŁMUZNIKA.

SWiętego Jedrzeiá Apoſtołá, S. Hiláryáná Męczenniká, Sw. Pántáleoná Męcz: S. Chryſtoforá M. S. Szczepáná. S. Máryi Mágdáleny, S. Łucyi Pánny, SS. Dźieśięć Tyśięcy Zołnierzow Męczennikow. SS. Jedenaśćie Tyśięcy Pánien Męczenniczek, S. Woyćiechá Znáczna kość y część Dálmátyki w ktorey był pogrzebiony. Te záś Relikwie rázem z Ołtarzem zprowádźił Wielmożny Pan Woyćiech Lánckorońſki y z Autentykámi ſwoiemi.

W Wielkim Ołtarzu. S. Lucyuſzá Męczenniká, S. Anáſtázyi Pánny y Męczenniczki, S. Innocentego Papieżá y Męczenniká, S. Peregryná Męczen. S. Felicyty Pánny. *W Káplicy S. Doroty* Trunienká, w ktorey ſą Relikwuie Błogosłáwionego Ezáiaſza Bonerá. Y inſzych ták wielá Relikwuij znáyduią ſię przy tym Kośćiele w ſrebro opráwnych.

PRzy tym Kośćiele odpráwuią nabożeńſtwo ſwoie Zakonnice Reguły Swiętego Auguſtyna, z prace rąk ſwoich żyiąc, w Klaſztorze ſwym pod poſłuſzeńſtwem Przewielebnego Prowincyałá teyże Reguły mieſzkáiąc.

40. Kośćioł

40. Kośćioł Swiętey ZOFII.

TYm Kośćiołem záwiáduią Oycowie z Skałki, ktory Fárą zowią, przy tym Páráfiánowie ſwoie pogrzeby máią, á zbudowány nád Sádzawką, w ktorą był wpadł pálec Swiętego Stániſławá Biſkupá Krákowſkiego.

41. Kośćioł SS. MICHAŁA y STANISŁAWA.

NA Skale ſzczerym kámieniu ten Kośćioł zmurowány Roku Páńſkiego 1472. po zábićiu y Kánonizácyi S. Stániſłáwá, tym Imieniem názwány, ábowiem byłá przedtym Káplicá pod Imieniem S. Micháłá Archánioła. Mieſzkáią tu Zakonnicy S. Páwłá pierwſzego Puſtelniká, żyią pod Regułą S. Auguſtyná, IMć X. Jan Długoſz Kánonik Krákowſki do Polſki, y ná Skałkę wprowádźił, y Klaſztor przy tym Kośćiele záłożył: bywa tu ludźi konkurs bárdzo wielki dla Odpuſtow y Nabożeńſtwá, ktore ſię odpráwuie ná dźień S. Stániſłáwá, y ná kázdy Piątek nádány od Stolice Apoſtolſkiey mieyſcu temu, ná ktorym Swięty Stániſław Koronę Męczeńſką podiął, gdy go wſiedmdźieſiąt y dwie ſztuce rozſiekáno. Leżáło tu tego Swiętego Ciáło przez lat dźieſięć, á potym do Zamku ieſt przenieſione, y ná tym mieyſcu gdźie Ciáło odpoczywáło Swiętego Wácłáwá, ieſt położone, w tym Kośćiele ieſt grob kratą żelázną záwárty, gdźie Ciáło S. Stániſłáwá przedtym leżáło: w tym tu Kośćiele ieſt Ręká lewa tego Swiętego, ktorą ludźiom do pocáłowánia dáią, wodę z tey Sádzawki, w ktorą był wpadł pálec S. Stániſłáwá, ludźie nabożni biorą, y poćiech przez przyczynę tego Swiętego nábywáią. Leży tákże Ciáło Swiętoſłáwy Mieſzczki Káźimierſkiey, nabożney do S. Stániſłáwá. Jeſt y Ołtarz PANNY Przenayświętſzey, ná podobieńſtwo Częſtochowſkiego, przy ktorym Obráźie pokázuie Pan BOG dobrodźieyſtwá rożne, o czym Wotá záwieſzone świadczą. Jeſt y Bráctwo Aniołá Strożá z Odpuſtámi wielkiemi, ktore to kap białych używá, á Zakonni Kápłáni Páráfiánom w adminiſtrowániu Nayświętſzych SAKRAMENTOW pilnie wyſługuią. Ma ten Kośćioł Relikwuij Swiętych doſtátek, ochędoſtwo piękne bárdzo,

y Odpuſty

y Odpusty bárdzo częste. Tákże y onego wielkiego sławnego Pisarzá Kronik Polskich, niegdy Inspektora Káźimierza Swiętego, Jáná Długoszá, umárłego Roku Páńskiego 1480. tego dniá właśnie gdy był zábity iego Pátron Swięty Stánisław.

To iest stárych Kośćiołow Skałecznych opisánie, ktore dla niebespieczeństwá wielkiego ludźiom, to iest záwálenia się podniebienia ze wszystkim rozebráne y rozburzone, á nowe *à fundamentis* wspániáło wystáwione ktore wolno będźie káżdemu swego czásu; iák ich dokończą, obaczyć.

42. Kośćioł Swiętego JAKVBA ná Káźimierzu.

FArny to iest Kośćioł fundácyi Srzemieniorum, iáko o tym wspomina Okolski *in suo Opere sub titulo Orbis Poloni Tomo 3.* tákże y Páprocki *in 2do Opere*, gdźie dwá Kośćioły rázem były, ktorych y teraz wielkie iest podobieństwo; ieden pod Tytułem S. Jákubá Apostołá Większego, drugi S. Krzysztofa Męczenniká, y dwoch tákże Plebanow, czego dokumentem iest Erekcya tegoż Kośćiołá R. P. 1462. reformowána, gdy ze dwoch Kośćiołow ná ieden pod tytułem S. JákubáApostołá, iáko teraz iest, obrocono, y pod iednego Proboszczá dyrekcyą z Mánsyonarzámi *officiosè* oddáno. Tenże Kośćioł X. Proboszcz niciáki Gładysz dał zásklepić, połowę záś Cmentarzá W. J. X. Fránćiszek Skárbek Borowski, Kánonik Kátedrálny Krákowski, ná ten czás Proboszcz tegoż Kośćiołá S. Jákubá de novo murem obwiodł. Przy tymżeKośćiele iestMánsyonarzow 4. do śpiewánia Kursu. Prebendarz ieden, ktory ma Ołtarz swoy PANA JEZUSA Ukrzyżowánego *Tituli S. Christophori*, przy wielkim Ołtarzu od południowey strony, do ktorego ludźie máią wielką dewocyą, czego dokumentem są wotá záwieszone, iáko Łásky Dobrodźieystw Boskich doznawáią. Kápelan tákże álbo Promotor Archikonfráternij Niepokálánego Poczęćia Nayświętszey MARYI PANNY, ktora to Archikonfráternia zá konsensem Rzymskiey, przy Kośćiele S. Wáwrzyńcá *in Damaso* złożoney, ná usilne stáránie W. X. Jana Olcháwskiego, Kánoniká Opátowskiego,

towskiego, ná ten czas Proboszczá tegoż Kośćiołá S. Jákubá, przez Jáśnie Oświeconego Synowcá Papieżá ś. pámięći Grzegorzá XV., Ludowiká Ludowiuszá *Tituli S. Laurentij* támże *in Damaso* Kárdynałá y Podkánclerzego S. Kośćiołá Powszechnego, oraz tegoż Bráctwá Protektorá, ze wszystkiemi Łáskámi y Odpustámi oboiey płći nádánemi w Roku P. 1630. Kośćiołowi S. Jákubá ná Káżimierzu udźielona, że od tegoż Arcybráctwá przy Kośćiele S. Jákubá będącego, z temiż Łáskámi y Odpustámi inszym Kośćiołom kommunikowána bydź może, iáko ták wiele rázy *practicatum* iuż iest. Potym w rok do tegoż Kośćiołá Sw. Jákubá ná Káżimierz Solennie dniá 23. Listopádá introdukowána, y przy tymże Kośćiele lokowána, gdźie záraz y Cudem nowym potwierdzona, iáko o tym są trádycye: Iż ieden wielki káliká ná nogi, offiáruiąc się z wielką ufnośćią Niepokalánie Poczętey Nayświętszey MARYI PANNIE, gdy sam o swey mocy nie mogł iść, podczás teyże Solenney Introdukcyi przynieśiony był, gdźie osobliwszey przez przyczynę Niepokalánie Poczętey Nayświętszey MARYI PANNY w ćiężkim kálíctwie swoim doznawszy pomocy, y doskonále uzdrowiony zostawszy, wszedł z Processyą do Kośćiołá ná podźiękowánie zá odebráne dobrodźieystwo Niepokalánie Poczętey MARYI PANNIE. Raz także w rok bywa Processya z tym Obrázem PANNY Przenayświętszey *Solenniter* po Rynku Káżimierskim z wielkim Nabożeństwem y konkursem ludu rożnego. Táż Archikonfráternia ma Káplicę z funduszem wszedłszy do Kośćiołá po lewey ręce, á przy niey záraz Ołtarz Brácki, w ktorym iest Obraz Nayświętszey MARYI PANNY Niepokalánie Poczętey piástuiącey ná Ręce lewey PANA JEZUSA wielce Cudowny, do ktorego ludźie osobliwsze máią Nabożeństwo, wielkich łask y dobrodźieystw doznáiąc zá wezwániem Niepokalánie Poczętey Nayświętszey MARYI PANNY iáko to w kłopotách y frásunkách poćiechy, w przygodách y niebespieczeństwách rátunek, w chorobie y rożnych pároxyzmách zdrowie, świádectwem są tego liczne wotá przy tym záwieszone Obráźie, ná znák Łask y Dobrodźieystw Nayświętszey MARYI

szey MARYI Panny Niepokalánie Poczętey odebránych, z ktorych tu przypominają się niektore (iáko to:)

Roku Páńskiego 1692. dniá 7. Grudniá Jákub Donicz Rádzcá Káżimierski, ktory ná Uroczystość Nayświętszey MARYI Panny Niepokalánego Poczęćia zdobiąc Kośćioł, przypadkiem pod nim w drábinie złamał się szczebel, y spadł, gdźie z owego ćiężkiego upádnienia wielka bolączká w iunkturách mu się uczyniłá, ktorey Doktorowie porádźić niemogli. Więc gdy iuż od Medykow był opuszczony, iedyną tylko po BOGU w Mátce Miłosierdźia máiąc nádźieię, ktora iest uzdrowieniem chorych, kazał się w krześle zánieść do Kośćiołá S. Jákubá przed Obraz Nayświętszey MARYI Panny Niepokalánie Poczętey, ktorey się z wielką ufnośćią oddáiąc, y o rátunek w ták ćiężkim pároxyzmie supplikuiąc, nie záwiodł się ná swoiey nádźiei, bo záraz potym do kámienice będąc przynieśiony, cudem wielkim owá bolączká, w ktorey iuż piekielny pokázował się ogień, sama się rozeszłá, y zdrow został. A gdy ták wielkiey od Nayświętszey MARYI Panny Niepokalánie Poczętey doznał Łáski, Synom y Corkom swoim z obligácyą Oycowską do Jey Niepokalánego Poczęćia zálećił Nabożeństwo, á osobliwie mowienia Godźinek, iáko się drugim pokázuie Cudem.

Roku Páńskiego 1714. Tomasz Donicz Rádzcá Káżimierski, wzwysz wspomnionego Jákubá Doniczá Syn stárszy, po swoim postánowieniu zániedbawszy Oycowskiey obligácyi, to iest Nabożeństwá do Nayświętszey MARYI Panny Niepokalánie Poczętey; śmiertelnie się rozchorowawszy w ćiężką wpadł málignę, ták dálece, iż się ná Xiędzá do siebie z Nayświętszym SAKRAMENTEM przychodzącego porywał, y o to tylko prosił, áby wschod y zachod widźiał, á choć mu pokázowáno rozeznáć niemogł, gdźie potym uspokoiwszy się zásnał, y we śnie pokazáłá mu się Osobá w białym odźieniu mowiąc do niego, áby się ofiárował do Kośćiołá S. Jákubá przed Obraz Mátki Boskiey Niepokalánie Poczętey, w tym ocknąwszy się, to

żonie swoiey opowiedźiał, ktora niemieszkáiąc poszłá y ofiá-rowáłá go przed tymże Nayświętszey MARYI Panny Niepoka-lánie Poczętey Obrázem, y záraz potym owá ćiężka máligná, á práwie szaleństwo wielkie ustąpiło, y názáiutrz zdrow został y do tego czásu żyie. Co że ták iest, sam wszystko wyznał y pra-wdźiwie zeznał.

Jest tákże Ołtarz po práwey ręce idąc ku wielkiemu Ołta-rzowi, á w nim Obraz S. Jákubá Apostołá Większego bárdzo piękney á práwie żywey expressyi, pod ktorego Tytułem ten-że Kośćioł fundowány, gdźie tákże niemáło ludźi w swoich do niego udáiących się potrzebách; wiele Łask y Dobrodźieystw Boskich doznawáią, sami tego przy iego rezyduiący Kośćiele wyznáią Kápłáni, á osobliwie: Roku Páńskiego 1731. W sam dźień Solenney Jákubá S. Uroczystośći z zupełnym odpráwuiącey się Odpustem, z Zywcá dwoie ludźi przyszło ná dźiękczynienie zá odebráne w osobliwey przygodźie swoiey od BOGA Dobro-dźieystwá przez przyczynę S. Jákubá w tymże Obráźie Cudo-wnego, iáko ćiż sami ludźie dobrowolnie wyználi przed Ká-płánem, ná ten czas przy tymże Kośćiele S. Jákubá ná Káźimie-rzu zostáiącym, iż máiąc nápomnienie we śnie, áby się w przy-padku swoim do S. Jákubá ná Káźimierz ofiárowáli y Jego ná-wiedźili Kośćioł, co iák tylko samym wypełnili skutkiem oso-bliwszego záraz S. Jákobá doználi rátunku y pomocy. Swiá-dectwo prawdźiwe tegoż samego Kápłáná przed ktorym wyzná-li to wszystko, náwiedzáiąc tenże Kośćioł S. Jákubá. Przy tymże Kośćiele oprocz inszych są Odpusty zupełne dwá rázy do roku; ná dźień Nayświętszey MARYI Panny Niepokaláne-go Poczęćia, y ná dźień S. Jákubá Apostołá Większego przy wielkim konkursie ludu. Jest tákże Relikwij SS. Bożych nie-máło, á osobliwie Relikwia S. Jákubá Apostołá Autentyczna w Relikwiarzu srebrnym czteremá pieczęćiámi J. Wielmożne-go JMCi X. Officyałá Krákowskiego zápieczętowána, przez W.J.X. Fránćiszká Skárbká Borowskiego, Kánoniká Kátedrál-nego Krákowskiego, y ná ten czás Proboszczá tegoż Kośćio-

łá Sw.

łá Sw. Jákubá z Rzymu prokurowána, ktorey w Solennieyſze Swiętá, á oſobliwie w S. Jákub publiczna bywa expozycya.

43. Kośćioł Swiętego WAWRZYNCA Y BARTŁOMIEIA.

JEſzcze od Wielmożnego Hrabie Herbu Łábęćiow, Piotrá Duniná z Skrzynná, był ten Kośćioł zbudowány z drzewá, wedle ktorego, záſiedli mieyſce dawno od Páná BOGA przeklęći Zydźi, lecz J.M.X. Marćin Kłoczyńſki, Proboſzcz Bożego Ciáłá, w ktorego rezydencyi był ten Kośćioł, dał murem od Zydow przemurowáć, áby Nabożeńſtwu Chrześćiáńſkiemu ſwym Czártowſkim wrzaſkiem nie przeſzkadzáli, dał tákże y Kośćioł zgruntu pięknie wymurowáć, ochędoſtwo wſzelkie, Appárámentá Kośćielne doſtátnie ſpráwił, bywa tu Odpuſt Zupełny ná Swięto tego Swiętego, ſą y inſze Odpuſty rożne. Ma y Relikwie SS. Bożych. Roku Páńſkiego 1624. ledwie był ten Kośćioł rátowány, gdy Zydowſkie Miáſto gorzáło, Pan BOG ábowiem karze y nas dla złośći Zydowſkiey, ktorzy po powietrzu tegoż Roku ze wśiow z ſobą náwieźli Chrześćiánek ná grzech nieczyſty, z tych iedná dźiećię ſwoie Zydom przedáłá, ná zábićie y czáry, lecz Urząd Káźimierſki tę złość z Miáſtá wykorzenił: zá to im Pan BOG niech płáći.

44. Kośćioł BOZEGO CIAŁA y Niepokálánego Poczęćia Nayświętſzey MARYI PANNY.

TEn Kośćioł ieſt pryncypálną Fárą Miáſtá Káźimierzá, ieſt załozony z tey przyczyny: Złodźieie Puſzkę z Nayświętſzym SAKRAMENTEM ukrádli byli w Kośćiele Wſzyſtkich Swiętych, między Oktawą Bożego Ciáłá, y onę miáſto ſrebrney Zydom chćieli przedáć: lecz gdy obaczyli łotrowie że nie ſrebrna, w bágńiſte błoto onę wrzućili, weſpoł z Nayświętſzym SAKRAMENTEM: tę cudownie potym ználeźli Chrześćianie, ábowiem świátłość z Niebá ná tym mieyſcu widźiána byłá, nákſztałt iáſnego ſłupá, ná ktorym mieyſcu Przenayświętſzey

świętſzy SAKRAMENT był. Nákazał tedy Biſkup Ducho: wieńſtwu wſzyſtkiemu poſt dni trzech, po tych ználazłſzy Nay-świętſzy SAKRAMENT JMC. X. Biſkup, on wźiął y do Fáry Wizyſtkich Swiętych zánioſł, *magna cum Solennitate*, z Proceſ-ſyą Duchowieńſtwá y gminu poſpolitego ludźi, &c. Te Cudá widząc Krol Káźimierz Wielki, ná tym mieyſcu gdźie ználeźio-no Przenayświętſzy SAKRAMENT, Kośćioł dał zbudowáć, fundácyą opátrzywſzy, Roku P. 1347. przy tym Kośćiele był Pleban niemal 58. lat (ná ten czás tám wieś byłá názwána Bá-woł) Ale Krol Jágiełło Roku 1405. rezygnácyą Plebanowi u-czyniwſzy, (według woli Krolá Káźimierzá Wielkiego) z Kłoc-ká Zakonnikow, názwánych *Canonicos Regulares* Swiętego Au-guſtyná,, zá pozwoleniem JMC X. Piotrá Wyżſzá Biſkupá-Krákowſkiego, ktorych y prowizyą dobrą opátrzył, przez Pá-ná Ligęźę Woiewodę Łęczyckiego, *honorificè* 6. w Piśmie Swię-tym Doktorow przyprowádźił. Z tych był pierwſzym Probo-ſzczem *Conradus I. V. D. & Theologiæ* po Plebanie. Pilni ſą ći Zakonnicy nabożeńſtwá y powołánia ſwego, wygadzáiąc Swię-temi Sákrámentámi Páráfiánom ſwoim. Ma ten Kośćioł Ká-plic niemáło, między inſzemi tá iedná, w ktorey Obraz PANNY Przenayświętſzey Cudowny, y ſrebrnemi wotámi ozdobiony. Poświęcona tá Káplicá ná chwałę PANNY Nayświętſzey Wnie-bowźięćia, y Trzech Krolow, Roku 1470. tę ubogáćili Odpu-ſtámi Naywyżſi Páſterze Kośćiołá S. Paweł II. Papież Roku 1470. Alexánder VI. Roku 1496. wielkie tu Odpuſty, niemniey-ſze Cudá BOG Wſzechmogący przy tym Obráźie PANNY Nay-świętſzey pokázuie. Jeſt y w Káplicy tuteczney Obraz PANNY Nayświętſzey Loretáńſkiey piękny.

W Chorze máłym ieſt Ołtarz, Formy y ſtruktury pozorney y piękney, pobok Ołtarzá wielkiego po lewey ręce przy Zákry-ſtyi ieſt Cymboryum ſzczeroſrebrne, koſztem wielkim y kſztał-tem pięknym ſpráwione. W źiemi pod Kośćiołem wſzyſtkim ſą groby murowáne, w ktorych umárłych chowáią.

Nie dáleko drzwi pobocznych od wſchodu Słońcá, leży

Ciáło

Ciáło Błogosławionego Stániſławá Káźimierczyká tegoż Zákonu, zmárłego Roku 1389. Cudámi wielkiemi y częſtemi (bo ich ráchuie *Baronius 170. ſub Anno 1400.*) wſławionego. Temu ś.p. X. Marćin Kłoczyńſki Proboſzcz tuteczny, grob zacny zbudował, y ćiáło z choru máłego do niego przenioſł: ieſt y inſzych wiele Błogosławionych, y Cudámi przed śmierćią y po śmierći wſławionych, iáko ich *manu ſcripta* świadczą. Czytay więcey o tym Zakonie, przy Zywoćie Błog: Stániſłáwá, wydánym ná świát Roku P. 1617. przez Xiędzá Krzyſztofa Łoniewſkiego tegoż Zakonu, *ex oppoſito* tego grobu wzgorę ieſt *Oratorium*, w ktorym Kápłáni *Horas Canonicas* odpráwuią. Ma też y te Swiętych Bożych Relikwie, Pálec S. Jana Chrzćićielá, ktorym ukázował Chryſtuſa Páná, zacna Relikwia S. Stániſłáwá Biſkupá Krákowſkiego z Węgier przynieſiona, Głowy; S. Maurycego, S. Wáwrzyńcá, S. Wiktoryi, S. Pryſcyle, Głowá S. Mauryoniuſzá Męczenniká Rotmiſtrzá, Tebáńczykow SS. znáczna kość S. Tymotheuſzá Męczenniká y Biſkupá, S. Fláwiáná Męczenniká y Zołnierzá, cztery ſztuki Drzewá S. Krzyżá, Zuchwá ſpodnia S. Eufeemij, dwá Zęby S. Apoloniey, y inſzych Relikwij Swiętych w inſzych pártykułách niemáły doſtátek. Kwitnie tu Bráctwo Nayświętſzego CIAŁA Páńſkiego, ktore ieſt wielkiemi Odpuſtámi uprzywileiowáne, dla tego Bráctwá bywa Kazánie co Piątek o Męce Páńſkiey, to Bráctwo używa w Proceſſyách kap od ſpodu białych, zwierzchu czerwonych kápturow. Kośćioł to bárdzo weſoły, piękny, ozdobny, *patet videntibus.* Ma przy ſobie kruchty trzy, w tey od Szkoły ieſt ſznycerſką robotą Hiſtorya Męki Páńſkiey, przy ktorey ludźie nabożeńſtwá ſwego záżywáią. Kośćioł ten y Klaſztor *de novo* reſtaurowány, zá ſtárániem Xiędzá Proboſzczá wyżey miánowánego, ieſt tu Szkołá przy tym Kośćiele, Mágiſter, Kántor, Studenći, y Młodźieńcy do ſpiewánia: Ci wſzyſcy z Prowizyi Klaſztorney żyią, á przed temi w Proceſſyách we dni Niedźielne Zydźi powinniby (iáko przed láty było) Proceſſyonał nośić, y inſze Kſięgi ná pulpit wykłádać, tákże ſtárśi wſzyſcy Zydźi we dnj Swięte Kazánia ſłucháć. 45. KO-

45. KOSCIOŁ SS. TROYCE, Oycow *Redemptionis* ná Káźimierzu.

ROku Páńſkiego 1683. Zakon Przewielebnych Oycow Boſych *Sanctiſſimæ TRINITATIS*, według Poſpolſtwá Trynitarzámi názwánych, przyſłány ieſt do Polſki od Oycá S. Innocencyuſzá XI. Nayprzod tedy po oddániu Liſtow Papieſkich Nayiáśnieyſzemu Krolowi Polſkiemu Janowi III. zá promocyą Krolewſką we Lwowie, mieyſce otrzymáli: á potym do Krákowá Roku Páńſkiego 1688. ſzczęśliwie záwitáli; naprzod od Oycow Dominikánow Krákowſkich SS. TROYCE przyięći, u ktorych przez kilká Niedźiel pomieſzkawſzy, wybráli ſię do Kielc, w ktorych ná ten czás mieſzkał J. O. X. Biſkup Krákowſki J.M.X. Máłáchowſki. Ten Prześwietny Páſterz z poćiechą wielką przyiął Oycow Trynitarzow, uważáiąc ich świątobliwość przykłádną, y bárdzo wielce potrzebnych Kroleſtwu Polſkiemu, dla wykupowánia Więźniow zoſtáiących w niewoli Pogáńſkiey: záraz tedy Władzą ſwą Páſterſką, pozwolił ſię im fundowáć ná Káźimierzu. Tákowa fundácya dźiałá ſię z oſobliwey Boſkiey woli y promocyi, gdyż ubodzy Boſacy, żadnych nie mieli pieniędzy ná kupienie plácu álbo Kámienice dla chwały Bożey, y ſwoiego Zakonnego pomieſzkánia, ále BOG, ktory pátrzy ná ſercá náſze, w nimże ſamym przez ſtáteczną nádźieię ugruntowáne, wprzod nim przyſzli ná Káźimierz, zgotował dla nich mieſzkánie J.M.P. Jozef Lubowiecki, Káſztelan Oświęćimſki, miał tám ná Káźimierzu ſwoię Kámienicę, nád ktorey wrotámi te były wyryſowáne ſłowá: *Benedic Domine Domum iſtam, & omnes habitantes in illa: ſitq́; in illa Sanctitas, Humilitas, Caſtitas, Virtus, Victoria, Fides, Spes, & Charitas, Benignitas, Temperantia, Patientia.* To ieſt: Błogoſław Pánie ten Dom, y wſzyſtkich w nich mieſzkáiących: Niech tu będźie Swiątobliwość, Pokorá, Czyſtość, Cnotá, Zwyćięſtwo, Wiárá, Nádźieiá, Miłość, Łáſkáwość, Wſtrzemięźliwość, Cierpliwość.

Te ſłowá ná Kámienicy bárdzo dawno od záłożenia záraz wypiſane,

wypisane, prorokowały y znáć dawáły, co zá obywátele mieli tám mieszkáć, iż tylko Swięći, Pokorni, Czystośćią, Męstwem, Zwyćięstwem ćiáłá, y innemi doskonáłośćiámi przyozdobieni. Widźiał te cnoty Apostolskie Wielmożny J. M. P. Jozef Lubowiecki w Przewielebnych Oycách Trynitarzách, y z Duchá S. nátchniony, oddał im tę swoię Kámienicę ná Kośćioł y ná Klasztor, ktorą oni z rąk dobroczynnych odebrawszy, według Práwá y Kánonow, státeczną támże záłożyli rezydencyą, wprzod wystáwiwszy Ołtarz wielki, y *Tabernaculum* dla Przenayświętszego SAKRAMENTU Roku Páńskiego 1690 w samęż noc, álbo w pułnocy samego Bożego Národzenia, witáiąc swoim Zakonnym Nabożeństwem Nowonárodzonego Zbáwićielá, od ktorego názywáią się Zbáwićielámi, *Patres Redemptionis*, dla tego, że Więźniow w niewolą Pogáńską zábránych, wykupuią iáłmużnámi, o ktore się z wielką pracą stáráią: á gdy pieniędzy nie máią ná wykupno więźniow, tedy siebie samych dobrowolnie dáią w ręce Pogáńskie, y tym sposobem więźniow od ćiężkiey niewoli wybawiáią.

Powinność tedy tych Przezacnych Zakonnikow, tá iest: áby Więźniow wykupowáli. Ták zbáwienney usługi doznáie Krolestwo Polskie, gdyż dopiero będąc w Polszcze lat 27. czásow ták skąpych y niebespiecznych á záraz w Roku pierwszym swoiego przyśćia do Polski, wykupili w Kámieńcu więźniow ośmi. w Roku 1690. czterdźiestu piąći. w Roku 1694. trzynaśćie, w w Roku tymże powtore czterdźiestu piąći. w Roku 1695. dwádźieśćiá y ieden w Roku 1699. ná Budźiakách, czterdźiestu trzech. w Roku 1706. nád Dunáiem w Kilij trzydźiestu sześći. Wszystkich wykupionych liczbá, iest dwieśćie dźiewięć Osob: zá káżdą záś Osobę nowy targ y summa nie iednáka idźie: czásem dwieśćie, czásem sto, náytániey pięćdźiesiąt złotych dáć zá iednę Osobę.

A ktożby ták zbáwiennych nie kochał Zakonnych Dobrodźieiow? ktożby im miał żáłowáć swoiey substáncyi, iáłmużny, y szczodrobliwośći, ná ták święte y zbáwienne dźieło, przykłádem Zbáwićielá nászego, ktory áby nas wykupił z więźienia

 piekielnego,

piekielnego, dobrowolnie dla náſzego zbáwienia, dał ſiebie ſámego nam wſzyſtkim ná okup nieoſzácowány. Przykłádem Páná JEZUSA náſzego Redemptorá poſtępuią ſobie *Patres Redemptionis*: Jeżeli iáłmużny ná Klaſztor uproſzą, náprzykład złotych trzy: to ná Klaſztor y ná Kośćioł obracáią ſię złotych dwá, á trzeći złoty chowáią ná wykupienie więźniow: ieżeli záś w żywnośćiách co uproſzą, náprzykład trzy bochenki chlebá, to dwá ná Refektarz, á trzeći przedáią zá pieniądze dla wykupienia więźniá, ráczey wolą ſobie od gęby odiąć, y żimná, y innych niewczáſow wyćierpieć po doſtátku, byle iedno więźniom w niewoli ięczącym, zbáwienny iák nayprędzey gotowáli rátunek. Gdy záś kto z Dobrodżieiow znácznych, odda im ſummę ná wykupowánie Więźniow, álbo tąż intencyą uczyni fundácyą, tedy tákie ſummy cáłe oddáią ná wykupienie więźniow, iednego naymnieyſzego kwartniká ztąd nie obracáiąc ani ná Klaſztor, áni Kośćioł.

Aby tedy ten zbáwienny okup w Koronie Polſkiey przez tych Przewielebnych *Redemptionis Patres* był ugruntowány, Nayiáśnieyſzy Krol Polſki Jan III. ná fundácyą ofiárował y oddał dwádżieśćia tyſięcy. Jaśnie Wielmożny J.M.P. Stefan Biedżińſki, Woiewodá Sędomirſki, teſtámentem legował ſto tyſięcy; ále ieſzcze w ſamey rzeczy nie przyſzło do exekucyi ták ſzczodrobliwego teſtámentu. Day Boże ábyśmy okup oddáli, ieżeli w więżieniu wiecznym nie życzemy ſobie ćiężkiego ięczenia. Przeświętna y Nayprzewielebnieyſza Kápitułá Krákowſka, po kilká rázy znáczne ſummy ofiárowáli ná wykupienie niewolniká, w ſamey rzeczy wyświadczáiąc, iż ſą y będą ná záwſze, *Ampliſſimi Redemptionis conſcripti Patres ac Senatores*. BOG miłoſierny, niech poda innym Dobrodżieiom do ſercá, zeby ſwoie ſubſtáncye y máiętnośći ná okup Chrześćiáńſkich ludżi ofiárowáli, á onychże ná pompy y zbytki niepotrzebne nie záżywáli.

Mowić záś o świątobliwośći tego Przezacnego Zakonu *Sanctiſſimæ TRINITATIS Redemptionis*, nie ieſt tego mieyſcá, y tych kilku liter ſzczupłych; á to przypominamy z Hiſtoryi, iż zá wiárę Swiętą

rę Swiętą Zakonnikow umęczonych, máią dwá tyśiącá śiedmdźieśiąt: Swiętych znácznych Wyznawcow, máią 86. Doktorow znácznych 36. Pátryarchow, y S. Kośćiołá Kárdynałow bárdzo wiele; iák świadczą ichże Historye? náwet Pánien Swiętych Męczenniczek, trzydźieśći cztery: y innych bárdzo wiele, ktorych iuż Niebo ukoronowáło wiecznym błogosłáwieństwem A.

Już z łáski Bożey ten przezacny y zbáwienny Zakon fundowány iest nayprzod we Lwowie, przez Wielmożną JeyMość Pánią Annę Wielochurską, Kásztelanową Wołyńską, ktorey Syn Roku 1703. dniá 7. Wrześniá, pod czás záłożenia pierwszego kámieniá fundámentálnego Kośćielnego, Hábit Swięty Zakonny, tychże Przewielebnych Oycow *Sanctissimæ TRINITATIS Redemptionis* przyiął, y Swiętą Professyą w rok uczynił, oddawszy śiebie sámego ná okupienie więźniow.

Drugi Konwent tegoż Zakonu iest ná Káźimierzu przy Krákowie, znáiąc zá Fundátorá nayprzednieyszego sámę Opátrzność Boską, á przed Boskim Máiestátem modląc śię, zá W.I.M.P. Jozefa Adámá Lubowieckiego, Stárostę Oświęćimskiego, że swoię Kámienicę dárował ná wymurowánie y mięszkánie Klasztorne.

Trzeći Konwent iest ná Wołyniu w Berestecżku, fundowány od Wielmożnego J.M.P. Tomaszá Kárczewskiego, Kásztelaná Hálickiego.

Czwarty w Wárszáwie, fundowány od Jáśnie Wielmożnego J.M.P. Fryderyká Felkierzamb, Woiewody Liwońskiego.

Piąty w Stánisłáwowicách ná Pokućiu, fundowány od W.J. M.P. Mikołáiá Strzałkowskiego, Stolniká Zydakowskiego.

Siodmy w Wilnie, fundowány od Jáśnie Wielmożnego Jegomośći Pána Janá Káźimierzá Sápiehy, Wielkiego Hetmáná Litewskiego.

Osmy w Trynopolu pod Werki, fundowány od J. O. y Nayprzewielebn: J.M.X. Biskupá Wileńskiego teráźnieyszego.

Dźiewiąty w Kámieńcu ná Podolu, temi czásy funduie sámá Opátrzność Boska nád więźniámi miłośierna. Dayże Boże, áby innych

áby innych Dobrodźieiow ſercá ſkłonne były, ná ták zbáwienne fundácye tegoż Przezacnego y zbáwiennego Zakonu.

W káżdym Kośćiele tegoż Zakonu, ieſt bárdzo wiele Odpuſtow, o ktorych wyráźnie mowią Oycowie Swięći w dawnych Przywileiách. Sámych záś Zakonnikow, fundátorowie ſą dwá: Pierwſzy Sw. Jan *de Mattha*, Doktor Páryſki, ktorego Swięto ieſt dniá 8. Lutego. Drugi, S. Felix *de Valois*, z Krolow Fráncuſkich idący, ktorego Swięto odpráwuie ſię d. 20. Wrześ.

Temi záś czáſy nowy záczynáią ćiż Oycowie murowáć *à fundamentis* Kośćioł, ktory ſwego czáſu przy dokończeniu iego, káżdy żyiący obaczy ſobie.

46. Kośćioł Swiętego LENARTA.

SZpitálny to Kośćioł ieſt, do Fáry Káźimierſkiey należy, ma ubogich doſyć, płći Męſki y Białogłowſkiey, w izbách rozdźielonych mieſzkáią: ten był fundowány dla trędowátych, zmuromány od Mieſzczan Káźimierſkich, z porády Zbigniewá Kárdynałá y Biſkupá Krákowſkiego. Miał ná czáſy pewne Odpuſty, y Proboſzczá. Ten tedy Kośćioł lubo Wiſłá zdezolowáłá ze wſzyſtſkim, iednákze czáſu ſwego ma bydź ná inſzym mieyſcu wyſtáwiony.

47. Kośćioł Swiętego BENEDYKTA.

NA gorze ieſt przed Miáſtem, odpráwuią Mſze Swięte w Piątki, *de Saxia* Xięża od Swiętego Ducha, ieſt tu nie dáleko grob Krákuſa Xiążęćiá co Krákow záłożył, názwány Rękawką, dla tego iż ludźie z nabożeńſtwá Pogáńſkiego rękawámi nánieśli źiemie ná ćiáło iego, y ták wyſoko uſypáli, iáko teraz widźieć.

Trzećia Część opiſania Kośćiołow

Ktore ſą w Kleparzu y po Przedmieśćiách.

48. Kośćioł Swiętego SEBASTYANA.

NA Stáwie ieſt wyſpá, ná ktorey ieſt zbudowány ten Kośćioł między rzekámi Wiſłą y Rudáwą, (Staw ten ieſt ná

tych

tych glinkách, gdźie glinę ná cegłę brano, gdy Kośćioł w Rynku PANNY Nayświętszey murowano (przy tym iest Szpital z izbámi dla záráżonych złą chorobą. Ma ten Kośćioł swego Proboszczá, Mieszczánie tego Szpitalá są Prowizorámi, y czynią opátrzenie tym chorym, żywnośćią, Apteką, Cyrulikiem, y wszelką wczesnośćią, ták y zápowietrzonych: ztąd idąc ku Swiętey Gertrudźie, iest izbá álbo klozá dla szalonych, ktorych Mieszczánie Krákowscy opátruią będących tám. Ma ten wzwyż miánowány Kośćioł Relikwie SS. y Odpusty ná pewne dni, iest y Proboszcz, ná ktorego prowent iest.

49. Kośćioł Swiętey GERTRVDY.

JEst ten Kośćioł ná wále zbudowány, przy ktorym bywa pogrzeb ludźi śćiętych, iest Kośćiołek piękny choćiaż máły, przyozdobiony Obrázem PANNY MARYI bárdzo ślicznym, záwárty kratą żelázną. Ma swego Proboszczá, Odpusty, y Relikwie Swiętych Bożych.

50. Kośćioł Swiętego MIKOŁAIA.

KOśćioł ten ná przedmieśćiu Fárny fundowány od Krolow y Xiążąt Polskich oddány potym Zakonnikom S. Benedyktá, tym co ná Tyńcu od Káźimierzá pierwszego Monárchy Polskiego, á záś od Máćieia Niemierzy człowieká cnot wielkich obdárzony. Dány ten Kośćioł potym Akádemij Krákowskiey Roku P. 1400. ktory po dźiśdźień trzymáią, y przy nim záwsze bywáią, Proboszczowie Pismá S. Doktorowie, ábo też w Kánonách á w Práwie Duchownym biegli Professorowie z teyże Akádemij, między temi ma wielkie záleccnie X. Adam Stężycá, Renovator tegoż Kośćiołá, Pisma Swiętego Doktor. Było przy tym Kośćiele siedm Mánsyonarzow, ktorych Swiątobliwa Zofia z Tárnowá Janá Amorá *de Taruw* Kásztelaná Krákowskiego Corká fundowáłá, ále że fundácye iedne nie dochodzą, drugie tylko *per medium* oddáią, więc teraz czterech Kápłánow ma ten Kośćioł, to iest X. Proboszczá iáko Rządzcę, y trzech Wikáryow

ryow, ktorzy máią ſwoie mięſzkánia. Obligácya pomienionych Wikáryow Sákrámentá Swięte chorym y zdrowym adminiſtrowáć, Kazánia porządkiem w Niedźiele, y we Swiętá miewáć, codźiennie Prymáryą czytáną odprawiáć, po ktorey záraz ſpiewáią *Officium* o Nayświętſzey Pánnie, á potym Wotywę. Ma ten Kośćioł Relikwie rożnych SS. Páńſkich, iáko to S. Mikołáiá Biſkupá Mireńſkiego Ząb, ktory trzyma Státuá tegoż Sw. Mikołáiá ſrebrna. Jeſt y druga Relikwia tegoż S. Pátroná świeżo bo dopiero *in Anno 1741.* exportowáná y w Konſyſtorzu Krákowſkim ápprobowána, lokowána w Pácyfikale ſrebrnym. Relikwie S. Amáty Męczenniká, S. Piuſa Męczenniká. Relikwie SS. Kántego y Mákárego Męczennikow. SS. Kolumby, Honorata, Fábiáná, Benedyktá, Felixá, Wiktoryná, Kreſcentego, y Ananiaſzá, Męczennikow.

Ołtarzow w tym Kośćiele ieſt dźieſięć, Ołtarz Wielki Stároświecką ſztuką wſzyſtek wyzłocony, ma Obraz wſpániáły Nayświętſzey MARYI PANNY, w ktorym po práwey ſtronie S. Mikołay, po lewey S. Stániſław Biſkup Krákowſki, między Kolumnámi tego Ołtarzá y między murem ſą Oſoby dwie wſpániáłe Snicerſką robotą, to ieſt SS. Piotrá po práwey á Páwłá po lewey ſtronie Apoſtołow. Nie dáleko Wielkiego Ołtarzá po práwey ſtronie ieſt Ołtarz pod tytułem S. Janá Nepomucená, w wierzchownym záś kompertymenćie ieſt Sw. Máćiey Apoſtoł. Po lewey ſtronie ieſt Ołtarzyk Stároświecki z rożnemi Oſobámi. W tym Ołtarzu ieſt *Effigies* Miłoſiernego Páná JEZUSA z Nayświętſzą Pánną y z S. Janem Ewángeliſtą. Idąc dáley do Choru wielkiego po lewey ręce ieſt Ołtarz Przenayświętſzey MARYI PANNY, w ktorym ieſt Obraz *MARIÆ Majoris* ſpráwiony zá ſtárániem Wielebnego Xiędzá Bálcerá Sturmieiſzá Zákryſtyáná tutecznego dźiwney wſpániáłośći y pięknośći, koło tego Obrázu w rámách znáyduią ſię Relikwie te, SS. Innocentego Artemiuſzá Męczennikow, SS. Aurelij, Dáryi, Kátárzyny, Dygny Pánien y Męczenniczek, SS. Gaudencyuſzá, Plácydá Męczennikow, SS. Pryſki, Wálentyny, Pánien y Męczenniczek,

Witaliſa

Witálisa, Stánisławá Biskupá Krákowskiego Męczennikow Eufemij, Urszule, y Towárzyszek SS. Pánien y Męczenniczek. Ma ná sobie wotá rożne srebrne od ludźi záwieszone, ktorzy łáski Boskiey przez przyczynę Nayświętszey Pánny doználi. Po práwey stronie iest Ołtarz S. Mikołáiá, w nim Obraz tegoż S. Pátroná godnie przyozdobiony w ramách koło tego Obrázu są Relikwie SS. Páńskich, iáko to SS. Mikołáiá y Jácká Wyznawcow, SS. Floryáná y Zygmuntá Krolá Męczennikow. SS. Benedyktá, Bernárdá Opátow, SS. Wálentego y Wincentego Męczennikow. SS. Stefaná, Wáwrzyńcá Męczennikow, SS. Agnieszki, Bibiány, Pánien y Męczen: SS. Piotrá Márcellego Woyćiechá Arcybiskupá Gnieżnińskiego, Stánisławá Biskupá Krákowskiego Męczen. Doznawáią tu ludźie wielkiey poćiechy w rożnych kłopotách, frásunkách, przygodách, niebespieczeństwách świádectwem tego są rożne wotá ná znák odwdźięczenia zá odebráne łáski záwieszone. Rodźice nabożni ofiáruią tu máłe Dźiatki swoie áby się chowáły áby zá błogosławieństwem S. Mikołáiá rosły, nie tylko w látá, ále też w rozum, y boiaźń Bożą. Gospodarze záś z wielką ufnośćią temuż S. Pátronowi oddáią bydło y wszelkie dobytki swoie w opiekę, áby wolne były od chorob y od zwierzow drapieżnych. Ma Odpusty wielkie, iáko ná Solenną Uroczystość S. Pátroná y ná Srzodę po Wielkiey nocy y po Swiątkách pierwszą. Szosty Ołtarz ten Kośćioł ma wspániáły Ukrzyżowánego Paná JEZUSA z Osobámi pod Krzyżem stoiącemi, y z Aniołámi *Insignia* Męki Páńskiey trzymáiącemi. Siodmy Ołtarz pod Chorem iest Nayświętszey PANNY z Osobámi SS. Sebástyáná y Rochá. Inne trzy w Káplicy Bráckiey.

Bráctwo Swiętey ANNY Sámotrzećiey iest w tymże Kośćiele, gdźie ma swoię Káplicę, y Kápellaná álbo Promotorá iednego z Xięży Wikáryow. W tey Káplicy iest Ołtarz wielki poważny z Osobámi SS. JOACHIMA y JOZEFA po bokách. W tym Ołtarzu iest Obraz S. ANNY Sámotrzećiey Rzymską sztuką málowány. Ma też tá Konfráternia zá osobliwszy zaszczyt y ozdobę Relikwią teyże S. Patryárchini dopiero w Roku 1741. ex-

portowáną

portowáną z Rzymu z Autentykiem, ápprobowáną w Konfyftorzu Krákowfkim, ktora lokowána w frebrnym Pácyfikale, Pilne to Bráctwo y czuyne w promowowániu Nabożeńftwá ku S. ANNIE, y záchowániu wfzelkich powinnośći y obligácyi. Albowiem w káżde Swięto y w Niedźielę odwieczora ichodzą fię Bráćia y Sioftry pomienioney Konfráternij, y śpiewáią o teyże S. Pátryárchini Koronkę. We Wtorki záwfze Wotywá bywa w Káplicy śpiewána. Záś podczás S. Quadrágezymy w káżdą Niedźielę Niefzpor Solenny z wyftáwieniem Nayświętfzego SAKRAMENTU, po ktorym Kazánie, y Paffya y z dyfcypliną.

Ma Odpufty Solenne y zupełne, kilká rázy od OO. SS. Papieżow nádáne y pozwolone, iáko ná Solenną Uroczyftość tey S. Pátryárchini, ná Wtorki Wielkonocny y Swiąteczny, y pierwfze po Suchychdniách náftępuiące. Niezániedbywa fwoiey obligácyi zá Dobrodźieiow zmárłych, álbowiem ná káżde Suchedni bywáią Mfze SS. Requiálne zá tych wfzyftkich ktorzy tu żyiąc dobrodźieyftwem y iáłmużną opátrzyli tę Konfráternią, po ktorych bywa Exhortá, gdźie X. Promotor wylicza wfzyftkich Dobrodźieiow, zalecáiąc nabożnym modlitwom y pámięći.

Przy tym Kośćiele ieft Szkołá od Máćieiá Miechowity przed tym fundowána, teraz nowo repárowána, gdźie we troiftym miefzkániu Studenći miefzkáią, w wielkiey záś Izbie Dźieći fię nie tylko początkow do náuki należących, ále też co fię tyka fkromnośći, pobożnośći y Kośćielney ufługi uczą.

Przez drogę przefzedłfzy ieft Szpital murowány z dolną y gorną kontygnácyą, w ktorym Szpitalu fą Ubodzy, nie ták z fundufzu bo máły, iáko z iáłmużny náśládowcow Swiętego Mikołáiá żyiący: Máią fwego Probofzczá Szpitálnego iednego z Xięży Wikáryow.

51. Kośćioł Poczęćia Nayświętfzey MARYI PANNY ná Strzelnicy.

KOśćioł ten Oycow Kármelitow Boffych, przenieśiony ieft z blifkowidocznego fadu z wilgotnego mieyfcá, záłożony Roku

Roku 1634. J.M.X. Tomaszá Oborskiego, Suffrágáná Krákowskiego, Biskupá Láodyckiego, ktory narożny kámień temu Kośćiołowi poświęćił, zmurowány iest z iáłmużny świętey, w tymże stárym Kośćiołku odpoczywáią ćiáłá Oycow pierwszych świątobliwie żyiących, ktorzy też prędko umieráli dla wilgotnośći wielkiey. Z tey okázyi ci Oycowie zostáli się w Krákowie, iż Oćiec Swięty Naywyższy KLEMENS VIII. posłał ich do Persyi ná opowiádánie Ewángelij S. ále dla niebespieczney drogi ná ten czás dla woyny Moskiewskiey, musieli nieco pomieszkáć w Krákowie. Gdźie J.M.X. Biskup Krákowski y Kárdynał Bernat Máćieiowski, z Przełożonemi ták duchownymi iáko y Swieckimi, widząc ich bydź pożytecznymi, y żyćia świątobliwego, y przykłádnego, zá prożbą tychże Przełożonych ná mieyscu w tym Roku 1605. dniá 18. *Septembr.* osadźił. (gdźie były chałupy Heretyckie, co swe Kazánia w nich odgádywáli) Przemieszkáli tu Oycowie Miesięcy sześć. Potym im zbudował Kośćiołek ten, ieden zacny, godny y pobożny człowiek Justymonty, pod tytułem Nayświętszey PANNY Niepokalánego Poczęćia, poświęcony w dźień Swiętych Apostołow Szymoná y Judy, przez Jego Mośći X. Máćieiá Pstrokońskiego, Biskupá ná ten czás Przemyskiego, Podkánclerzego Koronnego, przy obecnośći J.K.M. Zygmuntá III. Krolá Polskiego, tákże Biskupá Krákowskiego y wielu inszego rożnego stanu ludźi, gdźie też w nim pierwszą Mszą przerzeczony J.M.X. Máćiey Pstrokonski *solenniter* odprawiał Roku 1606. Teraz Nowicyat przy tym Kośćiele Oycowie przerzeczeni máią, gdźie Młodź im powierzona ćwiczenie swoie ma w obserwáncyi Zakonney y záchowániu Reguły, pierwotni Zakonu Nayświętszey Pánny z Gory Kármelu Tuteczny Kośćioł ma swoie Relikwie y Odpusty częste.

52. Kośćioł S. Mátki TERESSY y S. IANA Od Krzyżá ná Wesoły.

ROku Páńskiego 1719. Był założony pierwszy kámień tegoż Kośćiołá Dniá 23. Lipcá, przez J.W. IegoMSCi Xięcia

dzá Krzyſtofá ná Słupowie Szembeká, Biſkupá ná ten czás Przemyſkiego, Rodzonego Brátá J.W. JegoMSći Páná Jáná Szembeká, Káncler zá W.K. Fundátorá tego Kośćiołá y Klásztoru, ná ktorym Akćie był przytomny tenże J. W. Fundátor z J. W. JeyMSCią ſwoią Ewą, z Domu Leſzczyńſką, Woiewodziánką Káliſką. Tá Ceremonia odpráwiłá ſię bárdzo Solemnie z znáczną pompą, przy wielkim konkurśie Zacnych Ichmośćiow y rożnego Stanu ludźi pobożnych. Ná tenże Akt był zprowádzony Obraz S. Mátki Tereſſy z Rzymu, przez Jáśnie Wielmożnego Jegomośći Fundátorá, y ten Obraz ieſt w wielkim Ołtarzu tegoż Kośćiołá.

Roku záś 1725. Dniá 26. Lipcá. odpráwiłá ſię Solenna Introdukcya z Klaſztoru Swiętego Marćiná do tego Klaſztoru, gdźie wprowádźił Jáśnie Wielmożny Xiądz Michał Szembek, Suffrágan Krákowſki (ktory y w Wigilią tego dniá wiele prácował, święcąc Dzwony do nowego Klaſztoru, iáko y Appáraty Kośćielne, od Jáśnie Wielmożney Jeymośći Fundátorki dáne) Cztery Zakonnice, między ktoremi zá Przełożoną pierwſzą ná tym mieyſcu, náznáczona byłá W. Mátką Anná od Páná Jezusa, z świátá Konſtáncya Rupniowſka, Rodzona Ciotká Jáśnie Wielmożnego Jegomośći Fundátorá wieku ſwego ná ten czás 70. lat. Zakonnicá wielkich cnot y świątobliwośći, ktora w obudwu Klaſztorách znáczne przykłády zoſtáwiłá doſkonáłego żyćia ſwoiego, lecz w tym Klaſztorze nowym, żyłá tylko trzy látá y cztery Mieſiące. W Roku 1730. dniá 15. Kwietniá w Niedźielę Przewodnią, był poświęcony ten Kośćioł przez J.O. Xiążęćiá Jegomośći Biſkupá Wármińſkiego Krzyſztofá Szembeká, ktory też był záłożył kámień pierwſzy ná tenże Kośćioł, w ktorym Ołtarz wielki mármurowy, Cymborium, ganeczki y poſadzkę wyſtáwił ś.p. J.O. Xiążę Jegomość Felicyan Szániáwſki, Biſkup Krákowſki, z ſzczodrobliwey ſwoiey Páńſkiey łáſki.

Ołtarz wielki uprzywileiowány Indultámi Rzymſkiemi zá duſze w czyſcu. Mamy Relikwie SS. Rożnych od godnych Práłatow, oſobliwie też cáłą Głowę S. Máxymiáná Męczenniká,

ktorą

ktora Oćiec Swięty KLEMENS XI. przy Błogosłáwieństwie swojm ná tę fundácyą offiárował ná prożbę Fundátorá, temu Kośćiołowi. Jest tákże Relikwia z cáłego Ciáłá Kostki S. Faustyná Męczenniká, od Jegomośći Xiędzá Nuncyuszá Fundátorowi ofiárowána. Odpusty mamy ná pewne czásy, Regułę tę trzymamy co y u S. Marćiná y zostáiemy pod posłuszeństwem Wielebnych Oycow Kármelitow Bossych.

53. Kośćioł Swiętego FLORYANA.

SŁawnie wieczney pámięći Krol Jágiełło, Teologom Akádemij Krákowskiey ten Kośćioł podał, z Káncelláryámi Poznáńską, Łęczycką, y Sierádzką: do tego Kośćiołá Krol Stefan Probostwo inkorporował, y naprzod ie podał onemu w pracách sławnemu, w Teologij Swiętey biegłemu, w ięzykách uczonemu Professorowi Akádemij Krákowskiey, X. Stánisłáwowi Sokołowskiemu Káznodźiei swemu: Jest przy tym Kośćiele Práłatow 4. Proboszcz, Dźiekan, Kustosz, y Kántor, Kánonikow 8. Wikáryow tákże. Ma y Relikwie SS. Bożych, iáko to Drzewo Krzyżá S. w Krzyżu srebrnym pozłoćistym, fistułá od rámieniá z ręki práwy S. Floryáná Zołnierzá y Męczenniká, Pátroná Polskiego, uczćiwie w srebro opráwna, á tę w káżdy Poniedźiáłek wystawiáią ná Ołtarz wielki przez rok, gdy się odpráwuie Wotywá o tym Swiętym, iest ieszcze y druga Relikwia okazáła tegoż Swiętego Pátroná, álbo ráczey rámię w Pácyfikale srebrnym, á tá záwárta przez W. X. Woyćiechá Borowiuszá w Piśmie S. Doktorá, Proboszczá tutecznego, są y w Krzyżách 16. srebrnych y pozłoćistych, wiele inszych rozmáitych Swiętych Relikwij, oprocz tych ktore we dwuch osobnych tekách są záwárte, á Imioná są ich te:

Pálec cáły S. Andrzeiá Apostołá, tegoż Pártykuły dwie znáczne Krzyżá sztuká ná ktorym ten Swięty umárł. S. Janá Chrzćićielá. S. Filipá Apostołá. S. Jákubá większego Apostołá S. Jákubá mnieyszego Apostołá. S. Bártłomieiá Apostołá. S. Máteuszá Apostołá. S. Wáwrzyńcá Męczenniká. S. Chrystophorá

Męczenniká. S. Grzegorzá Męczenniká. S. Mikołáiá oleiek z kośći płynący. S. Kátárzyny mleko z gory Synái. S. Máłgorzáty Pánny M. S. Cecylij P.M. S. Urſzule P.M. S. Máryi Mágdáleny. S. Elżbiety Wdowy. SS. z Jedenaſtu tyśięcy cząſtki z Głow.

Są y Obrázy ſtároświeckiego málowánia PANNY Przenayświętſzey bárdzo cudowne, koło tych w ramách ſą te Relikwie Swiętych Bożych.

Swiętych Szymoná y Judy.
Swiętego Benedyktá Opátá.
Swiętego Auguſtyná Biſkupá.
Swiętego Łázárzá Biſkupá.
Swiętego Remigiáná Biſkupá.
Swiętego Alexándrá Biſkupá.
Swiętego Mikołáiá Biſkupá.
Swiętego Sylweſtrá Biſkupá.
Swiętego Stánisłáwá Biſkupá.
Swiętego Woyćiechá Biſkupá.
Swiętego Wáwrzyńcá Męczenniká.
Swiętego Wácłáwá Męczenniká.
Swiętego Walentego Męczenniká.
Swiętego Euſtáchiuſzá Męczenniká.
Swiętego Maurycego Męczenniká.
Swiętych Młodźieniaſzkow álbo niewinniątek część I.
Swiętych Koſmy y Dámiáná.
Swiętego Zygmuntá Krolá.
Z Obruſa Wieczerzy Páńſkiey.
Z Jáſłeczek Paná JESUSOWYCH
Z słupá biczowánia Páná JEZUSA.
Z zawićia Nayświętſzey PANNY MARYI.

Y inſzych wielu w pártykułách mnieyſzych, y to tu w tym Kośćiele wiádomośći godna rzecz, ieſt iedná świecá z woſku gruba nákſztałt ſłupá, ná ſiedm łokći zrobiona, y pod Krucyfixem zdawná wśrzod Kośćiołá poſtáwiona, ktorą tylko raz do roku palą przy Mſzy Swiętey, ktora ſię odpráwuie o TROYCY SS. w Poniedźiáłek z Nayświętſzym SAKRAMENTEM przywodny, á to ná pámiątkę ogniá zbyt wielkiego, ktory był Roku 1528. w dźień S. Márká. Gdy ten pożar począwſzy od S. Gertrudy ná wále, S. Mikołáiá Kośćioł, y okoliczne Przedmieśćie, Podwále, Kleparz, Biſkupie, część Gárbárzow, w Krákowie záś nową Bramę, y S. Mikołáiá Ulicę, y aż do rynku, y inſze aż do świeckiey Bramy, wſzyſtko w perzynę obroćił; tegoż Roku w tymże pożárze był widźiány S. Floryan ná powietrzu z naczyniem wody, zálewáiąc Kośćioł pod iego Tytułem zmurowány: potym widzeniu on pożar ogniowy záraz ugáſł, zá co Pánu BOGU y po dźiś dźień w Poniedźiáłek Przywodny przy Mſzy Swiętey Obywá-

tey Obywátele z postronnymi ludźmi y Swiętemu Floryánowi dźiękuią; ofiáruie się tu wiele ludźi w tych podobnych nieszczęśćiách, y ućiekáią się do S. Floryáná, á bywáią poćieszeni, iáko wielkie wotá álbo Regestrá Kośćielne dáią znáć. Ma Bráctwo pod Imieniem Ubostwá Páná JEZUSA, Ołtarzem y Obrázem PANNY Nayświętszey, bárdzo pięknym ozdobione. To Bráctwo uprzywileiowáne iest od Naywyższych Pásterzow Odpustámi wielkiemi, Dyrektorem tego Bráctwá Káznodźieiá tuteczny. Powinność tego Bráctwá, ubogich zmárłych dármo grześć (miánowićie Bráćią tego Bráctwá, y ceremonią Chrześćiáńską ćiáłu powinną oddác: używa to Bráctwo kap źielonych w swych Processyach: Kośćioł to iest piękny, ma swoie wielkie y częste Odpusty, zmurowány Roku 1185. *teste Miechowio*. Odpoczywáią tu wiele ćiał stárych prácowitych Doktorow, Professorow Akádemij Krákowskiey, o ktorychby wiele pisać trzebá.

54. Kośćioł Swiętych SZYMONA y JVDY.

OD Pobożnych był ludźi zbudowány, zgorzał po dwá rázy, teraz *de novo* z gruntu wymurowány, przez Prowizorow z uproszenia jáłmużny Roku 1639. Dla zápowietrzonych był to pierwszy Szpital: teraz ma dosyć ubogich Mieszczan Klepárskich, ktorych, opátruią ćiż Mieszczánie z czyńszow. Máłwe Odpusty, y Xiędzá Proboszczá.

55. Swiętych FILIPA y JAKVBA.

TEn Kośćioł należy do Probostwá Wszystkich Swiętych po kilká rázy pogorzał, teraz iest restaurowány przez Xiędzá niektorego Wikáryego Swiętego Floryáná, ktory go kosztem swoim włásnym máiąc podány z rąk Kolegiáckich restaurował.

56. Kośćioł Swiętego WALENTEGO.

PRzy tym iest Szpital dla białychgłow, ná ten czás trędowátych zbudowány, ma ten Kośćioł ochędostwo piękne zá

stárániem pobożnego, wielkiey uczćiwośći Xiędzá Adámá Málagá Proboszczá tego Kośćiołá, Káznodźieie S. Floryáná: ma Odpusty kilkákroć do roku zupełne, ma y Relikwie S. Wálentego Prześćierádło, y Welum Nayświętszey Pánny, restaurowány *de novo* zá stárániem wyżey miánowánego Oycá, ktoremu niech będźie Pan BOG zapłátą.

57. Kośćioł Swiętego KRZYZA ná Kleparzu. niegdy Słowácki zwány.

TEn Kośćioł był z fundámentow erygowány od S. Jádwigi Nayiáśnieyszego Władysłáwá Jágellona Krolá Polskiego, Małżonki dla Słowakow, ktorzy w tym Kośćiele swoim Słowiáńskim ięzykiem nabożeństwo odpráwiáli; lecz nie zewszystkim ieszcze skończony będąc, w krotce potym zgorzał, y więcey iák przez pułtorástá lat w ruderách swoich leżał. Potym łáskáwych Dobrodźieiow iáłmużny ná tych rozwálinácg Kápli-Káplicę drzewiáną wystáwiły, ktora Xiędzom Wikáryom Swiętego Floryáná, rázem przy Inkorporácyi Kollácyi Kośćiołá S. Floryáná Prześwętney Kápitule támeczney przez Nayiáśnieyszego Alexándrá Krolá Polskiego iest dárowána. *Tandem* w Roku Páńskim 1584. wzbudźił Pan BOG nowego Dobrodźieiá Szláchetnego JegoMośći Páná Janá Sroczyńskiego, Ławniká Wyższego Práwá Mágdeburskiego, Zamku Krákowskiego, ktory z Małżonką swoią Agnieszką nie tylko ten Kośćioł wymurował, y Prowizyą opátrzył, ále też w Roku 1686. od Nayiáśnieyszego Janá III. Krolá Polskiego pensyą pewną z Zup Wielickich (áby wiecznemi czásy Chwałá Páná BOGA w tym Kośćiele odpráwiáłá, y Kápellan przy tym Kośćiele swoię mogł mieć subsystencyą) wyiednał, y Przywiley ná tę pensyą otrzymał; *Jus-patronatus* tego Kośćiołá wymurowánego przy Kápitule Swiętego Floryáná ná iednego Xiędzá z Xięży Wikáryow zostáwiwszy. W tym Kośćiele dwá rázy w rok Odpust bywa, raz ná Ználeźienie Swiętego Krzyżá w Máiu, drugi raz ná Podwyższenie S. Krzyżá w Wrześniu. W tymże tákże Kośćiele iest Ołtarz

pod tytu-

pod tytułem Nayświętſzey MARYI PANNY zá Duſze zmárłych w Srzody, y przez cáłą Okawę zaduſzną uprzywileiowány, przed ktorym gdy Kápłan Mſzą S. odpráwi, duſzę z mąk czyſcowych uwolniona. Tákże w Adwent ná dźiewięć dni przed Bożym Národzeniem, odpráwuie ſię Nowenná *Expectationis Partûs B. V. MARIÆ* Odpuſtámi od S. Stolicy Apoſtolſkiey uprzywieleiowána. Tákże w tym Kośćiele znáyduie ſię znáczna Pártykułá Drzewá Krzyżá Swiętego Autentykowána, w Relikwiarz ſrebrny pozłoćiſty wſadzona, z drugiey ſtrony Relikwia *S. Modestæ Mart:* máiąca, ktorą pártykułę Xiądz Krzyzecki, Pleban w pároxyzmie ſwoim do tego Kośćiołá ofiárowány ná záwdźięczenie łaſk od Páná BOGA odebránych, *proprio ſumptu* prokurował y do tego Kośćiołá Roku Páńſkiego 1730. oddał. Przy tym Kośćiele rezyduie záwſze Xiądz Prebendarz.

58. Kośćioł Pánien Zakonnych, Wizytek názwánych przy Kleparzu Krákowskim.

KLaſztor Pánien Zakonnych od Náwiedzenia PANNY Przenayświętſzey názwánych przy Kleparzu Krákowſkim fundowány ieſt od Jáśnie Oświeconego Xiążęćiá Nayprzewielebnieyſzego J. M. X. Janá Máłáchowſkiego, Biſkupá Krákowſkiego, wielkim bárdzo á práwie Krolewſkim ſumptem wyſtáwiony, oraz y z Kośćiołem, pod tytułem S. Fránćiſzká Sálezyuſzá, przez ſamegoż Xiążęćiá J. M. Roku Páńſkiego 1695. dniá 24. Czerwcá, z nádaniem czterdźieſtodniowych Odpuſtow poświęcony, ktorego Poświęcenia Uroczyſtośc doroczna odpráwuie ſię w Niedźielę pierwſzą po Octawie Náwiedzenia Pánny Przenayświętſzey. Przy Ołtarzu wielkim ſą Odpuſty w káżdy Poniedźiáłek, dla wybáwienia duſz z ogniá czyſcowego. Jeſt w tymże Kośćiele Bráctwo Sercá Páná JEZUSA Chryſtuſa, ktore ma oſobliwe Odpuſty ſobie pozwolone w Piątek po Oktawie Ciáłá Bożego. Przy tym Kośćiele Pánny Zakonne, żyią tu práwie po Anielſku, według Reguły Apoſtolſkiey, nabożeńſtwá y bogomyślnośći we dnie y w nocy odpráwuią w Chorze

y w Celach:

y w Celách: ieſt tu wiele Pánien Szláchetnie wyſoce zrodzonych ná Duchowne dánych wyćwiczenie, przy ktorym uczą ſię oraz ięzyká Francuſkiego: więcey iednák czáſu trawiąc ná modlitwie, ániżeli przy Grámmátyce Fráncuſkiey. Między Pánnámi Zakonnemi, Poſłuſzeńſtwo, Czyſtość Anielſká, Ubośtwo Apoſtolſkie, kwitnie y kwitnąć będzie ná wieki. Amen.

59. Kośćioł Swiętego PIOTRA ná Gárbárzách.

POd władzą Fáry Swiętego Szczepaná zmurowány ten Kośćioł od M. Janá Melſa Medycyny Doktorá, y fundácyą opátrzony Roku Páńſkiego 1498. tám w progu tego Kośćiołá leży człowiek w wielkie cnoty ubrány, Powinien tu Xiądz Niemiecki mieſzkáć dla Gárbárzow: lecz teraz ſwe Nabożeńſtwo Niemcy odpráwuią w Kośćiele Swiętego Woyćiechá, (iákom tám przy tym Kośćiele wſpomniał,) teraz tedy ieſt w podawániu Akádemij Krákowſkiey. Ma fundácyą dobrą, Relikwie Swiętych Bożych, y Odpuſty ſwoie, ma y Cmyntarz wielki dla zmárłych grzebienia: Ná tym Cmyntarzu, ná zachod letny Słońcá, od Kośćiołá, ná niektore czáſy, widuią świátłość ná kſztałt świec pięći, ludźie nabożni, co to znáczy, BOG ſam wie.

60. Kośćioł Nayświętſzey MARYI PANNY Náwiedzenia ná Piasku.

WŁádyſław drugi Monárchá Polſki rzeczony *Hermanus* Kośćioł ná tym mieyſcu záczął fundowáć Roku P. 1087. á to zá doznániem tákiego cudu. Miał ten Monárchá chorobę w noſie nieuleczoną, w ktorym ſię zálęgło było robáctwo, á ták y fetor przykry, y boleść nieznośna Monárchę dręczyłá. Gdy ludzkie nic pomagáły lekárſtwá, do Boſkiey udáie ſię pomocy. A myśląc o tym, ſnem zmorzony, záſnął. W tym pokaże mu ſię Nayświętſza MARYA PANNA, y pokázuie to mieyſce, gdźie teraz Kośćioł y Klaſztor ſtoi, mowiąc áżeby tám ſzedł, á gdy obaczy fiałki, pod niemi żeby kazał kopáć y ſzukáć piaſku. Tym piaſkiem (mowiłá Lekárká chorych MARYA) nos potrząſnąwſzy

trząsnąwszy uzdrowiony zostánież. Co gdy przy obecnośći Lámbertá Biskupá Krákowskiego, y wielu Duchownych, uczynił, ná tych miast cudownie został uleczony. Więc ná záwdźięczenie Pánu BOGU ták wielkiego dobrodźieystwá Kośćioł ná tym mieyscu fundowáć záczął, ále mu ledwo chor máły y Zákrystyą wystáwić, á dla większego choru tylko fundámentá záłożyć przyszło dla woyny postronney, domowych rozruchow, y śmierći. Po nim Piotrowi Duninowi Hrábi ná Skrzynnie Stárośćie Wrocłáwskiemu ledwie śćiány choru wielkiego śmierć záskoczywszy wywieść dopuśćiłá. Aż dopiero Roku Chrystusowego 1390. świętey pámięći Władysław Jagełło Krol Polski, z Jádwigą Krolową Małżonką swoią, dźiełá niezupełnego szczęśliwie dokończył, y Klasztor przy Kośćiele wystáwił, do ktorego Roku P. 1397. Oycow Kármelitow wprowádźił z Prági, y Kośćioł im do rządu podał.

Ten Kośćioł poświęcony iest pod záłożeniem Swiętá Náwiedzenia Náyświętszey MARYI Panny, ktore świeżo od Urbana Szostego Papieżá pochwalone, y postánowione było. Odpust ná to Swięto, y przez cáłą Oktawę od Stolice S. Apostolskiey pozwolony iest zupełny. Ktory się podźiś dźień odpráwuie przy ták licznym ludźi konkursie, iż w Swięto samo y przez Oktawę, więcey, mniey, nád sto dwádźieśćiá, álbo trzydźieśći tysięcy ludźi, BOGU przez Sákrámentálną Spowiedź usprawiedliwionych w tym Kośćiele Ciáło Páńskie przyimuią, y z poćiechą duchowną do domow swoich wracáią się.

Ma ten Kośćioł Káplicę wspániáłą ku południowi położoną, w ktorey iest Obraz MATKI Nayświętszey piástuiącey Syná swoiego, á ten Obraz nie iest málowány penzlem málárskim, ále od iednego świątobliwego tegoż Zakonu Kápłáná, ocyrklowány niby do málowánia ná murze, sam cudownie zá spráwą Boskiey Wszechmocnośći wyniknął. Przy tym Obráźie wiele ludźi siedm świec gorąiących, y świátłość z Niebá widywáli, y śpiewánie Anielskie słyszeli. Co gdy się doniosło do Zwierzchnośći Duchowney Miástá Krákowá, náznáczyli nocną straż ieżę-

li to nie dźieie ſię przez iákich ludźi lekkomyślnych. Sam tákże Szláchetny Mágiſtrat Krákowſki náznáczył Mężow zacnych y wiáry godnych, ktorzy tego doświadczyli, y prawdę tę rzetelnie wyználi. *Ex Speculo Carmelit: edito Antverpiæ Annô Domini 1680. pag: 662.* Cudá tákże niezliczone dźiały ſię, ále ich dokumentá przy deflagrácyi Kośćiołá y Klaſztorá w Roku P. 1587. w wielkiey liczbie pogorzáły. Więc dopiero od Roku 1520. oopiſuie ich dość znáczną liczbę Przewielebny J. Xiądz Mikołay Grodźińſki, Sekretarz J. K. M. w Kśiążce názwáney: *Diva Virgo CracoviensisCarmelitana.* Ktora toKśiążká náPolſki ięzyk przetłomáczona, y z druku wydána ieſt od Zakonnikow tegoż Klaſztoru.

Wſzyſtkie w tey Kśiążce wypiſaneŁáſki, Cudowney wObráźie ſwoimMátki Nayśw: ludźiom w rożnych przygodách y nieſzczęśćiách zoſtáiącym świadczone ogłaſzáią,niezmierną Jey dobroć, á do nabożeńſtwá y dźiękczynienia ſercá czytáiących zápaláią. R. P. 1634. d. 15. Páźdź: ták ſię był ten Obraz zmienił, y on śliczny Xiężyc *Pulchra ut Luna Cant: 6. ℣. 9.* ták ſię zácmił, że Twarz Swięta Obrázu tego ſtáłá ſię bárdzo bláda niby ſmutek iáki pokázuiąca. Zbiegáli ſię ná ten cud Obywátele Miáſtá Krákowá, y inni z pobliżſzych Wsi y Miaſteczek. Rokowáli wſzyſcy nieſzczęśliwe przygody ná Oyczyznę: A przeſtráſzeni będąc táką Obrázu odmiáną, znáczną pokutę y popráwę czynili, ile że Káznodźieie przeráźliwym głoſem po Ambonách wołáli. *Sol factus est niger ſicut ſaccus cilicinus Apoc: 6. ℣. 12.* Wybrána iáko Słońce Piaſkowa MARYA, ſtáłá ſię czarna, iáko żałobna włoſiennicá. Trwáłá tá, ſercá ludzkie przerażáiąca Obrázu odmiáná dni dwánaśćie, aż dopiero w trzynaſtym dniu w dźień SS. Apoſtołow Szymoná y Judy do pierwſzey ozdoby y wdźięczności Obraz przywroćił ſię. Potym w lat 21. Roku 1655. poćił ſię ten Obraz potem nádprzyrodzonym, krople potu były iáko orzech láſkowy, ktore, częśćią że ná czole Obrázu S. ſtały, częśćią że ná podłożoną tuwálnią ſpływáły y ſpadáły, wiele ludźi Duchownych y Swieckich widźiáło. Trwał ten cudowny pot godźin dwie. Krotko potym náſtąpiłá inkurſya Szwedzka do Krákowá, pámiętna cáłey

źna cáłey Polſzcze wielką ſrogośćią, á względem tego S. mieyſca, obmierzliwośćią y ſpuſtoſzeniem bárdzo żáłoſna. Albowiem heretycka złość Obrázom Swiętym nieprzyiázna, zá powodem Wiertczá Generałá woyſká Szwedzkiego, ktore ſię było w Krákowie zámknęło, z okázyi zábitego od naſzych przeklętego Obrázoborcę (ktory ſzpadą uderzył w Nayświętſzą Twarz Cudowney ná Piaſku MARYI, bluźnierſko mowiąc: *Doświadczę ieżeli wáſza MARYA cudá ieſzcze czyni*) Umyśliłá tedy przeklęta złość heretycka Kośćioł y Káplicę, oraz y Klaſztor zruinowáć, y dziedźiczną Obrázowi z káwáłkiem muru, wydrzeć poſſeſſyą ná Piaſku, w proch mur rozſypawſzy. Wykonáli to wſzyſtko z wielkim gniewem, á niemnieyſzym żalem pátrzących. Zrownáli z źiemią mury wſzyſtkie wſpániáłą robotą y koſztem wielkim ſtawiáne, iedney tylko ſztuki, ná ktorey ieſt Obraz, z dáru Bożego áni ármatą ſkruſzyć, áni minámi wyſadźić nie mogli. Więc nayprzod z rumow wyſypáli mogiłę wyſoką nád Obrázem, á potym ná wieczną wzgárdę, zdechłych ſzkap ſwoich śćierwy z Miáſtá wywłoczyli, y ná tym mieyſcu, gdźie cudowny Obraz zágrzebli, zdechłe śćierwy grzebli. Już káżdy rozumiał, że Obraz ná wieki zginął, á pátrząc zdáleká płákáli ludźie wielkim płáczem, wołáiąc z lámentuiącym Prorokiem: *Cecidit Corona capitis noſtri Thr. 5.* upádłá ozdobá głowy náſzey. Aż też P. Bog dał, że Szwedzkie woyſko R.P. 1656. rożnemi krwáwemi potyczkámi niſzczeć znácznie poczęło, y ſtrwożeni Szwedźi odmiáną ſzczęśćia, uſtąpić z Krákowá ze wſtydem muſieli. Więc gdy trochę wytchnął ſobie Krákow od iárzmá nieprzyiaćielſkiego uwolniony, ſchodźili ſię gromádnie ná to Swięte mieyſce obywátele tuteczni y poſtronni, rzewliwemi głoſy płácząc y nárzekáiąc że ich poćiechá zginęłá. Y z nabożeńſtwá á żárliwośći poczęli odrzucáć rumy, śćierwy śmierdzące wywłoczyć, chcący ſzukáć zágrzebánego w żáłoſney mogile Obrázu. Aż nád ſpodźiewánie, gdy onę wdźięczną Bogu, y Mátce iego Nayświętſzey czynią robotę, cudownie bez wſzelkiey ludzkiey pomocy odſtąpiły rumy, pokazał ſię Obraz wdźięczny y nienáruſzony, ie-

 dnę tylko

dnę tylko w twárzy swoiey zostáwiwszy ránę, zádáną od szpady niezbożnego heretyká. Więc z wielkim nabożeństwem powitawszy Krolową swoię, á kámienie y rumy lepiey uprzątnawszy, ná prędce Kápliczkę drewniáną postáwiono, w ktorey pierwszą Mszą S. miał J.W.J.X. MikołayOborski,Biskup Laodycki, Suffrágan, Archidyakon, y Officyał Krákowski. Z iáłmużn záś nabożnych Pánow Duchownych y Swieckich, y innych ludźi, stánał ten, ktory teraz iest Kościoł, Klasztor, y Káplicá. O tym wszystkim czytáć może łáskáwy Czytelnik szerzey w Kśiążkách wzwyż pomienionych.

Że záś te Kśiążki iedne dawnośćią czásu są sterane, insze poginęły, y máłoco się ich znáyduie, á coraz to więcey przybywa cudow, łásk świadczonych od Krolowy Niebieskiey, ktore prágną wyniść z pod prásy Drukárskiey ná widok świátu Polskiemu, á są konserwowáne *in Archivo* tegoż Klasztoru; dla tego Oycowie támteczni proszą codźiennie Páná Bogá, ażeby iákiego Dobrodźieiá nátchnął Duchem Swiętym, ktoryby szczodrobliwośćią swoią dopomogł do przedrukowánia dawnych, y wydrukowánia świeższych, ku większey czczći y chwale Páná Bogá, y Mátki iego Nayświętszey.

Jest tákże przy tym Kośćiele Káplicá Bráckа, Arcybráctwá Szkáplerzá S. ktore w wielkiey nabożnośći przedźiwnie kwitnie. Ludźie do tego Bráctwá S. zewsząd tłumámi się schodzą, osobliwie podczás Odpustow, y Szkáplerz S. nabożnie przyimuią. A tym ktorzy się wpisuią, y Szkáplerz S. przyimuią, o powinnośćiách do tego Bráctwá należących, Xiądz Promotor, ktory przyimuie, informácyą dáie. Ma to Bráctwo osobliwsze swoie Przywileie, ktore sámá Nayśw: PANNA uprośiłá, y nádáłá. Między ktoremi są te nayznácznieysze. Pierwszy, że kto w pisány w to Bráctwo, Szkáplerz S. ná sobie nośi, á pilnie y nabożnie záchowuie powinnośći Bráckie, uydźie potępienia wiecznego, álbowiem Nayśw: PANNA szczegulne iemu u Syná swoiego iednáłá łáski, ażeby w grzechu śmiertelnym nie umárł. Ktory to Szkáplerz MATKA Boska oddáiąc Sw. Szymonowi Stokcyuszowi ná

ten czas

ten czas Generałowi cáłego Zakonu Kármelitáńskiego, mowiłá *Accipe Fili dilectissime hoc tui Ordinis Scapulare... In quo moriens æternum non patietur incendium.* Drugi: że Nayświętsza PANNA káżdey Soboty zstępuie do czyscá, y z támtąd dusze Bráci y Siostr Szkáplerzá Swiętego ktorekolwiek znáyduie, miłośćiwie wybawia, á do Krolestwá Niebieskiego doprowadza. Jáko o tym świadczy *Bulla Sabbatina JOANNIS XXII. Pontif. Max.* potwierdzona od ALEXANDRA V. KLEMENSA VII. GRZEGORZA XIII. y inszych Oycow SS. Papieżow. Ma y Odpusty wielkie od Stolice S. nádáne. Y absolucyą, álbo rozgrzeszenie od winy y káry w godźinę śmierći, ktore ma bydź dáne tym, co Szkáplerz noszą w to Bráctwo wpisani, przez Kapłana ná to władzą máiącego od Przełożonych Zakonu Kármelitáńskiego. Jest ubogácony Kośćioł ten y w Swięte Relikwie. Jáko to: Jest cząstká drzewá Krzyżá S. pártykułá z kośći S. Máćieiá Apostołá. Głowá S. Klemensa Męcz: Swiętych, Aniołá Kármelity, Konstáncyusza, Wiktorá, Plácydá, Tranquilla, Gaudentego, Konkordyuszá, Bonáwentury, Fortunatá, Cyryáká, Błáżeiá, Kalixta Papieżá, Tytusa Dyakoná, Tarsycyusza, Seweryna, Urbana, Witalisa, Felixá &c: Doroty S. Pánny y Męcz: Ręká. SS. Urszule, Angele, Klemencyány, Máłgorzáty, Lucyi, &c. SSw. Jędrzeiá Korsyná Biskupá Fesuláńskiego, Swiętego Woyćiechá Wyznawcow, Swiętey Máryi Magdáleny, Zakonu Kármelitáńskiego, y inszych wielu Swiętych Páńskich.

Ma Odpusty Stácyi Rzymskich. We wszystkie tákże Swiętá wielkie ktore się zowią *Domini Sabaoth*, iáko to Národzenie Páńskie, Obrzezánie, &c. y w Swiętá Nayświętszey PANNY, ták że w Niedźiele Bráckie, to iest w Niedźielę drugą káżdego Miesiącá, Odpust zupełny. Y w insze dni cáłego roku, á osobliwie przez cáły Post wielki w káżdy dźień modlącym się w tym Kośćiele zá podwyższenie Kośćiołá S. Kátolickiego, zá wykorzenienie heretykow, zá zgodę Pánow Chrześćiáńskich, są wielkie Odpusty od Stolice Swiętey nádáne, byle tylko modlący się w łásce Boskiey byli, do ktorey codźienne przygotowánie iest, wzbudzenię w sobie żalu serdecznego zá grzechy. A osobliwie są dni

dwádźieśćiá

dwádźieśćiá śiedm, w ktore Stolicá Swięta Apoftolfka modlącym śię w tymże Kośćiele (iáko też y w infzych Kármelitáńfkich) uwolnienie dufze z czyfcá pozwala. Są záś te dni. Dźień Popielcu, Wtorek y Srzodá po Niedźieli pierwfzey poftu. Srzodá po Niedźieli drugiey poftu. Niedźielá trzećia poftu. Srzodá po teyżeNiedźieli. Niedźielá czwarta poftu. Poniedźiałek y Srzodá po tey Niedźieli. Srzodá, Czwartek, Piątek. Sobotá po Niedźieli piątey poftu, Srzodá y Czwartek, po Niedźieli Kwietney, Srzodá po Niedźieli Wielkonocney. Srzodá Krzyżowa przed w Niebowftąpieniem Páńfkim. Srzodá, Czwartek, Piątek, Sobotá po SwiętáchZeflániaDucháSwiętego. DźieńPrzenayśw: TROYCE. Dźień Bożego Ciáłá. Dźień S. Janá w Oleiu fzofty Májá. Srzodá, Piątek, Sobotá Suchych dni w Wrześniu. *Ex Bullario Carmelitarum.*

61. Kośćioł Nayświętfzey PANNY MARYI Zwiáftowánia OO. Kápucynow ná Ogrodnikách.

ROku Páńfkiego 1695. w dźień Dominiká Swiętego przyfzło do Krákowá trzech Oycow Kápucynow Zakonnikow Fránćifzká S. Przewielebny Jan Fránćifzek Komifarz, *ab Arreti*: Oćiec Bernárdyn *à Senis* Káznodźieiá: y Brát Károl *ab Uzzano*. Tych trzech Oycow przyiął w dom do śiebie J.M.P. Dyonizy Mecotti, Prefekt Poczty J K.M. y Rzeczypofpolitey, á dniá trzećiego prezentował ich J. O. Xćiu J.M. Janowi Małáchowfkiemu, Bifkupowi Krákowfkiemu, od ktorego wdźięcznie przyięći, otrzymáli záraz konfens, áby śię mogli fundowáć przy Krákowie: y gdy długo fzukáli mieyfcá fpofobnego, upátrzyli fobie Ogrod wielki J.M.P. Kántellego Ráyce Krákowfkiego, ten záraz, y drugie przy nim zá znáczne pieniądze Dobrodźieiow fwoich zákupieli: máiąc tedy plác gotowy y przeftrony, dał im BOG zá Fundátorá Kośćiołá y Klafztoru, Wielmożnego J. M. P. Albrychtá Dębińfkiego, Chorążego Zatorfkiego. Ten Pan pobożny z właſney fwoiey fubftáncyi, bárdzo prędko Kośćioł im wyftáwił y Klafztor, y Roku Páńfkiego 1699. gdy Oycowie Kápucyni z máłey fwoiey Kápliczki, czyniąc Proceffyą z Przenay-

z PrzenayświętſzymSAKRAMENTEM przyſzli przed nowy Kośćioł, czekał ich przyśćia przy drzwiách Kośćielnych pobożny Fundátor J.M.P. Albrycht Dębiński, poſpołu z ſwoią Małżonką JeyMośćią Pánią Zuzánną Doliwá Zydowſką, wonnieiącą Cnot doſkonáłych Rożą. Witáiąc tedy nowych gośći, naprzod przed przenayświętſzym SAKRAMENTEM oboie poklękáli, y czołem o źiemię uderzyli: potym ſam J.M.P. Fundátor obſzerną, nabożną y wyborną Orácyą po łáćinie iáko do Włoſkich Zakonnikow, ktorzy po Polſku nie rozumieli, onychże witał, z rąk ſwoich klucze Kośćielne, y Kláſztorne onymże oddał, y wiecznemi ich Kośćiołá ſwoiego poſtánowił y deklárował Dźiedźicámi. Odpowiedźiał zátym z podźiękowániem przemową po łáćinie, z wielką żárliwośćią y płáczem Oćiec Komiſarz, przed Proceſſyą Krzyż nioſący. Wprowádzeni w Kośćioł Oycowie *Te Deum laudamus* śpiewáli y ſolenne nabożeńſtwo odpráwili, ktore niech kwitnie aż ná wieki, ná więkſzą chwałę Boſką. Amen.

W tym Kośćiele ieſt oſobliwſzy ſpecyał, to ieſt w Ołtarzu wielkim, Obraz Pánny Przenayświętſzey MARYI Zwiáſtowánia, (gdyż y Kośćioł ieſt pod tytułem tymże) doſkonále odmálowány, z Obrázu tego, ktory ieſt w Florencyi Mieśćie głownym, Jáśnie Oświeconego Wielkiego Xiążęćiá Hetruryey, w Kośćiele Zakonnych Oycow Serwitow, przedźiwnie cudámi ſłynący, ręką y penzlem S. Łukaſzá málowány. Z tego tedy Prototypu od S. Łukaſzá wyſtáwionego, rozkazał Nayjáśnieyſzy Xiążę Hetruryiſkie *Koſmus III. Medices* názwány, Obraz doſkonále podobny, ſwoiemu nayprzednieyſzemu Málárzowi odmálowáć, y zá oſobliwy podárunek do Polſkiey, ná inſtáncyą J.M.P. Antoniego Bruni Bároná, dla Kápucyńſkiego Krákowſkiego Kośćiołá odeſłáć.

Tenże Swięty Kośćioł, máiąc iuż Ołtarze wſzyſtkie, ozdobnie przez wielkich Dobrodźieiow wyſtáwione, ná inſtáncyą Wielmożnego J.M.P. Fundátorá, z wielką Uroczyſtośćią poświęcony ieſt, przez Jáśnie Oświecone Xiążę, JegoMośći

Xiędzá

Xiędzá Káżimierzá Łubieńſkiego, Biſkupá Krákówſkiego, Roku Páńſkiego 1730.

Między inſzemi Ołtarzámi Kośćiołá tego, ieſt w Ołtarzu iednym Státuá Cudowna Swiętego Felixá z *Kantalicium*, Kápucyná w rożnych potrzebách doświadczonego Pátroná, zá ktorego przyczyną wſzyſcy do niego ućiekáiąc ſię ſzczerze, wiele łaſk y Dobrodżieyſtw z rąk Boſkich odbieráią, ták dálece; że káżdy od Felixá uſzczęśliwiony y poćieſzony odchodżi. Swięty ten po rożnych mieyſcách y kráiách wielkiemi cudámi od Páná Bogá wſławiony, w Roku 1712. dniá 19. Májá od Klemenſa XI. Pápieżá ſzczęśliwie ná ten czás pánuiącego w poczet Swiętych Páńſkich policzony ieſt, ku ktoremu wiele potym ludżi do oſobliwſzey wenerácyi y nabożeńſtwá záchęćiło ſię.

Y tu w Krákowie ná prágnienie wielu oſob godnych pomieniona Státua jego w tymże roku dniá 18. Páźdźierniká z Kośćiołá Archipresbiterálnego Nayświętſzey Panny MARYI *in Circulo* zoſtáiącego do Oycow Kápucynow z wielkim y nabożeńſtwem *Solenniſſimé* wprowádzona. Pod czás tey Introdukcyi *ſplendidiſſimo apparatu* odpráwioney, oſobliwſze ku temu Swiętemu pokazáło ſię nabżeńſtwo y áffekt J.O. Xiążęćiá JMśći Siewierſkiego, Káźmierzá Łubińſkiego, Biſkupá Krákowſkiego, kiedy nietylko ákt ten, wſpaniáłą przyozdobił áppárencyą, Konwent wielką opátrzył iáłmużną, ále y ſam nie żáłuiąc fatygi ſwoiey ták ná początku ſolennizácyi tey, iáko y ná konkluzyi Oktawy Pontyfikálnie Celebrował, wſzyſtkich wiernych do gorącego nabożeńſtwá záchęcáiąc.

Jákoż świątobliwym nieśmiertelney godnego pámięći Páná tego przykłádem pobudzeni, wiele Ichmośćiow Pánow Obywátelow Prześwietnego Woiewodztwá Krákowſkiego, ták też y ſamego Miáſtá Stołecznego Krákowá, honor Swiętemu Felixowi, y wielkie czynili przyſługi, Konwentowi zás niemnieyſze świadczyli dobrodżieyſtwá: w ten czás bowiem od rożnych Dobrodżieiow ták doſtátnia doſzłá iáłmużná, że dla ſufficyencyi iey Solennizácya máiąca trwáć przez 3. dni, przećiągnęłá ſię

przez

przez cáłą, Oktawę. Ten Kośćioł pod tytułem Nayświętszey PANNY MARYI Zwiástowánia, wiele Duchownemi Skárbámi Odpustow Zupełnych, od Oycow SS. Papieżow ubogácony: bo oprocz Swiętá Niepokalánego Poczęćia Tytulárnego, y Swiętego Felixá, pomienionych Błogosłáwionych tákże, y oprocz inszych Uroczystośći, Swiętych y Błogosłáwionych trzech Zakonow Seráficznego Oycá y Pátryárchy Fránćiszká Swiętego, w káżdą Niedźielę trzećią káżdego Miesiącá bywa Odpust Zupełny, z Kommunią Generálną, zá dusze zmárłe, y w też Niedźiele ták z ráná, iáko y po południu odpráwuie się Nabożeństwo zwystáwieniem Przenayświętszego SAKRAMENTU; z Kazániámi ráno Polskim, po Nieszporách Niemieckim, dla pożytku y zbáwienia dusz naydroższą Krwią Chrystusa Páná odkupionych.

Nádto iesżcze we wszystkie Swiętá przez cáły Rok przypádáiące, iáko też y w Niedźielne, po Nieszporách Kazániu Niemieckim, Litániách Loretáńskich Nayświętszey PANNY MARYI dáie się wieczorem Benedykcya, dla tego iedynie (co po wszystkich Kośćiołách nászych záchowuie się) że iáko ći Oycowie Miast tego, od Przeświętnych Woiewodztw, y cáłey Nayiáśnieyszey Rzeczypospolitey Polskiey, nieprzeliczonę odbieráią dobrodźieystwá, tak w rekompensę łask dobroczynnych Nayiáśnieyszey Rzeczypospolitey, wszystkim Obywátelom Korony Polskiey á swoim Dobrodźieiom wieczne od Máiestátu Boskiego przez tę benedykcyą ziednáć prágną błogosłáwieństwo.

Od rożnych CHRYSTUSOWYCH Namiestnikow Kośćioł ten Oycow Kápucynow wielu Przywileiámi y Odpustámi udárowány, wielkiemi Łáskámi ozdobiony y poświęcony iest, kiedy w nim nie tylko Felix S. ustáwicznemi słynie Cudámi, nie tylko Káietán S. ućiekáiącym się do protekcyi swoiey osobliwie tym, ktorzy się przez niego Opátrznośći Boskiey zupełnie polecáią, wielkie fawory y dobrodźieystwá świadczy, ále y samá Nayświętsza MARYA PANNA LORETANSKA, Mátká Boska nikomu do siebie szczerym

 ućiekáiącemu,

ućiekáiącemu ſię ſercem łaſk y dobrodźieyſtw ſwoich nieodmawia. Uroczyſtość Swiętego Káietáná odprawia ſię co rok z Odpuſtem Zupełnym *7má Auguſti.*

Káplicá záś Nayświętſzey Panny MARYI Loretáńſkiey *in contiguitate* z Kośćiołem będąca, *ad normam* prawdźiwego Domku Loretáńſkiego, we Włoſzech w Prowincyi Márchyi, w Páńſtwie Papieſkim, wyſtáwiona ieſt ſumptem znácznym, z ſzczodrobliwośći Wielmożnego Jegomośći Páná Albrychtá Dębinſkiego Konwentu oraz Krák: OO. Kápucynow Fundátorá.

Tenże nieśmiertelney pámięći Fundátor pomieniony Loretáńſki Domek ták *ab extra* Oſobámi, iáko też *ab intra* znácznym nakłádem, *in ambitu* tákże ozdobną pikturą y kilką Ołtarzámi przyozdobił.

A iáko w ſercu tego Páná więkſze co raz ku Mátce Boſkiey pomnażáło ſię nabożeńſtwo y áffekt, ták też co raz więkſzey Domkowi Jey przyczyniał ozdoby y Fábryki: wyſtáwiwſzy przyſtoyną *cum omni ſupellectili* Zákryſtyą á co więkſza o poświęcenie iedno uſilnie ſię ſtárał, ktore *Solemni ritu* odpráwiło ſię w Niedźielę piątą po Wielkánocy. Státua záś Nayświętſzey Panny MARYI Loretáńſkiey, w prowádzona ieſt ſolemną y doſyć piękną ákkomodowáną Proceſſya, z Kośćiołá Swiętey Anny, Przeſławney Akádemij Krák: wiele dla Mátki Boſkiey z wrodzoney miłośći ku Krolowy ſwoiey Polſkiey ná ten czás czyniącey.

Nieprzeſtáie y teraz táż Polſkie Syny pielęgnuiąca Mátká Przeſławna Akádemiá Krákowſka czćić y wenerowáć Mátki Boſkiey Nayświętſzey Panny MARYI Loretáńſkiey, nieuſtáiącym Nabożeńſtwem kiedy Uroczyſtość Konſekrácyi Domku iey corocznie *Solenniſſimè & devotiſſimè* z cáłą frekwencyą ſwoią przy Kazániu ránnieyſzym y Pánegiryczney poobiednicy Orácyi: *faventiſſimo utrisq; ab exedris ore* celebrowáć y enkomizowáć godnemi zwykłá tytułámi. *Poſtremo* w teyże Káplicy Nayświętſzey Panny MARYI Loretáńſkiey w káżdą Sobotę *ad intentionem* Wielmożnych IchMćiow Pánow Fundatorow Mſza Swięta Wotywá z ráná, wieczorem záś Litánie Loretáń-

ſkie z wyſtáwieniem PrzenayświętſzegoSAKRAMENTU y Supplikácyámi odpráwuie ſię ná wiekuiſtą cześć y chwałę BOGA w TROYCY Swiętey Jedynego y Przenayświętſzey PANNY MARYI, Krolowey Polſkiey.

62. Kościoł BOZEGO MIŁOSIERDZIA.

KOśćioł pod tytułem Miłoſierdzia BOżEGO przy Krákowie ná Smoleńſku, między Wiſłą y Rudáwą zdawná ieſt zmurowány, o ktorym że żaden nie piſał, ktoby iego Pátronem y Fundátorem był: przeto ia táką o nim pewną dáię relácyą. Zmurowány ieſt ſto lat przeſzło, á nie máiąc ktoby o nim záwiádował, przyſzedł do wielkiego ſpuſtoſzenia: Pobożny iednák Obywátel mieyſcá támtecznego, nieiáki Jákub Smukáłá Cieślá záwiádował o nim y poprawiał, á gdy miał umieráć, żony ſwoiey proſił, żeby go w tym Kośćiele pochowáć kazáłá, tę máiąc nádźieię, że tego mieyſcá Pan BOG nie zápomni. Uczyniłá to oná, y nád to w káżdy Poniedźiáłek Mſzą S. zá te duſze, ktorych tám ćiáłá leżą, odprawiáć kazáłá, o nim aż do ſamey śmierći miáłá ſtáránie. Potym przed lat dwudźieſtą kilką, ieden Kápłan z liczby Spowiednikow Zamkowych, máiąc ſwoie nabożeńſtwo do tego mieyſcá, á widząc Kośćioł ſpuſtoſzony, począł myślić o murowániu nowego, iákoż co z większego ieſt iuż wymurowány z iáłmużny ludźi pobożnych. Kiedy záś tenże y o budowániu Szpitálá zámyśla á mieyſcá nań nie znáyduie, wtenże czás (dźiwna rzecz) ieden Juryſtá Jan Dłuſki z Grodu Krákowſkiego oddáie mu pewne Práwá, w Kſięgách Ziemſkich y Grodzkich Krákowſkich ználeźione, ktore dáią znáć, że Jan Zukowſki z Byſtrzyce, Roku 1543. u Janá Myſzkowſkiego z Mirowá, w Krákowie ná Seymie, kupiwſzy Dwor Smoleńſk náżwány (od ktorego názwiſká, tám to Przedmieśćie Smoleńſkiem ſię y teraz zowie) kazał przed nim Kośćioł zbudowáć, dáiąc mu tytuł Miłoſierdźia Bożego, á Dwor ná Szpital obroćić, czego że po iego śmierći powinni nie uczynili, y owſzem

ſobie go przywłaſzczyli, tenże Kápłan zá dozwoleniem y roſkazániem J.M.X. Piotrá Gębickiego ſzczęśliwie pánuiącego, poſseſsory mieyſcá tego pozwał, y dekret w Trybunale Lubelſkim otrzymał Roku 1646. Czytáiąc tę fundácyą pilnie uważałem, że ten pobożny fundátor, ſwemu Kośćiołowi y Szpitalowi, dawa zá Pátrony Oſoby pierwſze Miáſtá tego Stołecznego, á oſobliwie zá naywyżſzego obrońcę J.M.X. Biſkupá Krákowſkiego, ná ten czas będącego, *Sede vacante* Kápitułę Krákowſką, Rektorá Akádemyi Krákowſkiey Burmiſtrzá, y Rádę Krák: y Páſterzá ich X. Plebaná PANNY MARYI w Rynku. Ináczey ia rozumieć nie mogę, tylko, że Miáſtu temu y iego Obywátelom, dáie zá Pátroná Miłoſierdźie Boże: zá co Páná BOGA chwaląc, mielibyśmy proſić, áby modlitwy náſzey y Miłoſierdźia ſwego od nas nie oddalał ná wieki. Ma też ten Kośćioł Swiętych Relikwie z Rzymu zá pewnym świádectwem, y zá pozwoleniem Oycá Swiętego Urbáná VIII. ze Cmentarzá Kálixtego wźięte, á przez Páná Hiácynthá Wáxmáná Stároſtę Lipowieckiego temuż Kośćiołowi dárowáne: ktorych Swiętych ſą te Imiona: Theodorá, Gencyáná, Juſtey, Antoniney, Lárgá, Relátá, Dezyderego, Felicyáná, Felicyſymá, Konkordego, Klaudyi, y Mánſwecyi: ktorych modlitwom żeby ſię ludźie Chrześćiáńſcy zálecáli, y one czćili, Oćiec Swięty pozwala. Ma też Odpuſty zupełne ná S. Krzyż w Máiu, od Oycá S. nádáne. Przy tym Kośćiele ludźi w powietrze zmárłych, y ubogich ſumptu ná pogrzeb niemáiących, bárdzo wiele leży: zá ktorych Mſza S. w káżdy tydźień, iedná pobożna Wdowá, wiecznemi czáſy fundowáłá. Zá co Pan BOG w TROYCY Swiętey iedyny, niechay będźie pochwalony ná wieki, á da zapłátę miłoſierdźie czyniącym.

63. Kośćioł Swiętego AVGVSTYNA.

TEn ná Zwierzyńcu przez Jáxę z Domu Gryphow Roku 1162. zmurowány, á potym przez Gedeoná z tegoż Domu Biſkupá Krákowſkiego prowentem Kośćiołá S. Sálwátorá opátrzony,

przy tym

przy tym ieſt Zakon Pánieńſki S. Norbertá Pátryárchy Premonſtrátenſow, pod Regułą S. Auguſtyná żyiących. Teraz ten Kośćioł *de novo* ieſt kſztałtem pięknym y weſołym wymurowány, zá ſtárániem Pánny Doroty Kąckiey Kśięni tuteczney, dawno zmárłey: Ma ten Kośćioł áppárámentá piękne y koſztowne; ma y Bráctwo Nayświętſzey Pánny Rożáńcá S. ieſt y drugie S. Anny, y trzećie w tym Kośćiele ſtáre Przenayświętſzey TROYCE z Odpuſtámi wielkiemi, wſzyſtkie uprzywileiowáne y ubogácone. Leży tu ćiáło B. Broniſłáwy, Pánny tegoż Zakonu, o ktorey Hiſtorye wſpomináią, iż widźiáłá duſzę S. Jácká do Niebá prowádzoną od Aniołow: tákże y B. Judythy Krákowiánki, wielkiey świątobliwośći Pánny, wſławioney cudámi, ktora umárłá Roku 1255. dniá 9. Márcá. Ma ten Kośćioł Relikwii Swiętych Bożych niemáło, á miánowićie w ſrebrney ná też zrobioney ſkrzyńce, ktorych tám niemáło ieſt, z napiſem imion, Zakon ten kwitnie w obſerwáncyi Reguły w nabożeńſtwie w czuynośći wielkiey, zá ſtárániem Pánien Przełożonych. Ma też ſwego Proboſzczá teyże Reguły co y Pánny.

64. Kośćioł Swiętego SALWATORA. PRZEMIENIENIA PANSKIEGO.

FArny to Kośćioł przedtym był, ále przenieſiony do Klaſztoru: iednák odpráwuią tu ſwoie pogrzeby Páráfiánie. Kośćioł ten nayprzod był zbudowány od Piotrá Duniná z Skrzynná, człowieká cnot wielkich y świątobliwośći. Ten B. Piotr *Comes de Skrzynno* zbudował ná cześć y chwałę Bożą Kośćiołow 77. po rożnych mieyſcách w Kroleſtwie, ktoremu *Una Reginarum peſſima* oczy wyłupić y ięzyk urznąć bez przyczyny kazáłá: iednák potym przez pięć lat z łáſki Páńſkiey dobrze widźiał y mowił o tym Pietrze ſzerzey Kronikarze piſzą, iego cnoty święte wychwaláiąc. O tym Kośćiele niektorzy mowią że był przedtym Pogáńſkim, á teraz z gruntu zá ſtárániem Pánny Xięni Doroty Kąckiey wymurowány. Przed láty miał ten Kośćioł Krucyfix

cyfix wielce Cudowny, o ktorym tá ieſt Hiſtorya, że ieſt Przyſłány z Moráwy pierwſzemu w Polſzcze Chrześćiáńſkiemu Xiążęćiu. To Xiążę tenże Krucyfix ná tym mieyſcu z wielkiego nabożeńſtwá w ſzátę koſztowną, koronę złotą, y w trzewiki perłámi háftowáne ubrawſzy, zoſtáwił. do ktorego ſkrzypek gráć pioſnki ſwoie nabożnie chadzał: temu ſkrzypkowi ten Krucyfix trzewik drogo zrobiony ze ſwey nogi ſpuśćił, y dał ná porátowánie uboſtwá iego: o czym potym fráſunek miał, lecz Pan BOG niewinnego prędko wybáwił, bowiem mu ten trzewik wźięto, y Krucyfixowi oddano: Skrzypek pod Krucyfixem powtore gráiąc nabożnie, ktory przy wielu ludźiách od Ukrzyżowánego powtore trzewik otrzymał, o ktorym trádycya ieſt, że ten wzwyż miánowány Krucyfix, wźięty ieſt do Włoch do Syrolu milá od Loretu: przy ktorym wiele cudow Pan Bog ludźiom od niego łáſki y miłoſierdźia żebrzącym pokázuie, ieſt tu tego wizerunek.

65. Kośćioł Swiętey MAŁGORZATY y JVDYTHY.

TEn zbudowány ná págorku pięknym, odpráwuią tu nabożeńſtwá iáko y w inſzych, záwiáduie nim tákże Pánná Xieni Zwierzyniecka, ma ſwoie Odpuſty.

Czwarta Część opiſania Kośćiołow. przyłączonych do Krákowſkich od J. M. Xięży Biſkupow Krákowſkich od lat kilkudźieſiąt.

66. Kośćioł Swiętych Apoſtołow PIOTRA y PAWŁA ná Tyńcu.

GDźie Zamek był przedtym ná gorze pięknej ſkáliſtey, pod ktorą Wiſłá płynie, teraz ieſt Klaſztor wielkiego Pátryárchy y Oycá

chy y Oycá wielu Zakonow Benedyktá S. ktory Káźimierz Pierwſzy Krol Polſki fundował. Ten álbowiem w Zakonie tegoż wielkiego Pátryárchy Benedyktá S. w Klaſztorze Kluniáceńſkim we Fráncyi leżącym, Profeſſem y Dyákonem będąc, potym dla wielkich ućiſkow y naiázdow nieprzyiaćielſkich, ktore ná Koronę Polſką przez ſiedm lat podczás *Interregnum* przypádły, za uproſzeniem y otrzymániem od Benedyktá IX. Stolice Apoſtolſkiey ná ten czás rządzącego dyſpenſy, wźięty był z Klaſztoru tegoż ná Kroleſtwo Polſkie, y Roku 1041. pomáſzczony; dla czego chcąc ſię wdźięcznym pokazáć dobrodźieyſtw wźiętych od Máieſtátu Boſkiego, umyślił Klaſztor záłożyć Bráći Benedyktá S. (iáko o tym wſpomina Długoſz Kronikarz Polſki) że *Satagens crebra revolutione mentis Creatori & propitiatori ſuo, pro ſuſceptis beneficijs aliqua facere reſponſura, Religionis quondam ſua & Profeſſionis Sacratum D. Benedicti Ordinem, qui eum in lege Divina erudierat, Monaſterium decrevit fundandum.* Jákoż zá uſpokoieniem Páńſtwá ſwego, we dwie lećie ná znák wychowánia ſwego, przyzwawſzy ich dwunaſtu z Kluniaku, w ktorym ſam był Zakonnikiem, mieyſce im to podał, y ná nim Klaſztor zbudował, áby ſię w nim Służbá y Chwałá Boża we dnie y wnocy, ná wieczne czáſy nie uſtáiąc, odpráwowáłá. Między ktorymi przybył on wielki w świątobliwośći Zakonny Brát Aáron Fráncuz, á ten naypierwſzym Opátem będąc, potym wźięty ieſt ná Arcybiſkupſtwo Krákowſkie, ktore ſzczęśliwie przez lat 13. rządząc ná teyże godnośći żywotá ſwego w wielkiey świątobliwośći dokonał. Roku 1071. pochowány ieſt w Kátedrálnym Kośćiele Krákowſkim. Tenże Klaſztor Krol Káźimierz I. wielkiemi dochodámi y máiętnośćiámi nádał y ubogáćił, ktorych teraz bárdzo wiele odpádło, (iáko piſze Długoſz.) *Et licet Monaſterium Tynecenſe centum Villis à Caſimiro I. Rege Poloniæ fuerit dotatum, nequitia tamen & avaritia humana, inſuper negligentia Præſidum diminutum fuit,* iákoż do tych czas ſię to pokázuie, gdy *ex poſſeſſione ſæcularium, bona Deo & Eccleſiæ conſecrata, ac pijs manibus Benefactorum dedicata,* dotąd windykuie. Przy tymże

Kośćiele

Kośćiele mieszka niemáły poczet Zakonnikow, pod tegoż Regułą wielkiego Pátryárchy Benedyktá Swiętego hołduiąc, we dnie y w nocy nabożeństwá pilnuiąc, ustáwy Zakonne we wszystkim obserwuiąc, y miłosierne uczynki ziednoczone z ludzkośćią y skromnośćią, według Reguły rożnym Peregrynom przychodzącym czyniąc. Kośćioł ten niedawnemi czásy wespoł y z Klasztorem, renowácyą á práwie z gruntu reformácyą od ś. pámięći J. M. X. Stánisławá Łubińskiego, Biskupá Łuckiego, Podkánclerzego Koronnego, Administrátorá Opáctwá Tynieckiego, bráć począł; ktoremu nie przestáią ozdobney struktury dodawáć IchMM. XX. Administrátorowie z szczodrobliwośći swoiey, á zwłaszczá dawnieyszymi czásy Administrátor tegoż Opáctwa, Przewielebny J. M. X. Stánisław z Bużeniná Pstrokoński, Biskup Chełmski, ktoremu, nietylko Ołtarzem nowym wielkim dekoru przydawszy, ále y innemi mnieyszemi pięknie przyozdobiwszy; lecz y w Zákrystyi ornámentu przyczyniwszy, Kielichem szczerozłotym bárdzo kosztowney roboty onęż ubogáćił; Fábryki Klasztorney Dormitarzámi y strukturą kończyć nie zániechał. Relikwij Swiętych w tym Kośćiele iest bárdzo wiele od Stolice Apostolskiey nádánych, y zá dozwoleniem iey z Rzymu wywieźionych, á nie dawnemi czásy od J. M. X. Mikołáiá Mieleckiego, Professa tegoż Zakonu á Opátá Tynieckiego, w Rzymie uproszonych, ktoremi bárdzo iest ubogácony, á miánowićie Drzewem Krzyżá S. sztuką suknie nie szytey Chrystusa Páná, kámień z Kolumny, u ktorey był biczowány, ieszcze y ze Krwią Zbáwićielá nászego; znáczne tákże Relikwie wielkich Apostołow Piotrá y Páwłá S. y włosy z głowy Xiążęćiá Apostolskiego, &c. &c. y innych bárdzo wiele, ktorych by tu długo opisowáć. W tym Kośćiele iest Káplicá PANNY Nayświ: w ktorey Ołtarzu iest Obraz teyże PANNY Nayświętszey dźiwney pięknośći, u ktorego doznáią ludźie łask y dobrodźieystw, co same tabliczki y wotá srebrne wyświadczáią. Tenże Obraz iest uprzywileiowány zá dusze zmárłe od Stolice Apostolskiey. Przy tym Kośćiele ná rożnych mieyscách leżą ćiáłá wielu pobożnych

bożnych

bożnych y świątobliwych Zakonnikow, lecz osobliwie w Kápitularzu ná Ambićie, między ktoremi iest wiele w świątobliwośći znácznych, miánowićie Jędrzeiá Opátá, Mćisłáwá y Grzegorzá Káplánow, y innych wiele. Z tych ćiał y innych częstokroć wielka wonia wychodźić zwykłá, á zwłaszczá *in Augusto*, iáko się tráfiło w Roku 1636. gdy ćiż Zakonnicy posłuszeństwo S. oddawáli Nayiaśnieyszemu Krolowi Ferdynándowi, Polskiemu y Szwedzkiemu Krolewiczowi, ná ten czás Administrátorá Opáctwá tegoż przy bytnośći Wielebnych IchMSCiow Práłatow Kapituły Krákowskiey. Zyią ći Zakonnicy w wielkiey pobożnośći, pokorze, y zobopolney miłośći, wiedząc, iż *humilitas est mater omnium virtutum;* á wedle Apostołá: *Finis praecepti Charitas est.* Dla tegoż z miłośći przećiw Fundátorom swoim y Dobrodźieiom, pámiątkę ich ná káżdy dźień czynią. Káżimierzá Krolá y Judythy, y innych Dobrodźieiow swoich, według regestru codźiennego przypadáiących, zá ktorych co dźień Mszą S. przed wielkim Ołtarzem odpráwuią. W tymże Klasztorze ná dźień y Swięto Apostołow Piotrá y Páwłá Swiętych (*29. Junij*) rozdáią gośćiom przychodzącym chleb nowy, ná ktorych Swięto zewsząd wielki konkurs ludźi bywa.

67. Kośćioł Nayświętszey Pánny Wniebowźięćia ná Gorze Srebrney, álbo Bielány rzeczony.

Milá od Krákowá ten Kośćioł iest pospołu z Klasztorem, Zakonnikow álbo raczey Pustelnikow Kámáldulensow názwanych, ći są Synowie Oycá Swiętego Romualdá pod Regułą Swiętego Benedyktá żyią: kwitnie w wielkiey obserwáncyi Zakonney, mięsa nie iadáią, w osobnych Cellách obmurowánych mieszkáią iáko Pustelnicy, pewnych czásow milczenie podług swoich ustaw záchowuią. Pielgrzymy przyimuią, y inszych potrzebnych z wielkim poszánowániem ludzko podeymuią, ubogáceni Odpustámi y Relikwiámi Swiętych Bożych, osobliwie

ná Koronkę Páná JEZUSA máią od rożnych Oycow Swiętych nádáne Indulgencye: to ieſt, Drzewem Krzyżá S. Páwłá Apoſtołá, Swiętego Stefáná, Swiętego Stániſłáwá, Swiętego Wáwrzyńcá, Swiętego Sebáſtyáná, Swiętego Máxymiliáná, Swiętego Kándydá, Swiętego Kornelego, Swiętego Anicetá, Swiętych Koſmy y Dámiáná, Seweryná, Swiętey Kryſtyny Pánny, Swiętey Máryi Mágdáleny, Relikwiámi, y inſzych w pártykułách mnieyſzych niemáło. Tego Zakonu byli oni Swięći Męczennicy, ktorych ćiáłá odpoczywáią w Káźimierzu Miáſteczku w wielkiey Polſzcze w Kośćiele Oycow Bernárdynow, tych Imioná ſą te: Swięty Benedykt Jan, Máteuſz, Izáák, Chryſtinus Męczennicy, y Swięty Bárnábaſz Wyznawcá, Swięto ich obchodzą 12. Liſtopádá, z tegoż Zakonu y on Swięty Apoſtoł y Męczennik Ruſki był Bonifacyuſz, ktory támże Krolá Ruſkiego do wiáry Kátolickiey przywiodł, y z nim wielu inſzych, tám też koronę Męczeńſką wźięłá zapłátę od Páná BOGA. Przy tym ieſt też *Altare privilegiatum perpetuum* ná wybáwienie Duſz z czyſcá ná káżdy dźień. Ten Kośćioł y Klaſztor fundowany ieſt od Páná Wolſkiego, Márſzáłká niegdy Koronnego, człowieká wielkiey pobożnośći Roku 1610. Poświęcony Roku 1642. dniá 14. Wrześniá. Płći białogłowſkiey do Kośćiołá nie puſzczáią, tylko trzy rázy w rok. Są też tákże y Stácye Rzymſkie Ołtarzow ſiedmi z Odpuſtámi.

68. Kośćioł Swiętego WACŁAWA w Mogile.

KLaſztor ieſt przy tym Kośćiele, názywa ſię właśnie *Clara Tumba*, Zakonnikow Cyſtercyenſow: ći káżdy dźień niemal w káżdą godźinę Páná BOGA proſząc, żyią w wielkiey czuynośći y Obſerwáncyi Zakonney, ſą práwymi náśládowcámi Oycá ſwoiego Bernardá Swiętego. Máią w ſwym Kośćiele Obraz CHRYSTUSA Pana, álbo Páſſyą ſławną wſzyſtkiemu Krakokowowi, y inſzym poſtronnym ludźiom, dla Cudow, ktore przy

tym

tym Obráźie Pan BOG czynić raczy. Máią przezacne Relikwie Swiętych Páńſkich, to ieſt, Głowę Swiętego Donatá y Erázmá Biſkupow y Męczennikow, y Theodorá Zołnierzá y Męczenniká, Swiętego Wáwrzyńcá niemal ręká cáła, kośći nápalone, znák wielkiego męczeńſtwá, tákże y Swiętey Agnieſzki Pánny y Męczenniczki dobrze znáczna Relikwia, y inſzych Swiętych Relikwii bárdzo wiele zacznych ieſt, iáko goleni, rámioná, pálce, źiebrá, grzbiety, zęby, y inſzych wiele członkow, ktorych poważna ſtárożytność imion nie wyráźiłá. Jeſt y Kośćioł Fárny Swiętego Bártłomieiá, ktory tákże ma ſwe Odpuſty y Relikwie Swiętych Bożych.

69. Kośćioł Nayświętſzey MARYI PANNY Náwiedzenia y Swiętego WOYCIECHA Arcybiskupá Gnieźnieńskiego w Stániątkách, przedtym Reguły Swiętego BENEDYKTA Zakonniká.

TEn Kośćioł zbudowány y fundowány od Błogosłáwionego Klemenſa *de Ruſca*, z dozwoleniem INNOCENTEGO Papieżá, Roku Páńſkiego 1253. przy ktorym Klaſztor fundowány ieſt od tegoż Klemenſa dla Pánien Zakonnych Reguły S. Benedyktá. Kwitnie ten Zakon w zachowániu Reguły ſwoiey, w nabożeńſtwie pilnym y wczuynośći Zakonney, zá rządem y ſpráwowániem ſzczęśliwym Przewielebney Jeymośći Pánny Anny Cecylii Trzćińſkiey, Xięni ná ten czás Stániąteckiey, á zá pomocą y pracą powierzonego ſobie urzędu ſzáfarſkiego Jeymośći Pánny Kátárzyny Agnieſzki Swichowſkiey, tegoż Klaſztoru prácowitey Ekonomki, tákże y inſzych wielu Pánien tegoż Zakonu rożnych Officyałek, ále miánowićie Jeymośći Pánny Xięniey wyżey miánowáney, zá ktorey ſtárániem ten Klaſztor práwie z gruntu wymurowány, y Kośćioł wſzyſtek reformowány. Jeſt przy tym Kośćiele Bráctwo Rożáńcá Swiętego Nayświętſzey PANNY. W nimże odpoczywáią ćiáłá Fundátorow

Swiętych, to ieſt: Błogosłáwionego Klemenſa, Hrábie z Ruſce, Káſztellána Krákowſkiego, y Błogosłáwioney Recłáwey Małżonki iego, w Roku Páńſkim 1269. pogrzebione: byli to Rodźicy Błogosłáwioney Wiſennei Xięni pierwſzey Stániątec-kiey, ktora umárłá Roku Páńſkiego 1289. y w grobie wybudowánym z Kośćiołá do Zákryſtyi przez mur przechodzącym, weſpoł z rodzonym Brátem ſwoim Doiutrkiem názwánym, ieſzcze niemowlątkiem, z wielką czćią pochowána przy ćiáłách Rodźicow ſwoich, gdźie widywána iáſność wielka bywáłá nád grobem ich niektorych czáſow. *Cromer. lib. 4.*

Ma te Relikwie Swiętych Bożych znáczne: Swiętego Maurycego, Swiętego Plácydá Wyznawce, y inſzych w mnieyſzych pártykułách, tákże y znáczną pártykułę Krzyżá Swiętego, ma y Odpuſty pewne dni pewnych.

EBRYS

ABRYS
Teráznieyszego Kościołá.
Kollegiaty S. ANNY w Krákowie do Przesławney Akádemij tuteyszey należącego.
Nie málárskiemi kolorámi ODMALOWANY.
Lecz Historycznym piorem stosuiąc się do delineácyi niegdyś IMC X. M. ANDRZEIA BUCHOWSKIEGO, Filozofii DOKTORA, Mátemátyki PROFESSORA, Kollegi Większego, y teyże Kollegiaty KANONIKA, szczupleysza iednák nárrátywa krotko
ADUMBROWANY.
Roku Panskiego 1744.

PRzed strukturą teráźnieyszego znáydował się (a) przedtym Akádemicki Kościoł pod tytułem tákże S. ANNY wystáwiony stárożytnością swoią, w prowádzeniem do niego Akádemii, wiela ciał Sług Bożych *in opinione Sanctitatis* zeszłych tu pogrzebionych, łaskámi S. ANNY Sámotrzećiey słynący. Nayiáśnieyszego Krolá Polskiego JANA III. z tąd pod Wiedeń dla uwolnienia Páństw Niemieckich od Tureckiey potencyi ćiągnącego pobożną wizytą *ex voto* do grobu Błogosłáwionego JANA KANTEGO, przy ktorym ná tę woienną expedycyą brał Błogosłáwień-

(a) *Dawny Kośćioł S. Anny.*

gośłáwieńſtwo, wſławiony: (ktore ràcye niektorych Akádemikow támowáły *vota* do erekcyi nowego Kośćiołá, ráczey konſerwácyi ſtárożytnośći żądáiących) lecz dáleko ſzczupleyſzy, (*b*) ktory licznych ná ow czás konkurſow ludźi ná záwdźięczenie odebránych dobrodźieyſtw przez przyczynę Błogosłáwionego JANA KANTEGO, álbo o otrzymánie łaſk nowych tu ſię do Jego Grobu udáiących, obiąć nie mogł; iáko też wielkiey Studentow liczby, ktorzy do tuteyſzey Akádemii po náuki y dobre obyczáie, nie tylko z Polſkich, ále też z pobliżſzych Prowincyi, iáko to z Węgier, z Sląſká, z Moráwy, z Luſacyi, z Prus, w znáczney frekwencyi w ten czás gromádźili ſię, á według dawnego zwyczáiu ktory dotąd trwa, ná Kazánia, Kwártuálne Nabożeńſtwá, iákie czterykroć do roku, generálnie zá wſzyſtkich Fundátorow, Dobrodźieiow, y Protektorow żywych y umárłych, zá ſzczęśliwe ſukceſſa Nayiáśnieyſzych Krolow, Xiążąt, Senatorow Duchownych y Swieckich Stanu Rycerſkiego, y zá cáłość Naywyżſzey Rzeczy-Poſpolitey zwykły ſię odprawiáć, tu ſię ſchodźić powinni. A więc te y tym podobne przyczyny do murowánia teráźnieyſzey Bázyliki ná iáką ſię zápátruiemy Stany Akádemickie *motivum* podáły, ná co po długich kontrowerſyách, po wielu konſultách, ſtał ſię iednoſtáyny konſens do podánia nowey Plánty Ichnográfickiey ná przyſzłą ſtrukturę.

(*c*) Ponieważ zás znáydował ſię ná ow czás w Polſzcze u Dworu. Jáśnie Oświeconego Xiążęćiá S.R.J. STANISŁAWA LUBOMIRSKIEGO, MARSZAŁKA W. K. záwołány w Máláſkiey náuce, y w Architekturze zálecony, niciáki Szláchetnie urodzony Tylman, tylá dowodámi ſwey náuki wſławiony, ktory podał Máppę z obiemá facyatami reprezentuiącą Kośćioł w Rzymie Swiętego Károlá Boromeuſzá, Nácyi Hiſzpáńſkiey, ná ktorey Máppie ponieważ niektorych ánimádwerſyi nie doſtawáło. Záczym deputowáni ná to niektorzy biegli y ná Architeknonii dobrze ſię znáiący tuteyſzey Aká-

(*b*) *Przyczyny wyſtáwienia nowego Kosciołá.*

(*c*) *Autor Plánty teráźnieyſzego Kosciołá.*

demii

demii Profeſſorowie, to wykorrygowáli, y przydáli co było potrzebá, y ták wyſtáwili pierwſzą Plántę w Krzyż teráźnieyſzey Bázyliki, ná wzor Bázyliki Rzymſkiey *S. Andrae de Valle*, ktora od cáłey Akádemii ákceptowána y ápprobowána.

(*d*) A przeto Roku P, 1689. Dnia 22. Máiá zá Rządow w Kośćiele Kátolickim Oycá Sw. INNOCENTEGO XI. zá pánowánia w Krolestwie Polſkim Nayiáśnieyſzego y Niezwyćiężonego JANA III. Biſkupią Ręką J.O. J.W. JM. X. JANA MAŁACHOWSKIEGO, Biſkupá Krákowſkiego, Xiążęćiá Siewierſkiego, Kánclerzá y Protektorá Akádemii przy wielkiey znácznych Gośći frekwencyi, przy Kazániu y wydánym *in lucem* Pánegiryku według dyſpozycyi ápprobowáney Máppy, pierwſzy Węgielny kámień z niewypowiedźiánym káżdego ukontentowániem, z wſzelkim ſerc rozweſeleniem poświęcony, y ná tę ktorą widźiemy cudną Strukturę, ſzczęśliwie założony.

(*e*) Po założeniu Węgielnego kámieniá według Ichnograficzney Plánty, záraz kłádźiono fundáment wyſokość máiący ná łokći 14. ſzerokość ná łokći ſześć, do czego wezwáno pewnego Lucemburſkiego Architektá, przy ktorego dyſpozycyi, gdy ſię pewne pokazáły mánkámentá y niepowetowána wynikáiąca ſzkodá, te rácye wyperſwádowáły Stanąm Akádemii, do obránia iednego z między ſiebie Dyrektorá do záczynáiącey ſię Fabryki. Záraz tedy obrano z zupełną władzą Wielmożnego (*f*) IMC. X. SEBASTYANA PISKORSKIEGO, Oboygá Práwá Doctora y Professora, Kanonika Kátedrálnego Krákowſkiego do tey funkcyi zdániem wſzyſtkich nayſpoſobnieyſzego, żárliwego chwały Boſkiey Promotora, w káżdey akcyi, w káżdey dyſpozycyi Mężá doſkonáłego, do wybornych Struktur Praktyká y mądrego Architektá. Ná ktorym w niczym niezáwiedźione cáłey Akádemii intencye y prognoſtyki: álbowiem przyiąwſzy z prawdźiwą chęćią pomienioną nowey Fábryki Dyrekcyą, wſzelkiey rády y roſtropnośći, cáłego zdrowia y

(*d*) *Czás záłożenia Węgielnego kámieniá.* (*e*) *Położenie Fundámentu* (*f*) *Dyrektor Fábryki Iego roſtropność, y inſze pochwały.*

żyćia

życia przykładał, wszystkę ázárdował fortunę, áżeby dźieło nieśmiertelney chwały ták, iáko należy, nástępuiącym wiekom wystawił. Do czego wszystkie swoie obroćił myśli, zabiegi, y stáránia, dobrawszy sobie według upodobánego geniuszu swego záchwalonego Architektá Szláchetnie urodzonego FRANCISZKA SALAREGO, ktory wzwyż námienione errory, szczęśliwie wykorrygował, lubo z niemáłą opożnienia czásu, y ná to łożonych expens szkodą.

Prętko iednák przy nieustánney Wiel. IMć X. Dyrektorá Fábryki attendencyi zewsząd w gorę wyniesione mury, lecz Skarb y pobożne *legata* od dawnych skłádáne Akádemikow w cále zmáláły, ponieważ ie częśćią demolicya stárego Kośćiołá, częćią ták głębokie y szerokie fundámentá, częśćią korrektura błędow pierwszego Architektá wyniszczyłá, ledwo iuż do odwleczenia kontynuácyi záczętey Fábryki nie przyszło. Swiątobliwy zás Dyrektor zupełną w Prowidencyi Páná BOGA Wszechmogącego pokładał nádźieię, ná ktorey się nie záwiodł; (g) Albowiem przykłádem pobożnego życia swego ták záchęćił rożnych Dobrodźieiow sercá, y to *activitate* y powagą swoią u wielu wyrobił, że znáczne lárgicye pieniężne pomocy y obfite iáłmużny z pobożnośći swoiey nád spodźiewánie złożyli; ták dálece: że pryncypálnieysze potrzeby (co było w wielkim u wszystkich podziwieniu) były doskonále ułatwione. A w szczegulnośći mowiąc te łáskáwe beneficencye czynili Nayiáśnieyszy y Niezwyćiężony JAN III. KROL Polski, Jáśnie Oświeconi, Jáśnie Wielmożni JMć X. STANISŁAW SZEMBEK Prymás y Arcybiskup Gnieźniński, JAKUB ZADZIK, ktory ná to znáczną legował summę. JAN MAŁACHOWSKI, KAZIMIERZ ŁUBINSKI, Biskupi Krákowscy, Xiążę HIERONIM LUBOMIRSKI, Kásztelan Krákowski, Hetman W.K. JOZEF MYSZKOWSKI Márgrábiá Pinczowski, Kásztelan Sandomirski, Fundátor Akádemii Pinczowskiey, FRANCISZEK SZEMBEK Kásztelan Kámieniecki, JAN WODZICKI, Podczászy Wárszáwski; Jáśnie Oświecone, Jáśnie

(g) *Pobożne Kontrybucye y rożni Dobrodźieie.*

Wielmożne ANNA POTOCKA, Káſztelanowa Krákowſka, Hetmanowa K. TEOFILA LUBOMIRSKA, Márſzáłkowa Nadworna K. ANNA MAŁACHOWSKA, Woiewodżina Poznánſka, ELZBIETA SIENIAWSKA, Woiewodżina Bełſka, Hetmánowa Koronna. A záś z Przeświętney Kápituły Krákowſkiey Dobroczynnośćią ſwoią ná wieczną zásłużyli pámięć tey Bázylice wyświadczoną. Jáśnie Wielmożni, Wielmożni JMć X. GASPAR CIENSKI, Dżiekan, JAN POKRYWNICKI Proboſzcz y Refer: WŁADYSŁAW OPACKI, Archidyákon, JERZY MORSKI, Dżiekan Włocławſki. Kánonik Krákowſki, WŁADYSŁAW Przerebmſki, JAN KOMECKI, ŁANCUCKI, MARCIN WINKLER, PIOTR PRACLEWICZ Kákoniey Krákowſcy, *WŁADYSŁAW PRZEREMBSKI, JAN KOMECKI.* Dla ſkrocenia záś teráźnieyſzey nárrátywy nie wſpomina ſię ſzczodrobliwey munificencyi wiela rożnych Ichmośćiow Duchownych y Swieckich. Dam y Panow, o ktorych dosyć obſzernie *nominatim* wſpomina ná końcu w ſwoich Kazaniách W. JMć X. SOBESTYAN PISKORSKI, Dyrektor teráźnieyſzey Fábryki, y między inſzemi oſobliwſzy Dobrodżi, ktory włáſną fortuną Rzemieślniká podeymował. Y o tym ſię tu tákże milczy, co wyłożyłá Akádemia Krákowſka ze Skárbu ſwego przez czás długi zgromádzonego, iáko z Dobr kilkoletne dochody ná to odłożyłá, iáko pártykulárnie wſzyſtkie Kollegia y wielu Doktorow y Profeſſorow *de privato peculio* ochotnie potrzeby budownicze ſupplementowáli. (*h*) Gdy tedy przy ták obfitych Kollektách to chwalebne dżieło ſzło pięknie w gorę, y pomieniony Fábryki Dyrektor wſzelkiey przy uſtáwicznym dozorze przykładał pilnośći, do czego táką miał we wſzelkich dyſpozycyách rozeznáną roſtropność, że mu to káżdy przyznawał, iż co czynił, to według rády ſamego Páná BOGA czynił.

(*i*) Był tákże oto wielce ſtáráiący ſię, ážeby wcześnie do-

(*h*) *Około Fábryki Dyrektorá roſtropność.* (*i*) *Zkąd przyſpoſobienie Mármurow álbo inſzych Materyałow.*

Z ſtátek

ſtátek Máteryałow przyſpoſabiáć. Dla tego z pobliſkośći wielá cegieł, piaſku, wapna dobrze utemperowánego, kwádratowych kámieni do proporcyi kolumn wyrobionych do Kápitelow y do inſzych ozdob, z gor Myślenickich więcey iák o cztery mile ná Ambity u Kolumn y facyaty Kośćiolá, ná filary, ná cáłą Kopułę, á drugie niezwyczáyney wielkośći z ſławnych Gor Pinczowſkich, z Márchionatu Pinczowſkiego o mil dźieśięć od Krákowá ſprowádzono. Gipſem w ten ſam czás z Opátrznośći Boſkiey ználeźionym, gdy go do Sztukáteryi potrzebá było, Dobrá Tonie y Koniuſza ſupplementowáły. Mármur biały y rumiány w gruntách Wielebnych Pánien Zakonnych S. JĘDRZEIA, Reguły S. KLARY, umyślnie przez W. JMć. X. Dyrektorá ſzukáne y ználeźione, tám ten gory Miáſteczká ſkáły, ten záś gory Regulickie ſubminiſtrowáły, á záś czerwone z Chęćin, á czarne z Czerny zwożono: inſze záś ktore ſię tu widźieć dáią, umyſł Szláchetnego Bálcerá Fontány Sztukátorá eláborował.

(*k*) Tákowych záś Máteryałow táka ſię znáydowáłá obfitość, że pátrzáiącym ná nie zdawáło ſię, iákby to nie ieden Kośćioł, lecz cáłe iákieś Swięte Miáſto BOGU Naywyżſzemu ná źiemi wyſtawiáć zámyślano. A przytym koło wyrabiania ták przyſpoſobionych Máteryałow, áni młoty, áni kielnie, áni windy, áni kluby, áni trági, áni klámry, áni topory, áni inſze inſtrumentá rzemieślnicze bynaymnicy nieproznowáły, lecz káżde z oſobná tygodniową miáło wyznáczoną robotę; ták roſtropnie to *negotium* ákkomodowáne do práktyki Robotnikow.

(*l*) Wydawáłá ſię záś wielka pilnosć W. IMć X. Dyrektorá Fábrycæ około ſporządzenia wyrabiánia pomienionych Máteryałow. Dla tego ſzukáć go było álbo w Domu czyniacego dyſpozycye Fábryczne, álbo przy kámieniarzách uważáiącego, áżeby według wyznáczoney formy, wielkość, długość, ápplikácyą miáry pilnie uważáli y záchowáli, áżeby dłotá ták iák należy ápplikowáli, áżeby linie áni zbyt głębokie, áni zbyt

(*k*) *Obfitość Materyałow.* (*l*) *Dozor y pilność Dyrektorá Fábryki.*

płytkie

płytkie wydrażali, álbo przy wożących Furmánách upátruiącego, áżeby kámienie przez zániedbánie iákie nie były wyłupione, ná wozách należyćie układáne, y iákby miáły bydź złożone; álbo przy Mulárzách pilnuiącego, áżeby ná ſwoich mieyſcách, w angułách, koáptacya kámieni według reguł y węgielnic ſtáłá ſię. Pryncypálnie záś to ſtáránie zmierżáło naybárdźiey do wyſtáwienia przyſzłey kopuły dla umocnienia ták angulárnych Filarow, ktore miáły utrzymowáć cáłey náſtępuiącey kopuły Máchinę, iáko ſrzednich ſtron w Kośćiele, áżeby były gruntownie ſpaiáne. Dla tego pomienione Filary pod kopułą z kwádratowych kámieni pod ieden kſztałt ćioſanych ná wzor pláſkátych kolumn ſą erygowáne, iáko też y inſze poboczne filary przy Káplicách w ten ſam ſpoſob y tákże kwádratowym kámieniem ćioſanym ſą wiązáne. Co wſzyſtko generálnie do nieuſtánnego dozoru W. IMć. X. Dyrektorá Fábriki z wielkim umyſłu roſtárgnieniem prowádźiło, do czego nic nie excypuiąc ſwoiey Oſoby, rády, rąk y oká y rozumney dyſpozycyi nie záłował.

(*m*) Tá dozorna áttendencya tym ſię bárdźiey wydawáłá przy ſtawiániu większey Kopuły, ktore dźieło (zá Architektoniją Szláchenie urodzonego BALCERA FONTANY ſtánęło) u cáłego świátá nieśmiertelney godne chwały, ná czterech z ćioſánego kámieniá Piláſtrách, ná nie cáłych álbo nieiáko obćiętych wſpieráiące ſię Cyrkułách. Arcypiękna máchiná wielkiey cáłemu Kośćiołowi powagi, wſpániáłośći, illuminácyi, ſzácunku, iák naydrożſzy dyament ſzczerozłotemu Sygnetowi przydáiąca, á tę práwie proporcyą z cáłą Bázyliką iáką ma głowá w ſymmetryi Człowieká reprezentuiąca, wſpániáłe to *Opus*, ktore tym ſpoſobem potráfiłá ugruntowáć rzemieślnicza ręká, ktoremu wielkie zálecenie y eſtymácyą ſamá nieprzyiázna potencya Szwedzka, gdy ie z ſwoim Krolem ćiekáwie luſtrowáłá, przyznáć muśiałá. Prawdá że ſtárodawne wieki z rożnych Nácyi gromádźiły ſię do Rzymu dla obaczenia owego Pánte-

(*m*) *Wielkiey Kopuły opiſanie à dextra*

onu w cyrkulárną figurę Bożkom ſwoim od Agryppy támże wyſtáwionego, ktoremu ſię wydźiwić nie mogły, lecz gdyby teraz dokument podobney inwencyi nád Wátykáńſką Swiętych Xiążąt Apoſtolſkich PIOTRA y PAWŁA Bázyliką, teyże wielkośći, ták wſpániáłe, ták gruntowne, obaczyły dźieło, nic inſzeby podáły zdánia ſwoie, tylko to, że ludzkie dowćipy, co raz lepiey á lepiey hábilituią ſię do więkſzey doſkonáłośći, y bárdźiey ſię w mánufakturách ſwoich poleruią. Wátykáńſkiey podobną w kſztałćie y w poſtáći lubo nie w obſzernośći reprezentuie magnificencyą Kopułá ná Kośćiele Swiętey ANNY erygowána, á tá w koło ná bokách figurę ośmángulárną głádko wyraża, do ktorey wierzch okrągły podługowáty według proporcyi y potrzeby ieſt ákkomodowány, ná wierzchu wyſtáwiona lucerná, álbo druga máła kopułká przezroczyſta w tákowąż dána figurę, y tákowym cyrkulárnym záſklepiona wierzchem, y Koroną przyzwoićie obtoczona. Ná ſamym wierzchu położony okrąg, czyli iák poſpolićie mowią bániá miedźiána ſuto wyzłocona, w ktorey znáyduie ſię puł tálentu przedniey miedźi, álbo *æris attici* máiąca Krzyż wyzłocony, Swiętemi przećiwko naiázdom ćiemnośći piekielnych Relikwiámi Drzewá Krzyżá Nayświętſzego, Swiętego JOACHIMA oraz *Agni DEI* INNOCENTEGO XI. zmocniony. Te záś Swięte Relikwie J.W. IMć X. KAZIMIERZ z Łubna ŁUBINSKI, Biſkup Herákliteńſki, Suffrágan y Adminiſtrátor Biſkupſtwá Krákowſkiego, á potymże Dyecezyi Ordynáryiny Páſterz w ſam Feſt Wniebowſtąpienia Chryſtuſowego, ktory był dźień 17. Máiá tám włáſnemi rękámi inkludował y zápieczętował. Stánęłá záś ſzczęśliwie tá bániá ná dokończoney Kopule Dniá 11. Lipcá, Roku od ſtworzeniá świátá 5652. Od Národzenia Chrystusowego 1703. od pierwſzey Náyiáśnieyſzege KAZIMIERZA Wielkiego ná Káźimierzu Erekcyi Akádemii Roku 342. á przez Niezwyćiężonego WŁADYSŁAWA JAGELONA do Krákowá z wielkiemi Przywilegiámi wprowádzoney R. 303. Ná ten czás gdy rządźił Kośćiołem Bożym CLEMENS Papież XI. zá Pánowánia

nowánia w Polſkim náſzym Kroleſtwie Nayiáśnieyſzego AUGUSTA II. Roku owego gdy w Polſzcze czerwony złoty táką máiący wagę, iáką ma pieniądz złoty w Holándyi, w Ceſarſkim Páńſtwie, y w Wenecyi Cekin miał poſpolitą kurrencyą złotych 15, táiar bity złotych śiedm, groſzy ſześć, tynf złoty groszy 6. Co wſzyſtko y z inſzym przydatkiem z inſkrypcyą támże dla potomnych wiekow inkludowano.

(*n*) Gdy iuż z temi okolicznośćiámi cáła zákończona Kopułá, y cáły záſklepiony Kośćioł, záraz konſultowáno o dáchu álbo nákryćiu iego. Byli tákowi, ktorzy rádźili áżeby według zwyczáiu wGrecyi y we Włoſzech práktykowánego nie pokrywáć Kośćiołá, ile ták gruntownie wyſtáwionego, ták mocno záſklepionego, co ſię zdawáło bydź ná długie przyſzłe wieki, zepſowániu nie podległe. Przećięż iednák przezwyćiężyłá umyſł IMX. Dyrektorá *Fabricæ*, kráiu tuteyſzego gruba y wilgotna konſtytucya, iáko też przez tylá wiekow wſzędźie wyprobowána práktyká, ażeby było przydáne pokryćie Kośćiołowi.

Minąwſzy tedy figurę od Krzyżakow wprowádzoną, lubo tá ieſt mocna, y ſkáżytelnośći nie łácwo podległa, upodobał ſię kſztałt mody teráźnieyſzey w Figurę tryángulárną, nie wyſoką, lecz przytępioną, álbo iák ią názywa *Euclides Iſoſcelicam obtuſangulam*. A więc záraz ſprowádzono bálki, płatwy, kozły, krokwy, áżeby ná Kośćioł wćiągáne y tám ták iák należy, przy pilnym ná to dozorze IMć. X. Dyrektorá *Fabricæ* ápplikowáne były. Co gdy ſię doſkonále ſtáło, záraz ná ow czás glinianą w kárpiową łuſzczkę dáchowką, lubo teraz przy obfitey Wielmożnych ś. p. IMć. X. KRUPECKIEGO, tákże IMć X. MARCINA WALESZYNSKIEGO, Swiętey Theologii Doktorow y Profeſſorow, Kánoniká Krákowſkiego, miedźiáną bláchą zoſtał pokryty.

(*o*) Gdy iuż ták wſpániáłe BOGU wyſtáwione dźieło, potrzebá było pomyślić o wewnętrzney iego á niepoſpolitey ozdobie, ktora im udátnieyſza bywa, tym bárdźiey ſercá ludzkie

(*n*) *Konſultacye o nákryćiu Kośćiołá.* (*o*) *Rádá około wewnętrzney Kośćiołá ozdoby.*

do pobo-

do pobożnośći záchęca. Więc po rożnych rozmyſłách, po częſto czynionych rádách rezolwowány IMć X. Dyrektor *Fabricæ* iák naywyśmieniciey gipſowemi celáturámi cáłe *Baſilicum opus* doſkonále ádornowáć. Minąwſzy tedy wielu záleconych zdáło ſię do tey poważney zabáwy záprośić nieiákiego Szláchetnie urodzonego Báltázárá Fontány, dla oſtrego dowćipu S.R.I. Xiążęćiu LICHTENSTEINOWI, Biſkupowi Ołomuckiemu wielce upodobánego, y wiela dowodámi oſobliwſzych w Sztukáteryi rárytec záchwalonego. O czym liſtownemi rekwizycyámi upewniony, wźiął ſobie zá punkt cáłey chwały ſwoiey, áżeby w tym Stołecznym Mieśćie, dawnośćią ſwoią Krolow Koronácyą, ſławną Náukámi y świątobliwośćią Wielkich Mężow y Doktorow Akádemią, częſtą Xiążąt, Senatorow y innych Pánow, iáko też z rożnych Páńſtw y Prowincyi Oſob frekwencyą, wypolerowáną Obywátelow Policyą záwſze ſławnym y u wſzyſtkich Nácyi záleconym, iáko ná oku cáłego Polſkiego świátá, nieśmiertelność ſwoiego dowćipu potomnym wiekow do záchwalenia y do náśládowánia mogł zoſtáwić. Dobráwſzy tedy ſobie do ſwego geniuſzu Brátá rodzonego Fránćiſzká zá koadiutorá z inſzemi Sztukáterámi do Krákowá ziáchał intencye, mieyſce pracy ſwoiey zluſtrowawſzy, zrozumiał, y záraz o inwencyą álbo dyſpozycyą przyſzłey ozdoby, ktoraby według ſpoſobnośći mieyſcá *accomodè* ápplikowána bydź mogłá, upraſzał.

(*p*) Stoſuiąc ſię iego myśli IMć. X. Dyrektor *Fabricæ* ná ſzczupłym prawdá exemplarzu, lecz wielce przyzwoitą podał inwencyą. Tá záś inwencya byłá ANNA Swięta (pod ktorey tytułem iák dawny Kośćioł zoſtawał, ták y teráźnieyſzy Jey Swiętey dedykowány Protekcyi) Goſpodyni Nayświętſzey Corze MARYI, z ſwym y Oycá Przedwiecznego Synem w Domu ſwoim goſzczącey, táiemnice zbáwienia ludzkiego, od wźięćia nátury człowieka aż do chwalebnego Zmartwychwſtánia znákámi Apokáliptycznymi adumbrowáne prezentuie, á oraz ná Oł-

(*p*) *Inwencya do wewnętrzney ozdoby podána tu ſię wyraża.*

tarzu JEZUSA Wnuczká ſwego, Syná Naygodnieyſzey Jey Cory MARYI pokornie ádoruie, ktorego cáłą Geneálogią według Ewángeliczney Máteuſzá Swiętego Kroniki Geniuſze Niebieſkie ná zaforze cáłego Kośćiołá pátrzącym oczom wyſtawiáią, oraz rożne piktury, cudne cefatury, Chwałę Páná BOGA z oſtátnich trzech Pſalmow Dawidowych Symbolicznie wyrażáią, inſze zás exornácye, ktore ſię nie kłádą, niżey wſpomnione będą.

(*q*) Tę odebrawſzy dyſpozycyą J. Pan FONTANA, do iey wykonánia záraz pracy y umyſłu rozſądnego przyłożył, záczą wſzy Dźieło ſwoie od exornácyi Choru mnieyſzego. Do czego pierwſzy wſtęp uczynił od śćiány, ktora obádwá boki tegoż choru węgielną złącza linią, gdźie około ſrzedniego okná pátrzącego ku pułnocy, wielce miłą uformował cyrcumferencyą, iákie ſię znáyduią około wſzyſtkich cáłego Kośćiołá okien. Ná wierzchu tey cyrkumferencyi ryty Obraz OYCA Przedwiecznego, w pośrzodku Geniuſzow Niebieſkich weſołowdźięczną Symmetryą nákłonionych, á ná práwey ſtronie Státuę PANNY Nayświętſzey w Kontemplácyách do głębokiey náchyloną ádorácyi, á zás po lewey Archániołá Gábryelá pozdrawiáiącego Imieniem TROYCE Przenayświętſzey MARYA przyſzłą Mátkę Boſką. Co wſzyſtko bárdzo dobrą proporcyą, kſztałtem y przenikáiącym áffektem, táiemnicę Zwiáſtowánia reprezentuie. A ponieważ cáłe tegoż choru podniebienie ná trzy ſuperficyálne arkuſy ieſt podźielone. Więc ná pierwſzym od Angulárney śćiány ieſt wyráženie poprzedzenie DUCHA Przenayświętſzego, do MARYI przy liczney Swiętych aſſyſtencyi, ná trzećim Národzenie SYNA Bożego, od Páſterzow ádorowánená ſrzednim zás pokázuie wyborna pikturá Wniebowźięćie MARYI PANNY przez żywą expreſſyą Aniołow. Te wſzyſtkie Arkuſy, kwiátámi, owocámi ſą w koło przyozdobione, oſobliwie cyrcumferencye nád oknámi, między ktoremi ná czterech ſuperficyálnych częśćiách, do pobożnośći, do ádorácyi ſą ákkomodowáne, wyborne málowánia, dwie zaś zoſtáiące gi-

(*q*) *Choru mnieyſzego wewnętrzna odzobá y cáłego zofiru.*

pſem-

pſem inkruſtowáne. Przy fundámenćie podniebienia ná o-
knách wſpieráiącego ſię tábulátury wyzłocone, czterech Kro-
leſtwá Polſkiego Pátronow przez tylá Geniuſzow gipſowych,
iáko też nád cyrcumferencyámi czterech okien, á ná ſuperfi-
cyálnych częśćiách; pod cyrkumferencyámi dwoch ták, ze
wſzyſtkich wyzłoconych tábulátur dźieśięć, reprezentuią. Przy-
dáni ſą do tego Aniołowie miſternie wyrobieni ná zoforze ſie-
dzący, ktorzy Antenatow Chrystusowych wedlug ćiáłá po-
kázuią tym porządkiem, że od rogu, gdźie Epiſtołę przy Mſzy
Swiętey ſpiewáią, záczyna ſię pomieniona Geneálogia y ták ſię
nierozdźielnie ćiągnie przez zupełny ambit, álbo zofor cáłego
Kośćiołá y Káplic poprzecznych aż do Wielkiego Ołtarzá ná
drugą ſtronę, gdźie Dyákoni Ewángelią czytáć zwykli, z pię-
kną korreſpondencyą, y miłym ná to weyźrzeniem, ile że cáły
zofor kunſztownie nie tylko gipſowemi inkruſtácyámi, lecz oraz
rożnemi kunſztownie pikturámi exornowány. A to wſzyſtko
Geniuſze Niebieſkie ná Schedách zawieśiſtych przez inſkrypcye
z Swiętey Ewángeli arcyweſoło reprezentuią, kończy ſię záś
táż Geneálogia ná pomienionym mieyſcu, ná owych Ewánge-
licznych ſłowách *De qua Natus eſt JESUS*.

(*r*) Záczynam teraz opiſanie wſzyſtkich Ołtarzow, á ná
pierwſzym fronćie Ołtarz wielki fundácyi IMć. X. KRZY-
SZTOFA SOWINSKIEGO, Swiętey Theologii Doktorá y Pro-
feſſorá, Dźiekaná Swiętego FLORYANA, Męźá wielkich zá-
ſług, rożnych kwálitet w Akádemii, ktorego chwalebna ſtru-
kturá y w tuteyſzych kráiách rzadki exemplarz. Ten ná ſześć
marmurowych Graduſach ulokowány, á záś ná obuch rogách
cztery poſtumentá, á ná nich cztery miſterney inwencyi ſpi-
rálne, álbo toczone Kolumny, z pięknie udátnymi kápitelámi.
Między pomienionemi Kolumnámi Obraz ANNY Swiętey Sá-
motrzećiey ręką Krolewſkiego, á wyśmienitego Málárzá IMć
Páná JERZEGO ELEUTERA Stanu Rycerſkiego, málowány
iák drogi dyáment w złotym Sygnećie wydáie ſię. Dwoch Se-
ráfinow widźieć ná Kápitelách kolumn, iáko też ná wierzchu

(*r*) *Wielki Ołtarz*. Ołtarz

Ołtarzá ſutorozłożyſte wyzłocone promienie, Cherubinámi ár- cykſztałtnie ozdobione. Między ktoremi Xięgá otwártá początek Ewángelii Swiętego Máteuſzá záczynáiąca ná owych ſłowách *Liber Generationis JESU Christi.* Ná bokách záś Ołtarzá dwoch Cherubinow ádorácyą czyniących, á inſzych dwoch ná murze inkruſtowánych y oraz odmálowánych niebieſkiey hármonii *insignia* przedźiwnie wyrażáią, co wſzyſtko wielkiey powagi y niemnieyſzey ozdoby przydáie Ołtarzowi. Przy ſamych rogách Ołtarzá, dwá erygowáne Koloſſy, ná ktorych dwie Státuy gipſowe, pierwſza Swiętego WOYCIECHA, druga Swiętego STANISŁAWA Biſkupow Polſkich, Męczennikow y Pátronow cáłego Kroleſtwá z piękną bárdzo práwie iák żywą wyrobione expreſſyą, y uſtáwione ták, że ná ich proporcyonálną wpátruiąc ſię Symetryą, káżdy do uwagi dálſzych ozdob záchęca ſię.

(*s*) Idźiemy ztąd do Káplicy Błogoſłáwionego JANA KANTEGO: á tám ieſt nowe iákiego dotąd cáła Polſká w ſwym Páńſtwie nie widźiáłá Dźieło, y oczy do pátrzenia, y umyſły do podziwienia, y ſercá ukochánia záchęcáiące. Ná ktorego ozdobę, J. W. IMć. X. KAZIMIERZ z Łubna ŁUBIENSKI, Biſkup Herákleeńſki, Suffrágan y Adminiſtrátor Biſkupſtwá Krákowſkiego, á potym *Loci* Ordynáryuſz, Wielkich w Kośćiele Bożym y w Oyczyznie Zaſług, á niemnieyſzy w pobożnośći Klient y Kultor Błogoſłáwionego JANA KANTEGO, ze Skárbu ſwego bárdzo obfite łożył expenſy, áżeby Grob tego Cudotwornego w Kroleſtwie náſzym Pátroná, iákby tylko bydź mogło naylepiey przyozdobił. A ponieważ IMć X. Dyrektor *Fabricæ* ná ten ſam czás záczętey ſtruktury, co Cudowney Prowidencyi Páná BOGA przypiſáć potrzebá biały ználazł mármur, tego tedy ſamego ná ozdobę zázyć prágnął, chcąc Grobowi Cudownemu czteremá Kolumnámi ná wzor tych, ktore ná Rzymſkim Wátykánie Grob Xiążęćiá Apoſtołow Piotra zdobią, Máieſtátu przydáć, (*t*) Ze záś z owych gor mnieyſzych tylko ſztuk

(*s*) *Káplicá Błogoſłáwionego JANA KANTEGO y Grob Jego.*
(*t*) *Relácya o Kolumnách u Grobu.*

dobywano sztuk, iákich ná Mensy do Ołtarzow, ná rożne tábulátury, álbo ná odrzwia záżywáią, przeto potądtákiey głębokośći fossy szukáne y z wielką expensą dobywáne, pokąd miárą y wysokośćią swoią nie wystárczyły wysokośći mierze y teráźnieyszych Kolumn, co przy łásce Boskiey stáło się: álbowiem owe niezmierney wielkośći z skáły wykowáne, żeláznemi wyćięte klinámi, przedźiwnym wydźielone sposobem mármurowe sztuki; tę figurę, wspániáłość, y cáły ksztáłt, iáki teraz widźiemy, odebráły. Káżda z tych kolumn zámyka w sobie łokći 14. ná wzwysz, ktore z mieysca gdźie są rzemieślniczą wyrabiáne ręką do Krákowá, nie przez bramy, lecz przez Mieyskie mury sprowádzone, á potym ná gruntownym fundámenćie, ná postumentách mozáiką miłym wzorem ufloryzowánych w czterech rogách Ołtarzá nie bez wielkiego podźiwienia ulokowáne. Ná kolumnách Kápitele, Ambity, Zafory czerwonym mármurem ozdobione, ná sámych záś Kápitelách cztery Státuy gipsowe, do proporcyi tákiego Májestatu, á to reprezentuią czterech Janow Swiętych: JANA Chrzćićielá JANA Ewángelistę, JANA Chryzostomá, y JANA Dámáscená. Mágnificencya tych kolumn y wysokość w nászych kráiách nie widźiána, rozumne oko, ktore się w cudzych Narodách podobnych mogło nápátrzeć struktur do podźiwienia poćiąga, gdy uważa pilnie, że ták wysoko, á bárdzo gruntownie wyniesione, ták wspániále ná wzor stárodawnych Kolossow y Pirámidow, bez żadnych ligátur ustáwiono, w czym Architektoniczney inwencyi Cud się wydáie.

(u) Z tákiegoż białego mármuru ktory od tylá wiekow przed okiem ludzkim był utáiony, dopiero ná tę sámę potrzebę odkryty, názywáiący się mármurem Swiętey Salomei, od pustyni tey Swiętey Dźiewice. Ołtarz ná czterech gradusach między pomienionemi Kolumnámi wystáwiony z tą ostrożnośćią áżeby dogadzáiąc pobożnośći rożnych Osob, wygodne wkoło Ołtarzá przechodzenie zostáło. Jest záś wystáwiony ná

(u) *Ołtarz u Błogosłáwionego JANA KANTEGO.*

tym sá-

tym ſámym mieyſcu, ná ktorym z niewymowną cáłey Akádemij rádośćią ználeźiono cynową trunę, á w niey tę ſamę źiemię, w ktorey Swięte Kośći od pozwolenia pierwſzey elewácyi były záchowáne. Ná rogách Menſy Ołtarzá cztery Státuy Doktorſkie cztery przednieyſze Scyencye ſymbolizuiące w Akádemickich Togách poważnym wyrobione kſztałtem ná ſwoich rámionách trunę mármurową brzegi Mozáiką, á ſrzodki floreſámi ádornowáne máiącą, reprezentuią. W tey trunie inſza znáyduie ſię Cynowa, á w tey trzećia bławatna w obudwu Skarb nád Skárby tego Kośćiołá, to ieſt nieoſzácowány Depozyt Reliquij Swiętego Pátryárchy tám złożony, zámknięty y Biſkupią obwárowány pieczęćią. Nád truną Cherubinowie w obłokách ſkrzydłámi pokryći, promienie kſztałtnie rozrzucone y ſuto wyzłocone utrzymuią: ſam ſrzodek tego świátłá Apokáliptyczny oſiadł Báránek, ktorego Státua Swiętego JANA Chrzćićielá z kolumny pálcem pokázuie, á Cherubin z pod promieni ná Schedźie owe ſłowá: *Et Lucerna ejus eſt Agnus.* W czym álluzya do życia Swiętego Pátryárchy, Niebieſkiemu Báránkowi ſamemu CHRYSTUSOWI poświęconego y od tegoż ſamego ſwoie w Duchu oświecenia odbieráiącego. Antependium Ołtarzowe z Mozáiki ták żywa máiące kwiátow expreſſyą, że częſtokroć dźiatki málińkie z táką chęćią ich dotykáć prágną, y tego płáczem wymagáią.

(*w*) Podniebienie tey Káplicy zdobią piktury, tákże fruktá, kwiáty miedzy Cherubinámi, w więkſze y mnieyſze cyrcumferencye ułożone. Ná więkſzey ſuperficyálney obſzerności bárdzo dowćipnie y wybornie ieſt odmálowáne miłoſierdźie Páná BOGA, ktorey Sw: DOKTORA KANTEGO do widzenia Błogoſłáwionych nieco odchyliwſzy zacłony Niebieſkiey, przy aſſyſtencyi Duchow Anielſkich z pompą wprowádza, á ztąd y z owąd między mnieyſzemi cyrcumferencyámi, wyrobieni Cherubinowie, wyzłoceni, álbo penzlem odmálowáni, *inſignia* prac Akádemickich, odźienie iákiego Profeſſorowie

(*w*) *Podniebienie Błogoſłáwionego JANA KANTEGO.*

 zážywáią,

záżywáią, pilną czułość, y w powierzonych sobie funkcyách, Jego áttendencyą symbolicznie wyrażáią. Część poboczna superficyálna z práwey ręki, pálmámi laurámi przy Architektonicznev ozdobie wielce okazáła, cudowne wody w mleko przemienienie z Historyi Zyćia wyięte, z tym napisem *qui fecerit* reprezentuie. Podobnym sposobem iest exornowána druga lewa stroná, ktora ná przećiwko pokázuie kommentáryusz ná Ewángelią Swiętego Máteuszá z Ewágeliczną inskrypcyą *& docuerit*. Nád gzemsami przy fundámenćie podniebienia, znáyduie się czterech Łáćińskiego Kośćiołá Doktorow z práwey strony dwoch, z lewey dwoch. (*x*) Ná śćiánie zás poprzeczniey wielkiey temu mieyscu przydáią powagi Historye z Dźieiow Apostolskich, pierwsza Wizyi Xiążęćiá Apostołow PIOTRA, druga Náwrocenia Swiętego PAWŁA, obiedwie cúdną w Sztukáteryi expressyą wydáne. Ná teyże samey śćiánie pod gzemsem y zosorem są ná wierzchu z gipsu ksztáłtnie ákkomodowáni Cherubinowie, á pod niemi poważna cyrkumferencya udátnym mármurem czarnym obwiedźiona, tákże laurámi, koronámi, rożnemi gáłązkámi przyozdobiona, máiąca w srzodku konkámerácyą Montego ręką sławnego Málárzá odmálowáną.

(*y*) Parastady álbo filary w tey Káplicy rożnemi exornowáne piktur fárbámi między ktoremi ná lewey śćiánie ow miłośći ku nędzy bliźniego w Błogosłáwionym JANIE KANTYM iest odmálowány dokument, gdźie zdiętą z siebie samego suknią, ubogiego dla nágośći drżącego od mrozu okrywa, á ná práwey tę samę suknią z rąk Nayświętszey MARYI PANNY odbiera. Záfor zás tym sposobem iák y w mnieyszym chorze ozdobiony.

(*z*) Ná przećiwko Grobu Błogosławionego JANA KANTEGO iest Káplicá Swiętego KRZYŻA rák ustáwiona, áżeby te dwie Káplice iák mocnymi bárkámi cáłemu Kośćiołowi były, á będąc z nim iedney szerokośći y wysokośći, długość iego obie-

(*x*) *Poprzeczna śćiáná w tey Káplicy.* (*y*) *Filáry śćiány poboczne.* (*z*) *Káplicá Krzyżá Swiętego.*

dwie-

dwie dźielą między ktoremi trzyma sam srzodek wielka kopułá. Tá Káplicá práwą stronę iáko też druga Błogosłáwionego JANA KANTEGO lewą utrzymuie. A przy tych pryncypálnych z obudwu stron po trzy Káplic z kopułámi mnieyszemi, ná bokách Kośćielnych ná wzor Pádewskiego Kośćiołá Swiętey JUSTYNY z osobliwszym pátrzących ukontentowániem znáyduie się. Przeszedłszy tedy ná tę práwą stronę Káplice S. Krzyżá, ná ktorey fundácyą pobożni Dobrodźieie łożyli expensa, (*aa*) uważam w niey cáły Ołtarz ná czterech mármurowych gradusach ná samey poprzeczney śćiánie ustáwiony ieśt gipsowy, táiemnice złożenia z Krzyżá Ciáłá JEZUSOWEGO do zádźiwienia poćiągáiącemi Státuámi ozdobiona, árcypoważnie reprezentuie. w pośrzodku Ołtarzá z iedney strony Przenaydostoynieysza MARYA PANNA omdlewáiąca excess miłośći Syná swego ku Narodowi ludzkiemu z boleśćią uważáiąca, łzámi zálana, z Krzyżá złożone Syná swego Nayświętsze utrzymuie Ciáło, á z drugiey Swięty JAN Ewángelistá dla żalow serdecznych niby w záchwyceniu dźiwuiąc się stoi, ztąd Cherubinowie wszyscy w smutku CHRYSTUSOWE cáłuią y ádoruią Rány: z owąd inni tryumfalny Znák Krzyżá Swiętego ku Niebu wynoszą y do kompássyi nád śmierćią Zbáwićielá umysły ná ták żywą zápátruiących się expressyą skutecznie pobudzáią. Ná boku od Ewángelii Státua Swiętey WERONIKI, á ná drugim od Epistoły, Błogosłáwionego LONGINA, bárdzo misterną wyrážone symmetryą są wystáwione: ná brzegách zás Ołtarzowych Cherubinowie Wszechmocność Boską zdádzą się opowiádáć. Ná wierzchu Ołtarzá są promienie ná dłuż y ná szerokość poważnie rozrucone Obraz OYCA Przedwiecznego lituiącego się nád okrutną Smierćią Syná Jednorodzonego od Hieroglifiku DUCHA Przenayświętszego. Między Cherubinámi co wszystko ieśt suto wyzłocono nád gzems Kośćielny wynieśione. Ná pobocznych zás stronách od okná ksztáłtni Cherubinowie cáłą Męki Syná Bożego trágedyą w żalách reprezentuią.

(*aa*) *Ołtarz w tey Káplicy.*

(*bb*) Ná

(*bb*) Ná podniebieniu tey Káplicy chwalebna Wniebowstąpienia Chrystusowego táiemnicá, bárdzo kunsztownym odmálowána penzlem: á záś przy fundámenćie iego dwie figury Męki JEZUSOWEY w Księgách stárego Testámentu znáyduiące się. Pierwsza gdźie Abrácham Izáaká Jedynaká swego BOGU ná ofiárę oddáie. Druga gdzie Moyżesz ludowi ná pustyni od iádu grzechowego záráżonemu węża miedźiánego ná drzewie wywyższonego pokázuie, ná ktorego kto weyźrzał, ten uzdrowiony od zárázy został. Cyrkumferencye koło tych piktur Geniusze Niebieskie sztukáterską dyspozycyą bárdzo dobrze są ákkomodowáne. Pod gzemsem záś y zoforem dwie tákże historye ná dwoch śćiánách są wyráżone Pierwsza Ználeźienia Krzyżá Swiętego przez Swiętą HELENĘ Cesárzową. Druga podwyższenia przez Heráklius zá Cesarzá.

(*cc*) Wedle tey Swiętego Krzyżá Káplicy iest insza hoynym sumptem JMc: X. PIOTRA ORŁOWSKIEGO, oboygá Práwá Doktorá y Professorá, Protonotáryuszá Apostolskiego, Kánoniká Kátedrálnego Krákowskiego, Infułatá Tárnowskiego, o chwałę Páná BOGA wielkiego Zelátorá, Honorowi Xiążęćiá Apostołow Swiętego PIOTRA á swego ná Chrzćie Swiętym Pátroná dedykowána.

(*dd*) Ołtarz w tey Káplicy osobliwszym wystáwiony kształtem, y dosyć piękną Architektoniczną zálecony dyspozycyą, máiący w srzodku Obraz cudnie odmálowány, ná ktorym znáyduie się Historya o S. Piotrze w więźieniu Jerozolimskim, z ktorego przez Aniołá od Páná BOGA zesłánego otworzywszy mu więźienie y ze snu obudźiwszy, przez wárty wyprowádzony został. Ná bokách Obrázu dwáy Cherubinowie nád ták cudowną Páná BOGA spráwą, ktorą z Xiążęćiem Apostolskim uczynił, dźiwuią się. Nád Obrázem Niebieski Geniusz Naywyższey w Kośćiele Chrystusowym władzy PIOTROWI powierzoney *Insignia* pokázuie z podpisem słow Páńskich: *quodcunq; solveveris erit solutum.*

(*bb*) *Podniebienie w tey Káplicy y śćiány poboczne.* (*cc*) *Káplicá Swiętego PIOTRA.* (*dd*) *Ołtarz w tey Káplicy.* (*ee*) Podnie-

(*ee*) Podniebienie nie poſpolitym ieſt ádornowáne modelem, álbowiem wyzłoconych Cherubinow y inſze celátury, iáko to znáki Kośćiołá Chryſtuſowego, Symbolá, Męczeńſtwá y powołánia Piotrowego, to ieſt śieć, klucze, Krzyż w ángulárnych árkádách reprezentuie. Pierwſzą śćiánę piękna ſkulpturá z expreſſyą oddáney Pitrowi od Zbáwićielá władzy nád Uniwerſalnym Kośćiołem ſwoim przez podánie kluczy: drugą záś máiąc pierwſzy cud PIOTRA Swiętego z Dźieiow Apoſtolſkich wyięty uzdrowienia ułomnego káliki przy Kośćiele Sálomonowym leżącego, poważnie zdobi. Między árkuſami Filarow, Geniuſze Niebieſkie zwyczáyne Piotrowi przyſłowia: iáko to *amo te* kocham Cie Pánie; *peccator ſum*, ieſtem grzeſznikiem, *non ſum dignus*, nie ieſtem godźien, opowiádáią, przy wielce piękney, okrętow, y śiatek do ſamego fundámentu wyrobionych ſymmetryi. Ná oſtátek Antependium mármurowe mozáiką w kſztáłtne kwiáty wybornie ozdobione.

(*ff*) Zá tą záraz znáyduie ſię Káplicá Honorowi Swiętey KATARZYNY Pánny y Męczenniczki, iáko *Aatra* Filozofow y wſzyſtkich uczących ſię Pátronki dedykowána, á nakłádem JMć X. REMIGIUSZA SUSZYCKIEGO, Oboygá Práwá Doktorá, Archidyakoná Kátedrálnego Krákowſkiego, Scholáſtyká Łęczyckiego, wielkiego ludźi uczonych Eſtymátorá, w nákách wypolerowánego Męża, á w nich niegdyś Nayiáśnieyſzych Polſkich Krolewiczow ALEXANDRA y KONSTANTYNA Dyrektorá. W tey Káplicy ieſt wſpárty ná graduſach z czerwonego mármuru poſtáwiony Ołtarz, wiecznym opátrzony funduſzem Státuę Swiętey KATARZYNY w cyrkumferencyi Architektoniczney miſternie wyrobioną máiący. Ná bokách dwie porfirowe iákby rozdwoione kolumny z rzadką inwencyą, á ná nich miłego kſztałtu ſą lokowáni Cherubinowie.

(*gg*) Podniebienie tey Káplicy rozłożyſte Pálmy, przy koncentách Anielſkich Duſzę tey Swiętey Pánny do Niebá wprowadzáiących, ſplendor Chwały Niebieſkiey od lucerny wynikáiący

(*ee*) *Podniebienie w Káplicy y śćiány.* (*ff*) *Káplicá Swiętey KATARZYNY* (*gg*) *Podniebienie y śćiány.*

káiący przy pikturách y celáturách wielce exornuią. Ná práwey śćiánie chwalebne pod Máxyminem Swiętey Pánny Męczeństwo, á ná lewey Jey záślubienie z JEZUSEM przy ássystencyi Chorow Anielskich, są farbámi wyráżone.

Wewnętrznie ná filárách dwie Státuy gipsowe, pierwsza Swiętey BARBARY, druga Swiętey AGNISZKI Pánien y Męczenniczek wielkiey powagi cáłey Káplicy przydáiące. Arkusy záś między filarámi inkrustácyámi, pikturą, wyzłoceniem modnie y wesoło ádumbrowáne. Antependium mozáiká zdobi, máiące w srzodku cyrkuł z udánego mármuru żełámi srebrnemi nárzucány. (*bb*) Pomknąwszy się dáley ku drzwiom, iest trzećia Káplicá ktorą honorowi Pátroná swoiego Swiętego SEBASTYANA JMć X. Dyrektor *Fabricæ* wprzod niż insze, wystáwił włásną dobrocynnośćią, á tá byłá pochopem kształtu teráźnieyszego Kośćiołá, inszych Káplic. (*ii*) Wystáwiony w tey Káplicy Ołtarz w cyrkuł nákształt wieńcá z obłokow Niebieskich aż pod samo okno wynieśionego Cherubinámi y inwencyą sztukáterską ozdobionego. Ná bokách są dwáy Cherubini w zádźiwieniu y w żalách zostáiący nád okrućieństwem Swiętego Męczenniká w ręku trzymáiący Obraz Jego, á nád Obrázem Aniołowie, zwyćięskie *Insignia* Swietego SEBASTYANA z ápplikácyą do Chwały Jego wynoszą. (*kk*) Cáłe podniebienie Cherubin wyzłocony z rozłożystą pálmą poważnie nápełnia. Práwa śćiáná Historyą Swiętego ALEXEGO Rzymiániná, lewa Swiętego ROCHA wyborną skulpturą wyraża. Ná Filarách y Arkusách znáki Męczeńskie z żyćia Jego wyięte, piękną inwencyą odmálowáne powagi cáłey przydáią Káplicy.

(*ll*) Ztąd przenośi się oko ná drugą stronę do trzech Káplic wedle Grobu Błogosłáwionego JANA KANTEGO erygowánych proporcyą swoią pierwszym trzemá we wszystkim korrespondujących. A nayprzod zápátruie się ná Káplicę Swiętego JANA Chrzćićielá obfitą munificencya J.W. JMć X. PRZE-

(*bb*) *Káplicá Swietego SEBASTYANA.* (*ii*) *Ołtarz w tey Káplicy.* (*kk*) *Sćiány y podniebienie* (*ll*) *Káplicá Swietego JANA CHRZCICIELA. Ołtarz w tey Káplicy.*

REMBSKIEGO Referendarzá Koronnego, Scholáſtyká Gnieżnińſkiego, Kánoniká Krákowſkiego, prawdźiwego w promocyi Chwały Boſkiey Zelántá fundowáną.

(*mm*) Ołtarz w tey Káplicy ma Obraz gdźie JAN S. Chrzći CHRYSTUSA ná kwádratowey obdłużney tábuláturze, w niczym nie máiący nagány, y od káżdego ile znáiącego ſię ná tym dźiwnie záchwalony, Obraz cáły obtacza piękna cyrkumferencya z udánego mármuru do wſzelkiey proporcyi ákkomodowána. (*nn*) A ná bokách dwoch ſtoi bárdzo wybornych Cherubinow do modlitwy ułożonych. Podniebienie, Filary, Arkuſy Geniuſze Niebieſkie częśćią gipſem inkruſtowáne, cześćią kolorámi odmálowáne z niektoremi ſłowy, iákie Swięty Márſzáłek Chryſtuſow mawiał: iáko to: *non Elias*, nie ieſtem Eliaſzem, *non Propheta* nie ieſtem Prorokiem: *ego vox clamantis*: ia głoſem wołáiącego, przy expreſſyi rożnych kwiátow leśnych weſoło obiáśniáią. W pierwſzey cyrkumferencyi ná śćiánie Kápliczney ieſt wyrážona tránsákcya okrutnego śćięćia Swiętego JANA, ktorego krwi niewinney prágnąca Herodias podáie śćináiącemu kátu miednicę pod Swiętą głowę: czego ták ieſt żywa expreſſya, że uważáiących ſercá wſkroś żalem przenika: á oraz wyborną w ſkulpturze biegłość wydáie, w drugiey záś ná przećiwko, tenże JAN nád rzeką Jordanem pokutę, y przez práwego Meſſyaſzá pewne zbáwienie opowiáda.

(*oo*) Przy tey znáyduie ſię druga Káplicá ná uſzánowánie táiemnicy Niepokalánego Poczęćia MARYI PANNY z pobożney Dobroczynnośći niektorych Dobrodźieiow wyſtáwiona.

Sam ſrzodek Ołtarzá utrzymuie Státuę wyboryczney pięknośći NIEPOKALANIE POCZĘTEY MARYI PANNY, pod ktorey nogámi Mieśiąc między máleńkiemi obłoczkámi ulokowány. Nád głową ieſt ná murze wydrożona Koroná, ktora przez ſzkło świátłá ná wzor promieni málowánych ná głowę tey Státuy doſyć rzadką inwencyą kommunikuie. Ná bokách ſą erygowáne

(mm) Ołtarz tey Káplicy. (nn) Podniebienie y śćiány. (oo) Káplicá Niepokalánego Poczęćia MARYI. (pp) Ołtarz tey Káplicy.

wáne dwie wielkiey godne uwagi kolumny ná wyſokość łokći ſześć máiące, koloru przyźielonego, błękitnemi żełkámi y niegdźie białemi powleczone, u niektorych zá mármurowe, u innych zá porfirowe, u drugich zá iáſpiſzowe oſądzone, dla wybornego kunſztu nie mogące bydź doſtátecznie wychwalone, ktore znáczney nie tylko powagi, ále y ſzácunku przydáią Ołtarzowi ná gradusach z czerwonego mármuru poſtáwionemu. Podniebienie tey Káplicy Aniołowie hármonią Niebieſką wyrażáiący z przydániem niektorych inſkrypcyi iáko to: *ut Sol, ut Luna, quæ eſt Iſta?* iáko też ángulárne Arkuſy wyzłoceni Cherubinowie wielce exornuią.

Ná pierwſzey śćiánie po práwey ſtronie ieſt figurá zwyćięſtwo MARYI z ſzátáná, w pierwſzym punkćie Jey Poczęćia ſymbolizuiąca w Judyćie Holofernelowi głowę ućináiącey cudnie odmálowána z tákim napiſem: *una mulier fecit*. Ná lewey záś Heſter wyrażáiąca extráordynáryiny przywiley ſamey iedney MARYI PANNIE z przeyźrzánych Zaſług CHRYSTUSOWYCH iáko przyſzłey MATCE Boſkiey od Wſzechmocnośći Páná BOGA dárowány, przez ktory od poſpolitey pierworodnego grzechu niewoli ieſt uwolniona, z tą inſcrypcyą: *non pro te, ſed pro omnibus hæc lex*. Między filárámi ná fronćie Káplicy dwie gipſowe Státuy, Swiętych JOACHIMA y ANNY Rodźicow Nayświętſzey MARYI PANNY, z oſobliwſzym pátrzących ukontentowániem prezentuią, y do głębſzey uwagi cáłey Káplicy záchęcáią. Antipendium Ołtarzá tym inſze celuie że ieſt rożnemi ozdobione kwiátámi, á w poſrzodku wydáie ſię Obraz Mátki Boſkiey, kſztałt zwierćiádłá máiący.

(*qq*) Ná przećiwko Ołtarzá Swiętego SEBASTYANA ma ſwoie położenie Káplicá Swiętego Pátryárchy JOZEFA Oblubieńcá Nayświętſzey MARYI PANNY munificencya JMć Páná ALEXANDRA MYSZKOWSKIEGO, Skárbniká Sądeckiego, doſkonáłey w rzeczách experyencyi y Architektonicznych Mánufaktur, wyſokiego przy biegłey roſtropnośći w obyczáiách po-

(*qq*) *Káplicá Swiętego JOZEFA.*

loru

ſoru Káwálerá exornowána; áżeby przy Szkolnych monumen-
tách, nieśmiertelna ſławá Jego záwſze wiekowáłá.

(*rr*) Ołtarz w tey Káplicy korréſponduie Ołtarzowi Swięte-
go SEBASTYANA podobną iaki támten cyrkumferencyą w obło-
ki z niektoremi Cherubinámi wyrobioną á w poſrzoku Obraz
Swiętego JOZEFA piáſtuiącego y ádoruiącego Málińkiego JE-
ZUSA utrzymuiąca, ná bokách dwoch Cherubinow wielkim
táiemnicom ſię dźiwuiących.

Podniebienie w Kopule rożnemi pikturámi y ſuto wyzło-
conemi ná tábuláturách ádornowáne ſkulpturámi, ná filarách
hieroglifiki przez Arkę Noego, przez Chleb w Egipćie konſer-
wowány, umyſły y oczy pátrzących kontentuią. Ná práwey
śćiánie ieſt ſkulpturá ućieczkę do Egiptu MARYI z JEZUSEM
przy áſſyſtencyi Swiętego JOZEFA przed prześládowániem He-
rodowym pokázuiąca z tą expreſſyą, boiáźni upátrowánia drog
y wſzelkiey oſtrożnośći, ktorą ná ow czás Nayświętſza PAN-
NA MARYA pilnie záchowáłá. Czego árcy piękny y ſamę ná-
śláduiący náturę ieſt wizerunek, do ktorego przydána Geniu-
ſzá Niebieſkiego, iákby w obłokách do Swiętego Pátryárchy
mowiącego inſkrypcyą *fuge*. Ná lewey zás śćiánie podobnąż
ákkomodácyą Anioł Swiętego JOZEFA o weyśćiu przez ſen
informuie, á Geniuſz Niebieſki iákby to ze ſnu budźi JOZE-
FA owym Ewángelicznym ſłowem *ſurge*. Antependium Mozá-
ikowe paćiorkámi y rożnemi floreſami ozdobione.

Zá temi Káplicámi pod Chorem dla Kápeli wyſtáwionym,
ták ákkomodowáne podniebienie, áżeby wchodzący do Ko-
śćiołá záchęcáli ſię do uwagi Boſkich táiemnic, á z tych ká-
żda dla exornácyi ma ſwego Geniuſzá ná ſuperficyálney cyr-
kumferencyi pierwſzy z tym napiſem. *Quàm dilecta tabernacula
tua Domine*, drugi z tákowym *concupiſcit & deficit anima mea
in Atria Domini*; obádwá z Pſalmu Dawidowego 83. wyięte ná
pobocznich śćiánách ſą dwá Mauzolea z czarnego mármuru á
pod káżdym drzwi z kąd ieſt wchod ná wieże y ná cáły Kośćioł.

(*rr*) *Ołtarz w tey Káplicy.*

(*ss*) Wyszedłszy od dolnych Káplic, proszę ćiekáwe rzućić oko w gorę, dla uważenia Choru większego, ktory się zwyczáynie názywa *Navis Major*: á temu nie tylko z wyśmienitych farb y miniátur, lecz y z okien wynikáiące Słoneczne świátło, tákiey przydáie okazáłośći y splendoru, że wizytuiący tę Bázylikę, do nabożeństwá, do uszánowánia tego mieyscá Swiętego, do serdeczney rádości, oraz do zádźiwienia się pobudzáią, zápátruiąc się ná ow kształt y niepospolitą ápparencyą ná ták wyborne dźieło, w ktorym nic zawistna censurá nie upátrzy coby záchwalenia godne nie było, coby należytey proporcyi, do cáłey struktury nie miáło: czy to w gipsach, czy w pikturách, czyli też w mozáikách.

(*tt*) Ná samym fronćie nád Arkusami Kolumnárnemi ná wzáiemnym z Kopułą wielką fundámenćie nie ná bálce, álbo ná Tęczy według stárodawnego zwyczáiu nayprzyncypálnieyszy Wiáry Swiętey Kátolickiey zaszczyt, słodka duszy człowieká grzesznego y spráwiedliwego poćiechá, Xięgá wiecznego żywotá otwárta, przedźiwna y wielce piękna skulpturá Ukrzyżowánego CHRYSTUSA, iákby Nayświętszą Twárzą ná cáły Kośćioł obroconego y spuszczonego dla łátwieyszego ná śiebie wpátrzánia się, przyzwoićie prezentuie się oczom ludzkim do pobożney ádorácyi; á ten Cherubinowie w kompássyi, w płáczu y w żalách zostáiący w gorze utrzymuią, z tákim Májestátem, z ták żywym wyráżeniem, że się wydáie, iákoby sam Obraz ćierpiącego Páná, z Niebá z politowániem swoim dla wspomożenia słábośći nászey ku nam łáskáwie się nákłániał, y rościągnionemi Nayświętszemi Rękámi człowieká przyimował. Głowá ubostwiona, okrutnie ćierniową zrániona Koroną, cáła zás CHRYSTUSOWEGO Ciáłá symmetrya wyćieńczona, w ktorey pięć Ran w Rękách, w Nogách y w Boku iákoby świeżo zádáne krwią záfarbowáne wydáią się, gdźie JMć X. Dyrektor *Fabricae*, w Ránie Boku Nayświętszego w samym Sercu JEZUSOWYM tę inkludował inskrypcyą stylem łáćińskim, ktora tu po polsku kłádę.

(ss) Chor większy álbo Navis Major. (tt) Krucyfix pryncypálna tego Choru ozdobá.

kłádę. Gdźie ieſt ſkarb twoy tám niech będźie y ſerce twoie. *Nie day mi BOZE zkad inad ſukáć chwały, tylko w ſamym Krzyżu Páná Náſzego JEZUSA CHRYSTUSA, Niegodny grzeſznik S. K. SEBASTYAN PISKORSKI, Oboygá Práwá Doktor y Profeſſor, Kánonik Krakowſki, Akádemij Podkánclerzy y Rektor, tey Fábryki Kośćiołá Prowizor y Dyrektor, przy pomocy N. Bálcerá Fontány Sztukáterá Roku Páńſkiego 1698. Dniá 17. Sierpniá włożył.*

(*uu*) Cáłá *Navis Majoris* álbo Choru większego cyrkumferencya ná cztery mnieyſze ieſt podźielona, ktore dyſtyngwuią Arkuſy, rożne ſkulptury, fruktá, kwiáty, ták weſołe y piękne, iákbyś weyźrzał ná iákie źiemſkie Niebo. Ná pierwſzey reprezentuie ſię Moc, Władza, Honor, y Boſtwo Miſtycznego w Niebie Báránká, co wſzyſtko Aniołowie przez znáki Zmartwychwſtánia y Uwielbienia wyrażáią. Ná drugiey tegoż Niebieſkiego Báránká 24. Stárcow ſędźiwych poważnie ádoruią. Ná trzećiey Seráfinowie śiedzącemu ná Tronie *triſagium* ſwoie wyśpiewuią. Ná czwartey ſą rewelácye álbo táiemnice, ktore były JANOWI Swiętemu Ewángeliśćie ná gorze Pátmeyſkiey ná wygnániu zoſtáiącemu obiáwione. Co wſzyſtko w ſwoiey ſztuce, w pięknośći, y w weſołey ná weyźrzeniu powadze doſkonále nie może bydź opiſane y wychwalone. Máią záś ſwoię ſytuácyą álbo położenie pomienione cztery cyrkumferencye między ſuperficyálnemi Kośćielnych Filarow Arkuſami áppárycyą Geniaſzow Niebieſkich obłoczkow obfićie przyozdobionemi przy ktorych fundámenćie ná ſamym śćian Kośćielnych wierzchu ieſt ośmiu znáczney wielkośći ſkrzydláſtych Cherubinow, á káżdy ſuto wyzłocony. Dwáy pierwśi z tey y z tey ſtrony Krucyfixowi ádorácye czynią: inſzych ſześći, Symbolá táiemnic Niepokalánego Poczęćiá MARYI prezentuią, trzeći Zwierćiádło polerowne z napiſem *ſine macula*, czwarty Słońce w promieniſtych ſplendorách z tą inſkrypcyą *Aurora*. piąty Gołębiá z roſzczką oliwną z przydánym *epigraphe Una*. Szoſty Jutrzenkę wſchodzącą z napiſem *Conſurgens*. Siodmy Mieśiąc w peł-

(*uu*) *Podniebienie Choru Większego.*

ni z tym słowem *electa*: Osmy puklerz álbo tarczą z tákim przydánym lemma *mille*. Owe záś cyrkumferencye ktore są nád oknámi wesoło zdobią, Ośm Niebieskie błogosłáwieństwá z przydánemi do nich Symbolámi, co wszystko wybornemi wyrážono kolorámi. Ná wierzchu káždey z tych cyrkumferencyi są lokowáni Geniusze ná wyzłoconych tábulátách do proporcyi pomienionych błogosłáwieństw Niebieskich ákkomodowáni. (*ww*) Oprocz tego ná bokách srzedniego okná tym sposobem iák insze exornowánego ná przećiwko ángulárney śćiány choru mnieyszego widźieć dwie skulptury Swiętego JOACHIMA y ANNY nád ktoremi dwoch Cherubinow (co temu mieyscu piękney przydáią powagi) iákieś táiemnice im oznáymuiących.

(*xx*) Regulárność gzemsow, márginesow linij rożnych dyspozycya w koło cáłego Kośćiołá wielkiego tey strukturze dodáie zálecenia. Ná zaforze iest kontynuácya Geneálogii Chrystusowey tym sposobem iák się wyżey powiedźiáło. Wszystkich filarow Kápitele do teráźnieyszego ákkomodowáne zwyczáiu, ktorych eláborácya z swoią ozdobą do głębszey poćiąga uwagi. Nád filarámi wydáią się Arkusy, w ktorych dwánaśćie odmálowáne Sybillow, y ich Proroctwá o Chrystuśie. A sáme filary zdobią 12. Apostołow ná dwunastu Swiętego Miástá kámieniách ulokowáni tym porządkiem, że Geniusz po práwey stronie Wielkiego Ołtarzá od figury drogiego kámieniá pogląda ná Obraz Zbáwićielá świátá, trzymáiąc ná schedźie owe Psalmisty słowá, *Psal: 117. Lapidem quem reprobaverunt, hic factus est*, ktore pod samym Ołtarzem Jego kończy się, *Caput Angeli*. Ná lewey stronie tegoż Ołtarzá podobnyż geniusz, ná tákowey Schedźie pokázuie owo pismo *Gen: 28. & lapis iste Jacob vocabitur* Kończące się pod Obrázem Mátki Boskiey MARYI Pánny *Domus DEI*, y tákowym porządkiem po obudwu stronách Kośćiołá Swięći Apostołowie, ná filarách dobrze dysponowáni, imionámi rożnych utytułowáni kámieni, ktore podpisy

(*ww*) *Sćiáná nád Chorem dla Kápeli.* (*xx*) *Gzemsy, Kapitele, y niżey insza ozdoba.*

podpiſy tłomáczą. Pomienione záś kámienie drogie wyrażáią ſię práwie *advivum* kolorámi, á ſą Krzyżámi do Konſekrácyi ſpoſobnemi náznáczone, y nie tylko Bázylice wſpániáłośći przydáią, nie tylko do rádośći poćiągáią, lecz oraz pierwiaſtki Kośćiołá Chryſtuſowego náuką y krwią Swiętych Apoſtołow ugruntowánego pobożnym Kátolikom ná świeżą pámięć przyprowadzáią. Chor dla Kápeli, Orgánámi, pikturámi, złotemi żełkámi niegdźie przyozdobiony.

(*yy*) Obaczywſzy choru mnieyſzego y więkſzego oraz cáłego Kośćiołá wewnętrzną ozdobę, proſzę teraz przypátrzyć ſię podobney w Kopule áppárencyi, ktora wielce ieſt chwalebna y do podźiwienia oczy pátrzących mile poćiągáiąca. Albowiem do niey od ſamego wierzchu przez okná dosyć obfite ſłoneczne wpada świátło, y onę doſtátecznie illuminuie, á Ołtarz do Ofiar przygotowány w gorę wynoſzą Cherubinowie, złote z pod załony Chwały Niebieſkiey wynikáią promienie, Przy Tronie TROYCY Przenayświętſzey niby wſpártym ná Cherubinách ſtoiaca w złotogłowym odźieniu, Krolowa Niebá MARYA zá Narodem ludzkim nieuſtánne wnośi inſtáncye. Ztąd Swięty JAN Chrzćićiel z licznym Swiętych Prorokow orſzakiem BOGA chwalą, z owąd Swięći Apoſtołowie ukłony czynią, tu Męczennicy Znáki Zwyćięſtwá ſwoiego tryumfalne prezentuią, tu Biſkupi y Doktorowie ſwoich prac Kátedry, Wyznawcy, niewinne Dźiewice ſwoich cnot hieroglifiki pokázuią: ná oſtátek Báránkowi ná Ołtarzu złożonemu wielka niewinniątek od Cherodá zámordowánych liczbá, rożámi, pálmámi, wieńcámi náznáczona aſſyſtuie, poniżey záś y powyżey niepoliczone Chory Anielſkie, aż pod ſam fundáment Kopuły wyśmienitą wſzyſtkie mieyſcá nápełniáią dyſpozycyą. Pod tą ták przyiemną áppárencyą ſtoią páráſtády czyli kolumn ſzeſnaśćie rożnośćią kwiátow, ták iáko należy ufloryzowáne, á znáyduie ſię ich po dwá przy káżdym ośm gránniáſtey Kopuły boku, á ſame boki dyſtyngwuią cztery okná w żeláznych ramách dla mocy u-

(*yy*) *Wewnętrzna wielkiey Kopuły ozdobá.*

ſtáwione,

ſtáwione, tákże cztery konkámerácye, álternatę między ſobą w położeniu záchowuiące. W pomienionych czterech konkámerácyách wyrażáią Anielſkie poſtáći, cztery generálne álbo powſzechne Kośćiołá Chryſtuſowego Concilia. Gzems Kopuły, gzemſowi cáłego Kośćiołá korreſponduie, y táką mąobſzerność, áżeby ią, iák y Kośćioł mogł wkoło, gdy tego potrzebá, wygodnie obchodźić; pod ktorym ná fundámentách ángulárnych ſą wydáne weſołemi kolorámi cztery kárdynálne cnoty, wielkiey temu mieyſcu przydáiące mágnificencyi, ná ktorą zápátrzywſzy, oczy ſię do uwagi, umyſły do wyſtawiánia Wielmożnośći BOGA Wſzechmogącego záchęcáią.

(*zz*) Przypátrzywſzy ſię nie bez ukontentowánia ſerc, cáłey tey Bázyliki, wewnętrzney áppárencyi, wyſzedłſzy przed Kośćioł, kto pilnie uważa proſpekt, álbo powierzchowną iego Fácyatę, łátwo mu domyślić ſię potrzebá że to ieſt wſpániáły ſámemu BOGU wyſtáwiony Ołtarz, w ktorey wſzyſtkich częśći ſymmetrya ták ieſt ákkomodowána, że naymnieyſzy kámień ma powinną ſobie proporcyą.

(*aaa*) Weyżrzawſzy ná brámę w pierwſzym proſpekćie Fácyaty, álbo pierwſzey kontygnácyi, ieſt ſię nád czym zádźiwić, bo ieſt nowey inwencyi dźieło z białego mármutu bárdzo poważne, y wielkie rzemieślniczego geniuſzu zálecenie. Potym cztery wyſokośćią y wielkośćią wſpániáłe z ćioſanego kámieniá kolumny z ſwymi poſtumentámi, y kápitelámi iákoby pzred facyatą wyſtáwione zdádzą ſię. Z tákiegoż kámieniá piláſtry y páraſtády, álbo filary z ſwymi ámbitámi y kápitelámi dobrym porządkiem ná ſwych mieyſcách uſtáwione, facyatę Kośćielną do pobocznich dwoch bram pomnieyſzych zgodnie reguluią. Obádwá ángulárne mury łączą dwie wieże, zewſząd ozdobnie filárámi umocnione. W konkámerácyách ſą wyſtáwione dwie wyborney roboty Státuy, pierwſza Swiętego BERNARDA Kláreuwáleńſkiego Opátá, ná znák wdźięcznośći ku Nayprzewielebnieyſzemu Konwentowi Mogielſkiemu, Zakonu Cyſtercyeńſkiego, zá ceſſyą Práwá kollácyi z inſkrypcyą *mel mirificum*,

(*aaa*) *Fácyatá Koscielna Pierwßy proſpekt álbo kontygnácya Fácyaty.*

druga

druga Błogosłáwionego JANA KANTEGO, z tym napiſem *dulce canticum*: Nád pobocznemi bramámi ſkulptury wyśmienite dwoch Cherubinow znáyduią ſię, á záś nád ſrzednią wielką bramą, ná táblátur ze z czarnego mármuru należytym kſztałtem wyrobioney, JMć X. Dyrektor *Fabricæ* táką położył inſkrypcyą.

D. O. M.

ANNA DEI Matris Mater Mattertia, Templum
Hoc, ſummæ Triadi fac anathema Sacrum.
Si præſens Hera Tu, ſi Tecum CANTIVS illi
Ædilis! quid eo Sanctius orbis habet.

Divina Providentia fecit,
Encænia operatus eſt,
Illuſtriſsimus ac Reverendiſsimus Dominus
D. CASIMIRUS á ŁVBNA ŁUBINSKI,
DEI & Apoſtolicæ Sedis Gratiâ Epiſcopus Hieraclecenſis, Suffraganeus & Adminiſtrator Cracov:
Annô 1703.

Albo to ſamo po Polsku

O Mátko Mátki Boſkiey, ten kośćioł wſpániáły
BOGV w TROYCY Nayświętſzy, zá nas odday cáły.
W ktorym Ty Goſpodynia, IAN KANTY Kośćielnym;
Cała tu świątobliwość zwiąskiem nierozdźielnym.

Boska Opátrzność wyſtáwiłá.

Poświęcony uczynił
Jáśnie Wielmożny y Nayprzewielebnieyßy JMć X.
KAZIMIERZ z ŁVBNA ŁUBINSKI,
z Bożey y Apostolskiey łáski BISKVP Heráklenski, SVFFRAGAN y ADMINISTRATOR Krákowski.
Roku 1703.

(bbb) Drugi prospekt tey Fácyaty albo wyższa kontygnácya podobnemi pilástrámi, filárámi, kápitelámi należycie przyozdobiony. W samym srzodku iest okno, á przy nim w konkámeracyach dwie Státuy Swiętych KAZIMIERZA y FLORYANA Krolestwá Polskiego y cáłey Akádemii Pátronow, á między Státuámi pięknie ákkomodowáne y przyozdobione Vasa iákoby tryumfalne ognie wydawáiące. Srzednią nád oknem konkámerácyą skulpturá Nayświętszcy MARYI Pánny zástępuie. Reszta tey kontygnácyi aż pod gzems według rowney odległośći, niższey swoią ozdobą koresponduie, ktora figurá tryángularna pod śćiany wierzch konkluduie, gdźie w srzodku iest wyrázony hieroglifik Prowidencyi Boskiey, ná znák wdźięczności zá odebráne dobrodźieystwá, bo tey szczegulnie sámey konsummácya ták wspániáłey, okazáłey, y podźiwienia godney, u tych co się ná tym dobrze znáią Bázyliki, cáła Akádemia iednostáynym zdániem y sercem przyznáie, ktorey niech będźie część y wieczna chwałá, BOGU w TROYCY Jedynemu nieustáiący honor: MATCE Boskiey Niepokalánie poczętey PANNIE pierwsza po BOGU ofiárá, ANNY Swiętey z JOACHIMEM, Błogosłáwionego JANA KANTEGO y inszych mieysca tego Pátronow, oraz wszystkich Mieszkáncow Niebieskich, niech się tu pobożna wenerácya bez przestánku rozmnaża: á wszyscy mieyscu temu dobrze życzący, iáko też tu się po łáski w potrzebách wszelkich z żywą wiárą udáiący, niechay skuteczne przez przyczynę Cudotworcego Patryárchy JANA KANTEGO poćiechy odbieráią.

STACYE.

Siedmi Kośćiołow Krakowskich, y Ołtarze w nich Tablicami znaczone, Odpustami śiedmi Kośćiołow Miasta Rzymskiego uprzywileiowane.

Naprzod w Kośćiele Katedralnym na Zamku, te są.

PIerwszy Ołtarz Nayśw: SAKRAMENTU, 2. u Grobu S. Stanisława y Floryaná, 3. Ołtarz Krucyfixa przy Zakrystyi.

W Kośćiele Swiętego FRANCISZKA.

1. Ołtarz Wielki, 2. S. Antoniego z Padwi, 3. Nayśw: PANNY przy Chorze, 4. w Kaplicy Bráctwa *Compassionis*, 5. Krucyfixa przy śćienie, y P. MARYI, 6. w Kroczganku Ołtarz Miłośierdźia, 7. w Kaplicy Nayśw: PANNY przed smutkiem nazwaney.

W Kośćiele Swiętey ANNY.

1. Ołtarz Wielki, 2. u Grobu Błogosławionego JANA KANTEGO, 3. z Krzyża zdięćia Pana JEZUSA.

W Kośćiele Przenayświętszey TROYCY.

1. Ołtarz Wielki. 2. w Kaplicy Rożańcowey Nayśw: P. MARYI, ktory przyozdobiony rożnemi Relikwiami SS. Pańskich, mianowićie iest Ciał SS. Bożych pięć, tamże złożonych, ktore uprośił u Oyca S. URBANA ośmego P. X. Abraham Bzowiusz sławny Kronikarz Kośćioła Bożego w Rzymie będący, y te maią swoię wenerácyą na tymże mieyscu. 3. Tamże w tey Kaplicy Ołtarz Wielkiego Wyznawcy y Cudotworcy S. WINCENTEGO, o Sądach Boskich sławnego Kaznodźieie. 4. w Kaplicy z fundacyi Jaśnie WW. IchMCiow PP. Myszkowskich, S. Oyca DOMINIKA Patryarchy y Fundatora Zakonu Kaznodzieyskiego. 5. U Grobu Sw. JACKA, przedtym Kanonika Krak: á teraz Dominikana, Syna Przysposobionego MARYI PANNY, Niesprácowánego po rożnych zwłaszcza w Septemtryonalnych Kraiach Apostoła, Gromićiela y Zwyćięzcę Czartow, Obrońce y Opiekuna w rożnych przypadkach grzesznikow, Patrona osobliwszego Korony Polskiey. 6. w Kaplicy J W. IMCiow PP. Ligęzow przy schodach S. Jacka, Ukrzyżowanego P. JEZUSA Łaskawego y pociechę daiącego w utrapieniach zostaiącym ludźiom. 7. W Kaplicy Seráfickiey Matki y Fundatorki Zakonnych Panien trzećiego Chabitu od Pokuty S. nazwanych, to iest S. Panny Katarzyny Seneńskiey.

Zaś podczas Wielkiego y Uniwersalnego Jubileuszu, od Jaśnie Oświeconych y Jaśnie Wielmożnych Pasterzow Biskupow Krakowskich, trzy Ołtarze

w tym Kośćiele bywáły náznáczone ná Stácye czyli obchody. To iest: Wielki Ołtarz. W Kruczganku Ukrzyżowánego Páná JEZUSA u Grobu S. Jácká.

W Kośćiele Swiętych Apostołow PIOTRA y PAWŁA.

1. Ołtarz Wielki, 2. Nayśw. Pánny Niepokalánego Poczęćia 3. Swiętego Stánisłáwá Kostki, 4. S. Fránćiszká Xáwierá. 5. Sw. Micháłá Archánioła; 6 Páná JEZUSA Ukrzyżowánego 7 Swiętego Ignácego.

W Kośćiele w Rynku Pánny MARYI.

1. Ołtarz Wielki, 2. Nayświętszego SAKRAMENTU, 3. Páná JEZUSA Ukrzyżowánego, 4. Zwiástowánia Nayśw. P MARYI, 5. S. Sebástyáná, 6. SS. Trzech Krolow, 7. Nayśw; Pánny MARYI Loret názwáney.

W Kośćiele Oycow Bernárdynow ná Strádomiu.

1. Ołtarz Pánny MARYI cudámi znáczny, 2. Wieczerzy Páńskiey, 3. przy Grobie S. Fránćiszká, Błogosłáwionego Szymoná z Lipnice 4. Swiętego Bernárdyná, 5. Swiętey Anny sámotrzećiey.

NAPOMNIENIE.

WTych Kośćiołách, Stácye, przy Ołtarzách náznáczone obchodząc, to trzebá záchowáć; nayprzod wyspowiádáć śię y kommunikowáć, lubo przed tym, lubo potym, w ktorymkolwiek Kośćiele: Kośćioły y Ołtarze wzwyż miánowáne obchodźić, á to w ieden dźień ma bydź czyniono, lubo to zráná, lub też po obiedźie, może też rozdźielić ná poránek y ná od- wieczerze, dla słábszych y strudzonych. Wolno też ná woźie, albo ná koniu: wolno też y Paćierze mowić ktore kto chce, lubo to Rożaniec, álbo też Koronkę lub *Officium* ktorekolwiek, śiedm Psalmow Pokutnych, álbo y stopniow y wiele chce, od ktorego zechce Kośćiołá począć wolno, y od ktorego chce Ołtarzá. Wchodząc do Kośćiołá, álbo y Kośćioły obchodząc, rozmyśláć sobie Mękę Páńską, nád ktorą nie mász nic milszego y pożytecznieyszego duszy. Powinność w tych Kośćiołach tá iest: prośić Páná Bogá o zgodę Chrześćiáńską, o wykorzenienie Heretykow, y o wywyższenie Kośćioła Chrześćiáńskiego: może też to lubo słowem, álbo pomyśleniem dobrą intencyą swą dyrygowáć, o co chcesz Stworce swego prośić, wchodząc do Kośćiołá, by tylko to było nie ze szkodą bliźniego y sumnienia swego. Jeśliby śię też blisko nie mogło do Ołtarzá przystąpić, w tym skrupułu nie trzebá mieć żádnego (co y w inszych spráwách bydź śię rozumie) álbowiem może śię modlić ták z dáleká iáko y z bliská człowiek Pánu Bogu; Jáłmużnę też ieśli może dáć, niech da według przepomożenia: ktorzykolwiek tedy obchodzą te Kośćioły, á w nich Ołtarze, otrzymuią zupełny Odpust, nádány od Stolice Apostolskiey, y zá uproszeniem Biskupow Krákowskich.

KONIEC.